

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνείς Σπουδές
ειδίκευση: Στρατηγικές Σπουδές και Διεθνής Πολιτική

Διπλωματική διατριβή
**Πολιτικοφιλοσοφικές όψεις της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής από το
1776 έως την απεμπλοκή από το Βιετνάμ
Ισχύς και ιδεοκρατία στον Νέο Κόσμο**

του Ιωάννη Αντωνιάδη

επιβλέπων καθηγητής: Μακρής Σπυρίδων
συνεξεταστής: Μικέλης Κυριάκος

Θεσσαλονίκη 2023

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

υπεύθυνη δήλωση

«δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική μελέτη που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία».

οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του συγγραφέα και ο επιβλέπων, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

ο δηλών

A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized name, possibly 'Α. Α.', written over a horizontal line.

(υπογραφή)

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

*σε όσους μεριμνούν για λίγη ειρήνη
σε έναν άναρχο κόσμο*

Πίνακας περιεχομένων

περίληψη.....	σ. 8
εισαγωγή.....	σ. 10 - 11
Κεφάλαιο 1. Πολιτική φιλοσοφία και εξωτερική πολιτική στις ΗΠΑ: από την Αμερικανική Επανάσταση ως το Πεπρωμένο του Έθνους (1776 - 1898).....	σ. 12 - 45
1.1 Εισαγωγή.....	σ. 12
1.2 Ιδεολογική, ηθική και πολιτική συγκρότηση ενός έθνους και εξωτερική πολιτική.....	σ. 12 - 24
1.3 Μετεπαναστατική εξωτερική πολιτική: οι φιλοσοφικές καταβολές της αμερικανικής ουδετερότητας.....	σ. 25 - 32
1.4 Το Δόγμα Μονroe: ουδετερότητα και σταδιακή άνοδος του αμερικανικού μονομερισμού.....	σ. 33 - 36
1.5 Το «Πρόδηλο Πεπρωμένο του Έθνους»: η εξάπλωση του αμερικανικού ιδεαλισμού, από τον Andrew Jackson ως τον William McKinley.....	σ. 37 - 45
Κεφάλαιο 2. Πολιτική φιλοσοφία διεθνών σχέσεων και εξωτερική πολιτική στις ΗΠΑ: από τον Theodore Roosevelt ως την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1901 - 1945).....	σ. 46 - 115
2.1 Εισαγωγή.....	σ. 46
2.2 Ο πολιτικός ρεαλισμός του Theodore Roosevelt: η εδραίωση της ηπειρωτικής ηγεμονίας των ΗΠΑ και η προοπτική της επέκτασης της στην Νοτιοανατολική Ασία.....	σ. 46 - 53
2.3 Ο οικουμενικός ιδεαλισμός του Woodrow Wilson: από την ουδετερότητα στην είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και το όραμα για μια υπερκρατική δημοκρατική πολιτεία.....	σ. 54 - 78
2.4 Η εξωτερική πολιτική του Calvin Coolidge και του Herbert Hoover: η επάνοδος στην ουδετερότητα (1920 - 1932).....	σ. 79 - 85
2.5 Η εξωτερική πολιτική του Franklin D. Roosevelt μεταξύ ρεαλισμού και ρασιοναλισμού: η περίοδος του μεσοπολέμου, ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και οι συλλογισμοί για μια μεταπολεμική συλλογική ασφάλεια.....	σ. 86 - 115

Κεφάλαιο 3. Πολιτική φιλοσοφία και εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών στον Ψυχρό Πόλεμο: από τον George F. Kennan ως την απεμπλοκή από το Βιετνάμ (1946 - 1973).....	σ. 116 - 207
3.1 Εισαγωγή.....	σ. 116
3.2 Η πολιτική της ανάσχεσης και ο πολιτικός και γεωπολιτικός ρεαλισμός του George Kennan.....	σ. 116 - 133
3.3 Η εξωτερική πολιτική της διοίκησης Truman: από την ήπια συνεννόηση στην πλανητική προβολή της ανάσχεσης.....	σ. 133 - 169
3.4 Ο επαναστατισμός του John F. Dulles και οι χαμιλτονικές διαμορφώσεις της ανάσχεσης ως το Δόγμα Eisenhower	σ. 169 - 188
3.5 Η εξωτερική πολιτική του Richard Nixon: ισορροπία δυνάμεων, ύφεση (détente) και γεωπολιτική ευελιξία των Ηνωμένων Πολιτειών στην διεθνή αρένα.....	σ. 188 - 207
επίλογος	σ. 208 - 210
βιβλιογραφία	σ. 211 - 247

περίληψη

Η μελέτη που ακολουθεί αποσκοπεί στην ερμηνεία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, από την σκοπιά της πολιτικής φιλοσοφίας που διαμορφώθηκε από τις πρώτες μέρες της Αμερικανικής Επανάστασης και καθόρισε την πολιτική αντίληψη των Ηνωμένων Πολιτειών για τις διεθνείς σχέσεις, τον ρόλο της ισχύος, την φύση των κρατών, την ανθρώπινη φύση, τον πόλεμο και την προοπτική της ειρήνης. Εδώ πέρα λαμβάνεται σαν αφετηριακό χρονικό ορόσημο το έτος 1776, όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες διακήρυξαν την πολιτική και εθνική τους αυθυπαρξία. Έπειτα εξετάζονται οι φιλοσοφικές καταβολές της πρώιμης αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, το Δόγμα Monroe, ο επεκτατισμός του Πρόδηλου Πεπρωμένου του Έθνους και οι εγγενείς ιδεαλιστικές ζυμώσεις της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής του β' μισού του 19^{ου} αιώνα. Κατόπιν αναλύεται ο πολιτικός ρεαλισμός του Theodore Roosevelt, η ιδεοκρατία του Woodrow Wilson στον εμπόλεμο κόσμο (1914-1918), το φιλοσοφικό φορτίο της εξωτερικής πολιτικής του Calvin Coolidge και του Herbert Hoover και η πολιτική φιλοσοφία του Franklin Roosevelt και των λοιπών διαμορφωτών πολιτικής από τον μεσοπόλεμο ως την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1933-1945). Τέλος, παρατίθενται οι φιλοσοφικές απόψεις του George Kennan, των διαμορφωτών πολιτικής της κυβέρνησης του Harry Truman έναντι της Σοβιετικής Ένωσης στο διπολικό διεθνές σύστημα, το φιλοσοφικό φορτίο της εξωτερικής πολιτικής του Dwight Eisenhower και του John Foster Dulles και ο πολιτικός ρεαλισμός του Richard Nixon ως την απεμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών από το Βιετνάμ το 1973.

abstract

The following study aims to interpret the American foreign policy, from the point of view of the political philosophy that was formed from the first days of the American Revolution and determined the political perception of the United States on its international relations, on the role of power, the nature of states, the human nature, on war and the prospect of peace. Here is taken as a starting point in time the year 1776, when the United States declared its political and national self-existence. It then examines the philosophical origins of early American foreign policy, the Monroe Doctrine, the expansionism of the Nation's Manifest Destiny, and the inherent idealistic ferments of American foreign policy in the second half of the 19th century. It then analyzes Theodore Roosevelt's political realism, Woodrow Wilson's idealism on the warring world (1914-1918), the philosophical weight of the foreign policy of Calvin Coolidge and Herbert Hoover, and the political philosophy of Franklin Roosevelt and the other policymakers from the interwar period to the end of World War II (1933-1945). Finally, the philosophical views of George Kennan, those of the policymakers of the Truman administration towards the Soviet Union in the bipolar international system and those philosophical aspects of the foreign policy of Dwight Eisenhower and John Foster Dulles are also viewed. The study is completed with the illumination of Richard Nixon's political realism in his foreign policy until the US military disengagement from Vietnam in 1973.

εισαγωγή

Η ακόλουθη μελέτη εξωτερικής πολιτικής είναι δομημένη με βάση τους νόμους της θεωρίας εξωτερικής πολιτικής. Συμπυκνώνει τις βασικές από τις μεταβλητές (variables) που επηρεάζουν την διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους: ■ τις εξωγενείς και συστημικές, όπως τις αλλαγές στους διεθνείς συσχετισμούς ισχύος και τις γεωγραφικές πραγματικότητες, ■ τις κοινωνικοπολιτικές, όπως την εσωτερική πολιτική κουλτούρα, τους πολιτικούς θεσμούς και την εσωτερική ηθική συγκρότηση της κοινωνίας, και ■ τις προσωπικές μεταβλητές, οι οποίες περικλείουν την προσωπικότητα της ηγεσίας ενόσω αυτή διαμορφώνει και ασκεί την εξωτερική πολιτική.¹ Οι εν λόγω μεταβλητές εξωτερικής πολιτικής ορίζονται ως ανεξάρτητες, από τις οποίες εσχάτως προκύπτει η εξαρτημένη μεταβλητή, η ολοκληρωμένη εξωτερική πολιτική του κράτους, μέσω εισροών (inputs) αυτών των μεταβλητών στη διαδικασία διαμόρφωσης εξωτερικής πολιτικής.²

Συνοπλογίζοντας ότι η εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών λογίζεται ως ένα «συμπαγές μείγμα άσκησης πολιτικής της Αμερικής προς τους δρώντες του διεθνούς συστήματος» σε μακροχρόνια κλίμακα,³ η μελέτη επικεντρώνεται στις πολιτικές που εφάρμοσαν οι Ηνωμένες Πολιτείες απέναντι σε άλλα κράτη, λαμβάνοντας υπόψη την θεώρηση του κλασικού ρεαλισμού που πρεσβεύει ότι τα κράτη είναι οι κύριοι δρώντες του διεθνούς συστήματος. Έτσι παραμερίζει τις υποκρατικές συλλογικές οντότητες και τους μη κρατικούς δρώντες, όπως τις ινδιάνικες φυλές της αμερικανικής ηπείρου και τους υπόλοιπους δευτερεύοντες δρώντες της διεθνούς πολιτικής του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα και εστιάζει αποκλειστικά στην επιρροή της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής προς τα υπόλοιπα κράτη.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες, από την ίδρυση τους και εντεύθεν, εκλάμβαναν την εξωτερική πολιτική ως αναπόσπαστη όψη της εσωτερικής πολιτικοθεσμικής τους ωρίμανσης και ευημερίας, ενώ δεν ήταν λίγες οι φορές που υποβάθμισαν την εξωτερική πολιτική χάριν της διεκπεραίωσης των αναγκών εσωτερικής ολοκλήρωσης του πολιτικού συστήματος και των θεσμών τους. Υπό αυτό το πρίσμα, η μελέτη καταλήγει σε έναν συγκερασμό των πτυχών των δυο επιπέδων της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής: των εσωτερικών ισορροπιών της και του διεθνούς καταμερισμού ισχύος του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα που από κοινού την καθόρισαν. Εξετάζεται έτσι σε μακροσκοπικό ορίζοντα η αλληλεπίδραση αυτών των δύο επιπέδων, κάνοντας συνδυαστική χρήση της θεωρίας Διεθνών Σχέσεων, της διπλωματικής ιστορίας και της θεωρίας εξωτερικής πολιτικής.

¹ Rosenau. James, *The Scientific Study of Foreign Policy*, Frances Pinter & Nichols, 1980, σ. 128 - 129

² Wittkopf. Eugene & Kegley. Charles, *American Foreign Policy: Pattern and Process*, St. Martin's Press, 1979, σ. 9

³ Maidment. Richard, *The American Political Process*, Sage Publications, 1986, σ. 24

Ο συγγραφέας αισθάνεται την ταπεινή υποχρέωση να ευχαριστήσει το Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και το διδακτικό προσωπικό του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος και δη της ειδίκευσης «Στρατηγικές σπουδές και διεθνής πολιτική» για τα πολύτιμα επιστημονικά και πνευματικά εφόδια που έλαβε καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής του στο Πρόγραμμα. Ευχαριστεί θερμά τον Σπύρο Μακρή που του έδωσε τη δυνατότητα να εργαστεί χωρίς περιορισμούς στο αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής μελέτης. Οφείλεται να σημειωθούν εξίσου οι κομβικές επιρροές που δέχτηκε ο συγγραφέας στην πορεία του προς την γνώση της διεθνούς πολιτικής. Η επιρροή που άσκησε στη σκέψη του ο θουκυδίδειος διεθνολογικός στοχασμός του Ηλία Κουσκουβέλη του έδωσε κίνητρο να ασχοληθεί ακόμη πιο εντατικά με το διεθνές φαινόμενο. Η επίδραση της φιλοσοφικής και γραφειοκρατικής σκέψης του George F. Kennan στάθηκε εξίσου κρίσιμη για τον σκοπό της εντρύφησης στην πραξολογία της εξωτερικής πολιτικής και για την απόκτηση μιας ελάχιστης πολύτιμης γνώσης πάνω στο αντικείμενο. Τέλος, η επιρροή του Henry Kissinger στην οικοδόμηση του επιστημονικού προφίλ του συγγραφέα και στην ολοκλήρωση αυτής της μελέτης υπήρξε καταλυτική. Ο ρεαλισμός του έστρεψε τον συγγραφέα στην παρατήρηση των θεμελιωδών τάσεων της διεθνούς πολιτικής.

Κεφάλαιο 1. Πολιτική φιλοσοφία και εξωτερική πολιτική στις ΗΠΑ: από την Αμερικανική Επανάσταση ως το Πεπρωμένο του Έθνους (1776 - 1898)

1.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο εξετάζονται ■ το προεπαναστατικό και επαναστατικό φιλοσοφικό φορτίο των Ηνωμένων Πολιτειών και ο αντίκτυπος του στην ιδεολογική και πολιτική τους συγκρότηση σε ανεξάρτητη συλλογική οντότητα, ■ οι φιλοσοφικές καταβολές της μετεπαναστατικής ουδετερότητας, ■ ο εθνοκεντρικός μονομερισμός του Δόγματος Μονroe και ■ ο επεκτατισμός του αμερικανικού ιδεαλισμού, όπως αποτυπώθηκε στο «Πεπρωμένο του Έθνους». Το βασικό φιλοσοφικό μοτίβο που κυριαρχεί είναι η αντιπαράθεση του ιδεαλισμού με τον ρεαλισμό και οι προσεγγίσεις τους για την ισχύ, τον πόλεμο, την ειρήνη και την φύση των κρατών και την θέση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ απέναντι στις κατ' εξοχήν θεμελιώδεις πτυχές του διεθνούς φαινομένου.

1.2 Ιδεολογική, ηθική και πολιτική συγκρότηση ενός έθνους και εξωτερική πολιτική

Μετά το 1783 και την Συνθήκη των Παρισίων οι νεοσύστατες Ηνωμένες Πολιτείες επιδόθηκαν σε έναν συστηματικό αγώνα επιβίωσης, σε ένα ρευστό και άναρχο διεθνές περιβάλλον. Οι διεθνοσυστημικές επιπτώσεις της λήξης του Επταετούς Πολέμου (1756-1763) είχαν προκαλέσει σοβαρές ανακατανομές ισχύος και είχαν φέρει στην επιφάνεια νέες ισορροπίες συμφερόντων στην διεθνή αρένα, επαναφέροντας εσχάτως το status quo ante bellum μέσω της οριστικής επικράτησης της Μεγάλης Βρετανίας. Μέσα σε αυτήν την ατμόσφαιρα, το νεοσύστατο αμερικανικό κράτος έθεσε τις προτεραιότητες της εξωτερικής πολιτικής του στη βάση ενός έντονου ανταγωνισμού ασφάλειας, που μετατοπίστηκε σταδιακά από την ευρωπαϊκή ήπειρο προς τα αμερικανικά εδάφη. Οι συστηματικές προσπάθειες τόσο των Γάλλων, που πρώτοι έστρεψαν την πολιτική τους προς αυτήν την κατεύθυνση, όσο και των Βρετανών να αποικήσουν ζωτικά τμήματα της Βορείου Αμερικής μαρτυρούσαν την γεωπολιτική κρισιμότητα της θέσης της αμερικανικής ηπείρου, ως βασικού πυλώνα σύνδεσης του ατλαντικού βάρθρου ισχύος, στο οποίο οι ευρωπαϊκές μεγάλες δυνάμεις του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα προσπαθούσαν να ασκήσουν την ηγεμονία τους.

Δυο χρόνια μετά τον πόλεμο, το 1765, η Βρετανία υιοθέτησε μια σειρά από αποικιακούς νόμους με σκοπό την άμεση εισροή εσόδων στην πληττόμενη από τον πόλεμο βρετανική οικονομία. Αρχικά, με τον Νόμο Στρατωνισμού του 1765 οι αποικίες υποχρεώθηκαν να φιλοξενούν και να σιτίζουν βρετανικά στρατεύματα που είχαν εγκατασταθεί στην αμερικανική ήπειρο, και σε συνδυασμό με τους Νόμους Townshe-

nd (1767-1768) που επιβλήθηκαν σε μια πλειάδα προϊόντων που εισάγονταν στις αποικίες, προκάλεσαν την κοινωνικοπολιτική ασυμμετρία της μητρόπολης με την υπερατλαντική περιφέρεια. Το 1773, το Βρετανικό Στέμμα με την έγκριση του Νόμου του Τσαγιού (Tea Act) παραχώρησε στην Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών το μονοπώλιο του εμπορίου τσαγιού στα αμερικανικά εδάφη, θέτοντας στο περιθώριο τους τοπικούς εμπόρους.¹ Το ίδιο έτος, με την έκδοση των Αναγκαστικών Νόμων (Intolerable Acts) η Βρετανία άσκησε αποκλειστικό έλεγχο στο λιμάνι της Βοστώνης, ενώ η Μασαχουσέτη απώλεσε τον αυτοδιοίκητο χαρακτήρα της και υπάχθηκε απευθείας στην αρμοδιότητα του Στέμματος. Η πολιτική της βίαιης συλλογής προσόδων από τις αποικίες συμπληρώθηκε από την μη εκπροσώπηση τους (no representation) στο βρετανικό κοινοβούλιο, γεγονός που οδήγησε στην άρνηση των ντόπιων να συμμορφωθούν με την νέα οικονομική πολιτική.

Αυτό το εκρηκτικό μείγμα πολιτικών που ακολούθησε η Βρετανία, σε συνδυασμό με την τοπικιστική αποστασιοποίηση των αποίκων από τα βρετανικά πολιτικά και πολιτισμικά ήθη, έφερε τις δυο πλευρές σε μετωπική ρήξη. Η πρώτη πράξη της Επανάστασης εκτυλίχθηκε στις 16 Δεκεμβρίου του 1773, όταν λίγες δεκάδες άποικοι μεταμφιεσμένοι σε ινδιάνους έριξαν στο λιμάνι της Βοστώνης κιβώτια με τσάι, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την ασκούμενη βρετανική πολιτική. Οι επαναστατικές ζυμώσεις συνεχίστηκαν μέσα από οργανωμένες πολιτικές, με την σχεδόν καθολική συμμετοχή των αντιπροσώπων των αποικιών στο Α΄ Ηπειρωτικό Κογκρέσο (Continental Congress), το οποίο συγκλήθηκε το 1774 στην Φιλαδέλφεια. Οι αποφάσεις που πάρθηκαν αφορούσαν την εντατικοποίηση των πολεμικών διεργασιών καθώς και την δυναμική συνέχιση του μποϊκοτάζ των βρετανικών προϊόντων. Στην ίδια διαβούλευση, το Η. Κογκρέσο αποκήρυξε τους Αναγκαστικούς Νόμους του 1773, επικαλούμενο την ανάγκη για απελευθέρωση του εμπορίου της Βοστώνης. Στη σύγκληση του Β΄ Ηπειρωτικού Κογκρέσου που έλαβε χώρα το 1775 ξανά στην Φιλαδέλφεια, οι αντιπρόσωποι των αποικιών προχώρησαν σε ύστατη έκκληση προς το Στέμμα, με την Αίτηση Κλάδου Ελαίας, ζητώντας του κατάπαυση πυρός και αποχώρηση των βρετανικών στρατευμάτων από τη Βοστώνη, κατάργηση των Αναγκαστικών Νόμων του 1773 και διεξαγωγή επίσημων συνομιλιών για την διευθέτηση των διαφιλονικούμενων θεμάτων.² Η ιδεολογικοπολιτική ρήξη των δυο πλευρών, που είχε λάβει υπόσταση μετά την έκδοση του Νόμου της Σφραγίδας (Stamp Act) το 1765, απέκτησε εμπόλεμο χαρακτήρα δέκα χρόνια μετά, όταν τον Απρίλιο του 1775 οι επαναστάτες συγκρούστηκαν με τους Βρετανούς στην μάχη του Lexington και του Concord στην Μασαχουσέτη. Ταυτόχρονα, ξεκίνησε και η πολιορκία της Βοστώνης, η οποία έληξε νικηφόρα για τους Αμερικανούς τον Μάρτιο του 1776.

Οι ιδεολογικές προεκτάσεις του αμερικανικού Πολέμου της Ανεξαρτησίας α-

¹ Boyer. Paul, *Ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών: Μια σύντομη εισαγωγή*, Θύραθεν, 2012, σ. 43

² Boyer. Paul, ο. π., σ. 46

ντανακλούσαν την αποστροφή των Αμερικανών για τα δυναστικά πολιτικά συστήματα της ευρωπαϊκής ηπείρου. Όπως επισήμαινε ο Thomas Paine στην επαναστατική του διακήρυξη Κοινός Νους: «ο αγώνας της Αμερικής είναι σε μεγάλο βαθμό ο αγώνας ο-λάκερης της ανθρωπότητας.. έχουμε την δύναμη να φτιάξουμε ξανά τον κόσμο από την αρχή».³ Στη ρήση του Paine συμπυκνώνονταν όλες οι αρχές της υπερβατικής ιδεαλιστικής υπόστασης της αμερικανικής θεσμικοπολιτικής κουλτούρας αλλά και των πρωτογενών κατευθύνσεων της εξωτερικής πολιτικής του νεοσύστατου κράτους. Ο Paine οραματίζονταν μια εξωτερική πολιτική απαλλαγμένη από ξένες πολιτικές εξαρτήσεις ή από την ταύτιση των Ηνωμένων Πολιτειών με ηγεμονικές συμμαχίες ξένων δυνάμεων, και της οποίας οι κατευθυντήριες αρχές θα έπρεπε να αφορούν, κυρίως, την προώθηση του ελεύθερου εμπορίου μέσω της σύναψης ελεύθερων εμπορικών συμφωνιών με άλλους παράγοντες του διεθνούς βίου.⁴ Μόνο έτσι θα εδραιώνονταν η περιφερειακή ειρήνη στην αμερικανική ήπειρο, εφόσον οι Ηνωμένες Πολιτείες θα είχαν προηγουμένως καταστεί ανεξάρτητες και θα είχαν αποδεσμευθεί από τις κυρίαρχες μερκαντιστικές πολιτικές των αυτοκρατορικών δυνάμεων του 18^{ου} αιώνα.⁵

Ο αμερικανικός ιδεαλισμός ήταν αποτέλεσμα της ένωσης της χριστιανικής προτεσταντικής ηθικής με την ανάγκη για εγκαθίδρυση ελευθερίας και ευημερίας στην νεοσύστατη πολιτική κοινωνία του Νέου Κόσμου, και την επίδραση που είχαν οι Φυσικοί Νόμοι στον αμερικανικό πολιτικό πολιτισμό. Οι θεολογικές παραδόσεις του καλβινισμού⁶ οι οποίες εισέρρευσαν στην αμερικανική ήπειρο σαν αμιγής δογματική όψη της αγγλοσαξονικής προτεσταντικής ηθικής επέδρασαν αποφασιστικά στον τρόπο που οι Αμερικανοί αντιλαμβάνονταν την ανθρώπινη υπόσταση, τη φύση της κοινωνίας, της οικονομίας, ακόμη και της εξωτερικής πολιτικής του νεοσύστατου έθνους. Η πουριτανική συντηρητική ηθική που εκκολάφθηκε στα εδάφη του Νέου Κόσμου αντανάκλωσε την ισχυρή υπερβατική πεποίθηση των ντόπιων, ότι η Αμερική επιτελούσε έναν ανώτερο θεϊκό σκοπό και ότι είχε ένα πραγματικά ξεχωριστό εθνικό πεπρωμένο. Ήδη από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα, ο μετέπειτα πρώτος κυβερνήτης της Μασαχουσέτης John Winthrop διατείνονταν ενώ ήταν εν πλω προς τον Νέο Κόσμο: «...θα είμαστε σαν μια πόλη χτισμένη πάνω σε λόφο: τα βλέμματα όλων των ανθρώπων θα είναι στραμμένα επάνω μας».⁷ Οι πουριτανικές παραδόσεις του Νέου Κόσμου περιστρέφονταν γύρω από την απόλυτη πίστη των αποίκων ότι «η Αμερική κατείχε κεντρικό ρόλο στο θεϊκό σχέδιο που θα ολοκληρωνόταν με την βασιλεία του Χριστού επί της γης».⁸ Η εγκαθί-

³ Boyer. Paul, ο. π, σ. 46

⁴ Fitzsimons M. David, *Tom Paine's New World Order: Idealistic Internationalism in the Ideology of Early American Foreign Relations*, Diplomatic History, Vol. 19, No.4, 1995, Oxford University Press, σ. 576

⁵ Fitzsimons M. David, ο. π, σ. 576

⁶ Linker. Damon, *Calvin and American Exceptionalism*, The New Republic, 2009, στο <https://newrepublic.com/article/50754/calvin-and-american-exceptionalism>

⁷ παρατίθεται στο Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη: Σκέψεις γύρω από τον χαρακτήρα των εθνών και την πορεία της ιστορίας*, Λιβάνη, 2014, σ. 337

⁸ Boyer. Paul, ο. π, σ. 14

δρυση μιας θέοθεν εμπνευσμένης διακυβέρνησης στα εδάφη της νέας ηπείρου ήταν αποτέλεσμα της βαθιάς πίστης των αποίκων για τις υλικές και πνευματικές δυνατότητες της νέας πολιτικής κοινωνίας που αναδύονταν στην άλλη όχθη του Ατλαντικού. Η επιρροή του θεϊκού στοιχείου στην διαμόρφωση αυτής της μοναδικής πολιτικής διακυβέρνησης αποτέλεσε την βάση για την παράλληλη συνύπαρξη της θρησκείας με την κοσμική πολιτική εξουσία. Όπως διαπίστωνε ο Tocqueville: «στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής η χριστιανική ηθική είναι παντού η ίδια. Η κυρίαρχη εξουσία έχει χριστιανικό χαρακτήρα.. δεν υπάρχει χώρα στον κόσμο στην οποία η χριστιανική θρησκεία διατηρεί έναν τέτοιο βαθμό επιρροής στους ανθρώπους όπως συμβαίνει στις ΗΠΑ.. οι Αμερικανοί συνδυάζουν στο μυαλό τους τις αντιλήψεις για τη θρησκεία και ελευθερία τόσο στενά που είναι αδύνατον να αντιληφθούν τη μια χωρίς την άλλη».⁹ Το πνεύμα της θρησκείας και της ελευθερίας συμπλήρωναν το ένα το άλλο στην διαδικασία διαμόρφωσης της πολιτικής διακυβέρνησης στην νέα ήπειρο.¹⁰ Εν μέσω του ταξιδιού του προς την νέα ήπειρο, ο Winthrop έκαναν έκκληση για μια τέτοια υφή διακυβέρνησης που θα εγκαθιδρύονταν υπό την επιρροή της «υπέρτατης Πρόνοιας», όταν έγραψε: «..να αναζητήσουμε έναν τόπο συμβίωσης και συναναστροφής κάτω από μια δέουσα μορφή διακυβέρνησης, τόσο πολιτικής όσο και εκκλησιαστικής».¹¹ Για τον Edward Johnson, συγκαταρκτικό του Winthrop, οι δυο αυτές πτυχές της ίδιας διακυβέρνησης αποτυπώθηκαν στο γεγονός ότι εκλάμβανε τον Νέο Κόσμο σαν το μέρος που ο Θεός θα «δημιουργούσε έναν νέο ουρανό και μια νέα γη, νέες εκκλησίες και μια νέα κοινοπολιτεία μαζί».¹²

Αφετηρία όλων αυτών ήταν οι καλβινιστικές καταβολές της πολιτικής ηθικής των πουριτανών αποίκων και της πίστης τους ότι τα έθνη ως λαϊκά πολιτικά μορφώματα δεν υπόκεινταν σε κάποια εξωτερική φυσική εξουσία παρά μόνο στην θεϊκή, η οποία εσχάτως θα αφομοιώνονταν στο εσωτερικό της κοινή συναινέσει κοσμικής πολιτικής τάξης. Η καλβινιστική παράδοση, ούσα συνώνυμη με την απόλυτη κυριαρχία του Θεού πάνω σε όλα τα γεγονότα του φυσικού κόσμου, πρέσβευε ότι η λαϊκή κυριαρχία εκπορεύονταν απευθείας από την κυριαρχία του Θεού. Η ύστατη μορφή αυτής της λαϊκής κυριαρχίας ήταν η ολοκλήρωση της πολιτικής ενότητας της μετέπειτα αμερικανικής εθνικής υπόστασης, η οποία θα βασιζόταν στην καλβινιστική αρχή της λαϊκής πλειοψηφίας και της κοινής συναίνεσης.¹³ Οποιαδήποτε διατάραξη αυτής της συνθήκης συνιστούσε για τους καλβινιστές παραβίαση της λαϊκής κυριαρχίας και είχε σαν

⁹ παρατίθεται στο Βοσκόπουλος, Γεώργιος, *Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής: Εκφάνσεις ισχύος, αλληλόδραση και το ζήτημα της παγκόσμιας ηγεμονίας*, Ποιότητα, 2012, σ. 322

¹⁰ Βοσκόπουλος, Γεώργιος, ο. π., σ. 322

¹¹ παρατίθεται στο Linker. Damon, ο. π, <https://newrepublic.com/article/50754/calvin-and-american-exceptionalism>

¹² Gallagher. Edward, *An Overview of Edward Johnson's "Wonder-Working Providence"*, Early American Literature, Vol. 5, No. 3, 1971, σ. 43

¹³ Androne. Mihai, *Calvinism as Political Ideology*, Procedia, Social and Behavioral Sciences 63, 2012, σ. 177 - 183

φυσικό επακόλουθο το καθήκον της ανυπακοής έναντι της κεντρικής συγκεντρωτικής εξουσίας που υπονόμει την εν λόγω κυριαρχία. Βασική αρχή του καλβινισμού ήταν το καθήκον της αντίστασης στους τυράννους και το *φυσικό* δικαίωμα της καθαίρεσης των βασιλέων.¹⁴ Η μέθεξη της θείστικής και της πολιτικής (μεταμοναρχικής) κοσμικής εξουσίας λειτούργησε στο τέλος σαν βάση της εθνικής οντολογίας που οραματίστηκαν οι πουριτανοί άποικοι για την νέα πολιτική κοινωνία που πάλευαν να εγκαθιδρύνουν στα αμερικανικά εδάφη. Η ίδια η Αμερικανική Επανάσταση οικοδομήθηκε πάνω στην υπέρτατη καλβινιστική αρχή ότι οι άνθρωποι επαφίονταν αποκλειστικά στη δική τους βούληση ώστε να εκλέγουν τις εξουσίες που τους διακυβερνούσαν.¹⁵ Για τους καλβινιστές, το νέο έθνος ήταν θεϊκά προορισμένο «να διακηρύξει τον επαναπατρισμένο Χριστιανισμό της Προτεσταντικής Μεταρρύθμισης σε όλους τους λαούς».¹⁶ Έτσι, μετά την ανεξαρτησία εδραιώθηκαν χιλιαστικές πεποιθήσεις που προοιωνίζονταν την λειτουργία της Αμερικής ως πεδίου έλευσης της χιλιετούς βασιλείας του Χριστού,¹⁷ και της μεταλλαγής της σε «ιερή πόλη» που θα απαλλάσσονταν από τα πολιτικά ήθη του ρωμαιοκαθολικισμού, του παπισμού και του αγγλικανισμού¹⁸ που στήριζαν τις καταπιεστικές ευρωπαϊκές μοναρχίες. Για τους καλβινιστές, η Αμερική ήταν το έθνος που θα απολύτρωνε όλο τον κόσμο.¹⁹

Η αμερικανική αντίληψη για τον έξω κόσμο εμφορούνταν από την πρότερη λοκιανή ερμηνεία της σύστασης ενός παγκόσμιου συστήματος κρατών, με βάση την οποία παρά τις όποιες διακρατικές αντιπαλότητες υπήρχε μια αληθινή Κοινωνία των ανθρώπων πριν από την Κοινωνία των κρατών.²⁰ Η ίδια η ιδεολογική συγκρότηση του Πολέμου της Ανεξαρτησίας έγκειτο στις πεποιθήσεις που είχαν οι επαναστατημένοι, ιδίως οι Πατέρες του Έθνους, ότι ο αγώνας τους δεν αφορούσε απλώς την εξυπηρέτηση ενός αποκλειστικού εθνικού σκοπού που ήταν η αποτίναξη του βρετανικού ζυγού, αλλά πρέσβευε την απελευθέρωση ολόκληρης της ανθρωπότητας από τυραννικές και σοβινιστικές μορφές πολιτικής διακυβέρνησης. Οι Πατέρες του Έθνους ασπάζονταν τις προτεσταντικές δογματικές παραδόσεις του John Wycliffe, βάσει των οποίων «κάθε εξουσία ανήκει στον Θεό και ο Θεός την εκχωρεί σε όλους εκείνους οι οποίοι είναι σε θέση να απεικονίσουν τη λογική φύση Του, υπακούουν στο θέλημα Του και βρίσκονται σε μια κατάσταση χάριτος».²¹ Για τον Thomas Jefferson, η μεταλαμπάδευση

¹⁴ Wight Martin, *Διεθνής θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης*, Ποιότητα, 2011, σ. 14

¹⁵ Ανδρονε, Μιχαι, ο. π, σ. 181

¹⁶ παρατίθεται στο Linker. Damon, ο. π, <https://newrepublic.com/article/50754/calvin-and-american-exceptionalism>

¹⁷ παρατίθεται στο ίδιο, <https://newrepublic.com/article/50754/calvin-and-american-exceptionalism>

¹⁸ Stephanson. Anders, *Manifest Destiny: American Expansionism and the Empire of Right*, Hill Wang, 1995, σ. 4

¹⁹ Schlesinger Jr. Arthur, *Foreign Policy and the American Character*, Foreign Affairs, Vol. 62, No. 1, 1983, σ. 2

²⁰ Wood. S. Robert, *J. Reuben Clark, Jr., and the American Approach to Foreign Policy*, Brigham Young University Studies, Vol. 13, 1973, σ. 441 - 452

²¹ Wight. Martin, ο. π, σ. 71

της ελευθερίας και των αρχών σωστής διακυβέρνησης ήταν βασική αρχή του διεθνούς ρόλου της Αμερικής.²² Ο ίδιος θεωρούσε ότι η νεότευκτη χώρα δεν ήταν απλώς μια ανερχόμενη δύναμη, αλλά ότι ήταν από την πολιτική και ιδεολογική τους φύση επιφορτισμένες με ξεχωριστά καθήκοντα στις διεθνείς σχέσεις που ήταν προορισμένες να αναπτύξουν.²³ Όπως επισήμαινε στην διάρκεια της προεδρίας του: «είναι αδύνατον να μην αισθανόμαστε ότι ενεργούμε εν ονόματι ολόκληρης της ανθρωπότητας, ότι οι συνθήκες που άλλοι στερούνται ενώ εμείς απολαμβάνουμε, μάς επιβάλλουν το καθήκον να αποδείξουμε τον βαθμό ελευθερίας και αυτοδιάθεσης τον οποίο μπορεί μια κοινωνία να τολμήσει να εκχωρήσει στα μεμονωμένα μέλη της».²⁴ Ακόμη και πριν τον Jefferson, η αποστολή της οικοδόμησης μιας ηθικής τάξης πραγμάτων, πλήρως αποστασιοποιημένης από την πολιτική και κοινωνική ηθική των δυναστικών κρατών της Ευρώπης και του κόσμου, έδινε ώθηση την συλλογική συνείδηση των αποίκων γύρω από την αίσθηση που είχαν ότι η κοινωνία τους ήταν καθοδηγούμενη από τη Θεία Πρόνοια στην επιτέλεση αυτού του υπέρτατου έργου. Ως προς αυτό, ο Kissinger διαπίστωνε ότι «για τους πρώτους αποίκους του Νέου Κόσμου η αμερικανική ήπειρος αποτελούσε το απώτατο όριο ενός δυτικού πολιτισμού, η ενότητα του οποίου είχε ανεπανόρθωτα διαρραγεί, μια νέα σκηνή πάνω στην οποία θα μπορούσε να υλοποιηθεί η προοπτική μιας ηθικής τάξης πραγμάτων».²⁵ Αυτή η αποκλειστική κοσμοαντίληψη των αποίκων ήταν αποτέλεσμα της ηθικής και πολιτισμικής παράδοσης των μέσων αγγλοσαξόνων μεταναστών που κατοίκησαν τα νέα εδάφη και οι οποίοι έβλεπαν τις ευρωπαϊκές κοινωνίες ως μη ιδανικά πεδία επίτευξης της κοινωνικής και πολιτικής ευημερίας των ανθρώπων. Οι θρησκευτικές διαμάχες και οι αλληλοσυγκρουόμενες εθνικές πολιτικές στον ευρωπαϊκό χώρο είχαν αποκαθλώσει από την συνείδηση των αποίκων τα ευρωπαϊκά πολιτικά και πολιτισμικά ήθη. Οι πουριτανοί άποικοι έκαναν εσχάτως επίδειξη της αρετής τους στην αμερικανική ήπειρο, σαν έναν τρόπο που θα άλλαζε την κατάσταση στους τόπους από όπου είχαν αναχωρήσει.²⁶ Για τους ίδιους, η Ευρώπη ήταν ένα πεδίο αλληπάλληλων συγκρούσεων, στο οποίο οι παραδόσεις της εξωτερικής πολιτικής των κρατών της ασκούνταν με βάση καιροσκοπικές πολιτικές ισχύος. Οι πολιτικές και ηθικές παραδόσεις του Νέου Κόσμου που θεμελιώθηκαν με την έλευση των πρώτων πουριτανών αγγλοσαξόνων άρχισαν άμεσα να εκλαμβάνονται σαν ένα μέσο, το οποίο θα ετίθετο στην υπηρεσία της ανθρωπότητας, προκειμένου αυτή να διασωθεί.

Προς το τέλος της προεδρίας του, ο Jefferson κατηγορούσε ανοιχτά τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις ότι αποτελούσαν τυραννικά καθεστώτα που αναπαρήγαγαν βάνανυσες πολιτικές, αφού θεωρούσε ότι η Γαλλία ασκούσε τυραννική πολιτική στην ξη-

²² Kissinger. Henry, ο. π, σ. 334

²³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 334

²⁴ παρατίθεται στο Tucker. Robert & Hendrickson. David, *Empire of Liberty: The Statecraft of Thomas Jefferson*, Oxford University Press, 1990, σ. 11

²⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 336

²⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 336 - 337

ρά, ενώ η Βρετανία έπραττε ομοίως στις θάλασσες.²⁷ Παρά την προγενέστερη συμπάθεια του για τις επαναστατικές διεργασίες που λάμβαναν χώρα στα γαλλικά εδάφη στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, αλλά και την αρχική συγκατάβαση του για συμμετοχή των Ηνωμένων Πολιτειών στο πλευρό της Γαλλίας στους Ναπολεόντιους Πολέμους, ο Jefferson εν τέλει αποστασιοποιήθηκε από τις εξελίξεις που συντελούνταν στις ευρωπαϊκές πολιτικές υποθέσεις. Ακόμη και στα χρόνια του Πολέμου της Ανεξαρτησίας, η ιδεολογική και ηθική συγκρότηση της επαναστατικής διαδικασίας αντανakλούσε την μαζική πίστη των Αμερικανών ότι η πολιτική πρακτική της χρήσης βίας σαν μέσο εξυπηρέτησης πολιτικών σκοπών δεν μπορούσε να γίνει αποδεκτή στους κόλπους των ιδεολογικών και πολιτικών παραδόσεων της νέας ηπείρου. Μετά την δεύτερη σύγκλιση του Β' Ηπειρωτικού Κογκρέσου στην Φιλαδέλφεια τον Ιούλιο του 1776, η πρόσδεση των Αμερικανών με τα επαναστατημένα εδάφη έγινε ακόμη πιο αποφασιστική, έπειτα από την επικύρωση της Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας, η οποία αντανakλούσε αφ' ενός την συμβολή της χριστιανικής προτεσταντικής ηθικής στην διεξαγωγή του απελευθερωτικού αγώνα, αφ' ετέρου τις υλικές και πολιτικές δυνατότητες της νεοσύστατης κοινωνίας για διαρκή αυτοβελτίωση και ευημερία των ανθρώπων της. Έτσι, θεμελιώθηκε και επίσημα μέσα από ένα διακηρυκτικό πολιτικό έγγραφο η βιώσιμη συνύπαρξη του πολιτικού πνεύματος με το θρησκευτικό, εξαιτίας της συμβατότητας του πουριτανισμού με τις αναδύμενες δημοκρατικές αξίες της νέας ηπείρου. Ως προς αυτό, ο Tocqueville επεσήμαινε ότι «ο πουριτανισμός δεν αποτελούσε απλώς θρησκευτικό δόγμα. Από πολλές απόψεις, συμεριζόταν τις πλέον απόλυτες δημοκρατικές και ρεπουμπλικανικές θεωρίες».²⁸ Η επίδραση του θρησκευτικού πνεύματος στο πεδίο της απρόσκοπτης διεξαγωγής της Επανάστασης συνιστούσε κατ' αυτόν τον τρόπο ζωτικό πυλώνα της λαϊκής επαναστατικής βούλησης. Η άλλη συμπληρωματική όψη της επαναστατικής διαδικασίας ήταν ο καινοφανής πολιτικός χαρακτήρας που είχε εμφυτευθεί στην συλλογική επαναστατική συνείδηση της αμερικανικής πολιτικής κοινωνίας. Αυτοί οι δυο πυλώνες της ηθικής, ιδεολογικής, και πολιτικής μεταμόρφωσης της νέας ηπείρου αποτέλεσαν και τα συστατικά θεμέλια του νέου αμερικανικού έθνους. Στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, αυτή η συμβιωτική συνύπαρξη του πουριτανισμού και της αίσθησης που είχαν οι Αμερικανοί ότι ασκούσαν πολιτικά καθήκοντα για το καλό ολόκληρης της ανθρωπότητας, αποτέλεσαν τις υπαρξιακές καταβολές της ιδεαλιστικής παράδοσης που αναπτύχθηκε στους κόλπους αυτής της πολιτικής. Για τον Kissinger, αυτή η διττή όψη του αμερικανικού ιδεαλισμού έγκειτο στο ότι η αμερικανική πολιτική και κοινωνική παράδοση που αναδύθηκε από τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας «αντιμετώπιζε τους ανθρώπους ως έμφυτα λογικούς και με τάση προς τον ειρηνικό συμβιβασ-

²⁷ παρατίθεται στο Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, *Ιδεολογικά ρεύματα στη διαμόρφωση της αμερικανικής στρατηγικής*, στο «*Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο*», Ποιότητα, 2000, σ. 24

²⁸ Tocqueville. Alexis de, *Democracy in America*, Harper & Row, 1969, σ. 46 - 47

σμό, την κοινή λογική και τις δίκαιες σχέσεις».²⁹

Στην Ομοσπονδιακή Συνέλευση της Φιλαδέλφεια, το 1787, αποκρυσταλλώθηκε η οντολογική αντίθεση του ιδεαλισμού με τον πολιτικό ρεαλισμό. Εκεί, ο Alexander Hamilton τήρησε αποστάσεις από τον ιδεαλισμό του Charles Pinckney που πρέσβευε ότι η αμερικανική κοσμοπολη ήταν μια άνευ προηγουμένου πολιτική εμπειρία στον κόσμο των διεθνών σχέσεων και των θεσμικών ολοκληρώσεων των κρατών, και ότι δεν είχε κάποια ιδεολογική και πολιτική συγγένεια με τα υπόλοιπα νεωτερικά έθνη.³⁰ Αποκρούοντας την αποστροφή των ιδεαλιστών για το *raison d'etat* που θα μετέτρεπε τις Ηνωμένες Πολιτείες σε δύναμη κατάκτησης και επέκτασης απέναντι σε άλλα κράτη, ο Hamilton αντέτεινε πως η εσωτερική γαλήνη της χώρας θα διασφαλιζόνταν μόνο εφόσον είχε επαρκή σταθερότητα και δύναμη στη διεθνή σφαίρα, γεγονός που θα έκανε τους υπόλοιπους δρώντες να την σέβονται.³¹ Με δεδομένο ότι οι φιλοδοξίες των κρατών για ισχύ δεν μπορούσαν να παρακαμφθούν από τη σύνεση και τη μετριοπάθεια, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα ήταν πάντα σε θέση να επιλέξουν οι ίδιες την ειρήνη ή τον πόλεμο. Ως εκ τούτου, έπρεπε να οικοδομήσουν μια αδιαίρετη Ένωση και ένα αμερικανικό σύστημα στην ήπειρο ώστε να ελέγχουν πλήρως το ατλαντικό φορτίο ισχύος και τους όρους σύνδεσης του Παλαιού με τον Νέο Κόσμο.³² Για τον Hamilton, τα αίτια της εχθρότητας ανάμεσα στα κράτη δεν είχαν να κάνουν με τη μορφή διακυβέρνησης τους - κατά πόσο ήταν δημοκρατικά ή τυραννικά καθεστώτα.³³ Ακόμη και οι εξορθολογισμένες εμπορικές πολιτικές, είτε ασκούσαν από μονάρχες είτε από δημοκρατίες, δεν μπορούσαν να αποσοβήσουν τη ροπή της ανθρωπίνης φύσης προς τον πόλεμο.³⁴ Πολύ περισσότερο, το εμπόριο δεν είχε καταφέρει να εξευγενίσει την ανθρώπινη συμπεριφορά, ούτε να εξαφανίσει την δίψα των ανθρώπων για πόλεμο.³⁵ Αφού η ύπαρξη κοινωνικών παθών σε μια δημοκρατική κοινωνία μπορούσε εξίσου με τις πολιτικές ενός μονάρχη να ωθήσει τα πράγματα στον πόλεμο,³⁶ η επιρροή της εσωτερικής δομής των κρατών στην αιτιότητα του πολέμου δεν έπρεπε να προσμετράται. Για τον Hamilton, η αρπακτικότητα και η εκδικητικότητα της ανθρωπίνης φύσης συνοδεύονταν από την έλλειψη αρμονίας μεταξύ «ανεξάρτητων ασύνδετων κυριαρχιών», ιδίως όταν αυτές ενυπήρχαν στο ίδιο μέρος.³⁷ Ακόμη και στη Βόρεια Αμε-

²⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 506

³⁰ Russell. Greg, *Madison's Realism and the Role of Domestic Ideas in Foreign Affairs*, Presidential Studies Quarterly, Vol. 25, No. 4, 1995, σ. 716

³¹ Russell. Greg, ο. π, σ. 716

³² επόψεις του Hamilton, παρατίθενται στο Kane. Thomas, *Theoretical Roots of US Foreign Policy: Machiavelli and American Unilateralism*, Routledge, 2006, σ. 40

³³ Russell. Greg, ο. π, σ. 717

³⁴ Graebner. Norman, *An American Tradition in Foreign Affairs*, The Virginia Quarterly Review, Vol. 65, No. 4, 1989, σ. 602

³⁵ Gilbert. Felix, *To the Farewell Address: Ideas of Early American Foreign Policy*, Princeton University Press, 1961, σ. 112

³⁶ Graebner. Norman, ο. π, σ. 602

³⁷ Quinn. Adam, *US Foreign Policy in Context: National Ideology from the Founders to the Bush Doctrine*, Routledge, 2010, σ. 38

ρική, η σύγκρουση μεταξύ των διακριτών Πολιτειών στο μέλλον θα ήταν αναπότρεπτη εξαιτίας των θεμελιωδών ορμών των ανθρώπων και των κρατών που προκαλούσαν ανταγωνισμό και μη φυσιολογική συμβίωση. Γι' αυτό, επιβάλλονταν η παρουσία μιας ανώτερης Ομοσπονδιακής πολιτικής δύναμης που θα διατηρούσε την τάξη ώστε να μην αλληλοεξοντωθούν οι επιμέρους ανεξάρτητες Πολιτείες.³⁸ Η επιβίωση της Ένωσης δεν μπορούσε να βασιστεί στην προβολή λογικής και καλής προαίρεσης μεταξύ των Πολιτειών, ούτε στη σύναψη συμμαχιών μεταξύ τους αφού στο τέλος θα δημιουργούνταν ανταγωνισμοί ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη εξαιτίας των αναπόφευκτων αποκλίσεων των συμφερόντων τους.³⁹ Η μονιμότητα της Ένωσης θα εξασφάλιζε ομοιογένεια στην εθνική και πολιτική ανεξαρτησία των Ηνωμένων Πολιτειών, διαφορετικά θα δημιουργούνταν μια πληθώρα συνομοσπονδιών με γειτνιάζοντες ανταγωνισμούς και παρατεταμένους επαναλαμβανόμενους πολέμους,⁴⁰ οι οποίοι θα επέφεραν την χειραγώγηση της χώρας από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις και την μετάσταση της ευρωπαϊκής ισορροπίας ισχύος στην αμερικανική ήπειρο.⁴¹ Μια ισχυρή Ομοσπονδιακή αρχή θα ασκούσε αναγκαίους περιορισμούς στις Πολιτείες, μεριμνώντας για την συγκράτηση της ανθρώπινης φύσης που πλήττονταν από πάθη, ούσα ανήμπορη να περιοριστεί από την λογική και τη δικαιοσύνη.⁴²

Εν αντιθέσει με την χαμιλτονική αντίληψη διεθνών σχέσεων, οι ρασιοναλιστές ιδεοκράτες (Jefferson, Madison) υποστήριζαν υπερκείμενους (υπερπολιτικούς) σκοπούς, πρεσβεύοντας ότι η χρήση δύναμης στις ανθρώπινες υποθέσεις έπρεπε να υφίσταται για την πραγμάτωση του ιδεώδους της ελευθερίας⁴³· αν η ισχύς δεν συνοδεύονταν από έναν ηθικό σκοπό τότε ήταν διεφθαρμένη.⁴⁴ Για τον Madison, η ισχύς έπρεπε να τιθασεύεται από τους σκοπούς της ελευθερίας, ώστε μια βιώσιμη ισορροπία μεταξύ ισχύος και ελευθερίας να διατηρεί άθικτες τις δημοκρατικές παραδόσεις της εξωτερικής πολιτικής της χώρας,⁴⁵ διαφορετικά θα έρρεπε μονίμως μεταξύ τυραννίας και ουτοπίας. Η μεν τυραννία συνιστούσε ισχύ αφυδατωμένη από την ελευθερία, η δε ουτοπία αποτελούσε ελευθερία αποκομμένη από την ισχύ.⁴⁶ Πέραν της αντίθεσης του στο ευρωπαϊκό *raison d'etat* και στην πρωτοκαθεδρία της εξωτερικής έναντι της εσωτερικής πολιτικής που αυτό πρέσβευε,⁴⁷ ο Madison θεωρούσε ότι τα αίτια των πολέμων συνδέονταν με την ανοδικότητα ή μη των θεσμών και της εμπειρίας της δημοκρατίας.⁴⁸ Διέκρινε τους πολέμους σε εκείνους που προκύπτουν αφ' ενός από τη βούληση των κυ-

³⁸ έποψη του Hamilton, παρατίθεται στο Quinn. Adam, ο. π, σ. 38

³⁹ Quinn. Adam, ο. π, σ. 38

⁴⁰ Quinn. Adam, ο. π, σ. 36

⁴¹ Quinn. Adam, ο. π, σ. 36

⁴² Quinn. Adam, ο. π, σ. 39

⁴³ Russell. Greg, ο. π, σ. 717

⁴⁴ Russell. Greg, ο. π, σ. 717

⁴⁵ Russell. Greg, ο. π, σ. 717

⁴⁶ Russell. Greg, ο. π, σ. 717

⁴⁷ Russell. Greg, ο. π, σ. 717

⁴⁸ Russell. Greg, ο. π, σ. 718

βερνήσεων και αφ' ετέρου από τη βούληση των ίδιων των κοινωνιών,⁴⁹ σε έναν κόσμο που οι αλληλεπιδράσεις των ανταγωνιστικών κυριαρχιών υποδήλωναν πως αναγνώριζαν μια στοιχειώδη ύπαρξη κοινωνίας μεταξύ τους, αλλά όχι επίσημους θεσμούς, υπερκείμενους των κρατών.

Στην Ομοσπονδιακή Συνέλευση της Virginia, το 1788, η οντολογική αντίθεση ιδεαλισμού - ρεαλισμού επεκτάθηκε με την αντιπαράθεση του Madison με τον Patrick Henry που αποστρέφονταν την ροπή των ΗΠΑ στην πολιτική της συσσώρευσης ισχύος, γεγονός που ο ίδιος θεωρούσε ότι θα συρρίκνωνε την ζωτικότητα της ελευθερίας στο εσωτερικό.⁵⁰ Ο Madison, αντίθετα, διαχώριζε την άσκηση πολιτικής στο εσωτερικό από την εξωτερική προβολή της εξωτερικής πολιτικής, μη αποδεχόμενος ότι η εσωτερική ισορροπία μπορούσε να υπονομευτεί από τις εξωτερικές επιδιώξεις,⁵¹ αν και συμφωνούσε με τον Henry στο γεγονός ότι η αμερικανική δημοκρατία δεν έπρεπε να καταστεί επεκτατική.⁵² Η ήπια προβολή της αμερικανικής εμπειρίας στον έξω κόσμο έπρεπε να επικρατήσει έναντι αξιώσεων παρεμβατικής αναμόρφωσης του κόσμου κατ' εικόνα των Ηνωμένων Πολιτειών⁵³: «το ελεύθερο σύστημα διακυβέρνησης που έχουμε εγκαθιδρύσει είναι τόσο πανομοιότυπο με τη λογική.. και με ένα οικουμενικό αίσημα που οφείλει να παράγει επιδοκιμασία και επιθυμία για μίμηση».⁵⁴

Η αλληλεπίδραση μεταξύ ισχύος και ελευθερίας στην πρώιμη εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών καθορίστηκε εξίσου από τις φιλοσοφικές προσεγγίσεις τους για το εμπόριο. Πριν το 1776, οι άποικοι εκλάμβαναν την άνοδο της αμερικανικής ισχύος ως παρεπόμενο του μερκαντισμού της βρετανικής αυτοκρατορίας και της συσσώρευσης πλούτου με βάση τις επιταγές του κρατισμού, η οποία εξυπηρετούσε τον σκοπό της διατήρησης της ισορροπίας εμπορίου ως κεντρικής συνισταμένης της βρετανικής πολιτικής. Σταδιακά, η ηγεσία της Επανάστασης ερμήνευε αυτή τη συσσώρευση πλούτου ως επικάθιση της ισχύος σε βάρος της ελευθερίας και της ύλης εναντίον του πνεύματος. Το εξωτερικό εμπόριο συνδέθηκε με την απειλή της ανόδου του υλισμού στο εσωτερικό της αμερικανικής κοινωνίας, που θεωρήθηκε απειλή για την υπόσταση του ρεπουμπλικανισμού.⁵⁵ Εν προκειμένω, ο Adams έβλεπε με καχυποψία την απεριόριστη εισροή εμπορικού πλούτου και ανθρώπινου δυναμικού στις Ηνωμένες Πολιτείες για να μην διαφθαρεί η ουσία του πολιτικού ρεπουμπλικανισμού⁵⁶: «ο πλούτος που εισάγουμε από την Ευρώπη, αντί να προάγει την ευημερία μας, απλά ε-

⁴⁹ Russell. Greg, ο. π, σ. 718

⁵⁰ Russell. Greg, ο. π, σ. 716

⁵¹ Russell. Greg, ο. π, σ. 717

⁵² Russell. Greg, ο. π, σ. 717

⁵³ Russell. Greg, ο. π, σ. 719

⁵⁴ Russell. Greg, ο. π, σ. 719

⁵⁵ έποψη του John Adams, παρατίθεται στο Hutson. James, *Intellectual Foundations of Early American Diplomacy*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 1, 1977, σ. 6

⁵⁶ Hutson. James, ο. π, σ. 7

ξασθενεί την φυλή των ανθρώπων μας και επιβραδύνει την αύξηση του πληθυσμού».⁵⁷ Ομοίως, ο Thomas Paine διαπίστωνε πως «το εμπόριο θα μείωνε το πνεύμα του πατριωτισμού και της στρατιωτικής άμυνας και θα κατέστρεφε εσχάτως την ψύχη της Αμερικής».⁵⁸ Η πρωταρχική άρνηση των αμερικανών για την εδραίωση του υλισμού ως φιλοσοφικής προοπτικής μέσω του εμπορίου επηρέασε εν μέρει το ιδεολογικό τους υπόβαθρο περί μη ανάμειξης των Ηνωμένων Πολιτειών στις διεθνείς υποθέσεις, γεγονός που πρέσβευε ο Jefferson προτείνοντας η χώρα να εγκαταλείψει τους ωκεανούς και να διαχωριστεί πλήρως από τον Παλαιό Κόσμο.⁵⁹ Η σχετική δυσπιστία των αμερικανών ηγετών για το εμπόριο οδήγησε στη δημιουργία κινήματος που αναπτύχθηκε μετά την Συνθήκη των Παρισίων του 1783 για να απομονώσει περαιτέρω την χώρα από τον ευρωπαϊκό κόσμο με την μη αποστολή διπλωματικών αντιπροσωπειών στα ευρωπαϊκά κράτη.⁶⁰

Τον Νοέμβριο του 1783, ο Elbridge Gerry επεσήμανε στον Adams ότι η χώρα έπρεπε να διασφαλίσει την πολιτική και ηθική της κατεύθυνση έναντι του υπόλοιπου κόσμου: «δεν βλέπω καμία αναγκαιότητα παρά μόνο μεγάλες δυσχέρειες στο να στείλουμε πρεσβευτές στο εξωτερικό και να δεχτούμε αντίστοιχους στο εσωτερικό.. δυσχέρειες από τη εμπλοκή μας στην ευρωπαϊκή πολιτική, γινόμενοι μαριονέτες των πολιτικών ανδρών της Ευρώπης, με την σταδιακή εκποίηση των ενάρετων ρεπουμπλικανικών αρχών μας, με το να γίνουμε ένας διχασμένος, επηρμένος και άσωτος λαός.. με το να αλλάξουμε τη μορφή της διακυβέρνησης μας για μια αχρεία αριστοκρατία ή για μια διαμεσολαβητική μοναρχία».⁶¹ Μεταγενέστερα, η ρυθμιστική δύναμη που είχε το εμπόριο για τους σκοπούς της εσωτερικής εξισορρόπησης των Ηνωμένων Πολιτειών και έναντι της ευρωπαϊκής ισορροπίας ισχύος οδήγησε τους αμερικανούς ηγέτες να επιδιώξουν την διάχυση πολιτικής και ιδεολογικής κάθαρσης σε αυτό, αποκόπτοντας το από τον ευρωπαϊκό κόσμο και εμφυσώντας του την αμερικανική ιδεοκρατία.⁶² Η λειτουργία του εμπορίου ως πολιτικού μέσου για τον σχετικό καθορισμό της ευρωπαϊκής ισορροπίας ισχύος στον Νέο Κόσμο είχε γίνει αντιληπτή εξ αρχής από τους Εθνοπατέρες. Ο Jefferson σε αναφορά του προς τον Thomas Pinckney τον Μάιο του 1797 εκτιμούσε ότι «αν οι εμπορικές ρυθμίσεις που είχε προτείνει κάποτε το Νομοθετικό Σώμα μας είχαν υιοθετηθεί, τώρα θα είχαμε τέτοια υπεροχή ασφάλειας και σεβασμού όσο ποτέ άλλοτε..».⁶³ Προγενέστερα, ο Adams προειδοποιούσε σε γράμμα του προς τον James Warren, τον Μάρτιο του 1783, για τον συγκερασμό εμπορίου, ισορροπίας ισχύος και συμμαχιών: «..υπάρχει μια ισορροπία ισχύος στην Ευρώπη. Η Φύση την έχει

⁵⁷ Hutson. James, ο. π, σ. 8

⁵⁸ Hutson. James, ο. π, σ. 7

⁵⁹ Hutson. James, ο. π, σ. 7

⁶⁰ Hutson. James, ο. π, σ. 8

⁶¹ Hutson. James, ο. π, σ. 8

⁶² Hutson. James, ο. π, σ. 9

⁶³ Sears. L. Martin, *Jefferson and the Law of Nations*, The American Political Science Review, Vol. 13, No. 3, 1919, σ. 395

διαμορφώσει. Η Πρακτική και η Συνήθεια την έχουν εγκρίνει, και πρέπει να υφίσταται για πάντα. Μπορεί να διαταράσσεται για λίγο καιρό, από την τυχαία μεταφορά βάρους από τη μια Κλίμακα στην άλλη· όμως θα υπάρξει μια διαρκής προσπάθεια να αποκατασταθεί αυτή η ισορροπία.. αν παραχωρήσουμε αποκλειστικά προνόμια στο εμπόριο, ή διαμορφώσουμε μόνιμες συμμαχίες, επιθετικές και αμυντικές με τις δυνάμεις της μιας Κλίμακας, θα δημιουργήσουμε σίγουρα εχθρούς με τις δυνάμεις της άλλης.. το Κογκρέσο υιοθέτησε αυτές τις Αρχές και αυτό το Σύστημα στην καθαρή του μορφή».⁶⁴ Οι πρώιμες διαμορφώσεις εξωτερικής πολιτικής στο Ηπειρωτικό Κογκρέσο γίνονταν συνεπώς και με γνώμονα την ισορροπία ισχύος του συστήματος των μεγάλων δυνάμεων της εποχής.⁶⁵ Για τους Αμερικανούς, η αποδέσμευση των Ηνωμένων Πολιτειών από την βρετανική αυτοκρατορία θα έγερνε αποφασιστικά την ισορροπία ισχύος στους ευρωπαϊκούς ανταγωνισμούς αφού θεωρούσαν ότι οι αποικίες του Νέου Κόσμου συνιστούσαν το θεμέλιο συστατικό αυτής της ισορροπίας στην πόλωση που υπήρχε ανάμεσα στη Βρετανία και την Γαλλία μετά τον Επταετή Πόλεμο.⁶⁶ Αν οι αποικίες δένονταν περισσότερο στον πολιτικό και στρατηγικό ιστό της αυτοκρατορίας, τότε η ισορροπία ισχύος στην Ευρώπη θα εξαλείφονταν αφού η πλεονεκτική σχέση που θα είχαν αναπτύξει με την Βρετανία θα συνέβαλε στην άνοδο της βρετανικής ηγεμονίας σε βάρος της ευρωπαϊκής ισορροπίας ισχύος.⁶⁷ Ο Adams θεωρούσε ότι αν παρέμενε αδιαίρετη η βρετανική αυτοκρατορία, αφ' ενός ο ρόλος της Γαλλίας ως θαλάσσιας και εμπορικής δύναμης θα συρρικνώνονταν, αφ' ετέρου η ελευθερία των θαλασσών οπουδήποτε στον κόσμο θα υπονομεύονταν.⁶⁸ Σε αυτό το πλαίσιο, η συλλογική ισχύς των αποικιών αποτελούσε για τους Εθνοπατέρες συνιστάμενη - μπαλαντέρ της ευρωπαϊκής ισορροπίας ισχύος.⁶⁹ Ο Paine προειδοποιούσε για την ζημιογόνο προσκόλληση της χώρας στην αυτοκρατορία και την πολιτική ανισομέρεια που αυτή συνεπάγετο, συνθήκες που υπονόμευαν την αμερικανική ασφάλεια και τοποθετούσαν την αμερικανική ήπειρο στο επίκεντρο των ευρωπαϊκών πολέμων.⁷⁰

Η πολιτική και φιλοσοφική ουσίωση της αμερικανικής ανεξαρτησίας βασίστηκε εν τέλει τόσο στο φυσικό δίκαιο όσο και σε μια αντεστραμμένη προοπτική του δικαίου των Εθνών, το οποίο συνιστούσε θεμελιακό πυλώνα της πολιτικής και νομικής οντολογίας του ευρωπαϊκού διεθνούς συστήματος. Ενώ το δίκαιο των Εθνών αντανάκλουσε τις καταβολές του διεθνούς ζώης της Ευρώπης - την ισορροπία ισχύος, την ύπαρξη μόνιμων στρατών, συγκεντρωτικών μοναρχιών, οικονομικού προστατευτισμού και πόλεμου ως οργάνου εθνικής πολιτικής - οι Ηνωμένες Πολιτείες διατήρησαν την ε-

⁶⁴ Hutson. James, ο. π, σ. 13

⁶⁵ Hutson. James, ο. π, σ. 13

⁶⁶ Hutson. James, ο. π, σ. 11

⁶⁷ Hutson. James, ο. π, σ. 11

⁶⁸ Hutson. James, ο. π, σ. 12

⁶⁹ Hutson. James, ο. π, σ. 12

⁷⁰ Graebner. Norman, ο. π, σ. 601

ξωτερική μορφή αυτού του δικαίου αλλά παρέκαμψαν την ουσία του, αφού δεν μπορούσε να διαφυλάξει τα συμφέροντα τους.⁷¹ Η αντιδραστικότητα και η διαφθορά των ευρωπαϊκών δυνάμεων που υπονόμειαν ευθέως τη δεκαετία του 1790 το δίκαιο των Εθνών, με βάση την ερμηνεία που του έδιναν οι Ηνωμένες Πολιτείες, τις ώθησε να επιδιώξουν την ολική μεταμόρφωση του σε αντι-ιστορική οικουμενικότητα και σε ένα ιδιαίζον «αμερικανικό δίκαιο» που εσχάτως θα σκόπευε να εκπληρώσει την τελεολογία της Επανάστασης.⁷²

Από τον τρόπο που συγκροτήθηκαν οι Ηνωμένες Πολιτείες, η ανάδειξη της προτεσταντικής χριστιανικής ηθικής και του Φυσικού Δικαίου σε βιωματικά μέσα πολιτικής και ηθικής απελευθέρωσης, τις ώθησε να βλέπουν την εξωτερική τους πολιτική ως προέκταση της εσωτερικής πολιτικής και θεσμικής τους ολοκλήρωσης. Η βιωματική εξιδανίκευση της φύσης της αμερικανικής κοσμοπόλης μετακινήθηκε από την ενδοκρατική στην διεθνή πολιτική προοπτική και συνδέθηκε με την θέση των Ηνωμένων Πολιτειών στον κόσμο, υπαγορεύοντας έτσι την αποκλειστική πολιτική εμπειρία που βίωναν οι Ηνωμένες Πολιτείες εσωτερικά.⁷³ Παρατηρώντας από απόσταση τον βεσφαλιανό κόσμο να συντηρείται με πολιτικές ισχύος, οι αμερικανοί αποστρεφόμενοι τις μεθόδους της *realpolitik*⁷⁴ καλλιέργησαν μια κοσμοθεωρία, η οποία διέπονταν από μια αίσθηση κατεύθυνσης και νομιμότητας στις διεθνείς σχέσεις.⁷⁵ Εν αντιθέσει με την «παραδοσιακή ευρωπαϊκή προσέγγιση της τάξης.. ότι λαοί και κράτη βρίσκονταν εξ ορισμού σε κατάσταση ανταγωνισμού»,⁷⁶ η αμερικανική εθνική εμπειρία αντανάκλασε την βελτίωση της ανθρώπινης κατάστασης στις διεθνείς σχέσεις.⁷⁷ Η υποτιμητική στάση της απέναντι στην *realpolitik* αποτυπώνονταν τόσο στην *μοναδικότητα* της αμερικανικής πραγματικότητας όσο και στην ανθρωπιστική και αντι-ιμπεριαλιστική πολιτική ιδεολογία των Ηνωμένων Πολιτειών.⁷⁸

⁷¹ Lint. Gregg, *The American Revolution and the Law of Nations*, 1776-1789, *Diplomatic History*, Vol. 1, No. 1, 1977, σ. 33

⁷² Lint. Gregg, ο. π, σ. 34

⁷³ Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, *Το θεσμικό πλαίσιο διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ*, Ποιότητα, 2009, σ. 15

⁷⁴ Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, ο. π, σ. 17

⁷⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 507 - 508

⁷⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 505

⁷⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 459

⁷⁸ Morgenthau. Hans, *Η πολιτική μεταξύ των εθνών: Ο αγώνας για ισχύ και ειρήνη*, Ποιότητα, σ. 91

1.3 Μετεπαναστατική εξωτερική πολιτική: οι φιλοσοφικές καταβολές της αμερικανικής ουδετερότητας

Μετά την αποφασιστική επικράτηση των Ηνωμένων Πολιτειών στο Yorktown της Virginia τον Οκτώβριο του 1781 με την στρατιωτική συνδρομή και των Γάλλων, η αντιπαράθεση με την Βρετανία τέθηκε σε ύφεση ενώ διαμορφώθηκαν οι προϋποθέσεις για την δημιουργία πολιτικών συνομιλιών για τον τερματισμό του πολέμου. Η επίσημη αναγνώριση των Ηνωμένων Πολιτειών ως ισότιμου μέλους της διεθνούς αρένας έλαβε χώρα στις 3 Σεπτεμβρίου 1783, με την υπογραφή των Συμφωνιών της Ειρήνης των Παρισίων, εξέλιξη που σηματοδότησε την γενική αποδοχή της πολιτικο-θεσμικής και γεωπολιτικής αυθυπαρξίας της νεοσύστατης δημοκρατίας. Την επαύριο της ανεξαρτησίας, η αμερικανική εξωτερική πολιτική, ηθικό και πολιτικό απότοκο των εμπειριών της διπλωματίας του Β' Ηπειρωτικού Κογκρέσου του 1775, εξακολουθούσε να αντανάκλα στην μετεπαναστατική εποχή τις υψηλές πολιτικές αρχές που σημάδεψαν τον απελευθερωτικό αγώνα ενάντια στην Βρετανία.

Η απόρριψη κάθε μορφής δυναστικής πολιτικής ως μέσου υλοποίησης στόχων στο πεδίο των εξωτερικών υποθέσεων αποτελούσε κεντρική αρχή της αμερικανικής πολιτικής για την σταθεροποίηση του συστήματος διεθνών σχέσεων που ήταν υπό διαρκή αμφισβήτηση, εξαιτίας των σοβινιστικών πολιτικών που ασκούσαν οι ευρωπαϊκές δυνάμεις. Η ηθική αποστροφή των Ηνωμένων Πολιτειών για τις ευρωπαϊκές πολιτικές παραδόσεις ήταν διάχυτη στον Αποχαιρετιστήριο Λόγο του George Washington τον Σεπτέμβριο του 1796, λίγους μήνες πριν εγκαταλείψει την προεδρία. Πεπεισμένος ότι η χώρα του έπρεπε να διασώσει τον εαυτό της από την φαυλότητα των ευρωπαϊκών εξουσιών, παρότρυνε τους συμπατριώτες του να απέχουν από προσπάθειες εγκαθίδρυσης πολιτικών δεσμών με μέρη του ευρωπαϊκού κόσμου: «ο βασικός κανόνας εξωτερικής πολιτικής για εμάς σε σχέση με τα ξένα έθνη είναι ότι καθώς επεκτείνουμε τις εμπορικές μας σχέσεις, να έχουμε μαζί τους όσο το δυνατόν λιγότερους πολιτικούς δεσμούς.. η Ευρώπη χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο βασικών συμφερόντων, τα οποία δεν έχουν καμία ή έστω ελάχιστη σχέση με εμάς. Ως εκ τούτου είναι υποχρεωμένη να εμπλέκεται συχνά σε διαμάχες που οι αιτίες τους είναι ουσιαστικά ξένες για εμάς.. επομένως, δεν θα ήταν ορθολογικό να εμπλακούμε, με τεχνητούς δεσμούς, στις συνήθεις μεταπτώσεις της πολιτικής της ή στους συνήθεις συνδυασμούς και συγκρούσεις που απορρέουν από τις φιλίες ή τις έχθρες της¹.. η θέση μας, απομονωμένη και μακρινή, μας ενθαρρύνει και μας επιτρέπει να επιδιώξουμε μια διαφορετική πορεία. Αν παραμείνουμε ένας λαός υπό την διακυβέρνηση μιας αποτελεσματικής κυβέρνησης, δεν θα αργήσει η στιγμή.. που θα διαλέξουμε την ειρήνη ή τον πόλεμο, με γνώμονα τη δικαιοσύνη, όπως θα μας συμβουλευσει το συμφέρον μας².. γιατί να συνυφαίνουμε το

¹ παρατίθεται στο Morgenthau. Hans, ο. π, σ. 91

² παρατίθεται στο Wight. Martin, ο.π, σ. 158

πεπρωμένο μας με οποιοδήποτε μέρος της Ευρώπης; γιατί να εμπλέκουμε την ειρήνη και την ευημερία μας με τις φιλοδοξίες της Ευρώπης, τις αντιθέσεις της, τα καπρίτσια της;...».³ Η προσήλωση του Washington στις αρχές της ουδετερότητας αντανάκλασε σε μεγάλο βαθμό την πεποίθηση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες συμβόλιζαν την φτωχότητα της νέας ηπείρου έναντι του Παλαιού Κόσμου. Στο ίδιο μήνυμα του, ο Washington ομολογούσε εξίσου ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες όφειλαν να διαμορφώσουν την εξωτερική τους πολιτική στη βάση ρεαλιστικών πολιτικών, αναλογιζόμενες την ηπειρωτική ισορροπία δυνάμεων και τις κινήσεις των ευρωπαϊκών δυνάμεων στην ηπειρωτική κατανομή συμμαχιών. Η προτροπή του προς τον αμερικανικό λαό ήταν αταλάντευτη: «...είναι πολιτική μας να κρατηθούμε μακριά από μόνιμες συμμαχίες με οποιοδήποτε κομμάτι του έξω κόσμου, εκτός από προσωρινές συμμαχίες σε εξαιρετικά ειδικές περιστάσεις...».⁴ Η ρεαλιστική προβολή της ουδετερότητας που πρόσβευε ο Washington συνοψίστηκε σε μια από τις τελευταίες νύξεις του στο ίδιο αποχαιρετιστήριο μήνυμα: «...δεν μπορεί να υπάρξει μεγαλύτερο λάθος από το να περιμένει κανείς ή να υπολογίζει σε πραγματικές ευεργεσίες από έθνος σε έθνος. Είναι μια ψευδαίσθηση, την οποία η εμπειρία πρέπει να θεραπεύσει...».⁵ Αναντίρρητα, η μη προσκόλληση των Ηνωμένων Πολιτειών σε μόνιμες συμμαχίες αποσκοπούσε στο να μην καταστούν δορυφόρος των μεγάλων δυνάμεων που δρούσαν στο Δυτικό Ημισφαίριο. Η πολιτική της μη προσκόλλησης και της αμεροληψίας έναντι τρίτων δυνάμεων εξυπηρετούσε πρωτίστως την προάσπιση του αμερικανικού εθνικού συμφέροντος. Οι διπλωματικοί και πολιτικοί ελιγμοί των Ηνωμένων Πολιτειών μεταξύ Γαλλίας και Βρετανίας, μετά την επίτευξη της ανεξαρτησίας, θα εξυπηρετούσαν τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του νεοσύστατου έθνους.⁶ Έτσι, η αμερικανική εξωτερική πολιτική των πρώτων δεκαετιών κατέστη μια «εκλεπτυσμένη απεικόνιση του εθνικού συμφέροντος, το οποίο απλώς συνίστατο στην ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας του καινούριου έθνους».⁷

Ιδεοκρατικά, η ουδετερότητα την οποία επικαλούνταν ο Washington, απέκλειε την δημιουργία μιας παράδοσης μόνιμων συμμαχιών με άλλους δρώντες της διεθνούς αρένας και δη του ημισφαιρίου, διότι η πολιτική φύση των ΗΠΑ ήταν ιδεολογικά και ηθικά αντίθετη σε πολιτικές που βασιζόνταν στη σύναψη εξισορροπητικών συμμαχιών και που είχαν ευδοκιμήσει τους δυο τελευταίους αιώνες στην ευρωπαϊκή αρένα.

Σε όλη τη διάρκεια της προεδρίας του, επιδόθηκε σε μια πολιτική εξάλειψης των αγγλόφιλων και γαλλόφιλων τάσεων από το εσωτερικό της αμερικανικής κοινωνίας, διατρανώνοντας την ιδεολογική και ηθική ετερότητα των Ηνωμένων Πολιτειών από τους συγκεκριμένους ευρωπαϊκούς παράγοντες. Με την έκδοση της Διακήρυξης

³ παρατίθεται στο Brockway. Thomas, *Basic Documents in United States Foreign Policy*, Van Nostrand, 1957, σ. 17

⁴ παρατίθεται στο Brockway. Thomas, ο. π, σ. 17

⁵ παρατίθεται στο Brockway. Thomas, ο. π, σ. 19

⁶ Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, Λιβάνη, 2020, σ. 35

⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 35

της Ουδετερότητας (1793), ο Washington επισημοποίησε την πρόθεση της χώρας του να αφήσει πίσω της την δημόσια αντιπαράθεση που υπήρχε στο εσωτερικό της, γύρω από την εμπλοκή της στους ευρωπαϊκούς ανταγωνισμούς και την παροχή ή μη πολιτικής στήριξης στην Γαλλία, πολιτική για την οποία αλληλοσυγκρούονταν ο Jefferson με τον Alexander Hamilton. Εξ αρχής, ο Hamilton αποστρέφονταν το πολιτικό διακύβευμα της Γαλλικής Επανάστασης και τα παρεπόμενα του τερρορισμού και της πολιτικής βίας που αυτή απέπνεε,⁸ με αποτέλεσμα ο ίδιος να ασπαστεί τις πιο συντηρητικές αρχές του βρετανικού συντάγματος - αυτές που οι τζεφερσονικοί ρεπουμπλικάνοι θεωρούσαν διεφθαρμένες - διότι πίστευε πως το πολιτικό και θεσμικό υπόβαθρο της βρετανικής διακυβέρνησης αντανάκλασε την αναγκαία ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία και την τάξη.⁹ Ο Jefferson τάχθηκε υπέρ της εμπλοκής της χώρας στον ευρωπαϊκό πόλεμο στο πλευρό της Γαλλίας, εξαιτίας των συμμαχικών υποχρεώσεων της που απέρρεαν από την Συμμαχική Συνθήκη του 1778, του ηθικού χρέους που είχε να ανταποδώσει στην Γαλλία την πρότερη υποστήριξη που αυτή είχε δώσει στις Ηνωμένες Πολιτείες στον πόλεμο της Ανεξαρτησίας, και εξαιτίας της ιδεολογικής ομοιότητας των δυο κρατών και των κοινών πολιτικών εμπειριών και αρχών τους.¹⁰ Αντίθετα, ο Hamilton προέτασε την ουδετερότητα εξαιτίας της πολιτικής σκοπιμότητας που επέβαλλε στις αδύναμες Ηνωμένες Πολιτείες να μην συγκρουστούν με μια ισχυρότερη ευρωπαϊκή δύναμη.¹¹ Ευθυγραμμιζόμενος με την διαφαινόμενη πολιτική της ουδετερότητας, ο Hamilton έθετε ως πρώτιστο σκοπό την αυτοσυντήρηση της χώρας και όχι την ιδεολογική ομοιότητα της με άλλα κράτη,¹² έχοντας απτή αντίληψη των ορίων της αμερικανικής ισχύος.¹³

Εσχάτως, η επίσημη εξωτερική πολιτική του Washington προέβαλε αφ' ενός τον αντιαποικιοκρατικό ιδεαλισμό των Ηνωμένων Πολιτειών, αφ' ετέρου οριοθέτησε το αμερικανικό εθνικό συμφέρον καθώς έθεσε τις βάσεις της τοπικιστικής και ηπειρωτικής εξωτερικής πολιτικής, την οποία εφάρμοσαν πιστά οι Ηνωμένες Πολιτείες τις πρώτες δεκαετίες. Η ηθική πρόσδεση τους με τα νέα εδάφη ήταν απόρροια του εκπεφρασμένου πουριτανισμού που αποτελούσε βιωματική όψη των αρχών της Επανάστασης. Η εισδοχή του πουριτανισμού στο πεδίο της δομημένης πια εξωτερικής πολιτικής θα υποδήλωνε την αποστροφή των Ηνωμένων Πολιτειών για το πεπαλαιωμένο διπλωματικό σύστημα κρατών που χαρακτήριζε ως τότε τις παγκόσμιες διακρατικές σχέσεις. Αυτός ο πουριτανικός εκλεκτισμός θα συνιστούσε εν τέλει την ιδεολογική βάση του αμερικανικού απομονωτισμού.¹⁴

⁸ Perkins. Dexter, *The Monroe Doctrine, 1823 - 1826*, Harvard University Press, 1927, σ. 45

⁹ Perkins. Dexter, ο. π, σ. 46

¹⁰ Graebner. Norman, ο. π, σ. 609 και στο Morgenthau. Hans, *The Mainsprings of American Foreign Policy: The National Interest vs. Moral Abstractions*, *The American Political Science Review*, Vol. 44, No. 4, 1950, σ. 841

¹¹ Morse. D. Anson, *Alexander Hamilton*, *Political Science Quarterly*, Vol. 5, No. 1, 1890, σ. 14

¹² Graebner. Norman, ο. π, σ. 609

¹³ Graebner. Norman, ο. π, σ. 609

¹⁴ Wight Martin, ο. π, σ. 195

Η πολιτική της αποστασιοποίησης από τα ευρωπαϊκά κέντρα ισχύος ήταν αντανάκλαση όχι μόνο της προνομιακής γεωγραφικής θέσης της χώρας, αλλά πήγαζε εξίσου από «την αντίληψη ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες αποτελούν μια νέα κοινωνία, το πρότυπο της ανθρωπότητας, με μια μόνιμη επανάσταση».¹⁵ Δεν ήταν μόνο οι απρόσβλητες υλικές και κοινωνικές δυνατότητες της νέας ηπείρου εκείνες που ωθούσαν τις ΗΠΑ να λειτουργούν ως ανεξάρτητη απομονωτική δύναμη, αλλά και η πίστη ότι η πολιτική αποστολή της δεν είχε ιστορικό προηγούμενο στην παγκόσμια πολιτική. Η μείωση στο ελάχιστο της πολιτικής αλληλεξάρτησης με τον έξω κόσμο στάθηκε απαράβιαστη αρχή της εξωτερικής πολιτικής του Washington, εγκαινιάζοντας έτσι την πολιτικοστρατηγική και ιδεολογική ουδετερότητα των Ηνωμένων Πολιτειών στη διεθνή αρένα, με αποκορύφωμα τον τερματισμό του Συμφώνου Συμμαχίας με την Γαλλία, το οποίο είχε υπογραφεί το 1778 και αφορούσε την παροχή βοήθειας αποκλειστικά για αμυντικούς σκοπούς.

Στην πλειοψηφία τους, οι δημιουργοί του Νέου Κόσμου προέβαλαν μια έντονη δυσαρέσκεια για τον αταβισμό των ευρωπαίων και τις μεθόδους άσκησης εξωτερικής πολιτικής που ακολουθούσαν και οι οποίες εξυπηρετούσαν την συντήρηση ή την ανατροπή της ευρωπαϊκής ισορροπίας ισχύος. Όταν ανήλθε στην προεδρία ο Jefferson, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, η εξωτερική πολιτική της χώρας κινούνταν ήδη προς την κατεύθυνση της περιφρούρησης της ανεξαρτησίας και της απόθησης περιφερειακών απειλών, σε συνδυασμό με την ενδυνάμωση των εγχώριων θεσμών της αμερικανικής δημοκρατίας. Η εξωτερική πολιτική του Jefferson αντανάκλούσε μια ρασιοναλιστική προοπτική για την διάρθρωση της παγκόσμιας πολιτικής, όμοια με την πολιτική φιλοσοφία του Washington και του Madison.¹⁶ Βάσει αυτής, το εμπόριο και οι φιλειρηνικές διπλωματικές σχέσεις δημιουργούσαν τις προϋποθέσεις για την αναμόρφωση της διεθνούς αρένας και την έξοδο των κρατών από την εξοντωτική (χομπεσιανή) φυσική κατάσταση της κυκλικής αναδιάταξης της βίας στην διεθνή σφαίρα. Η παραδοσιακή πολιτική της ισχύος που ήταν στο επίκεντρο των παραδόσεων του Παλαιού Κόσμου δεν ήταν συμβατή με την διαδικασία θεμελίωσης της αμερικανικής κοσμοπόλης. Για τον Jefferson, η οικοδόμηση μιας πεφωτισμένης δημοκρατικής διακυβέρνησης στο εσωτερικό, θα ήταν «ένα διαρκές μνημείο και παράδειγμα» για τον υπόλοιπο κόσμο.¹⁷ Υπό την συνθήκη της εξασφάλισης αυτής της πεφωτισμένης πολιτικής διαχείρισης, η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής έπρεπε να βασιστεί εν συνεχεία στις πρωτογενείς καταβολές του αμερικανικού τρόπου ζωής, στο γεγονός δηλαδή ότι η αμερικανική Ομοσπονδία συνιστούσε τον θεματοφύλακα των πολιτικών παραδόσεων επί των οποίων θεμελιώνονταν αργά αλλά σταθερά το αμερικανικό σύστημα διεθνών σχέσεων. Για τους Ιδρυτές, οι αρχές της πεφωτισμένης διακυβέρνησης έπρεπε να διαδοθούν με ήπια

¹⁵ Wight Martin, ο. π, σ. 195

¹⁶ Wight Martin, ο. π, σ. 19

¹⁷ παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο. π, σ. 39

μεσα προς τον υπόλοιπο κόσμο, προβάλλοντας την κανονιστική δύναμη της Αμερικής και την πειστικότητα του παραδείγματος της.¹⁸ Η ιδέα της υπέρβασης και εξισορρόπησης των σκληρών δογμάτων του Παλαιού Κόσμου ήταν διάχυτη στην αμερικανική κοσμοθεωρία.¹⁹

Ο τζεφερσονισμός ταυτίστηκε με την εισροή θετικού και φυσικού δίκαιου στην ήπειρο και με την αποβολή της ευρωπαϊκής παραδοσης του *raison d'etat* που αντικατόπτριζε την διαμόρφωση της κρατικής πολιτικής στις μοναρχίες.²⁰ Προβάλλοντας την αρχή ότι οι σκοποί της εξωτερικής πολιτικής δεν υπερίσχυαν έναντι των εσωτερικών πολιτικών αλλά ότι χρησίμευαν ως εργαλεία για την προστασία και προαγωγή της πολιτικής κοινωνίας, της ατομικής ελευθερίας και της υλικής προόδου της κοινωνίας,²¹ ο τζεφερσονισμός αντιτάχθηκε στην παράδοση της δημόσιας εμπιστοσύνης στη λογική του κράτους που διοικούνταν από μη αντιπροσωπευτικές κυβερνήσεις, συνθήκη που ευνοούσε την επέκταση του δεσποτισμού σε βάρος της πολιτικής ελευθερίας.²² Οι θεμελιακές πτυχές του *raison d'etat* των μεγάλων δυνάμεων του 19^{ου} αιώνα - η συγκεντρωτική εκτελεστική εξουσία, η υπέρογκη φορολόγηση της κοινωνίας, οι κυβερνητικά υποστηριζόμενες βιομηχανίες πολέμου και οι ενεργοί μόνιμοι στρατοί - έπρεπε να μην μεταφυτευτούν στην πολιτική κοινωνία της Αμερικής.²³ Το διακύβευμα της απαλλαγής από τις ευρωπαϊκές πολιτικές παραδόσεις ήταν η ίδια η ασφάλεια της: η πολιτική εμπειρία του ευρωπαϊκού κόσμου, συνδεδεμένη ανέκαθεν με την προοπτική του πολέμου, απειλούσε ευθέως την εσωτερική πολιτική ομαλότητα και θεσμική ομοιογένεια της χώρας.²⁴ Αν επικρατούσε η αφυδατωμένη λογική του κράτους και η πρωτοκαθεδρία της εξωτερικής πολιτικής, τότε θα κινδύνευε να ανατραπεί η δημοκρατική λαϊκή κυριαρχία από μια ισχνή (μη αντιπροσωπευτική) πολιτική μειοψηφία που θα ήταν επιφορτισμένη με την λήψη αποφάσεων για την διεξαγωγή πολέμου.²⁵ Για τους αντι-φεντεραλιστές που ασπάζονταν τις τζεφερσονικές αρχές, οι πόλεμοι προκαλούνταν από τον αντι-θεσμικό αταβισμό του κράτους που σκόπιμα συσσώρευε ισχύ σε βάρος των πολιτών του,²⁶ μη αποδεχομένοι ότι τα αίτια των πολέμων δημιουργούνταν από εξωτερικές συγκρούσεις συμφερόντων. Στο μυαλό τους ο πόλεμος έγινε ταυτόσημος με την αριστοκρατία και την μοναρχία του ευρωπαϊκού κόσμου.²⁷

Απορρίπτοντας την ακαμψία της κρατικής λογικής των ευρωπαϊκών μοναρχιών, ο τζεφερσονισμός έβαλλε κατά του ρεαλισμού που διέπνεε τις διεθνείς σχέσεις της Ευ-

¹⁸ Morgenthau. Hans, ο. π, σ. 352

¹⁹ Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη*, Λιβάνη, σ. 344

²⁰ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 13

²¹ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 15

²² Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 15

²³ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 16

²⁴ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 16

²⁵ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 16

²⁶ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 44

²⁷ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 44

ρώπης. Με φόντο την προάσπιση της αμερικανικής ασφάλειας, οι τζεφερσονικοί δεν αποδέχονταν ότι η εξωτερική πολιτική αποτελούσε αυτόνομο τομέα της κρατικής ζωής που ελέγχονταν από τους δικούς του κανόνες, ότι τα ζωτικά συμφέροντα του κράτους υπερείχαν από τα συμφέροντα της κοινωνίας των πολιτών και πως οι νομικοί περιορισμοί έπρεπε να υποχωρούν μπροστά στην αναγκαιότητα της διεκπεραίωσης κρατικών υποθέσεων στις διεθνείς σχέσεις.²⁸ Αντί όλων αυτών, ο τζεφερσονισμός υπαγόρευε την διαμόρφωση ενός ίδιου συστήματος ηθικής ομοιότητας τόσο για τους ανθρώπους όσο και τα κράτη.²⁹

Ο αντι-ιστορικισμός του εκπορεύονταν από την αρχή ότι η Ιστορία αντανάκλουσε την καθίζηση της ανορθολογικότητας του κόσμου, που απέτρεπε την άνοδο της πολιτικής και κοινωνικής οικουμενικότητας του ανθρώπου, κρατώντας τον έτσι μακριά από την ευημερία.³⁰ Παρ' όλα αυτά, η προοδευτική απελευθέρωση του (ορθολογικού) ανθρώπου από την προκαταλήψη και τα πάθη που τον κρατούσαν δέσμιο διεξάγονταν εντός της ιστοριοκρατίας, και θα έφτανε στην τελική μορφή της όταν οι άνθρωποι θα έκαναν χρήση των αναφαίρετων φυσικών δικαιωμάτων τους.³¹ Όσα εκτυλίσσονταν στην αμερικανική ήπειρο ήταν η απαρχή της ανθρώπινης δραστηριότητας έξω από την Ιστορία και τον πεπερασμένο χρόνο,³² το τελευταίο στάδιο της απελευθέρωσης της ανθρωπότητας,³³ το οποίο θα αποκάλυπτε στην τελική μορφή του μια *αυτοκρατορία της ελευθερίας*.

Όταν ανέλαβε την προεδρία ο Jefferson, ο ιδεαλιστικός απομονωτισμός των Ηνωμένων Πολιτειών επεκτάθηκε στη βάση της ηθικής πρόσδεσης τους με τα νέα εδάφη. Η προσάρτηση της Λουιζιάνα (1803) στον εθνικό κορμό των Ηνωμένων Πολιτειών σηματοδότησε το πρώτο βήμα για τον καθορισμό της πολιτικής φύσης της αμερικανικής ηπείρου, με άξονα μια καλβινιστική λαϊκή κυριαρχία που επίστευε τον μεσσιανικό προορισμό της αμερικανικής πολιτικής εξουσίας στο πεδίο της εσωτερικής και εξωτερικής της διάστασης. Η τζεφερσονική εξωτερική πολιτική διαμορφώθηκε με βάση την φυσική ιδεαλιστική αρχή της *θέοθεν εμπνευσμένης διακυβέρνησης*, η οποία καθόριζε την αμερικανική αντίληψη για τις διεθνείς σχέσεις από τα πρώτα κίβλας επαναστατικά χρόνια. Ο Jefferson πίστευε ότι η λειτουργία της εξωτερικής πολιτικής έπρεπε να έχει σαν κατευθυντήρια αρχή τον μοναδικό δημοκρατικό χαρακτήρα του έθνους. Αποδεχόμενος την ουδετερότητα, υιοθέτησε την ισχύουσα πολιτική της μη ανάμειξης στις ευρωπαϊκές υποθέσεις, παράλληλα με την πολιτική του *ειρηνικού πειθαναγκασμού*,³⁴ η οποία προέβλεπε την διακοπή των εμπορικών σχέσεων των Ηνωμένων

²⁸ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 15

²⁹ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π, σ. 15

³⁰ Stephanson. Anders, ο. π, σ. 22

³¹ Stephanson. Anders, ο. π, σ. 16

³² Stephanson. Anders, ο. π, σ. 22

³³ Stephanson. Anders, ο. π, σ. 22

³⁴ Pratt. Julius, De Santis. Vincent & Siracusa Joseph, *A History of United States Foreign Policy*, Prentice Hall, 1980, σ. 48 - 49

Πολιτειών με την Βρετανία και την Γαλλία σαν μια μορφή απάντησης στις εκβιαστικές πολιτικές των ευρωπαϊκών δυνάμεων απέναντι στο αμερικανικό εμπόριο, το οποίο παρεμπόδιζαν στα πλαίσια του συγκεντρωτικού ελέγχου των θαλασσών κατά την διάρκεια των Ναπολεόντιων Πολέμων. Η παραβίαση της ουδετερότητας των Ηνωμένων Πολιτειών και των δικαιωμάτων τους ως μη εμπόλεμης δύναμης ώθησε τον Jefferson να προχωρήσει σε εμπορικό εμπάργκο απέναντι στις εμπόλεμες δυνάμεις, επιδιώκοντας έτσι να αποφύγει την εκβιαστική είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών στους εκφυλιστικούς ανταγωνισμούς δίχως όμως να συνεπάγεται αυτό την θυσία των δικαιωμάτων τους ως ουδέτερης δύναμης στα παγκόσμια πράγματα.³⁵ Έχοντας στο επίκεντρο της την απειλή χρήσης βίας και σύναψης συμμαχιών με τους αντιπάλους όσων κρατών επιδίωκε να φέρει σε επωφελή για τα αμερικανικά συμφέροντα θέση, η πολιτική αυτή αποτέλεσε ένα επιπλέον μέτρο για την εξασφάλιση της αμερικανικής ασφάλειας.³⁶

Στο τέλος, η πολιτική της ουδετερότητας λειτούργησε σαν μοχλός προώθησης των τοπικών εθνικών συμφερόντων των Ηνωμένων Πολιτειών, υπό το βάρος της αβέβαιης βιωσιμότητας του νεοσύστατου κράτους. Πέρα από τις φιλελεύθερες διακηρύξεις για την αυτοδιάθεση των λαών και την μόνιμη καταδίκη των ευρωπαϊκών δεσποτικών καθεστώτων, οι Ηνωμένες Πολιτείες ελίχθηκαν διπλωματικά ανάμεσα στις ευρωπαϊκές αποικιοκρατικές δυνάμεις, θέτοντας περιορισμούς στις κινήσεις τους στο οικόσυστημα ισορροπίας ισχύος στο ημισφαίριο. Η ουδετερότητα μετουσιώθηκε έτσι σε εργαλείο μέτρησης της ηπειρωτικής ασφάλειας του αμερικανικού συστήματος.

Εν αντιθέσει με τις ιδεαλιστικές διακηρύξεις του Jefferson και δευτερευόντως του Washington, ο Hamilton θεωρούσε προσδιοριστική μεταβλητή της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους, όχι την ταυτότητα των πολιτικών θεσμών του, αλλά την αποκλειστικότητα του συμφέροντος του. Ανεξάρτητα από το πολιτικό σύστημα κάθε κράτους, όλα είχαν την ίδια ροπή προς τον πόλεμο όταν διακυβευόνταν συμφέροντα και οφέλη, ενώ οι άνθρωποι που αναλαμβάνουν να διαμορφώσουν ή να υποστηρίξουν τις ανάλογες πολιτικές, εξάγουν πάντα μανία, αντιζηλία και εμμονή για ισχύ και δόξα.³⁷ Για τον Hamilton, η φύση της διεθνούς πολιτικής ήταν μια αδιάκοπη πάλη για επιβίωση και ισχύ.³⁸ Η ανθρώπινη φύση ήταν φιλόδοξη, εκδικητική και αρπακτική, και λειτουργούσε σαν πρόπλασμα για την όξυνση των εχθρικών προθέσεων των κρατών.³⁹ Η ύπαρξη φυσικής αρμονίας μεταξύ ανεξάρτητων και κυρίαρχων κρατών δεν ήταν δυνατή, εξαιτίας της αμετάβλητης πορείας των ανθρώπινων υποθέσεων και της συσσωρευμένης εμπειρίας των αιώνων.⁴⁰ Η απόρριψη της ιδέας της έμφυτης κλίσης των ανθρώπων προς

³⁵ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π., σ. 36

³⁶ Tucker W. Robert & Hendrickson David, ο. π., σ. 18

³⁷ Mead. R. Walter - Hamilton's Way, World Policy Journal 11, Fall 1996, σ. 91

³⁸ Morgenthau. J. Hans, *Επιστήμη και πολιτική της ισχύος*, Τουρίκη, 2011, σ. 51

³⁹ παρατίθεται ως έποψη του Hamilton στο Waltz. N. Kenneth, *Ο άνθρωπος, το κράτος και ο πόλεμος*, Ποιότητα, 2011, σ. 301

⁴⁰ Hamilton. Alexander, *The Federalist Papers*, The Modern Library, 1941, σ. 34 - 40, όπως παρατίθεται στο Waltz. N. Kenneth, ο.π., σ. 301

την λογική και τις δίκαιες σχέσεις αποτελούσε το βασικό αξίωμα της εμπειριοκρατικής αντίληψης διεθνών σχέσεων, την οποία πρέσβευε ο Hamilton: «το έθνος να υιοθετήσει ως πρακτικό αξίωμα για την πολιτική του συμπεριφορά ότι εμείς, όπως και οι άλλοι κάτοικοι του πλανήτη, απέχουμε ακόμα από την ευτυχία της τέλειας σοφίας και της τέλειας αρετής».⁴¹ Η απόπειρα οικοδόμησης μιας αυθύπαρκτης εξωτερικής πολιτικής δεν έπρεπε να στηρίζεται στη σφαίρα των ιδεών αλλά στην τάξη της εμπειρίας. Μια εμπειριοκρατική εξωτερική πολιτική βασισμένη σε συλλογισμούς ισχύος και στην εξυπηρέτηση απτών πολιτικών σκοπών ήταν επιτακτική ανάγκη για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των Ηνωμένων Πολιτειών. Το ένστικτο της αυτοσυντήρησης ήταν αυτό που θεμελιακά έπρεπε να καθοδηγεί την λειτουργία της εξωτερικής πολιτικής της χώρας.

Ο ρεαλισμός του Hamilton οριοθετούσε την προοπτική της θεσμοθέτησης ενός συστήματος ισορροπίας δυνάμεων στην αμερικανική ήπειρο, υπό την προϋπόθεση ότι η πολιτική αυτής της ισορροπίας - για να ήταν αποτελεσματική - θα έπρεπε να λειτουργεί με βάση ένα ξεκάθαρο περιθώριο δύναμης υπέρ των Ηνωμένων Πολιτειών, ώστε αυτές να είναι σε θέση να επηρεάζουν ουσιαστικά «την ισορροπία των ευρωπαϊκών ανταγωνισμών σε αυτό το μέρος του κόσμου», στη βάση της ενδυνάμωσης του εθνικού τους συμφέροντος: «..η κατάσταση μας απαιτεί, και τα συμφέροντα μας υπαγορεύουν, να στοχεύσουμε σε θέση υπεροχής στα Αμερικανικά ζητήματα».⁴² Να αναλάβουν, επί της ουσίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες τον ρόλο του ρυθμιστή των ευρωπαϊκών υποθέσεων στην αμερικανική ήπειρο. Ομοίως με τον Hamilton, ο Adams θεωρούσε ότι μόνο η ισχύς και η βία συνιστούσαν απτή ρυθμιστική αρχή στη διεθνή ζωή και μπορούσαν να συγκρατήσουν τα φιλόδοξα και μεγαλοϊδεατικά κράτη, και να περιορίσουν την ματαιοδοξία τους και την επιθυμία τους για εκδίκηση.⁴³ Απευθυνόμενος στον Jefferson, τον Οκτώβριο του 1787, του επεσήμανε για την ακαμψία της ανθρώπινης φύσης: «ούτε η φιλοσοφία, η θρησκεία, η ηθική, η σοφία, ούτε το συμφέρον θα ελέγξουν τα έθνη ή τις συνελύσεις των ανθρώπων ενάντια στην ματαιοδοξία, την περηφάνια, την μνησικακία ή την εκδικητικότητα τους.. μόνο η ισχύς μπορεί να τους περιορίσει...».⁴⁴ Εσχάτως, οι ρεαλιστές άσκησαν περιορισμένη επιρροή στην λειτουργία της εξωτερικής πολιτικής των αρχών του 19^{ου} αιώνα, που απηχούσε κατά βάση την ιδεοκρατία της Επανάστασης. Οι παραλλαγές αυτής της ιδεοκρατίας επηρέασαν την λειτουργία της πολιτικής της ουδετερότητας και επέφεραν την οριστική ρήξη ανάμεσα στην αμερικανική πολιτική εμπειρία και την πολιτική και κοινωνική συνείδηση του ευρωπαϊκού κόσμου.

⁴¹ Hamilton. Alexander, ο.π, (ed) Clinton Rossiter, Mentor Books, 1961, σ. 59

⁴² παρατίθεται στο Wight. Martin, ο. π, σ. 215

⁴³ Graebner. Norman, *Foundations of American Foreign Policy: A Realist Appraisal from Benjamin Franklin to William McKinley*, Scholarly Resources Inc, 1985, σ. 69

⁴⁴ Graebner. Norman, *An American Tradition in Foreign Affairs*, The Virginia Quarterly Review, Vol. 65, No. 4, σ. 603

1.4 Το Δόγμα Monroe: ουδετερότητα και σταδιακή άνοδος του αμερικανικού μονομερισμού

Στις 2 Δεκεμβρίου 1823, ο πρόεδρος James Monroe προέβη, σε ομιλία του στο Κογκρέσο, στην διακήρυξη ορισμένων αρχών για την εξωτερική πολιτική, αξιώνοντας μια κρατοκεντρική πολιτική τάξη σε σχέση με την θέση των Ηνωμένων Πολιτειών στο ηπειρωτικό σύστημα κρατών. Επί δικής του προεδρίας, είχε προηγηθεί μια σειρά από επιτεύγματα στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, όπως η εξομάλυνση των διπλωματικών σχέσεων Ηνωμένων Πολιτειών και Μεγάλης Βρετανίας, με την υπογραφή της συμφωνίας Rush - Bagot (1817) με την οποία τα δυο κράτη επίλυσαν τις συνοριακές τους διαφορές που εκκρεμούσαν από τον πόλεμο του 1812, καθώς και η ενσωμάτωση της περιφέρειας της Φλόριντα (1821) στον εθνικό κορμό των ΗΠΑ, έπειτα από την ενεργοποίηση της συμφωνίας Adams - Onís. Μέχρι την έλευση του Monroe στην ηγεσία, η εξωτερική πολιτική της χώρας είχε οικοδομηθεί πάνω στην ρητή διατήρηση και ενδυνάμωση των αξιών της Επανάστασης, οι οποίες συνιστούσαν ιδεολογικό και ηθικό οδηγό των παραδόσεων διαμόρφωσης της αμερικανής πολιτικής. Η ουδετερότητα και η μη συναναστροφή με μη αμερικανικές δυνάμεις είχε αποκατασταθεί στην συλλογική μνήμη των Αμερικανών ως η υπέρτατη πολιτική παράδοση στο πεδίο των εξωτερικών υποθέσεων. Ακόμα και η διαδικασία της εξάπλωσης προς τα δυτικά δεν θεωρούνταν από τους ίδιους άσκηση εξωτερικής πολιτικής,¹ αλλά προνομιακό πεδίο της εσωτερικής πολιτικής της χώρας, διότι θεωρήθηκε φυσικό δικαίωμα το οποίο σχετιζόταν με την εδραίωση των δημοκρατικών παραδόσεων και της κοινωνικής ευημερίας στα γειτονικά εδάφη.

Οι αρχές που διατύπωσε ο Monroe (το μετέπειτα αποκαλούμενο Δόγμα Monroe) περιστρέφονταν γύρω από το απαραβίαστο του Δυτικού Ημισφαιρίου και την βούληση των Ηνωμένων Πολιτειών να το αναδείξει σε θεμέλιο λίθο της ηπειρωτικής της πολιτικής: «..οι αμερικανικές ήπειροι δεν θα πρέπει να θεωρούνται εφεξής υποκείμενα προς μελλοντική αποικιοποίηση από καμιά ευρωπαϊκή δύναμη.. θα θεωρήσουμε οποιαδήποτε απόπειρα τους να επεκτείνουν το (πολιτικό) σύστημα τους σε οποιοδήποτε σημείο του Ημισφαιρίου επικίνδυνη για την ειρήνη και την ασφάλεια μας.. δεν έχουμε λάβει ποτέ μέρος στους πολέμους των ευρωπαϊκών δυνάμεων σε θέματα που σχετίζονται με τα συμφέροντα τους ούτε κάτι τέτοιο αρμόζει με την πολιτική μας».² Για πρώτη φορά στην ιστορία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, η ουδετερότητα συνδέθηκε με την αποκλειστική πρόθεση των Ηνωμένων Πολιτειών να επηρεάσουν την ηπειρωτική ασφάλεια και σταθερότητα του αμερικανικού συστήματος κρατών. Κεντρικές προτεραιότητες του *δόγματος* ήταν η διατήρηση της ισχύουσας πολιτικής της

¹ Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, Λιβάνη, 1995, σ. 41

² παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-2-1823-seventh-annual-message-monroe-doctrine> (Monroe Doctrine, December 1823)

μη εμπλοκής των Ηνωμένων Πολιτειών σε διευρωπαϊκές συγκρούσεις, η μη εμπλοκή τους στο εσωτερικό των ευρωπαϊκών αποικιών στο Δυτικό Ημισφαίριο, καθώς και η άρνηση τους να αποδεχτούν την προοπτική περαιτέρω αποικιοποίησης και διείσδυσης των ευρωπαϊκών δυνάμεων στις αμερικανικές ηπείρους³: «το Δόγμα Monroe αξιόνο- ντας από τις μη αμερικανικές δυνάμεις μια πολιτική του status quo αναφορικά με το Δυτικό Ημισφαίριο, όρθωνε ουσιαστικά ένα προστατευτικό τείχος πίσω από το οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούσαν να εγκαθιδρύσουν την κυριαρχία τους».⁴ Η πολι- τική του Monroe κατέστησε επίσημη αμερικανική αρχή την πεποίθηση ότι τα δυο πο- λιτικά κέντρα ισχύος, δυτικά και ανατολικά του Ατλαντικού, έπρεπε να αποδεσμευ- θούν ακόμη περισσότερο το ένα από το άλλο. Η πλήρης αποδέσμευση της αμερικανι- κής ηπείρου από τα ευρωπαϊκά κέντρα ισχύος, η εγκαθίδρυση μιας αμοιβαίας πολιτι- κής ανεξαρτησίας ανάμεσα σε αυτήν και στην Ευρώπη, και η διαίρεση του διεθνούς γίνεσθαι σε δυο ανεξάρτητα πολιτικά συστήματα⁵ αποτυπώθηκαν εξ ολοκλήρου στην ημισφαιρική πολιτική του Monroe. Η δεδηλωμένη καχυποψία των Ηνωμένων Πολιτει- ών για τις πολιτικές ισχύος που εφάρμοζε η Ιερά Συμμαχία (Ρωσία-Πρωσία-Αυστρία) στην ευρωπαϊκή ήπειρο και οι βλέψεις της για απορρόφηση των ισπανικών αποικιών στην Νότια Αμερική, παράλληλα με την δυσπιστία του υπουργού εξωτερικών John Quincy Adams απέναντι στην πρόταση του βρετανού πρωθυπουργού Canning για από κοινού ανάληψη της περιφρούρησης του Δυτικού Ημισφαιρίου ενάντια στους σχεδια- σμούς της Ιεράς Συμμαχίας είχαν σαν αποτέλεσμα την απότομη άνοδο του *μονομερι- σμού* στην εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών και την οριστική ρήξη τους με όσες δυνάμεις επιδίωκαν να ασκούν επιρροή στις ημισφαιρικές υποθέσεις. Με το Δόγμα Μονρόε, η κυβέρνηση Monroe έθεσε σαν στόχο την ακύρωση των διάσπαρτων ολιγοπωλίων ισχύος των ευρωπαίων στο Δυτικό Ημισφαίριο, ενώ οριοθέτησε την πρό- σκαιρη συμμετοχή των Ηνωμένων Πολιτειών στο διεθνές σύστημα ισορροπίας ισχύος αφού εξέφραζε την ρητή προσήλωση της να κρατήσει την Ιερά Συμμαχία έξω από το ημισφαίριο.⁶

Η πρόθεση των Ηνωμένων Πολιτειών να ασφαλίσουν το απαραβίαστο του ημι- σφαιρίου δεν ήταν μόνο διακηρυκτική, αλλά συνδέονταν με κρατοκεντρικές αξιώσεις ενίσχυσης του περιβάλλοντος ασφάλειας⁷ του οποίου οι ίδιες ήταν αναπόσπαστο μέ- ρος. Η καχυποψία τους για την προοπτική σύναψης ηγεμονικών συμμαχιών από μέ- ρους των ευρωπαϊκών δυνάμεων σε περιοχές του Δυτικού Ημισφαιρίου έδωσε στο Δό- γμα έναν προειδοποιητικό τόνο απειλής προσφυγής σε πόλεμο ως απάντηση σε αλλό- τριες πολιτικές περικύκλωσης του ημισφαιρίου που θα αμφισβητούσαν την ίδια την ε- πιβιωσιμότητα των Ηνωμένων Πολιτειών. Οριοθετήθηκε έτσι η πολιτική πρόθεση

³ Βοσκόπουλος, Γεώργιος, ο. π, σ. 362

⁴ Morgenthau, Hans, *Η πολιτική μεταξύ των εθνών*, ο. π, σ. 125

⁵ Morgenthau, Hans, ο. π, σ. 278 - 279

⁶ Αρβανιτόπουλος, Κωνσταντίνος, ο. π, σ. 26

⁷ Βοσκόπουλος, Γεώργιος, ο. π, σ. 362

τους να χρησιμοποιήσουν οργανωμένη βία για να διασφαλίσουν την ακεραιότητα των αμερικανικών ηπείρων,⁸ στη βάση της φιλοσοφίας των δυο ημισφαιρίων και να εξαλείψουν δυνητικές απειλές που θα έθεταν σε αμφισβήτηση την ευρωστία της αμερικανικής δημοκρατίας.⁹ Εκτός αυτού, οι αμερικανοί διαμορφωτές πολιτικής είχαν μετατρέψει τις ιδεαλιστικές αρχές της Αμερικανικής Επανάστασης σε εργαλείο ερμηνείας του αναδυόμενου πολιτικού ρόλου των ΗΠΑ σε επίπεδο περιφέρειας,¹⁰ με το Δόγμα να ερμηνεύεται εσχάτως ως «προέκταση του Πολέμου της Ανεξαρτησίας» που θα προστάτευε «το Δυτικό Ημισφαίριο από τη λειτουργία της ευρωπαϊκής ισορροπίας δυνάμεων».¹¹

Στα νότια, η κυβέρνηση Μονroe τάχθηκε με ιδεολογική συμπάθεια υπέρ του αντι-αποικιοκρατικού αγώνα των επαναστατημένων αποικιών της Νότιας Αμερικής, ερμηνεύοντας την προσπάθεια επίτευξης της εθνικής ανεξαρτησίας τους σαν συνέχεια των πολιτικών και ηθικών παραδόσεων της Αμερικανικής Επανάστασης. Μετά τη συγκρότηση ανεξάρτητων δημοκρατιών στην Χιλή (1810) και την Βενεζουέλα (1811) οι ευρωπαϊκές μοναρχίες εξέφρασαν ανοιχτά την βούληση τους να επέμβουν υπέρ της Ισπανίας, με πρόσχημα την αποκατάσταση της εσωτερικής τάξης στις αποικίες της. Παρά την σταθερή δέσμευση των Ηνωμένων Πολιτειών στην ιδεολογική και ηθική φύση του αντι-αποικιοκρατικού αγώνα των ισπανικών αποικιών στην πορεία τους προς την αυτοκυβέρνηση, η περιφερειακή πολιτική του Μονroe αποσκοπούσε πρωτίστως στην διατήρηση του ηπειρωτικού status quo μέσω της παρεμπόδισης της περαιτέρω διείσδυσης των ευρωπαϊκών δυνάμεων στο Δυτικό Ημισφαίριο. Έτσι, η εξαγωγή των αμερικανικών δημοκρατικών αρχών στους λαούς της Νότιας Αμερικής μετατράπηκε σε εργαλείο αντίστασης των Ηνωμένων Πολιτειών στον ευρωπαϊκό αποικιοκρατικό ιμπεριαλισμό, με απώτερο σκοπό τον εξαμερικανισμό του ηπειρωτικού συστήματος κρατών. Όσες νοτιοαμερικανικές αποικίες είχαν κατορθώσει να αποδεσμευτούν από το αποικιοκρατικό σύστημα, εντάχθηκαν από τις ίδιες τις εξελίξεις στο ηπειρωτικό σύστημα ασφάλειας που θεμελίωσε η εξωτερική πολιτική που εφάρμοσε ο Μονroe. Οποιαδήποτε απόπειρα εμπλοκής των Ευρωπαίων σε αυτά τα ανεξάρτητα συλλογικά μορφώματα θα εκλαμβάνονταν ως ενέργεια εχθρική για την ασφάλεια των ΗΠΑ στο ηπειρωτικό πολιτικό γίγνεσθαι¹²: «..με τις κυβερνήσεις που έχουν διακηρύξει την ανεξαρτησία τους και την διατήρησαν.. δεν μπορούμε να εκλάβουμε καμία επέμβαση με σκοπό την καταπίεση τους ή τον έλεγχο της μοίρας τους, με οποιονδήποτε τρόπο από οποιαδήποτε ευρωπαϊκή δύναμη, παρά ως εκδήλωση μη φιλικής διάθεσης προς τις Ηνω-

⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 41

⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 41

¹⁰ Βοσκόπουλος. Γεώργιος, ο. π, σ. 364

¹¹ Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη*, ο. π, σ. 339

¹² παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-2-1823-seventh-annual-message-monroe-doctrine> (Monroe Doctrine, 1823)

μένες Πολιτείες».¹³ Η ενσωμάτωση των πρώην αποικιών στο σύστημα ασφάλειας που επιδίωκαν να οικοδομήσουν οι ΗΠΑ ήταν μια καθοριστική συνθήκη για την ανασύνθεση μιας ηπειρωτικής τάξης πραγμάτων, προσαρμοσμένης στις υφιστάμενες δημοκρατικές παραδόσεις αλλά και τις εδραιωμένες γεωπολιτικές ανάγκες τους, όπως αυτές αντικατοπτρίζονταν στις αντικειμενικές προτεραιότητες της εξωτερικής πολιτικής του Μονroe.

Οι περιφερειακοί συσχετισμοί ισχύος ήταν τέτοιοι που από τη μια καθιστούσαν επιτακτική την αποσάθρωση της ήδη παρακμάζουσας ισπανικής δύναμης και από την άλλη εξωθούσαν τις Ηνωμένες Πολιτείες να μην επιτρέψουν την ανάδειξη κάποιας ισχυρότερης ευρωπαϊκής μοναρχίας στην προηγούμενη θέση που κατείχε η Ισπανία στο ηπειρωτικό σύστημα κρατών. Το *κενό εξουσίας* που θα άφηνε πίσω της δεν έπρεπε να αναπληρωθεί από καμιά μη αμερικανική δύναμη. Σε αυτό το περιβάλλον, οι χειρισμοί του Μονroe μετέβαλλαν την εξωτερική πολιτική από αμιγώς τοπικιστική σε ηπειρωτική, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να αναλαμβάνουν σταδιακά τον ρόλο του επιτηρητή ασφάλειας στις δυο ηπείρους. Η αλματώδης αυτή μετάβαση οφείλονταν στο γεγονός ότι το Δόγμα Μονroe έφερε μια αντικειμενική «ισορροπία μεταξύ ιδεαλισμού και συμφέροντος»¹⁴ στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής.

¹³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-2-1823-seventh-annual-message-monroe-doctrine> και στο Mearsheimer. John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Ποιότητα, 2011, σ. 497

¹⁴ Jones. Howard, *The Course of American Diplomacy*, The Dorsey Press, 1988, σ. 108

1.5 Το «Πρόδηλο Πεπρωμένο του Έθνους»: η εξάπλωση του αμερικανικού ιδεαλισμού, από τον Andrew Jackson ως τον William McKinley

Η απορρέουσα από τις ιδεολογικές παραδόσεις της Αμερικανικής Επανάστασης *μοναδικότητα*, λειτούργησε εξ αρχής ενισχυτικά για την αφομοίωση των δημοκρατικών θεσμών στο εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών, επιδρώντας όμως εξίσου καταλυτικά στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Η αμερικανική *μοναδικότητα* μετεξελίχθηκε σε ερμηνευτικό εργαλείο της θέσης των ΗΠΑ στις ηπειρωτικές και εσχάτως παγκόσμιες υποθέσεις. Η τζεφερσονική έκκληση για μια «*αυτοκρατορία της ελευθερίας*»¹ που θα απλώνονταν στο βόρειο τμήμα των ηπείρων, ισοδυναμούσε με μια επαναστατική μεσσιανική προοπτική που πήγαζε από την πίστη στην *μοναδικότητα* της αμερικανικής δημοκρατίας που θα λειτουργούσε σωτήρια για την εμπέδωση της αυτοκυβέρνησης στον Νέο Κόσμο. Μετά τον διαχωρισμό των αμερικανικών υποθέσεων από τις ευρωπαϊκές επεκτατικές πολιτικές στο ηπειρωτικό σύστημα κρατών (Δόγμα Monroe), η εξωτερική πολιτική της χώρας εξαπλώθηκε στα μέσα του αιώνα στη βάση μιας επαναστατικής κοσμικής τελεολογίας, ευθυγραμμισμένης με την αποστολική εξάπλωση των δημοκρατικών παραδόσεων και του πουριτανικού τρόπου ζωής των Αμερικανών σε ολόκληρη την δυτική Β. Αμερική, πέρα από τα όρια της Λουιζιάνα. Αυτή η ιδιόμορφη επέκταση εκλαμβάνονταν από τους ίδιους ως «το αποτέλεσμα της ισχύος ενός είδους φυσικού νόμου».²

Όταν στα μέσα του 19^{ου} αιώνα ο πουριτανός υπέρμαχος αυτής της αποστολικής εξάπλωσης, John O'Sullivan, καλούσε σε εκπλήρωση των ιστορικών ευθυνών του αμερικανικού έθνους, η ερμηνευση της μοναδικότητας θα λάμβανε την ολοκληρωμένη της μορφή, στο πεδίο των ιδεολογικών παραδόσεων της εξωτερικής πολιτικής του 19^{ου} αιώνα: «...εκπλήρωση του Πρόδηλου Πεπρωμένου μας να εξαπλωθούμε στην ήπειρο την οποία μας παραχώρησε η Θεία Πρόνοια για την ελεύθερη ανάπτυξη των κατ' έτος πολλαπλασιαζόμενων εκατομμυρίων μας».³ Η μοναδικότητα άρχισε να αποκτά μεσσιανικά χαρακτηριστικά που μετέτρεψαν το πολιτικό φορτίο της αμερικανικής εμπειρίας σε μηχανισμό ριζικής οντολογικής μεταλλαγής της αμερικανικής ηπείρου: «...εκπορεύεται από το Πρόδηλο Πεπρωμένο μας να επεκταθούμε και να κατέχουμε ολόκληρη την ήπειρο που μας έδωσε η Πρόνοια για το μεγάλο πείραμα της ελευθερίας και της ομοσπονδιακής αυτοκυβέρνησης...».⁴ Με αντίστοιχο επαναστατικό ζήλο είχε γράψει το 1839 για την αποκλειστική βιωματική εθνική εμπειρία της αμερικανικής δημοκρατίας: «συνιστά την ασύγκριτη δόξα μας το ότι δεν έχουμε αναμνήσεις από πολεμι-

¹ Kissinger. Henry, ο.π, σ. 334

² Kissinger. Henry, ο.π, σ. 339

³ O'Sullivan. John, *Annexation*, United States Magazine and Democratic Review, Vol. 17, No. 1, 1845, σ. 5

⁴ παρατίθεται στο Pratt. Julius, *The Origin of Manifest Destiny*, The American Historical Review, Vol. 32, No. 4, 1927, σ. 796

κά πεδία, αλλά αμυνόμενοι για την ανθρωπότητα, (αναπολούμε) τους καταπιεσμένους όλων των εθνών, τα δικαιώματα της συνείδησης, τα δικαιώματα της προσωπικής χειραφέτησης.. η Θεία Πρόνοια είναι με το μέρος μας και καμία γήινη δύναμη δεν μπορεί (να μας περιορίσει)..».⁵ Η ρήση του Ο'Sullivan απηχούσε το ιδιαίτερο μείγμα των πολιτικών και εμπειρικών παραδόσεων του Νέου Κόσμου που προοιωνίζε το Έκδηλο Πεπρωμένο των Ηνωμένων Πολιτειών, το οποίο μοιραία προσδιόριζε τον ηπειρωτικό τους ρόλο, και τις καθιστούσε φάρο προόδου, εθνικής αυτοδιάθεσης και προάσπισης της πολιτικής ελευθερίας στην ήπειρο. Για τον Ο' Sullivan, η δημοκρατία συνιστούσε την γήινη προοπτική της χριστιανικής ζωής, ενώ οι αποκαλυπτικές καταβολές της Ιστορίας θα διυλίζονταν στο τέλος στον πολιτικό χώρο της αμερικανικής ηπείρου χάρη στον Προνοϊανισμό. Το τρισυπόστατο της συνύπαρξης του χριστιανισμού, της δημοκρατίας και του τζακσονισμού θα συνιστούσε το τελευταίο στάδιο της Ιστορίας.⁶

Το αίτημα για μια οργανωμένη εξάπλωση που θα ενσάρκωνε την παραδοσιακή έκκληση για αυτοκυβέρνηση της αμερικανικής ηπείρου υλοποιήθηκε αρχικώς από τον Andrew Jackson (1829 - 1837). Ως τα μέσα του αιώνα, οι αρχές της τζακσονικής δημοκρατίας καθόρισαν όχι μόνο τους εγχώριους θεσμούς αλλά και την ηπειρωτική πολιτική της χώρας, αντικατοπτρίζοντας τις παραδόσεις του τζεφερσονικού αγροτικού βίου, οι οποίες σύμφωνα με τους τζακσονικούς Δημοκρατικούς έπρεπε να αποτελούν τον θεμέλιο λίθο της διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής. Για τους ίδιους, η εκπλήρωση του Πρόδηλου Πεπρωμένου του έθνους ισοδυναμούσε με την προοπτική της προσθήκης νέων εδαφών στην αμερικανική επικράτεια, ώστε να αποκατασταθεί η μεγάλη μερίδα των κοινωνικά υποβαθμισμένων, της οποίας η ευημερία θα εξασφαλιζόταν μέσω της ενασχόλησης της με τον πατροπαράδοτο αγροτικό βίο στα νεοαποκτηθέντα εδάφη.⁷ Σε αντίθεση με τους Δημοκρατικούς, οι Ουίγοι αντιτίθεντο στις υψηλόφρονες εκκλήσεις περί Πεπρωμένου του Έθνους και προέτασαν απλώς την αύξηση των επιπέδων εκβιομηχάνισης των Ηνωμένων Πολιτειών εντός των ήδη υφιστάμενων συνόρων, μη δίνοντας εσχάτως τη συναίνεση τους στο ζήτημα της εδαφικής επέκτασης, αφού φοβούνταν ότι μια τέτοια συνθήκη θα συντελούσε στην εξάπλωση της δουλείας στα νέα εδάφη.⁸ Εντούτοις, οι τζακσονικές παραδόσεις παρέμειναν ακμαίες ως τα τέλη της διακυβέρνησης του James Polk, πολιτικού καταλύτη της τζακσονικής πολιτικής ορθοδοξίας, του οποίου οι πολιτικές διασφάλισαν την διαδικασία λειτουργίας της εξωτερικής πολιτικής με όρους που υπηρετούσαν το Πρόδηλο Πεπρωμένο της χώρας.

Προβάλλοντας την αρχή της αυτοκυβέρνησης ως παγιωμένο έθιμο των διεθνών σχέσεων στην αμερικανική ήπειρο, ο Polk επεσήμανε τον Δεκέμβριο του 1845 στην ετήσια ομιλία του στο Κογκρέσο ότι η ευρωπαϊκή ισορροπία ισχύος που οι ευρωπαϊκές

⁵ Ο'Sullivan. John, *The Great Nation of Futurity*, The United States Democratic Review, Nov. 1839, σ. 426

⁶ Stephanson. Anders, ο. π, σ. 40

⁷ Faragher. M. John, *Out of Many: A History of the American People*, Pearson, 1997, σ. 413

⁸ Faragher M. John, ο. π, σ. 413

δυνάμεις αποσκοπούσαν να επεκτείνουν στην ήπειρο έπρεπε να μείνει έξω από αυτήν: «πρέπει πάντα να διατηρούμε την αρχή ότι μόνο ο λαός αυτής της ηπείρου έχει το δικαίωμα να αποφασίζει μόνος του για την μοίρα του».⁹ Επρόκειτο για προειδοποίηση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα επέτρεπαν την εξάπλωση ευρωπαϊκών αποικιών και κυριαρχιών στην ήπειρο, αφού συνιστούσε αλλότρια πολιτική εθιμικότητα στις αμερικανικές διεθνείς σχέσεις.¹⁰ Στην ίδια ομιλία, ο αμερικανός πρόεδρος μετεξέλιξε το Δόγμα Μονρόε σε φιλοσοφική προέκταση της ηπειρωτικής του πολιτικής, συνδέοντας το με την ιδεοκρατία του Πεπρωμένου του Έθνους¹¹: προεκτείνοντας την αρχική θέση του προέδρου Μονroe περί μη διάθεσης της αμερικανικής ηπείρου για περαιτέρω αποικιοποίηση της από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις, ο αμερικανός πρόεδρος τις προειδοποίησε ευθέως ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα τις επέτρεπαν να ανακόψουν την εξάπλωση της πολιτικής κοινωνίας και της κοινωνικής ευμάρειας τους στην ήπειρο.

Ο τζακσονικός επεκτατισμός του Polk, εμπορούμενος από το Πρόδηλο Πεπρωμένο, λειτούργησε έτσι υποστηρικτικά ως προς την ιστορική νομιμοποίηση της λειτουργικότητας του Δόγματος Μονρόε. Παγιώνοντας την πολιτική της μη διείσδυσης εξωγενών παραγόντων στο ηπειρωτικό σύστημα κρατών,¹² η ηπειρωτική πολιτική κουλτούρα του Polk ήταν εξίσου σύμφυτη με την λαϊκή νοοτροπία ασφάλειας του αμερικανικού έθνους, κατά τα πρότυπα της τζακσονικής πολιτικής φιλοσοφίας. Εν προκειμένω, η ενσωμάτωση του Τέξας στον αμερικανικό κορμό κρίθηκε επιτακτική για την ενδυνάμωση της αμερικανικής δημοκρατίας έναντι εξωτερικών απειλών: «κανείς δεν αμφιβάλει για τον κίνδυνο για την ασφάλεια μας και την μελλοντική ειρήνη, εάν το Τέξας παραμείνει ανεξάρτητο κράτος ή συμμαχήσει ή εξαρτηθεί από ένα ξένο έθνος πιο ισχυρό από το ίδιο».¹³

Επί Polk, ο εθνικιστικός ιδεαλισμός της τζακσονικής δημοκρατίας έφτασε να απηχεί όσο ποτέ άλλοτε την ιδέα ότι η ηπειρωτική πολιτική των ΗΠΑ ήταν άμεσα συνυφασμένη με τον πεφωτισμένο χαρακτήρα των πολιτικών θεσμών του έθνους. Κατέστη οραματική πολιτική του να προβάλλει με εθνοκεντρική έξαρση την πολιτική ανασυγκρότηση του εναπομείναντος δυτικού τμήματος της ηπείρου, πλησίον της Λουιζιάνα, το οποίο ελέγχονταν από την Βρετανία και το Μεξικό, περιφερειακούς ανταγωνιστές των Ηνωμένων Πολιτειών. Αφού προσάρτησε την αυτόνομη περιοχή του Texas (1845), η κυβέρνηση Polk απέσπασε μέσω διμερούς διευθέτησης με την Βρετανία ένα μεγάλο μέρος της έκτασης του Oregon (1846) στην βορειοδυτική πλευρά της ηπείρου,

⁹ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-2-1845-first-annual-message> (First Annual Message, December 1845)

¹⁰ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-2-1845-first-annual-message> (First Annual Message, December 1845)

¹¹ Perkins. Dexter, ο. π, σ. 91

¹² Weinberg. Albert, *Manifest Destiny: A Study of Nationalist Expansion in American History*, The Johns Hopkins University, 1935, σ. 109

¹³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1845-inaugural-address> (Inaugural Address of James K. Pol, March 1845)

αποκτώντας έτσι σημαντική πρόσβαση στον Ειρηνικό. Οι επεκτατικές βλέψεις των τζακσονικών αντλούσαν διαρκώς ηθική νομιμοποίηση από την ιδέα της μεταλαμπάδευσης της πολιτικής και θεσμικής μοναδικότητας των Ηνωμένων Πολιτειών στους υπόλοιπους λαούς της ηπείρου. Όπως διατείνονταν ο υπουργός εξωτερικών του Polk, Robert J. Walker, ένθερμος υποστηρικτής του ιδεαλιστικά επιστρωμένου επεκτατισμού των ΗΠΑ: «μια μη γήινη δύναμη καθοδηγεί την επέκταση της Αμερικής και φυλάττει και κατευθύνει το πεπρωμένο μας.. μας υποχρεώνει να προχωρούμε μπροστά».¹⁴ Τόσο για τον Polk όσο και για τον στενό του πολιτικό κύκλο, τα φυσικά σύνορα του έθνους απλώνονταν ως εκεί που έφθαναν τα ιδεώδη της πολιτικής ελευθερίας και της δημοκρατίας. Παράλληλα με την προσθήκη του νότιου Oregon, η τζακσονική κυβέρνηση του Polk ενεπλάκη σε πόλεμο με το Μεξικό, εξαιτίας της μη αναγνώρισης από το Μεξικό του ποταμού Ρίο Γκράντε ως επίσημου συνόρου της πολιτείας του Τέξας με αυτό. Μετά από δύο χρόνια συγκρούσεων, οι Ηνωμένες Πολιτείες απέσπασαν επιβλητικά μέσω μεταπολεμικών διαπραγματεύσεων τις εκτάσεις της Άλτα Καλιφόρνια και του Νέου Μεξικού, τριπλασιάζοντας έτσι τα σύνορα του έθνους. Η εξωτερική πολιτική του Polk είχε μεταμορφώσει τις Ηνωμένες Πολιτείες σε αδιαμφισβήτητη διαχειριστική δύναμη της ηπείρου.

Για τους τζακσονικούς Δημοκρατικούς, η υπέρτατη αποστολή της απολύτρωσης των γειτονικών εδαφών, κατ' εικόνα και ομοίωση των ΗΠΑ, ήταν φυσική συνέπεια της ανωτερότητας των αμερικανικών δημοκρατικών αρχών οι οποίες απέρρεαν από την αποκλειστική πνευματική φωτεινότητα του Νέου Κόσμου. Η συμβατική όψη της αμερικανικής λαϊκής συνείδησης γύρω από την ιδέα της απολύτρωσης του Άλλου συνίστατο στην απτή αναμόρφωση των δυτικών εκτάσεων της Βορείου Αμερικής στη βάση του παραδοσιακού αγροτικού βίου που είχε θεσμοθετηθεί προγενέστερα στην αμερικανική Ανατολή. Για τους Αμερικανούς, αυτός ο πολιτικο-κοινωνικά προσδιορισμένος μεσσιανισμός εκπορεύονταν από το Πρόδηλο Πεπρωμένο του Έθνους¹⁵. Η άλλη όψη αυτού του μεσσιανισμού συνίστατο στην μεταφυσική υπερβατική αντίληψη της επιβαλλόμενης από την Θεία Πρόνοια φυσικής επέκτασης των Ηνωμένων Πολιτειών στην ευρύτερη περιοχή ανάμεσα στους δύο ωκεανούς.¹⁶

Οι αρχές του τζακσονικού επεκτατισμού διατηρήθηκαν στο προσκήνιο ως την ολοκλήρωση της προεδρικής θητείας του Franklin Pierce. Η εξωτερική πολιτική του Pierce, ενταγμένη στο πλαίσιο της παράδοσης της τζακσονικής εξάπλωσης του έθνους, απέφερε την προσθήκη της έκτασης του Γκάτσοντεν (1853) στην νότια ζώνη του Νέου Μεξικού. Σχεδόν μια δεκαετία μετά, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα ερμήνευαν την αγορά της Αλάσκα από την Ρωσία (1867) ως απόδειξη της ηθικής υπόστασης του Πρόδηλου Πεπρωμένου του Έθνους.

¹⁴ παρατίθεται στο Lafeber Walter, *The American Age*, Norton, 1989, σ. 92

¹⁵ Weeks. E. William, *Building the Continental Empire: American Expansion from the Revolution to the Civil War*, The American Ways Series, 1996, σ. 61

¹⁶ Βοσκόπουλος, Γεώργιος, ο. π, σ. 330

Η παράδοση του ιδεαλιστικού μισσιοναρισμού επανεμφανίστηκε στο πεδίο των ενδοκρατικών κοινωνικών σχέσεων των Ηνωμένων Πολιτειών προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, όταν ο Josiah Strong, προτεστάντης μισσιονάριος, έκανε έκκληση για μια νέα ηθική και πνευματική αναμόρφωση των κοινωνικών παραδόσεων της Αμερικής, με βάση τις μοναδικές καταβολές της αμερικανικής εθνικής εμπειρίας, σε μια χώρα τραυματισμένη από τον πρόσφατο εμφύλιο πόλεμο: «η έκκληση μου δεν είναι “σώστε την Αμερική για χάρη της Αμερικής”, αλλά “σώστε την Αμερική για χάρη του κόσμου».¹⁷ Οι χριστιανικές μεταχλιαστικές αντιλήψεις του διοχετεύτηκαν ως ανεστραμμένος πολιτικοκεντρικός ιδεαλισμός στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής προς όφελος της ενίσχυσης της παράδοσης του αμερικανικού επεκτατισμού, αυτή τη φορά πέραν του κύριου ηπειρωτικού εδάφους των Ηνωμένων Πολιτειών.¹⁸ Για τον Strong, η παραδοσιοκρατική όψη του Πρόδηλου Πεπρωμένου ως προσυμβατικής αναμορφωτικής δύναμης του Νέου Κόσμου βίωνε μια ταυτοτική μεταβολή ως προς τα όρια της έκτασης της φυσιοκρατικής επιρροής της. Η ευθεία αντιπαράθεση των Ηνωμένων Πολιτειών με την Ισπανία, με αφορμή την υπόθεση της ανεξαρτησίας της αποικιοκρατούμενης Κούβας ήταν μια φυσική συνέπεια της προέκτασης του Πρόδηλου Πεπρωμένου πέρα από τα χερσαία ηπειρωτικά σύνορα.¹⁹ Η φιλοσοφική συγκρότηση του Strong αποτελούσε εξελικτική προέκταση των αρχών του τζακσονικού επεκτατισμού και των θέσεων των εκπροσώπων του, όπως του James K. Polk. Όμως, η ειδοποιός διαφορά με τους τζακσονικούς δημοκρατικούς ήταν ότι η πολιτική κοσμοθεωρία του Strong σχετικά με τον αποστολικό ρόλο της Αμερικής στις παγκόσμιες υποθέσεις είχε στον πυρήνα της την συνθήκη της υπεροχής του αγγλοσαξονισμού.²⁰ Ο προνοιανισμός του ήταν συνυφασμένος με την επιδίωξη της ροπής των Ηνωμένων Πολιτειών στον εκχριστιανισμό και εκπολιτισμό των άλλων λαών του κόσμου. Παρά την ομοιότητα της με τις καλβινιστικές και εθνικιστικές καταβολές της τζακσονικής εξωτερικής πολιτικής, οι επόψεις του Strong για τον αγγλοσαξονισμό υπερέβαιναν τα αξιώματα της τζακσονικής πολιτικής φιλοσοφίας και του συμβατικού εθνικισμού των τζακσονικών.

Όταν ξέσπασε ο εμφύλιος, ο υπουργός εξωτερικών Henry Seward θεωρούσε ότι το διακύβευμα του πολέμου ήταν ο ίδιος ο παγκόσμιος ανταγωνισμός ανάμεσα στους λαούς που στήριζαν την ιδέα της ρεπουμπλικανικής αυτοκυβέρνησης και τους υποστηρικτές της μοναρχίας και της αριστοκρατίας, που στην αμερικανική ήπειρο ήταν όσοι συντηρούσαν το θεσμό της δουλοπαροικίας.²¹ Οι φιλελευθεροί ανά τον κόσμο έβλεπαν

¹⁷ Strong. Josiah, *Our Country: Its Possible Future and Its Present Crisis*, Baker & Taylor, 1885, σ. 107 - 108

¹⁸ Berge. William, *Voices for Imperialism: Josiah Strong and the Protestant Clergy*, Journal of the Kentucky Tennessee, American Studies Association, No. 1, 1973, https://www.mtsu.edu/borders/archives-/1/Voices_for_Imperialism:_Josiah_Strong_and_the_Protestant_Clergy.pdf, σ. 3

¹⁹ Berge. William, ο. π, https://www.mtsu.edu/borders/archives/1/Voices_for_Imperialism:_Josiah_Strong_and_the_Protestant_Clergy.pdf, σ. 3

²⁰ Berge. William, ο. π, σ. 4

²¹ Sexton. Jay, *William Seward in the World*, Journal of the Civil War Era, Vol. 4, No. 3, 2014, σ. 412

την πάλη για την διασφάλιση της Ένωσης σαν προέκταση των δικών τους αγώνων ενάντια στην μοναρχική καταπίεση.²² Για τον Seward, ο αγώνας για την διατήρηση της Ένωσης ήταν αδιαίρετος από τους ρεπουμπλικανικούς αγώνες των λαών στην Λατινική Αμερική και την Ευρώπη.²³ Οι ιδεολογικές επόψεις του για την νίκη της Ένωσης απηχούσαν την ηπειρωτική εντοπιότητα και την εδαφική πρόσδεση της πάλης με γειτνιάζουσες δημοκρατίες²⁴: η πάλη αυτή θα είχε αντίκτυπο στους αγώνες του Μεξικού και των ευρωπαίων για αυτοκυβέρνηση, αλλά οι λιγότερο πολιτισμένοι κόσμοι, όπως η Ιαπωνία, η Κίνα, η Ινδία και οι επαρχίες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, έπρεπε να υπερβούν και να επιλύσουν τις εσωτερικές πολιτικές και κοινωνικές έριδες τους που ευθύνονταν για την υποτακτική νοοτροπία που είχε εδραιωθεί μέσα τους.²⁵ Υποκρύπτοντας έναν αντεστραμμένο ρεαλισμό για την παγκόσμια τάξη, ο Seward προέβαλλε τον αμερικανικό εμφύλιο διεθνώς σαν μια πάλη που δεν ομοίαζε με τις πολιτικές και κοινωνικές επαναστάσεις της ιστορίας, και που συνιστούσε περιορισμένη σύγκρουση που αφορούσε την εθνική ενότητα και την τάξη στην αμερικανική ήπειρο.²⁶ Ο εννοούμενος ρεαλισμός του Seward στην ερμηνευση της ηπειρωτικής και κατ' επέκταση της παγκόσμιας τάξης από μέρους του έγκειτο στην σημασία που έδινε πρωτίστως για τη διατήρηση της τάξης και κατόπιν για την επιδίωξη δικαιοσύνης στις διεθνείς σχέσεις - εξαιτίας της εμπειρίας που αποκόμιζε από τον σκοπό της προάσπισης της Ένωσης.²⁷ Ευρισκόμενος σε αποστολές στην ανατολική Ασία και την Ινδία, νομιμοποιούσε διαρκώς τον συντηρητισμό του, θεωρώντας ότι οι επαναστατικές αναταραχές σε αυτά τα μέρη θα καθυστερούσαν την πρόοδο του πολιτισμού, υποδηλώνοντας έτσι την αποστροφή που είχε για την αταξία και την επαναστατικότητα.²⁸ Όλα αυτά τον έκαναν να προάγει την τάξη και την σταθερότητα σε βάρος της ιδέας της αυτοκυβέρνησης,²⁹ σαν υπόδειγμα πολιτικής οντολογίας σε κράτη και συλλογικές οντότητες έξω από το δυτικό ημισφαίριο.

Στον ηπειρωτικό πολιτικό χώρο του ημισφαιρίου, οι θέσεις του Seward για την ηπειρωτική τάξη ήταν επηρεασμένες από το Δόγμα Monroe. Θεωρώντας συμβατή τη φύση του δόγματος με την διαδικασία ολοκλήρωσης της παγκόσμιας τάξης από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις της εποχής, ο ίδιος υποβάθμιζε στην ιεραρχία των διεθνών θεμάτων την αντι-αποικιοκρατία και έδινε έμφαση στην αποφυγή συγκρούσεων μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, οι οποίες συνιστούσαν πυλώνες του πολιτισμού.³⁰ Σε δημόσια ομιλία του στην Βομβάη τον Απρίλιο του 1871, λίγο μετά την αποχώρηση του από το State

²² Sexton. Jay, ο. π, σ. 412

²³ Sexton. Jay, ο. π, σ. 412

²⁴ Sexton. Jay, ο. π, σ. 412

²⁵ Sexton. Jay, ο. π, σ. 412

²⁶ Sexton. Jay, ο. π, σ. 413

²⁷ Sexton. Jay, ο. π, σ. 413

²⁸ Sexton. Jay, ο. π, σ. 413

²⁹ Sexton. Jay, ο. π, σ. 414

³⁰ Sexton. Jay, ο. π, σ. 414

Department, ο Seward επεσήμανε για την μέριμνα που έπρεπε να δείξουν οι μεγάλες δυνάμεις για την παγκόσμια τάξη: «..η Ευρώπη εξακολουθεί να παραμένει ένα θέατρο διεθνών αντιζηλιών και φιλοδοξιών, αλλά νομίζω ότι όλα τα έθνη της Δύσης έχουν έρθει επιτέλους σε μια αρμονική συμφωνία ότι οι ευρωπαϊκές συγκρούσεις δεν θα επεκταθούν άλλο στην Ασία, την Πολυνησία ή την Αμερική..».³¹ Η «συμφωνία» αυτή απηχούσε το φιλοσοφικό φορτίο του Δόγματος Μονρόε, με τον Seward να επισημαίνει λίγο μετά: «..είναι ο προάγγελος της ειρήνης και της προόδου στην Ανατολή.. είναι το σωτήριο Δόγμα Μονρόε της Αμερικής..».³² Η εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής στην Ανατολή δεν συνεπάγονταν μόνο τον περιορισμό των ευρωπαϊκών ανταγωνισμών στον αποικιοκρατούμενο κόσμο αλλά και την υπαγωγή των υπόλοιπων σύγχρονων εθνών σε τροχιά οικοδόμησης κράτους, θεσμών και κοινωνιών στο εσωτερικό τους, υπό την προστασία των φιλελευθέρων μεγάλων δυνάμεων.³³ Στις αμερικανικές υποθέσεις, ο Seward πρέσβευε ότι η απελευθέρωση της ηπείρου από τις ευρωπαϊκές μηχανορραφίες ήταν ανέκαθεν η βασική όψη της ιστορίας της.³⁴ Τα αμερικανικά συμφέροντα ήταν αλληλένδετα με την οικοδόμηση και εδραίωση δημοκρατικών θεσμών στην ήπειρο.³⁵ Στην ουσία, η κατοχύρωση της ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών απαιτούσε την μέριμνα για την προβολή του ρεπουμπλικανισμού σε ολόένα κα περισσότερα κράτη της ηπείρου.³⁶

Όταν ανήλθαν στην ηγεσία οι ρεπουμπλικάνοι υπό τον William McKinley, ο αμερικανικός επεκτατισμός είχε αποκατασταθεί στην συλλογική πολιτική συνείδηση ως απόρροια του Πεπρωμένου του Έθνους. Η υπερπόντια επέκταση των Ηνωμένων Πολιτειών ερμηνεύονταν ως ηθική αναγκαιότητα της διάδοσης των αξιών της αυτοκυβέρνησης και της πολιτικής χειραφέτησης των λιγότερο προνομιούχων εθνών. Η παράδοση του ηθικο-κεντρικού επεκτατισμού του έθνους νομιμοποιήθηκε θριαμβευτικά στο εσωτερικό της αμερικανικής κοινωνίας μετά τον πόλεμο με την Ισπανία (1898), ο οποίος ξέσπασε με αφορμή την βύθιση του αμερικανικού θωρηκτού Maine στο λιμάνι της Αβάνα, τον Φεβρουάριο του 1898, εν μέσω του κουβανικού εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα κατά της ισπανικής αποικιοκρατίας. Μετά την ολοκληρωτική επικράτηση τους στον πόλεμο, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσάρτησαν τις νήσους των Φιλιππίνων, του Γκουάμ και του Πουέρτο Ρίκο, όλες τους πρώην ισπανικές αποικίες. Παράλληλα πέρασε στην κατοχή τους, εν είδει προτεκτοράτου, το νησί της Κούβας. Είχε καταστεί πια νόμος ότι ο διηπειρωτικός επεκτατισμός των Ηνωμένων Πολιτειών είχε εγκαθιδρύσει μια παραδειγματική πεφωτισμένη ηγεμονία στο Δυτικό Ημισφαίριο και τον νότιο

³¹ Seward. Henry, *Travels around the World*, Appleton, 1873, σ. 463

³² Seward. Henry, ο. π, σ. 463

³³ Sexton. Jay, ο. π, σ. 414

³⁴ Kelly. Patrick, *The Lost Continent of Abraham Lincoln*, Journal of the Civil War Era, Vol. 9, No. 2, 2019, σ. 233

³⁵ Kelly. Patrick, ο. π, σ. 236

³⁶ Kelly. Patrick, ο. π, σ. 236

Ειρηνικό. Η ιδιάζουσα θεώρηση αυτής της επέκτασης ήταν ότι ενώ εμφορούνταν από το αμερικανικό Πρόδηλο Πεπρωμένο, παράλληλα συνοδεύονταν από μια φιλοσοφία απόρριψης κάθε αυτοκρατορικής προοπτικής.³⁷ Ως συνέπεια της ιδεοκρατικής μετεξέλιξης του αμερικανικού ιδεαλισμού, το Πεπρωμένο του Έθνους είχε υπερβεί τα στενά τοπικιστικά και ηπειρωτικά όρια της αμερικανικής *μοναδικότητας*, όπως αυτή είχε εκληφθεί ιδεολογικά και ηθικά στα χρόνια της Επανάστασης και μετέπειτα σε εκείνα της ουδετερότητας της πρώιμης εξωτερικής πολιτικής.

Για τις Ηνωμένες Πολιτείες του 1898, τόσο η προσάρτηση της Χαβάης, λίγους μήνες πριν από τον πόλεμο με την Ισπανία, όσο και εκείνη των άλλοτε ισπανικών κτήσεων θεωρήθηκε λογική εξέλιξη της αδυναμίας τους να αυτοκυβερνηθούν από μόνες τους. Στον απόηχο του πολέμου, ο αμερικανός πρόεδρος McKinley τόνιζε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, έχοντας επίγνωση της μεταφυσικής τους κλήσης, βρίσκονταν σε τροχιά πρωτοκαθεδρίας η οποία ήταν σε άμεση συνάρτηση με την ηθική και πολιτισμική συγκρότηση της ίδιας της ανθρωπότητας: «ο πόλεμος μας επέφερε νέες υποχρεώσεις και καθήκοντα, τα οποία πρέπει να εκπληρώσουμε και να ασκήσουμε με τον τρόπο που ταιριάζει σε ένα μεγάλο έθνος, στην ανάπτυξη και την εξέλιξη του οποίου, οι Νόμοι των Εθνών ανέθεσαν την ηγεσία και την προστασία του Πολιτισμού».³⁸ Με αντίστοιχη υπερβατική προσήλωση, ο γερουσιαστής Alfred Beveridge θεωρούσε την παραχώρηση των πρώην ισπανικών αποικιών στις ΗΠΑ παράδειγμα της εκπλήρωσης του Πρόδηλου Πεπρωμένου τους.³⁹ Για τον Beveridge, οι Ηνωμένες Πολιτείες όφειλαν να μεταδώσουν την αρχή της αυτοκυβέρνησης σε λαούς που δεν μπορούσαν να εκπαιδευτούν και να καθοδηγηθούν από μόνοι τους και που δεν είχαν την ικανότητα να αναπτύξουν μονομερώς τον πολιτισμό τους.⁴⁰ Υπό το βάρος αυτών των πεποιθήσεων, ο ορμώμενος από ιδεαλιστικά κίνητρα αμερικανικός επεκτατισμός νομιμοποιήθηκε στο εσωτερικό της κοινωνίας και αποκαταστάθηκε ως βαρυσήμαντη όψη της εξωτερικής πολιτικής στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η ανάγκη ανάδειξης της αποστολικής φύσης της αμερικανικής εθνικής εμπειρίας ήταν βαθιά ριζωμένη στην λαϊκή συνείδηση, όπως διατείνονταν ανάμεσα σε άλλους εκπροσώπους του πολιτικού βίου ο γερουσιαστής των Δημοκρατικών, Knute Nelson: «η Θεία Πρόνοια έχει δώσει στις Ηνωμένες Πολιτείες το καθήκον της επέκτασης του χριστιανικού πολιτισμού. Πορευόμαστε σαν διάκονοι άγγελοι, όχι σαν τύραννοι».⁴¹ Ήταν διάχυτο το γεγονός ότι η σχολή του αμερικανικού μισσιοναρισμού λειτούργησε ενισχυτικά ως προς την πολιτική αφομοίωση του ρόλου του ένοπλου φιλόφρονου τον οποίο είχαν αποδεχτεί οι Ηνωμένες Πολιτείες. Επ' αυ-

³⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 331

³⁸ παρατίθεται στο Wight. Martin, ο.π, σ. 96

³⁹ Beveridge. Alfred, *The Meaning of the Times and Other Speeches*, The Bobbs Merrill Company, 1908, σ. 123

⁴⁰ Stourzh. George, *Readings in American Diplomacy*, Oxford University Press, 1966, σ. 394

⁴¹ Polster. Joshua, *Setting the stage: Performing War and Empire for the New US Century στο Stages of Engagement: U.S Theatre and Performance 1898 - 1949*, Routledge, 2015, σ. 25

τού, η χρήση σκληρής ισχύος για την ουσίωση του Πρόδηλου Πεπρωμένου αντανάκλούσε κατά βάση συντηρητικές προτεσταντικές απόψεις που ήταν κυρίαρχες στην εσωτερική πολιτική σφαίρα των Ηνωμένων Πολιτειών.⁴²

Καθώς πορεύονταν προς το κλείσιμο του αιώνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν ήδη θεσμοποιήσει μια παράδοση εξωτερικής πολιτικής μέσω της οποίας είχαν κατορθώσει να ανασυνθέσουν πολιτικά, χωροταξικά, και πολιτισμικά ένα μεγάλο τμήμα του αμερικανικού κόσμου, δίνοντας εσχάτως υπόσταση σε «μια κοσμική ιδεολογία εδαφικής επέκτασης.. θεμελιωμένη στην αυτοδιαχείριση και στην αναζήτηση ελευθερίας».⁴³

Οι θεμελιώδεις όψεις του αμερικανικού ιδεαλισμού, στο β' μισό του 19^{ου} αιώνα, αποτυπώνονταν αφ' ενός στην ηθελημένη πολιτική και ηθική απομόνωση των Ηνωμένων Πολιτειών από το προσλαμβανόμενο ως διεφθαρμένο διεθνές σύστημα της Ευρώπης, και αφ' ετέρου σε έναν ιδεαλιστικά υποκινούμενο παρεμβατισμό, που αποσκοπούσε στην δυναμική πολιτική αναμόρφωση της αμερικανικής ηπειρωτικής αρένας. Παρατηρώντας τον έξω κόσμο, οι Αμερικανοί εκλάμβαναν τους ευρωπαϊκούς ιμπεριαλιστικούς καιροσκοπισμούς που απλώνονταν έξω από την γηραιά ήπειρο σαν ένα είδος απώλειας της αθωότητας τους κάτι που δεν έπρεπε να συμβεί με τους ίδιους.⁴⁴ Επιπλέον, η επέκταση των συνόρων των ΗΠΑ αντλούσε ηθική νομιμοποίηση από την συνεχή καταδίκη του ευρωπαϊκού συστήματος ισορροπίας ισχύος και των ευρωπαϊκών καιροσκοπικών χειρισμών στο Δυτικό Ημισφαίριο. Η πλήρης εκμηδένιση αυτών των χειρισμών επήλθε μετά τον ισπανο-αμερικανικό πόλεμο του 1898, που επέφερε μια σχεδόν ολική εξάλειψη των αποικιοκρατικών παραδόσεων των ευρωπαϊκών δυνάμεων στο ημισφαίριο. Όταν στα μέσα του αιώνα η αμερικανική εξωτερική πολιτική εδραιώθηκε στη βάση της μεσσιανικής πολιτικής κουλτούρας του Πρόδηλου Πεπρωμένου, η ηπειρωτική προβολή των ιδεών της Ομοσπονδίας και η συνέχιση της μη ανάμειξης στο ευρωπαϊκό σύστημα κρατών και σε ευρωπαϊκές διακρατικές συμμαχίες ήταν υποστηρικτικοί πυλώνες της παραλλαγμένης αμερικανικής ιδεοκρατίας ενόσω αυτή επιχειρούσε να μεταμορφώσει το ηπειρωτικό σύστημα κρατών.

⁴² Βοσκόπουλος, Γεώργιος, ο. π, σ. 326

⁴³ Degler Carl, *Out of our Past: The Forces that Shaped Modern America*, Harper & Row, 1962, σ. 110

⁴⁴ Boot. Max, *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*, Basic Books, 2002, παρατίθεται στο Βοσκόπουλος, Γεώργιος, ο. π, σ. 325

Κεφάλαιο 2. Πολιτική φιλοσοφία διεθνών σχέσεων και εξωτερική πολιτική στις ΗΠΑ: από τον Theodore Roosevelt ως την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1901 - 1945)

2.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο εξετάζεται η εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών στο μεταβαλλόμενο διεθνές σύστημα του 20^{ου} αιώνα: ■ ο πολιτικός ρεαλισμός του Theodore Roosevelt με επίκεντρο την παγκόσμια κατανομή ισχύος και την θέση των ΗΠΑ σε αυτήν, ■ η οικουμενική ιδεοκρατία του Woodrow Wilson από την ουδετερότητα μέχρι την φιλοδοξία της δημιουργίας μιας υπερκρατικής πολιτικής κοινωνίας μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ■ η ουδετερότητα των Ηνωμένων Πολιτειών στον μεσοπόλεμο, ■ ο ρασιοναλισμός του Franklin Roosevelt στο ηπειρωτικό και παγκόσμιο γίνεσθαι και ο ύστερος ρεαλισμός του εν μέσω της σταδιακή εξόδου των ΗΠΑ στο παγκόσμιο σύστημα των μεγάλων δυνάμεων μετά την είσοδο τους στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

2.2 Ο πολιτικός ρεαλισμός του Theodore Roosevelt: η εδραίωση της ηπειρωτικής ηγεμονίας των ΗΠΑ και η προοπτική της επέκτασης της στην Νοτιοανατολική Ασία

Η ανάληψη της προεδρίας των Ηνωμένων Πολιτειών από τον Theodore Roosevelt σηματοδότησε την υποβάθμιση των αμερικανικών ιδεαλιστικών παραδόσεων του 19^{ου} αιώνα, δηλαδή της άσκησης εξωτερικής πολιτικής η οποία θεμελιωνόταν στη βάση της προβολής της *μοναδικότητας* και του *Πεπρωμένου του Έθνους*. Η παραδοσιοκρατική κουλτούρα της άσκησης της εξωτερικής πολιτικής, μέχρι και τη δεκαετία του 1890, αντανakλούσε την προβολή της ηθικής, πολιτικής και ιδεοκρατικής ιδιοσυγκρασίας της Αμερικής προς τον έξω κόσμο, βάσει της οποίας είχε ως αποστολή της την απολύτρωση των ιδεών της και την εξωτερίκευση τους σε όσους λαούς ήταν ανήμποροι να αυτοκυβερνηθούν από μόνοι τους, ελλείψει ελεύθερων θεσμών και ιεραρχημένης πολιτικής συγκρότησης στο εσωτερικό των πατρίδων τους. Πέρα από αυτή την παραδοσιοκρατική κουλτούρα υπήρχε παράλληλα μια αυθύπαρκτη πτυχή του τρόπου αντίληψης και εν συνεχεία διαμόρφωσης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Ήταν η πολιτική που άπτονταν της ηπειρωτικής επιβιωσιμότητας της χώρας, και που υπονοήθηκε ρητά για πρώτη φορά στο Δόγμα Μονρόε. Ο απώτερος σκοπός της δεν ήταν άλλος από την διατήρηση του status quo του ημισφαιρίου, παρακολουθώντας από

κοντά την διασφάλιση του ηπειρωτικού συστήματος κρατών έναντι δυνητικών εξωτερικών παρεμβάσεων που απειλούσαν αυτή τη διασφάλιση.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες μετατόπισαν δραστικά το κέντρο βάρους της εξωτερικής τους πολιτικής από την επιβεβαίωση της *θέοθεν εμπνευσμένης διακυβέρνησης* που είχε άμεση συσχέτιση με τον ιδεαλιστικά επιστρωμένο επεκτατισμό τους, προς έναν χειροπιαστό επανακαθορισμό της ηπειρωτικής ισορροπίας δυνάμεων. Επιπλέον, η προνομιακή τους αποκατάσταση στις ηπειρωτικές δομές ισχύος καταδείκνυε την ροπή τους να αναλάβουν διαχειριστικά καθήκοντα σαν κράτος-εκκρεμές στις ευρύτερες διηπειρωτικές διεθνείς σχέσεις. Σε αυτή τη συγκυρία, η μετάβαση του Theodore Roosevelt από την αντιπροεδρία στην προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών συνέπεσε με το νέο μείγμα πολιτικής που επρόκειτο να ακολουθηθεί. Η λειτουργικότητα αυτού επηρεάστηκε με τη σειρά της από την οξυμένη γεωπολιτική ιδιοσυγκρασία του ίδιου του Theodore Roosevelt. Παρά το ότι ενστερνίζονταν την γενική αμερικανική θέση ότι η πολιτική και ηθική φύση της Αμερικής ήταν ιδιαίτερη,¹ εντούτοις θεωρούσε ότι η Αμερική ήταν μια εγωιστική δύναμη όπως όλες οι υπόλοιπες, ότι δεν ήταν σκοπός της ανθρωπότητας, αλλά μια ορμέμφυτη μεγάλη δύναμη.² Όταν ξέσπασε η Κρίση της Βενεζουέλας το 1902, οι απειλές του ότι θα ασκούσε βία³ αν οι ευρωπαϊκές δυνάμεις (Γερμανία, Βρετανία, Ιταλία) αποκτούσαν μονομερώς μόνιμα πολιτικο-οικονομικά και γεωπολιτικά οφέλη στην Βενεζουέλα τις εξανάγκασε σε ολική αναδίπλωση,⁴ σηματοδοτώντας με αυτό τον τρόπο την πολιτική της υπεράσπισης της ηπειρωτικής ισορροπίας δυνάμεων και της σφαίρας επιρροής των Ηνωμένων Πολιτειών στο Δυτικό Ημισφαίριο, σαν δομική πτυχή της εξωτερικής του πολιτικής. Για τον Roosevelt, η διάσταση της πάλης ήταν κυρίαρχη στην σφαίρα της διεθνούς πολιτικής⁵: οι *αέναιες διαμάχες* των κρατών για υλικά αγαθά, επιρροή, γόητρο και συμφέροντα ήταν θεμελιώδης πτυχή της οντολογικής τάξης της διεθνούς αρένας.⁶ Ο Roosevelt είχε την πεποίθηση ότι για να προασπίσουν τον ρόλο τους σε αυτόν τον άναρχο πολιτικό στίβο, οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να λειτουργήσουν με βάση το ότι οι υψηλές ιδέες από μόνες τους δεν μπορούσαν να καθορίσουν την πορεία των γεγονότων, και ότι η μετρήσιμη υλική ισχύς είχε αποκατασταθεί πια ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο στις εξωτερικές πολιτικές των κρατών, το οποίο καθόριζε με την σειρά του τον ρου του παγκόσμιου πολιτικού βίου.⁷

Η προοπτική της αλτρουιστικής εναρμόνισης των συσχετισμών της διεθνούς αρένας ενόψει της μετατροπής τους σε μια νομιμοποιημένη κοινωνία κρατών, η οποία

¹ Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη*, ο. π, σ. 349

² Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, ο. π, σ. 46

³ Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη*, ο.π, σ. 352

⁴ Morris. Edmund, *Theodore Rex*, Random House, 2001, σ. 176 - 182

⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 349

⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 349 - 350

⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 349

θα είχε ως ηθικο-πολιτικό θεμέλιο της την αμερικανική εθνική εμπειρία όπως προέβλεπαν οι παραδόσεις της εξωτερικής πολιτικής της Αμερικής μέχρι τότε, δεν έβρισκε σύμφωνο τον Roosevelt. Η διεθνοπολιτική του ιδιοσυγκρασία ήταν εναρμονισμένη με την αμετάβλητη αρχή του μόνιμου δαρβινικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών, στον αγώνα τους για επιβίωση και υπεροχή. Η μονιμότητα αυτού του φυσιοκρατικού δαρβινισμού στις διεθνείς σχέσεις αντανakλούσε, σύμφωνα με την πεποίθηση του, την πάλη των πιο προηγμένων εθνών με τα λιγότερο προηγμένα.⁸ Για τον Roosevelt, ο ανταγωνισμός της ισχύος ήταν μια έμφυτη και ενστικτώδης αρχή των πολιτικών των μεγάλων δυνάμεων, η οποία καθήθυνε την τάση τους για αυθόρμητη εξάπλωση και εγωιστική ερμηνεία του διεθνούς πολιτικού βίου.⁹ Η διαχρονικότητα και η κυκλική διάρθρωση της έντασης της κρατοκεντρικής διαπάλης ήταν τέτοια που τον έκανε να θεωρεί ότι η διεθνής αρένα θα έπρεπε να αστυνομεύεται από τα πολιτισμένα μεγάλα έθνη,¹⁰ έχοντας σαν ασφαλιστική δικλείδα της τα ιεραρχούμενα εθνικά συμφέροντα των πολιτισμένων εθνών. Σε μια τόσο αποκεντρωμένη και ανεξέλεγκτη διακρατική αρένα, οι μεγάλες δυνάμεις θα αναλάμβαναν τα διαχειριστικά καθήκοντα της πολιτικής και κανονιστικής οργάνωσης της, την ώρα που ελλείπει κάποιας παγκόσμιας δύναμης αστυνόμευσης κάθε πολιτισμένο κράτος όφειλε να εξοπλίζεται. Μόνο έτσι θα μπορούσε να διασφαλίσει την απρόσκοπτη βιωσιμότητα του. Την πεποίθηση του αυτή παρέθεσε ο αμερικανός πρόεδρος σε μήνυμα του στο Κογκρέσο το 1902: «καθώς ακόμα δεν υπάρχει πιθανότητα εγκαθίδρυσης οποιουδήποτε είδους διεθνούς δύναμης.. η οποία να μπορεί αποτελεσματικά να ελέγχει την αδικία.. θα ήταν ανόητο και επιβλαβές για ένα μεγάλο και ελεύθερο έθνος να αποστερήσει τον εαυτό του από την δύναμη να προστατεύει τα δικαιώματα του και σε εξαιρετικές περιπτώσεις να υπερασπίζεται τα δικαιώματα των άλλων. Τίποτα δεν θα προωθούσε περισσότερο την ανισότητα.. από το γεγονός ότι ελεύθεροι και φωτισμένοι άνθρωποι καθίστανται σκόπιμα ανίσχυροι ενώ επιτρέπουν να εξοπλίζεται κάθε δεσποτικό και βαρβαρικό καθεστώς».¹¹

Ο αμερικανός πρόεδρος έβλεπε με περιφρόνηση τα μικρότερα αδύναμα κράτη, πιστεύοντας πως προσέλκυαν μέσω της αδυναμίας τους τον παρεμβατισμό των μεγαλύτερων κρατών. Εξ αυτού, οι πολιτισμένες (συντηρητικές) δυνάμεις είχαν υποχρέωση για την διατήρηση της παγκόσμιας τάξης: «..η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση και συνθετότητα των παγκόσμιων πολιτικών και οικονομικών σχέσεων υποχρεώνουν όλες τα πολιτισμένες δυνάμεις να επιμείνουν στην κατάλληλη αστυνόμευση του κόσμου».¹²

Εσχάτως, η προβολή δύναμης ενάντια σε υποδεέστερες πολιτισμικά δυνάμεις ήταν δείγμα της τιμότητας και της αυτοπεποίθησης ενός πεφωτισμένου λαού που δεν

⁸ Brands W. Henry (ed), *The Selected Letters of Theodore Roosevelt*, Rowman & Littlefield, 2001, σ. 465

⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 357 - 358

¹⁰ Jones. Howard, *The Course of American Diplomacy*, The Dorsey Press, 1988, σ. 276 - 277

¹¹ παρατίθεται στο Blum. Morton John, *The Republican Roosevelt*, Harvard University Press, 1967, σ. 137

¹² παρατίθεται στο Blum. Morton John, ο. π, σ. 127

έπρεπε να αποδέχεται την προοπτική της ειρήνης με κάθε κόστος. Για τον Roosevelt, η καταφυγή σε απειλές χρήσης βίας ή ακόμη και σε πόλεμο ήταν προτιμότερη πολιτική από μια επονείδιστη ειρήνη, η οποία θα λειτουργούσε διαβρωτικά για την υφή της προειρηνευτικής διακρατικής δικαιοσύνης, που μετά την αποδοχή της απαξιωτικής αυτής ειρήνης η ίδια θα αλλοιώνονταν: «δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα αξιόλογο για την ειρήνη, εάν δεν ξεκαθαρίσουμε στο μυαλό μας την ηθική διάσταση που βρίσκεται στη ρίζα του προβλήματος.. η ειρήνη είναι συνήθως συνάρτηση της τιμιότητας και της δικαιοσύνης. Όμως, όταν η δικαιοσύνη και η ειρήνη συγκρούονται, τότε ένας μεγάλος και έντιμος λαός δεν πρέπει ούτε προς στιγμή να διστάσει να ακολουθήσει τον δρόμο που οδηγεί στη δικαιοσύνη, ακόμη και στη περίπτωση που αυτός οδηγεί σε πόλεμο.. τρέφουμε ελάχιστη συμπάθεια στους συναισθηματίες που φοβούνται την καταπίεση λιγότερο από τον φυσικό πόνο, και που θα προτιμούσαν μια επονείδιστη ειρήνη από τον πόνο και την αναταραχή που είναι συχνά απαραίτητα για να εξασφαλισθεί μια δίκαιη ειρήνη».¹³ Στην ίδια ομιλία του, ο Roosevelt επανέλαβε την ακλόνητη αρχή ότι η πάση θυσία κατοχύρωση της εθνικής αξιοπρέπειας των ενάρετων λαών, σε συνάρτηση με την προβολή μιας στοιχειώδους διακρατικής δικαιοσύνης, έπρεπε να στηρίζεται στην χειροπιαστή υλική ισχύ τους: «σήμερα, δεν θα μπορούσε να υπάρξει μεγαλύτερη συμφορά για τους ελεύθερους λαούς, τους διαφωτισμένους, ανεξάρτητους και ειρηνόφιλους λαούς από το να αφοπλιστούν ενώ θα επιτρέπουν στους βάρβαρους και στους δεσποτικούς να παραμένουν εξοπλισμένοι. Ενόσω ο κόσμος θα είναι τόσο οργανωμένος όσο είναι τώρα, το ναυτικό και ο στρατός των λαών οι οποίοι γενικώς υποστηρίζουν την αρχή της δικαιοσύνης προσφέρουν όχι μόνο την καλύτερη αλλά και την μοναδική ασφάλεια για δίκαιη ειρήνη. Όπως είναι ο κόσμος σήμερα, το έθνος που είναι εξοπλισμένο για την ειρήνη είναι αυτό που ξέρει να πολεμά και που δεν θα καμφθεί στο να μην πολεμήσει».¹⁴

Από τα πρώτα χρόνια της προεδρίας του, στην διεθνοπολιτική σκέψη του Roosevelt αποκρυσταλλώθηκε εμφατικά το ότι «η ειρήνη ήταν από τη φύση της εύθραυστη και μπορούσε να διαφυλαχτεί μόνο με μια μόνιμη επαγρύπνηση, με τα όπλα των ισχυρών και με συμμαχίες ανάμεσα σε αυτούς που είχαν συγγενείς απόψεις».¹⁵ Ότι αν ένα έθνος - κράτος δεν είχε την δύναμη ή την βούληση να προασπίσει τα συμφέροντα του, δεν ήταν σε αποκλειστική θέση να απαιτεί από τα άλλα κράτη να σέβονται τα εν λόγω συμφέροντα.¹⁶ Φιλοδοξώντας να παγιώσει μια ευνοϊκή για τις Ηνωμένες Πολιτείες ισορροπία δυνάμεων σε ολόκληρο το Δυτικό Ημισφαίριο, ο Roosevelt διατύπωσε σε μη-

¹³ ομιλία του Roosevelt στο Κογκρέσο, Δεκέμβριος 1905, παρατίθεται στο Garraty. J. Divine. R, *Contemporary Documents and Opinions*, Little Brown, 1968, σ. 36 - 42

¹⁴ παρατίθεται στο Garraty. J, Divine. R, ο. π, σ. 36 - 42 και στο Ήφαιστος. Παναγιώτης, *Αμερικανική εξωτερική πολιτική: Από την «ιδεαλιστική αθωότητα» στο «Πεπρωμένο του Έθνους»*, Οδυσσέας, έκδοση β', 1996, σ. 313

¹⁵ Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, ο. π, σ. 62

¹⁶ Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη*, ο.π, σ. 350

νυμα του στο Κογκρέσο, τον Δεκέμβριο του 1904, το μονομερές δικαίωμα των ΗΠΑ να παρεμβαίνουν αλλά και να επεμβαίνουν, εν είδει περιφερειακής δύναμης αστυνόμευσης, σε δυνητικές εστίες κρίσεων στην αμερικανική ήπειρο, προκειμένου να μην απειληθεί ο σκοπός της εδραίωσης μιας λειτουργικής ηπειρωτικής τάξης πραγμάτων για τις Ηνωμένες Πολιτείες: «..στο Δυτικό Ημισφαίριο, η προσήλωση των ΗΠΑ στο Δόγμα Μονρόε μπορεί να τις αναγκάσει, έστω και απρόθυμα, σε κατάφωρες περιπτώσεις αδικίας ή αδυναμίας, να ασκήσουν καθήκοντα μιας διεθνούς δύναμης αστυνόμευσης..».¹⁷ Οι Ηνωμένες Πολιτείες θα απαγόρευαν με κάθε τρόπο μια πιθανή υπονόμηση της εσωτερικής πολιτικής τάξης του ημισφαιρίου.¹⁸ Στο μήνυμα του, ο Roosevelt προειδοποιούσε ότι τυχόν τέτοιες εσωτερικές δυσλειτουργίες των κοινωνιών του ημισφαιρίου θα είχαν εξίσου περιφερειακές προεκτάσεις, και θα οδηγούσαν αναπόφευκτα σε παρεμβάσεις των ευρωπαϊκών δυνάμεων στο ηπειρωτικό σύστημα κρατών: «..θα παρέμβουμε.. μόνο όταν είναι έκδηλο ότι η ανικανότητα ή η απροθυμία για δικαιοσύνη στο εσωτερικό και το εξωτερικό, θα παραβίαζε τα δικαιώματα των Ηνωμένων Πολιτειών ή θα προκαλούσε ξένη επίθεση σε βάρος όλου του σώματος των εθνών της Αμερικής».¹⁹ Το Επακολούθημα Ρούζβελτ - οι συμπληρωματικές αρχές του Roosevelt προς το Δόγμα Μονρόε - επαναδιατύπωσε το ιστορικό βάθος του Δόγματος,²⁰ μόνο που τώρα οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν προειδοποιούσαν απλώς τις ξένες δυνάμεις να μην αναμειχθούν στις υποθέσεις του ημισφαιρίου, αλλά είχαν την πρόθεση να ασκήσουν μονομερή παρεμβατική πολιτική, με σκοπό την προληπτική διασφάλιση της ισορροπίας δυνάμεων στην αμερικανική ήπειρο.

Η αξιολογική υπόσταση της εξωτερικής πολιτικής του Roosevelt συνίστατο στην *διπλωματία του μεγάλου μαστουνιού*. Οι κεντρικές προσδιοριστικές μεταβλητές της ήταν αφ' ενός η ύπαρξη οριοθετημένης υλικής ισχύος, υποκινούμενης από μια αναγκαία βουλευσιарχία που θα την καθιστούσε έτοιμη να εξαπολυθεί πάνω στον αντίπαλο, και αφ' ετέρου η συνετή χρήση της σαν μέτρο δικαιοσύνης απέναντι στα άλλα κράτη και η ελεγχόμενη εξασθένιση του αντιπάλου μέχρι ενός σημείου, αφήνοντας του μια μεγαλόψυχη οδό διαφυγής από την αντιπαράθεση.^{[21][22]} Το «μεγάλο μαστούνι» του Roosevelt συνίστατο στην ουσία στην οικοδόμηση μιας προηγμένης ναυτικής δύναμης, η οποία θα διασφάλιζε τα αμερικανικά ηπειρωτικά συμφέροντα σε ολόκληρο το Δυτικό Ημισφαίριο. Σε παλαιότερη ομιλία του στις 2 Σεπτεμβρίου 1901, ο τότε αντι-

¹⁷ παρατίθεται στο Bartlett. Ruhl (ed), *Record of American Diplomacy*, Knopf, 1947, σ. 539

¹⁸ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-6-1904-fourth-annual-message> (Corollary to the Monroe Doctrine, December 1904)

¹⁹ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-december-6-1904-fourth-annual-message>

²⁰ Βοσκόπουλος. Γεώργιος, ο.π, σ. 363

²¹ Nolan. J. Cathal, *Power and Principle: The Statecraft of Theodore Roosevelt*, στο *Ethics and Statecraft*, Praeger, 2015, σ. 103

²² Tilchin. William, *Theodore Roosevelt's Discerning Worldview and Remarkable Record in Foreign Policy*, Theodore Roosevelt Association Journal No. 28, 2007, σ. 17

πρόεδρος Roosevelt είχε επισημάνει την προοπτική της σκόπιμης οριοθέτησης της αμερικανικής ισχύος: «..εάν το αμερικανικό έθνος μιλά ήπια και πάραυτα αναπτύξει.. μια ισχυρή και αποτελεσματική ναυτική δύναμη, το δόγμα Μονρόε θα πάει μακριά».²³

Με δεδομένη την απουσία ρυθμιστικής εξουσίας στον έξω κόσμο, ο Roosevelt θεωρούσε ότι η προσαρμογή της αμερικανικής εθνικής πολιτικής στην διεθνή ισορροπία δυνάμεων ήταν επιβεβλημένη.²⁴ Η αντίληψη του για την μορφολογία της διεθνούς αρένας ήταν προσαρμοσμένη σε αυτό που εκλάμβανε ως φυσική κατάσταση της έλλειψης απτής νομιμότητας στον έξω κόσμο. Γι' αυτό και πρωταρχική επιλογή στην χάραξη της εξωτερικής πολιτικής έπρεπε να είναι ο αποφασιστικός εξοπλισμός του αμερικανικού έθνους. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να αποφύγουν πάση θυσία την συμμετοχή της σε μια διεθνή κοινότητα αφοπλισμού των κρατών. Απευθυνόμενος σε γράμμα του στον βιομήχανο Andrew Carnegie τον Αύγουστο του 1906, ο Roosevelt επανέλαβε την μόνιμη πεποίθηση του ότι η διεθνής αρένα ήταν αναρχούμενη και αφύλακτη απέναντι σε αρπακτικά κράτη: «οφείλουμε να θυμόμαστε πάντα ότι θα αποτελούσε θανάσιμη εξέλιξη για τους μεγάλους ελεύθερους λαούς να καταστούν εσκεμμένα ανήμποροι σε κάθε είδους ένοπλη μορφή δεσποτισμού και βαρβαρότητας. Κάτι τέτοιο θα ήταν ασφαλές να γίνει αν υπήρχε κάποιο σύστημα διεθνούς αστυνόμευσης, όμως αυτή τη στιγμή τέτοιο σύστημα δεν υπάρχει..».²⁵ Η οντολογική απορρύθμιση της διεθνούς αρένας ήταν τέτοια που οι Ηνωμένες Πολιτείες όφειλαν να χαράσσουν την εξωτερική τους πολιτική με όρους οριοθέτησης του εθνικού συμφέροντος. Για τον Roosevelt, οι Ηνωμένες Πολιτείες όφειλαν να εξελιχθούν σε κράτος - εκκρεμές στις διηπειρωτικές πολιτικές υποθέσεις και να ασχολούνται μονίμως με την αποκατάσταση της λειτουργίας της ισορροπία δυνάμεων στην Ευρώπη.²⁶ Ακόμη και πέρα από το ευρωπαϊκό σύστημα κρατών, οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να λειτουργούν σαν ρυθμιστική δύναμη των παγκόσμιων πολιτικών συσχετισμών: «στην πραγματικότητα, λόγω της ισχύος μας και της γεωγραφικής μας θέσης, εξελισσόμαστε ολοένα και περισσότερο ως η ισορροπία ισχύος σ' ολόκληρο τον πλανήτη».²⁷ Η βούληση του Roosevelt να μετατρέψει τις Ηνωμένες Πολιτείες σε εύτακτη διαχειριστική δύναμη της νομιμότητας στο Δυτικό Ημισφαίριο εδραιώθηκε με την πολιτική της διάνοιξης της διώρυγας του Παναμά που ενεργοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 1904 μετά την επικύρωση της Συμφωνίας Hay-Varilla από την αμερικανική γερουσία.²⁸ Καθιερώνοντας την δυνατότητα προβολής ισχύος σε ολόκληρο το ημισφαίριο, η πολιτική εκμετάλλευση της διώρυγας από τον

²³ ομιλία του Roosevelt στο Minnesota State Fair, παρατίθεται στο Lafeber. Walter, *The American Age*, Norton, 1989, σ. 230

²⁴ Kissinger. Henry, ο.π, σ. 352

²⁵ παρατίθεται στο Brands. H. W., *The Selected Letters of Theodore Roosevelt*, Rowman & Littlefield, 2006, σ. 423

²⁶ Dulles. R. Foster, *America's Rise to World Power*, Harber Torchbooks, 1954, σ. 74

²⁷ παρατίθεται στο Osgood. Robert, *Ideals and Self-Interest in America's Foreign Policy*, University of Chicago Press, 1953, σ. 136

²⁸ Morris. Edmund, ο. π, σ. 297 - 303

Roosevelt θα συνέβαλλε μεταγενέστερα στην ραγδαία αναβάθμιση της δυνατότητας άμεσης μεταφοράς δυνάμεων από τον Ατλαντικό στον Ειρηνικό, μεριμνώντας έτσι για την ηπειρωτική ασφάλεια των ΗΠΑ και τον διηπειρωτικό ρόλο της αμερικανικής ισχύος πέρα από τα στενά όρια του ημισφαιρίου.²⁹

Πέρα από την Κεντρική και την Νότια Αμερική, οι Ηνωμένες Πολιτείες ασχολήθηκαν επισταμένα με την κυλιόμενη κατανομή συμφερόντων στην Ανατολική Ασία, προωθώντας μια βιώσιμη μεταπολεμική ισορροπία δυνάμεων μεταξύ της Ρωσίας και της Ιαπωνίας, την επαύριο του ρωσο-ιαπωνικού πολέμου (1904 -1905). Στην αρχή του πολέμου, ο Roosevelt έβλεπε με μεγαλύτερη συμπάθεια μια ενδεχόμενη νίκη της Ιαπωνίας, αφού η επέκταση της ρωσικής σφαίρας επιρροής στην Μαντζουρία είχε συμβάλει στην υπερβάρυνση της ασιατικής ισορροπίας ισχύος.³⁰ Μια έστω ανεπίσημη συσπείρωση με την Αγγλία και την Ιαπωνία ενάντια στην επέκταση της Ρωσίας στην Μαντζουρία θα αποκαθιστούσε την νομιμοποιητική τάξη στην περιοχή.³¹ Στο άλλο άκρο, μια μονόπλευρη στρατιωτική επικράτηση της Ιαπωνίας θα ζημίωνε την ισορροπία στην περιοχή: «...αν η Ιαπωνία.. αρχίσει σοβαρά να αναδιοργανώνει την Κίνα.. και να σημειώνει πρόοδο, θα επέλθει μια πραγματική μετατόπιση του κέντρου της ισορροπίας σχετικά με τις αγγλοσαξονικές λευκές φυλές».³² Η ιδανικότερη συνθήκη θα ήταν ένα παρατεταμένο αδιέξοδο ως προς την έκβαση του πολέμου, ακόμη και μετά την επίτευξη ειρήνευσης, ώστε να διαρκέσει μια μόνιμη εξάντληση μεταξύ των δυο αντιπάλων και να συντηρηθεί η τριβή ανάμεσα τους.³³

Ενεργώντας σαν αμερόληπτη διαμεσολαβητική αρχή κατά την υπογραφή της Συνθήκης του Πόρτσμουθ (1905), οι Ηνωμένες Πολιτείες συνέβαλαν στην αναίμακτη οικοδόμηση μιας λειτουργικής ισορροπίας δυνάμεων ανάμεσα στις δυο περιφερειακές δυνάμεις του Ειρηνικού. Προηγουμένως, η προοπτική της αβέβαιης ανακατανομής συμφερόντων στην Ανατολική Ασία, η οποία άρχισε να γίνεται ορατή μετά την τελική επικράτηση των Ιαπώνων στο Port Arthur τον Ιανουάριο του 1905, εξώθησε τον Roosevelt να ελιχθεί πολιτικο-διπλωματικά ανάμεσα στην Ρωσία και την Ιαπωνία, τις οποίες έβλεπε σαν δυο αμετάβλητα γεωπολιτικά μεγέθη στην περιφερειακή κατανομή δυνάμεων, τα οποία έπρεπε να αλληλοεξισορροπούνται ώστε να μην ανελιχθεί κανένα ως ηγεμονεύουσα δύναμη στην Ανατολική Ασία: «η Ρωσία θα έπρεπε να μείνει αντιμέτωπη με την Ιαπωνία, έτσι ώστε η μια να μετριάξει την δύναμη της άλλης».³⁴ Σε αυτή τη μονίμως συντηρούμενη ισορροπία δυνάμεων οι δυο αντίπαλοι θα ωθούνταν σε έναν παρατεταμένο κύκλο εξασθένισης μέσω μιας αμοιβαίας βιώσιμης εξισορρόπησης.

²⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 354

³⁰ Russell. Gregg, *Theodore Roosevelt's Diplomacy and the Quest for Great Power Equilibrium in Asia*, Presidential Studies Quarterly, Vol. 38, No. 3, 2008, σ. 443

³¹ Russell. Gregg, ο. π, σ. 443

³² παρατίθεται στο Russell. Gregg, ο. π, σ. 444

³³ Russell. Gregg, ο. π, σ. 444

³⁴ παρατίθεται στο Blum. Morton. John, ο.π, σ. 134

Παρά το ότι ο αμερικανός πρόεδρος τάσσονταν σχεδόν υπέρ της Ιαπωνίας στις αρχές του πολέμου φοβούμενος την καθολική επέκταση της Ρωσίας στην Μαντζουρία και την Κορέα,³⁵ ο ίδιος εν τέλει λειτούργησε αμερόληπτα ώστε να φέρει εις πέρας τον πρωταρχικό του στόχο που ήταν η εγκαθίδρυση μιας γεωπολιτικής βιωσιμότητας στις ρωσο-ιαπωνικές σχέσεις, στην ζωνική για τα αμερικανικά εμπορικά και πολιτικά συμφέροντα ζώνη της Ανατολικής Ασίας.

Λίγους μήνες πριν από την λήξη του πολέμου, η υπογραφή της Συμφωνίας Taft - Katsura (1905) έφερε τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιαπωνία σε ένα παραδοσιακό δυοπώλιο συμφερόντων στην Ανατολική Ασία: οι δυο δυνάμεις προχώρησαν στην αμοιβαία αναγνώριση των αποκλειστικών συμφερόντων τους, διαχωρίζοντας τα σε σφαίρες επιρροής, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να διατυπώνουν ότι δεν θα προέβαλλαν αξιώσεις συμφερόντων σε μέρη όπως η Κορέα, ενώ οι Ιάπωνες ότι δεν θα προέβαλλαν βλέψεις στις Φιλιππίνες.³⁶ Η επανεπιβεβαίωση αυτού του δυοπωλίου συμφερόντων βρέθηκε στο επίκεντρο της υπογραφής της Συμφωνίας Root - Takahira το 1908.³⁷ Η Συμφωνία προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την αναγνώριση εκ μέρους της Ιαπωνίας της αμερικανικής κυριαρχίας στην Χαβάη και τις Φιλιππίνες, και αντίστοιχα της ιαπωνικής κηδεμονίας στην Κορέα και την Μαντζουρία: ήταν το επιστέγασμα μιας πρόσκαιρης - όπως εξελίχθηκε - ισορροπίας συμφερόντων στην Ανατολική Ασία στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η ασιατική πολιτική του Roosevelt ήταν ενδεικτική της αμετάβλητης γεωπολιτικής ιδιοσυγκρασίας του ως προς την χάραξη της αμερικανικής εθνικής πολιτικής: η ηγεμονική επέκταση των ΗΠΑ στην Ανατολική Ασία θα λειτουργούσε σαν ρυθμιστική συνιστώσα των παγκόσμιων εξισορροπήσεων, οι οποίες απλώνονταν από την ευρωπαϊκή ήπειρο μέχρι τον ανταγωνισμό των μεγάλων ευρασιατικών δυνάμεων στη θάλασσα της Ιαπωνίας. Σε αυτή την μεταβαλλόμενη διεθνή αρένα, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν μια περίοπτη θέση στις παγκόσμιες δομές ισχύος.³⁸

³⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 354

³⁶ Dennett. Tyler, *President Roosevelt's Secret Pact with Japan*, The Current History Magazine, October 1924

³⁷ Bailey. Thomas, *The Root-Takahira Agreement of 1908*, Pacific Historical Review, Vol. 9, March 1940, σ. 19 - 35

³⁸ Pringle. Henry, *Theodore Roosevelt: A Biography*, Harvest Book, 1956, σ. 262

2.3 Ο οικουμενικός ιδεαλισμός του Woodrow Wilson: από την ουδετερότητα στην είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και το όραμα για μια υπερκρατική δημοκρατική πολιτεία

Όταν ορκίστηκε για δεύτερη φορά πρόεδρος ο Woodrow Wilson, τον Μάρτιο του 1917, η εξωτερική πολιτική της Αμερικής είχε ήδη επανέλθει στην απαρέγκλιτη τήρηση των ιδεαλιστικών της παραδόσεων, και δη στην πολιτική της ουδετερότητας και της μη εμπλοκής στα παγκόσμια πράγματα. Στο διάγγελμα του προς τον αμερικανικό λαό στις 4 Μαρτίου, ο νεοεκλεγείς πρόεδρος προέβαλλε με ακλόνητη πίστη τις ιδεαλιστικές καταβολές του αμερικανικού έθνους, σε έναν κόσμο που μαστιζόνταν από τις διακρατικές συγκρούσεις: «..δεν ευχόμαστε τίποτα για τους εαυτούς μας που να μην είμαστε έτοιμοι να απαιτήσουμε για ολόκληρη την ανθρωπότητα.. στεκόμαστε ανυποχώρητοι ως προς την *ένοπλη ουδετερότητα*.. δεν επιθυμούμε ούτε να κατακτήσουμε, ούτε να αποκομίσουμε πλεονεκτήματα. Δεν προσδοκούμε τίποτα σε βάρος άλλων ανθρώπων...».¹ Στο ίδιο διάγγελμα, ο Wilson υπεραμύνθηκε της συνειδητής εμπλοκής της Αμερικής στον πόλεμο, με άξονα τον ιδεαλιστικό ανθρωπισμό των αμερικανών: «οι τύχες μας σαν έθνος εξαρτώνται από αυτό (ενν. συμμετοχή ή μη στον πόλεμο).. θα είμαστε περισσότερο αμερικανοί αν μείνουμε πιστοί στις αρχές μας με τις οποίες έχουμε ανατραφεί. Δεν είναι αρχές που περιορίζονται σε μια επαρχία ή μια ήπειρο.. είναι αρχές μιας απελευθερωμένης ανθρωπότητας».² Παρατηρώντας την πολιτική της Γερμανίας στο μέτωπο του Βορείου Ατλαντικού, ο αμερικανός πρόεδρος απαρτίθησε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές εξωτερικής πολιτικής, οι οποίες έμελλε να βγάλουν την Αμερική από τη σφαίρα της ουδετερότητας και να την εντάξουν στο επίκεντρο των παγκόσμιων πολιτικών ανακατατάξεων, υπό τον ρόλο του πολιτικού ιεραπόστολου που ευαγγελίζονταν ισότιμες διακρατικές σχέσεις: πολιτική και εθνική ισότητα μεταξύ των λαών, σκόπευμα αποκήρυξη της ισορροπίας ισχύος και προαγωγή της δημοκρατίας στο εσωτερικό των κρατών, ελευθερία των θαλασσών και αδιατάρακτη εθνική αυτοδιάθεση, η οποία θα παρέμενε απρόσβλητη από εξωτερικές παρενέργειες.³

Με βάση αυτές τις αρχές εξωτερικής πολιτικής, οι Ηνωμένες Πολιτείες επανακαθόρισαν την θέση τους στον κόσμο, εν μέσω μιας παγκόσμιας σύρραξης, μετατρέποντας τον παραδοσιακό ιδεαλισμό τους σε αποστολική ιδεοκρατία. Η θρησκευτικότητα της ουίλσονικής πολιτικής απέκτησε καθαρή μορφή μετά την απρόκλητη βύθιση του βρετανικού επιβατηγού πλοίου *Lusitania* κοντά στα νότια παράλια της Ιρλανδίας, τον Μάιο του 1915. Έκτοτε, ο Wilson μετακινήθηκε από την πολιτική παράδοση της ουδετερότητας στις διεθνείς σχέσεις, και από τον τζεφερσονικό ιδεαλισμό που έβλεπε τις Ηνωμένες Πολιτείες σαν εξ' αποστάσεως «φάρο της δημοκρατίας» στην παγκόσμια

¹ Schlesinger. M. Arthur Jr. & Israel L. Fred (ed), *My Fellow Citizens: The Inaugural Addresses of the Presidents of the United States, 1789-2009*, Infobase Publishing, 2010, σ. 246 - 247

² Schlesinger. M. Arthur Jr. & Israel L. Fred (ed), ο.π, σ. 247

³ Schlesinger. M. Arthur Jr. & Israel L. Fred (ed), ο.π, σ. 247

αρένα.⁴ Για τον Wilson, οι Ηνωμένες Πολιτείες έμελλε να γίνουν ο σταυροφόρος των αξιών της ανθρωπότητας.⁵ Σε προηγούμενη ομιλία του, τον Ιούλιο του 1914, με αφορμή τον εορτασμό της Ημέρας της Ανεξαρτησίας, ο Wilson διατύπωνε ένα μέρος των αρχών του, στην πρώιμη εκδοχή τους: «το όνειρο μου είναι, ότι καθώς περνούν τα χρόνια και κόσμος μαθαίνει όλο και περισσότερο για την Αμερική, θα στραφεί στην Αμερική για να βρει εκείνη την ηθική έμπνευση που αποτελεί τη βάση κάθε ελευθερίας.. και ότι θα έρθει μια ημέρα που όλοι θα μάθουν ότι η Αμερική θεωρεί τα ανθρώπινα δικαιώματα πιο σημαντικά από όλα τα άλλα και ότι η σημαία της δεν είναι μόνο η σημαία της Αμερικής, αλλά της ανθρωπότητας».⁶ Οραματιζόμενος μια κατάσταση έσχατης πολιτικής μακαριότητας στην διεθνή αρένα, ο Wilson είχε κατασταλάξει ως προς το γεγονός ότι βασική αιτία της έκρηξης του πολέμου ήταν όχι ο ανταγωνισμός ισχύος στον οποίο επιδίδονταν τα ευρωπαϊκά κράτη αλλά η επιθετικότητα της Γερμανίας σε βάρος της πολιτικής ισότητας των κρατών και της παγκόσμιας δικαιοσύνης.

Από τα πρώτα χρόνια διαμόρφωσης της εξωτερικής του πολιτικής είχε την αίσθηση ότι ο ρόλος του ήταν αυτός του ειρηνοποιού της Ιστορίας: ότι αποστολή της Αμερικής ήταν η στηλίτευση της διακρατικής βίας και συνάμα η πολιτική και ηθική καταδίκη των ταραχοποιών μελών της διεθνούς αρένας, ενόσω όμως η χώρα του παρέμενε εθνικά και κοινωνικά προσανατολισμένη στην πολιτική της μη εμπλοκής στο διεθνές γίγνεσθαι: «..οι Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να παραμείνουν ουδέτερες.. σε αυτούς τους καιρούς που δοκιμάζονται οι ψυχές των ανθρώπων. Πρέπει να είμαστε αμερόληπτοι στη σκέψη και στις πράξεις μας, να συγκρατούμε τον ψυχισμό μας.. (η Αμερική) πρέπει να προβάλλει τον εαυτό της.. σαν ένα έθνος πιο έτοιμο από τα υπόλοιπα να δείξει μια κατάλληλη στάση αδιατάρακτης κρίσης, αυτοελέγχου και αποτελεσματικής νηφάλιας δράσης».⁷ Ο αμερικανός πρόεδρος πίστευε ότι η αναγκαστική έξοδος της χώρας στον πόλεμο θα την ωθούσε σε άνοδο της σκληρής ισχύος που θα διέθετε για να κρατήσει μακριά από το δυτικό ημισφαίριο τις αντίπαλες δυνάμεις, και πως έτσι θα αναπτύσσονταν μια ιδιότυπη μιλιταριστική τυραννία στο εσωτερικό της που θα επικεντρώνονταν μονίμως στους σκοπούς της ισχύος και θα έπληττε τον ρεπουμπλικανισμό και το κράτος δικαίου.⁸ Ο μιλιταρισμός εκλαμβάνονταν ως υποπροϊόν της εμπλοκής των κρατών στο διεθνές σύστημα της εποχής,⁹ υποδηλώνοντας την διατήρηση σε καιρό ειρήνης ενός μεγάλου στρατιωτικού κατεστημένου που εκ πρώτης όψεως θα λειτουργούσε περιοριστικά για όσα αντίπαλα κράτη επιδίωκαν την προσβολή της αμερικανικής κυριαρχίας,¹⁰

⁴ Αρβανιτόπουλος, Κωνσταντίνος, ο.π, σ. 31

⁵ Αρβανιτόπουλος, Κωνσταντίνος, ο.π, σ. 32

⁶ παρατίθεται στο Baker. Ray, *Woodrow Wilson and World Settlement*, Doubleday, 1922, σ. 18, και στο Carr. Edward, *Η εικοσαετής κρίση, 1919 - 1939*, Ποιότητα, 2011, σ. 295

⁷ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/august-19-1914-message-neutrality> (Message on Neutrality, August 1914)

⁸ Kennedy. Ross, *Woodrow Wilson, World War I and an American Conception of National Security*, Diplomatic History, Vol. 25, 2001, σ. 3

⁹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 3

¹⁰ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 3

αλλά κατόπιν θα συντελούσε στην στρατιωτικοποίηση της χώρας που εν τέλει θα κατέφευγε στη χρήση βίας για να υποστηρίξει τα δικαιώματα της αντί να προσφύγει στην λογική και τη δικαιοσύνη για την επίλυση διεθνών διαφορών που θα την αφορούσαν.¹¹ Όταν ξέσπασε ο πόλεμος στην Ευρώπη, ο στενός σύμβουλος του προέδρου, Edward House, πίστευε ότι μια νίκη της Γερμανίας «θα άλλαζε την πορεία του πολιτισμού και θα έκανε τις Ηνωμένες Πολιτείες ένα μιλιταριστικό έθνος»,¹² θέση που ασπάζονταν και ο Wilson. Θα υπονόμει άμεσα τις αμερικανικές αξίες και το σύστημα διακυβέρνησης της χώρας.¹³ Ο House διεύρυνε αυτή την έποψη στην προοπτική ότι όλες οι δημοκρατικές κυβερνήσεις στον κόσμο θα υπονομεύονταν αν επικρατούσε η Γερμανία στον πόλεμο.¹⁴ Οι υπόλοιποι διαμορφωτές πολιτικής και η πλειονότητα των πολιτικών και κοινωνικών παραγόντων εκτός κυβέρνησης εκλάμβαναν τον πόλεμο όχι απλά σαν ανταγωνισμό μεταξύ δυο αντίπαλων αυτοκρατορικών μπλοκ αλλά σαν πάλη ανάμεσα στις «αρχές του χριστιανικού πολιτισμού και τις αρχές της παγανιστικής βαρβαρότητας και της ωμής βίας».¹⁵ Επρόκειτο για μια παγκόσμια μάχη του πολιτισμού, της ελευθερίας και της δημοκρατίας απέναντι στον αυταρχικό πρωσισμό, τον καϊζερισμό, και τον μιλιταρισμό.¹⁶ Οι ίδιοι πρέσβευαν ότι οι Βρετανοί και οι Γάλλοι υπερασπίζονταν τους αγγλοσαξονικούς δημοκρατικούς θεσμούς, την χριστιανοσύνη και τις αξίες του δυτικού πολιτισμού απέναντι στην προσπάθεια της Γερμανίας να επιβάλλει τον τευτονικό δεσποτισμό σε όλο τον κόσμο,¹⁷ χωρίς να ασπάζονται ωστόσο τις επιταγές της πολιτικής του Wilson, όπως την αποκήρυξη της ισορροπίας ισχύος, την διύλιση οικουμενισμού στον μεταπολεμικό κόσμο και την εξισωτική ομοίωση όλων των κρατών κάτω από το ίδιο σύνολο διεθνών κανόνων.¹⁸

Φιλοδοξώντας να διατηρήσει ακέραιη την συλλογική εθνική συνείδηση της Αμερικής στο μεταξύ, ο αμερικανός πρόεδρος χρησιμοποιούσε την παράδοση της ουδετερότητας, επικαλούμενος την ανωτερότητα των ηθικών αρχών του αμερικανικού έθνους, προκειμένου να διατηρήσει αμείωτη την ενότητα όλων των λαϊκών πτερυγών της χώρας, ιδίως εκείνων που απαρτίζονταν από αμερικανούς με νωπή ευρωπαϊκή καταγωγή. Μέχρι τα τέλη του 1914, οι Ηνωμένες Πολιτείες παρατηρούσαν από απόσταση, με πίστη στην ανιδιοτέλεια και την πολιτική αυτοσυγκράτηση που χαρακτήριζε την εξωτερική πολιτική του Wilson, το ευρωπαϊκό σύστημα κρατών να κατακερματίζεται, με όλο και περισσότερα κράτη να συμπαρασύρονται στον πόλεμο. Έναντι όλων αυτών, η ουδετερότητα ερμηνεύονταν από τον Wilson ως ηθική ακεραιότητα της ιδιότητας του

¹¹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 3 - 4

¹² Kennedy. Ross, ο. π, σ. 8

¹³ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 8

¹⁴ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 8

¹⁵ Roberts. Priscilla, *The Anglo-American Theme: American Visions of an Atlantic Alliance, 1914 - 1933*, Diplomatic History, Vol. 21, No. 3, 1997, σ. 339

¹⁶ Roberts. Priscilla, ο. π, σ. 339

¹⁷ Roberts. Priscilla, ο. π, σ. 339

¹⁸ Roberts. Priscilla, ο. π, σ. 352

έντιμου μεσολαβητή που επιδίωκε να διαδραματίσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες ανάμεσα στα εμπόλεμα μέρη, ώστε να μεριμνήσουν για την επίτευξη μιας επωφελούς ειρήνης για τους αντιμαχόμενους.¹⁹ Σε αυτό το τοπίο, οι ίδιες όφειλαν να σταθούν με αμεροληψία απέναντι στα συμφέροντα των εμπόλεμων πλευρών και να διακηρύττουν την πάγια πεποίθησή τους ως προς την υπεράσπιση της ειρηνικής αλληλεπίδρασης των κρατών. Περίπου ένα χρόνο πριν, στα τέλη του 1913, ο Wilson είχε επισημάνει σε ομιλία του στο Κογκρέσο αυτή την στάση εξωτερικής πολιτικής που δεσμεύονταν να ακολουθήσουν οι ΗΠΑ επί προεδρίας του: «μόνο ένα κριτήριο υπάρχει για να επιλύονται διαφορές ανάμεσα στις Ηνωμένες Πολιτείες και άλλα έθνη, και το κριτήριο αυτό απαρτίζεται από τα εξής στοιχεία: την τιμή μας και τις υποχρεώσεις μας έναντι της παγκόσμιας ειρήνης».²⁰

Η ιδεοκρατία που ανέπτυξε γύρω από την διαμόρφωση αυτής της πολιτικής οφείλονταν μέχρι ενός σημείου στις πρεσβυτεριανές θρησκευτικές καταβολές του,²¹ οι οποίες επηρέασαν την αντίληψη του γύρω από το αποστολικό καθήκον της Αμερικής να απολυτρώσει πολιτικά και ηθικά τις τάξεις της ανθρωπότητας. Η σταδιακή του μεταστροφή προς μια πιο διαμορφωτική πολιτική προς αυτή τη κατεύθυνση απέκτησε οριστική μορφή μετά την κατάληψη της Veracruz στο Μεξικό τον Απρίλιο του 1914 που ερμηνεύτηκε ως πράξη οικουμενικής δικαιοσύνης και ανώτερης ωφέλειας για την ανθρωπότητα²² απέναντι στο καθεστώς πολιτικής ανελευθερίας του Victoriano Huerta. Για τον Wilson, είχε έρθει το πλήρωμα του χρόνου για να συμβάλει η αμερικανική ιδεοκρατία στην προοπτική της οικοδόμησης μιας βιώσιμης διακρατικής συνύπαρξης των μελών της διεθνούς αρένας, έστω και δια της άσκησης βίας η οποία θα είχε πρόθεση να διαδώσει τα αγαθά της αμερικανικής δημοκρατίας σε μη προνομιούχους λαούς, διοικούμενους από απολυταρχικές κυβερνήσεις και να τους απαλλάξει από το φάσμα του δεσποτισμού.²³ Ως τότε, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν εμπλέκονταν σε αξιολογήσεις της νομιμότητας και αξιοπιστίας της υφής διακυβέρνησης των κρατών της Λατινικής Αμερικής, αφού αρκούσαν στην ύπαρξη λειτουργικής διακυβέρνησης σε αυτά την οποία εν τέλει αναγνώριζαν, αρκεί να μπορούσε να παραμείνει νομιμοποιημένη και να μεριμνά για την μη διατάραξη του περιφερισμού της ηπείρου.²⁴ Αναιρώντας αυτή τη προσέγγιση, ο Wilson υιοθέτησε μια πολιτική μη αναγνώρισης καθεστώτων που είχαν ανέλθει στην εξουσία με αντισυνταγματικά αντιδημοκρατικά μέσα.²⁵ Προβάλλοντας την προοπτική της διύλισης φιλελεύθερου συνταγματισμού στην Κεντρική και τη

¹⁹ Steigerwald. David, *The Reclamation of Woodrow Wilson?*, Diplomatic History, Vol. 23, No. 1, 1999, σ. 80 - 81

²⁰ παρατίθεται στο Link. Arthur (ed), ο. π., 1966, Vol. 29, σ. 4

²¹ Link. Arthur, *Wilson, the Diplomatist: A Look at his Major Foreign Policies*, Quadrangle, 1957, σ. 12

²² *The Public Papers of Woodrow Wilson*, R. S. Baker, Vol. 1, σ. 104

²³ έποψη του Wilson, παρατίθεται στο Morgenthau. J. Hans, ο.π., σ. 58

²⁴ Smith. Tony, *America's Mission, the United States and the Worldwide Struggle for Democracy in the 20th century*, Princeton University Press, 1994, σ. 68

²⁵ Smith. Tony, ο. π., σ. 68

Λατινική Αμερική με σκοπό την οικοδόμηση αντιπροσωπευτικής διακυβέρνησης, ο Wilson προεξοφλούσε ότι η πραγματική υπόσταση της δημοκρατίας έγκειτο πέραν της αυτοκυβέρνησης στη συνταγματική τάξη και το κράτος δικαίου.²⁶ Μόνο όσα κράτη είχαν πλήρη δημοκρατικό χαρακτήρα και βασίζονταν στην αρχή της συναίνεσης των κυβερνωμένων²⁷ μπορούσαν να προλάβουν την απολυταρχική χρήση της εξουσίας από μειοψηφίες. Επί τούτου, ο αμερικανός πρόεδρος επικεντρώθηκε στην εμπέδωση, στην αρχή σε επίπεδο διακηρύξεων, μιας ιεραρχούμενης παράδοσης δημοκρατικού έλεγχου στις εξωτερικές πολιτικές των κρατών, η οποία αργότερα επρόκειτο να υποστηριχθεί έμπρακτα από τον σκοπό της ένοπλης φιλανθρωπίας. Επιδιώκοντας να εφαρμόσει ένα μέρος των ιδεαλιστικών αρχών του στο βαλλόμενο από εσωτερικές αναταραχές Μεξικό, ο ίδιος απευθύνθηκε στο Κογκρέσο, τον Αύγουστο του 1913, αξιώνοντας τα εξής από το πολιτικό προσωπικό της χώρας του: «..είναι καθήκον μας τουλάχιστον να προσφέρουμε εθελοντικά καλές υπηρεσίες, να προσφερθούμε να βοηθήσουμε, αν μπορούμε, στην πραγματοποίηση κάποιας διευθέτησης που θα μπορούσε να φέρει ανακούφιση και ειρήνη, και να δημιουργήσει μια καθολικά αναγνωρισμένη πολιτική εξουσία εκεί».²⁸ Η πλήρης μεταφύτευση της πολιτικής ηθικής του Wilson στο πεδίο των διεθνών σχέσεων των Ηνωμένων Πολιτειών απέκτησε υπόσταση εν τέλει μέσα από μια σειρά πολιτικών παρεμβάσεων και στρατιωτικών επεμβάσεων στις εσωτερικές κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες σε χώρες της αμερικανικής ηπείρου, όπως στην Αϊτή (1915), τον Άγιο Δομίνικο (1914, 1916), και την Κούβα (1917)²⁹. ήταν η απόπειρα έναρξης μιας οικουμενικής πολιτικής και ηθικής μεταλλαγής της διεθνούς αρένας που αποσκοπούσε στην παραγωγή μιας οικουμενικής πολιτικής κοινωνίας σε παγκόσμια κλίμακα.

Οι λυτρωτικές πεποιθήσεις του Wilson γίνονταν όλο και πιο ακλόνητες ενόσω οι Ηνωμένες Πολιτείες πάλευαν μεταξύ της διατήρησης της ουδετερότητας και της προοπτικής εμπλοκής τους στον πόλεμο που είχε ξεσπάσει στην Ευρώπη. Απευθυνόμενος στο Κογκρέσο τον Δεκέμβριο του 1915, ο Wilson διατύπωσε ένα μέρος των οικουμενικών ιδεαλιστικών αρχών του: «..επειδή απαιτούμε ανεμπόδιστη ανάπτυξη και ανενόχλητη διακυβέρνηση της ζωής μας με βάση τις αρχές του δικαίου και της ελευθερίας, δεν ανεχόμαστε απ' όπου και αν προέρχεται, την επιθετικότητα που εμείς δεν χρησιμοποιούμε.. δεν περιορίζουμε τον ενθουσιασμό μας για την ατομική ελευθερία και την ελεύθερη εθνική ανάπτυξη σε γεγονότα και εξελίξεις υποθέσεων που αφορούν μόνο εμάς. Είναι κάτι που αισθανόμαστε οπουδήποτε υπάρχει ένας λαός, ο οποίος αγωνίζεται να περπατήσει σε αυτά τα δύσκολα μονοπάτια της ανεξαρτησίας και του δικαίου»³⁰. Η αμερικανική αντίληψη για το εσχάτως κατακερματισμένο σύστημα κρα-

²⁶ Smith. Tony, ο. π, σ. 61

²⁷ Smith. Tony, ο. π, σ. 68

²⁸ Link. Arthur (ed), *Papers of Woodrow Wilson, Vol. 27*, Princeton University Press, 1978, σ. 227 - 229

²⁹ Herring C. George, *From Colony to Superpower: U.S Foreign Policy Since 1776*, Oxford University Press, 2008, σ. 388 - 390

³⁰ Link. Arthur (ed), ο.π, vol. 35, σ. 297

τών στην Ευρώπη εντοπίζονταν πια στον προσηλυτισμό του ευρωπαϊκού πολιτικού κόσμου σε ιδεώδη που ήταν ριζικά αντίθετα από την παραδοσιακή ισορροπία δυνάμεων με την οποία ήταν εξοικειωμένος. Έχοντας προβάλει προς τα έξω την ηθική ιδιότητα του απελευθερωτή της εγκλωβισμένης στην αλόγιστη βία διεθνούς αρένας, ο Wilson έβλεπε τον παγκόσμιο πολιτικό στίβο σαν ένα πεδίο στο οποίο υπήρχαν οι προϋποθέσεις να αναπτυχθούν δίκαιες κοινωνικές σχέσεις. Ως προς αυτό, ο Edward Carr επισήμαινε πως «η ηθική επιρροή του Wilson στηριζόταν στην πεποίθηση, που συμμεριζόταν και ο ίδιος ότι είχε το κλειδί για μια δίκαιη, περιεκτική και τελική διευθέτηση των δεινών της ανθρωπότητας».³¹ Θεωρώντας ότι η Ιστορία κινείται ανοδικά προς μια αποκαλυπτική μεσσιανική έκβαση, ο ίδιος πίστευε στην γραμμική μη επαναλαμβανόμενη φύση των διεθνών πολιτικών συμβάντων.

Η προβολή της αμερικανικής εθνική εμπειρίας προς τον έξω κόσμο ως ένα εργαλείο εγκαθίδρυσης μιας υπερκρατικής πολιτικής κοινότητας έτεμνε τον πατριωτισμό του με τις υψηλές αρχές της Αμερικής, οι οποίες λειτουργούσαν ως προμετωπίδα της δύναμης και της προβολής της στο διεθνές σύστημα.³² Αυτό το μείγμα πατριωτισμού και οικουμενικότητας αποσκοπούσε στην οριστική υπέρβαση των εθνικών διαχωρισμών των χωρών στον παγκόσμιο χάρτη, με απώτερο σκοπό την εξάλειψη των εθνικιστικών βιαιοτήτων και των απειλών χρήσης βίας. Υπό την επίδραση των δογματικών του πεποιθήσεων, ο αμερικανός πρόεδρος πρέσβευε ότι η οικουμενική έκθεση των αμερικανικών πολιτικών και ηθικών αρχών ήταν προς όφελος τόσο του στενού πατριωτικού συμφέροντος όσο και του αγώνα που έπρεπε να δώσει η Αμερική για την ανατροπή της χομπεσιανής τάξης πραγμάτων στις διεθνείς πολιτικές σχέσεις. Με στόχο την επιβολή της προοπτικής της οικουμενικότητας της αμερικανικής εθνικής εμπειρίας στις διεθνείς πολιτικές συναλλαγές, η εξωτερική των Ηνωμένων Πολιτειών κινούνταν όλο και περισσότερο προς την λογική της δυναμικής εμπλοκής στον πόλεμο.

Όταν ο Wilson υπενθύμιζε στο σώμα του Κογκρέσου, τον Απρίλιο του 1916, την μη πραγματική συμμόρφωση της Γερμανίας στις παρατεταμένες επικλήσεις της κυβέρνησης του για την τήρηση των διεθνών κανονισμών σχετικά με την προστασία των αμάχων που επέβαιναν σε εμπορευματικά πλοία, η συμμετοχή της χώρας του στην διεθνή σύρραξη ήταν προ των πυλών: «..το δίκαιο των εθνών σε αυτά τα θέματα, πάνω στο οποίο η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών στήριξε τη διαμαρτυρία της, δεν είναι πρόσφατης προέλευσης ούτε βασίζεται σε απλώς αυθαίρετες αρχές που ορίζονται από τον κανόνα. Βασίζεται, αντίθετα, σε έκδηλες και επιτακτικές αρχές της ανθρωπότητας και έχει καθιερωθεί από καιρό με την έγκριση και τη ρητή συγκατάθεση όλων των πολιτισμένων εθνών.. όποια και αν είναι η διάθεση και η πρόθεση της Αυτοκρατορικής Κυβέρνησης της Γερμανίας, έχει αποδειχθεί προφανώς αδύνατο γι' αυτήν να διατηρήσει τέτοιες επιθέσεις στο εμπόριο των εχθρών της εντός των ορίων που θέτει

³¹ Carr. Edward, ο.π, σ. 130

³² Osgood. Robert, ο.π, σ. 77

είτε η λογική είτε η καρδιά του ανθρώπινου είδους..».³³ Στην ίδια παρέμβαση του, ο Wilson έθεσε ενώπιον των συμπατριωτών του την οριακή τροπή που είχαν πάρει τα πράγματα στη στάση των ΗΠΑ έναντι του γερμανικού παράγοντα: «..η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν πολύ υπομονετική.. ήταν πρόθυμη να περιμένει έως ότου η σημασία των γεγονότων γίνει απολύτως αναμφισβήτητη και επιδεκτική μόνο μιας ερμηνείας. Αυτό το σημείο έχει φτάσει πλέον, δυστυχώς. Τα γεγονότα υπόκεινται μόνο σε μία ερμηνεία. Η Αυτοκρατορική Κυβέρνηση της Γερμανίας δεν μπόρεσε να θέσει κανέναν περιορισμό στον πόλεμο της είτε εναντίον φορτηγών είτε επιβατηγών πλοίων.. ως εκ τούτου, έχει γίνει οδυνηρά προφανές ότι η θέση που πήρε αυτή η κυβέρνηση από την αρχή είναι.. ασύμβατη με τις αρχές της ανθρωπότητας, τα μακροχρόνια καθιερωμένα και αδιαμφισβήτητα δικαιώματα των ουδέτερων και τις ιερές ασυλίες των αμάχων.. εάν εξακολουθεί να έχει σαν σκοπό της να διεξάγει αδυσώπητο και αδιάκριτο πόλεμο κατά εμπορικών σκαφών με τη χρήση υποβρυχίων, παρά την πλέον εκπεφρασμένη αρχή ότι είναι αδύνατη η διεξαγωγή αυτού του πολέμου σύμφωνα με αυτό που η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών θεωρεί ως ιερούς και αδιαμφισβήτητους κανόνες του διεθνούς δικαίου και ως παγκόσμια αναγνωρισμένες επιταγές της ανθρωπότητας, η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών θα εξωθηθεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μόνο μία πορεία που μπορεί να ακολουθήσει· και ότι αν η Αυτοκρατορική Κυβέρνηση της Γερμανίας δεν δηλώσει και δεν εγκαταλείψει άμεσα τις ισχύουσες μεθόδους πολέμου κατά επιβατηγών και εμπορευματικών πλοίων, αυτή η κυβέρνηση δεν μπορεί να έχει άλλη επιλογή από το να διακόψει εντελώς τις διπλωματικές της σχέσεις με την Κυβέρνηση της Γερμανικής Αυτοκρατορίας..».³⁴

Μια σειρά από απρόκλητες επιθέσεις της Γερμανίας σε αμερικανικά εμπορικά πλοία στον Β. Ατλαντικό, από τα τέλη Ιανουαρίου ως τα τέλη Μαρτίου του 1917,³⁵ ώθησαν αναπότρεπτα τις Ηνωμένες Πολιτείες στην είσοδο τους στον πόλεμο. Η προειδοποίηση που είχε δοθεί εκ μέρους της Γερμανίας ότι όλες οι θαλάσσιες οδοί πέριξ της Βρετανίας συνιστούν πεδίο δράσης των γερμανικών υποβρυχίων, απέναντι σε κάθε τύπο πλοίου το οποίο θα εισέρχονταν σε αυτές, έφερε την αμερικανική ηγεσία προ τετελεσμένων αποφάσεων. Για τον Wilson, οι επιθέσεις αυτές συνιστούσαν κραυγαλέα παραβίαση και ακύρωση της αρχής της *ελευθερίας των θαλασσών*,³⁶ την οποία είχε αναδείξει σε παραδοσιακή αρχή της εξωτερικής του πολιτικής. Εκλαμβάνοντας τις γερμανικές ενέργειες ως το ύστατο στάδιο της πολιτικής και ηθικής ανεπάρκειας του ευρωπαϊκού συστήματος κρατών, ο Wilson έβαλε στο στόχαστρο του τον γερμανικό μιλι-

³³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-19-1916-message-regarding-german-actions> (Message Regarding German Actions, April 1916)

³⁴ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-19-1916-message-regarding-german-actions> (Message Regarding German Actions, April 1916)

³⁵ Carlisle. Rodney, *The Attacks on U.S Shipping that Precipitated American Entry into World War I*, *The Northern Mariner*, Vol. 17, July 2007, σ. 41 - 66

³⁶ Buehrig. Edward, *Freedom of the seas: 1917, 1941*, *The Journal of Politics*, Vol. 6, 1944, σ. 3 - 27

ταρισμό ως την κυριότερη όψη του αναρχούμενου πολιτικού τοπίου της Ευρώπης. Όσο προχωρούσε ο πόλεμος, ο ίδιος μιλούσε ενορατικά για έναν πόλεμο «του παρόντος ενάντια στο παρελθόν», του «δίκαιου ενάντια στο άδικο», που θα εξάλειφε τους δεσποτισμούς και θα έφερνε ελευθερία και δικαιοσύνη για το ανθρώπινο είδος.³⁷ Σε ομιλία του στη Γερουσία, τον Ιανουάριο του 1917, προχώρησε ένα βήμα παραπέρα εξισώνοντας τα δικαιώματα του ενός με την ασφάλεια όλων των κρατών και συνδέοντας την μεμονωμένη ασφάλεια του κάθε κράτους με την προοπτική ενός οικουμενικού μηχανισμού ιεράρχησης των διεθνών πολιτικών και κοινωνικών σχέσεων: «τα δικαιώματα πρέπει να βασίζονται στην κοινή ισχύ, όχι στην μεμονωμένη, των εθνών από τα οποία θα εξαρτάται η γενική ειρήνη. Ισότητα εδαφών ή πόρων φυσικά δεν μπορεί να υπάρξει. Ούτε καμία άλλη μορφή ισότητας που δεν έχει επιτευχθεί με την συνηθισμένη ειρηνική και νόμιμη ανάπτυξη των ίδιων των λαών. Κανείς όμως δεν ζητά ή περιμένει κάτι περισσότερο από μια ισότητα δικαιωμάτων. Αυτό που ψάχνει τώρα να βρει η ανθρωπότητα δεν είναι αντίβαρα της ισχύος αλλά μια ελεύθερη ζωή».³⁸ Μετά από λίγο έθεσε το δίλημμα της αναμόρφωσης της μεταπολεμικής Ευρώπης σε συνάρτηση με την ευρεία μεταλλαγή της διεθνούς αρένας: «είναι αυτός ο πόλεμος ένας αγώνας για μια δίκαιη και ασφαλή ειρήνη ή μόνο για μια νέα ισορροπία δυνάμεων; αν είναι μόνο ένας αγώνας για μια νέα ισορροπία δυνάμεων, ποιος μπορεί να εγγυηθεί τη σταθερή ισορροπία στη νέα συμφωνία (ειρήνης); μόνο μια ήρεμη Ευρώπη μπορεί να είναι μια σταθερή Ευρώπη. Πρέπει να υπάρξει, όχι μια ισορροπία ισχύος, αλλά μια κοινότητα ισχύος: όχι οργανωμένες αντιπαλότητες, αλλά μια οργανωμένη κοινή ειρήνη».³⁹

Ο Wilson αποσκοπούσε στην επίτευξη μιας ειρήνης που δεν θα ήταν προϊόν μεροληψίας υπέρ των νικητών και ταπείνωσης για τις ηττημένες δυνάμεις - μιας ειρήνης μεταξύ ίσων. Στο τέλος της ομιλίας του ενώπιον του Κογκρέσου, έκανε έκκληση προς την διεθνή κοινωνία να εγκαθιδρύσει μια πολιτική και ηθική αμοιβαιότητα, ενστερνιζόμενη τις αμερικανικές αρχές: «προτείνω τα έθνη να υιοθετήσουν το *Δόγμα Μονρόε* σαν ένα παγκόσμιο δόγμα: ότι κανένα έθνος δεν πρέπει να προσπαθεί να επεκτείνει την πολιτική του σε οποιοδήποτε άλλο έθνος ή λαό.. ότι όλα τα έθνη από εδώ και πέρα θα πρέπει να αποφεύγουν συγκεκριμένες συμμαχίες που θα μπορούσαν να τα παρασύρουν σε ανταγωνισμούς ισχύος..».⁴⁰ Υπονοώντας έτσι ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν την ηθική υποχρέωση να επέμβουν μεταξύ των εμπόλεμων μερών, ο Wilson ανέδειξε τα οικουμενικά διαχειριστικά καθήκοντα που έπρεπε να αναλάβουν σαν δύναμη μεσολάβησης σε μια κατακερματισμένη ήπειρο. Οι βλέψεις που είχε ο Wilson για την οικουμενική εφαρμοσιμότητα και διάδοση των αξιών της Αμερικής στον κόσμο⁴¹ είχαν σαν ε-

³⁷ έποψη του Wilson, παρατίθεται στο Waltz. Kenneth, ο. π, σ. 149

³⁸ παρατίθεται στο Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, ο.π, σ. 255

³⁹ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-22-1917-world-league-peace-speech> (A World League for Peace speech, January 1917)

⁴⁰ παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο.π, σ. 252

⁴¹ Kissinger. Henry, ο.π, σ. 52

πακόλουθο την εσχατολογική ταύτιση της ακεραιότητας της με εκείνη του υπόλοιπου πλανήτη, και αντίστροφα.⁴² Η ασφάλεια της ήταν αλληλένδετη με την ασφάλεια όλης της υπόλοιπης ανθρωπότητας.⁴³ Παράλληλα, υπήρχε μια αδιάσπαστη ομοιογένεια ανάμεσα στην ελευθερία της Αμερικής και την ελευθερία του έξω κόσμου.⁴⁴

Η υψηλή ιδεοκρατία του Wilson αποτυπώθηκε πλήρως στην οργανωμένη πολιτική συνείδηση της χώρας, όταν στις αρχές Φεβρουαρίου η Αυτοκρατορική Γερμανία ανακοίνωσε επίσημα ότι επρόκειτο να προχωρήσει σε άνευ ορίων υποβρυχιακό πόλεμο εντός υδάτων που η ίδια είχε κηρύξει ότι αποτελούν εμπόλεμες ζώνες. Δυο μέρες μετά την επίσημη γερμανική ανακοίνωση, ο αμερικανός πρόεδρος απευθυνόμενος στο Κογκρέσο ανακοίνωσε την διακοπή των διπλωματικών σχέσεων Ηνωμένων Πολιτειών - Αυτοκρατορικής Γερμανίας⁴⁵: «...δεν σκοπεύουμε τίποτα περισσότερο από την εύλογη υπεράσπιση των αναμφισβήτητων δικαιωμάτων του λαού μας. Δεν επιθυμούμε να εξυπηρετούμε εγωιστικούς σκοπούς. Επιδιώκουμε απλώς να σταθούμε αληθινοί, τόσο στη σκέψη όσο και στη δράση, στις αμνημόνευτες αρχές του λαού μας.. επιδιώκουμε απλώς να υπερασπιστούμε το δικαίωμά μας στην ελευθερία και τη δικαιοσύνη και σε μια ανενόχλητη ζωή...».⁴⁶ Η μετατροπή της αμερικανικής ουδετερότητας από προτροπή μη ανάμειξης των Ηνωμένων Πολιτειών στους αποκλειστικούς πολιτικούς σκοπούς τρίτων χωρών σε μέσο διεξαγωγής μιας διαρκούς επανάστασης για την εγκαθίδρυση μιας υπερκρατικής κοινωνίας διεθνών σχέσεων έφτασε στο τελευταίο της στάδιο, έπειτα από μια πορεία ενός ιδεαλιστικά εμφορούμενου επεμβατισμού, που πρωτοειπώθηκε ήδη από το ξεκίνημα της θητείας του Wilson: «..ο Αμερικανός πατριώτης είναι ένας άνθρωπος που δεν είναι εγωιστής στα πράγματα που απολαμβάνει, και τα οποία συμβάλλουν στην ανθρώπινη ελευθερία και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Θέλει να τα μοιραστεί με όλο τον κόσμο και ποτέ δεν είναι τόσο περήφανος για τη μεγάλη σημαία κάτω από την οποία ζει όσο όταν αυτή αποκτά τη σημασία ενός συμβόλου ελπίδας και ελευθερίας, τόσο για τους άλλους λαούς όσο και για τον ίδιο.. Πιστεύω ειλικρινά στη δημοκρατία όχι μόνο στην Αμερική, αλλά κάθε αφυπνισμένου λαού που επιθυμεί και σκοπεύει να κυβερνήσει και να ελέγξει τις δικές του υποθέσεις.. Το όνειρό μου είναι ότι όσο περνούν τα χρόνια και ο κόσμος γνωρίζει όλο και περισσότερο για την Αμερική, θα στραφεί στην Αμερική για εκείνες τις ηθικές εμπνεύσεις που βρίσκονται στη βάση κάθε ελευθερίας.. και ότι η Αμερική θα έρθει στο φως της ημέρας όταν όλοι θα ξέρουν ότι βάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα πάνω από όλα τα άλλα δικαιώματα και ότι

⁴² Kissinger. Henry, ο.π, σ. 54

⁴³ Kissinger. Henry, ο.π, σ. 54

⁴⁴ Kissinger. Henry, ο.π, σ. 54

⁴⁵ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-3-1917-message-regarding-us-german-relations> (Message Regarding US-German Relations, February 1917)

⁴⁶ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-3-1917-message-regarding-us-german-relations> (Message Regarding US-German Relations, Feb 1917)

η σημαία της είναι σημαία όχι μόνο της Αμερικής αλλά και της ανθρωπότητας...».⁴⁷ Η παγκόσμια σκηνή είχε αποκατασταθεί στην πολιτική νοοτροπία του Wilson ως η άλλη όψη της εσωτερικής πολιτικής και ηθικής οργάνωσης των Ηνωμένων Πολιτειών, καθώς προβάλλονταν με ιερατικό ζήλο η οριζόντια εσχατολογική εξομοίωση τους.

Η ανατρεπτική αντίληψη που έφερε ο Wilson στις διεθνείς σχέσεις έγκειτο στο ότι αποσκοπούσε στην μεταλλαγή του διεθνούς συστήματος σε μια ιεραρχημένη πολιτική κοινότητα, κατά τα πρότυπα ενός ιδεατού εσωτερικού πολιτικού συστήματος. Η προοπτική της διύλισης της αμερικανικής εμπειρίας στη σκληρή φυσιοκρατία μιας πολιτικά και κοινωνικά κατακερματισμένης διεθνούς αρένας, προβάλλονταν σαν αδιαπραγμάτευτη αρχή της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, οι οποίες ολοένα και περισσότερο καθοδηγούνταν από την μεσσιανική αντίληψη που είχαν για την συνάντησή τους με την διεθνή ιστορική συγκυρία που εξελίσσονταν στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Στον αντίποδα, για τις ευρωπαϊκές πολιτικές ελίτ που εμπλεκόνταν στην σύρραξη, ο ουιλσονικός ιδεαλισμός δημιουργούσε ένα επικίνδυνο ιστορικό προηγούμενο επαναστατικής εκτροπής από τις εμπειριοκρατικές αντιλήψεις διεθνών σχέσεων της παλαιάς ηπείρου, οι οποίες περιστρέφονταν γύρω από την αρχή της πολυκρατικής ευελιξίας και της διαρκούς τήρησης μιας ισορροπίας δυνάμεων στην Ευρώπη.⁴⁸ Αντίθετα, η αμερικανική εμπειρία πρέσβευε ότι οι άνθρωποι και οι λαοί είχαν έμφυτη κλίση στην λογική, την αρμονία και τις φιλειρηνικές συγκλίσεις: ότι η ανθρώπινη φύση έτεινε διαρκώς προς την ευημερία και την πολιτική και κοινωνική απελευθέρωση. Στηλιτεύοντας ως ανορθολογικούς τους χειρισμούς των εμπλεκόμενων στον πόλεμο, και με μια μόνιμη αποστροφή για τον γερμανικό μιλιταρισμό, ο Wilson προέταξε το οικουμενικό δίκαιο και την υπεύθυνη εθνική αυτοδιάθεση του κάθε κράτους έναντι των παραδοσιακών μεθόδων της ισορροπίας δυνάμεων.⁴⁹ Ήταν μια επικαιροποίηση της αρχής ότι η αμερικανική νοοτροπία παραδοσιακά βασίζονταν στο αξίωμα της έμφυτης κλίσης των ανθρώπων στην ειρήνη και την ευημερία, σε σημείο που οι δημοκρατίες μπορούσαν εξ αυτού να προβάλουν μια ανώτερη ηθική στάση στην εξωτερική τους πολιτική, και που η ατομική και η κρατοκεντρική ηθική θεωρούνταν συμβατές η μια με την άλλη.⁵⁰

Μια πιθανή εισδοχή των Ηνωμένων Πολιτειών στον πόλεμο μπορούσε να εκληφθεί «μόνο σαν μια αποστολή για λογαριασμό όλης της ανθρωπότητας, όχι μόνο για τον εαυτό της».⁵¹ Για την αμερικανική ηγεσία, η προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ανθρωπότητας ισοδυναμούσε με προϋπόθεση επιβίωσης του παγκόσμιου πολιτισμού.⁵² Ακόμη και τα δικαιώματα του ίδιου του γερμανικού λαού εντάσσονταν

⁴⁷ παρατίθεται στο <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-independence-hall-the-meaning-liberty> (ομιλία του Wilson στην Αίθουσα Ανεξαρτησίας της Φιλαδέλφεια, Ιούλιος 1914)

⁴⁸ Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη*, ο.π, σ. 91 - 121

⁴⁹ Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, ο.π, σ. 51

⁵⁰ Kissinger. Henry, ο.π, σ. 53

⁵¹ Kissinger. Henry, ο.π, σ. 55

⁵² έποψη του Wilson, παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-26-1917-message-regarding-safety-merchant-ships> (Message Regarding Safety of Merchant Ships, February 1917)

στο ιδεατό σύστημα διεθνών σχέσεων που οραματίζονταν ο Wilson: «..δεν έχουμε καμία διαμάχη με τον γερμανικό λαό.. δεν ήταν επιθυμία τους να αρχίσει αυτόν τον πόλεμο η κυβέρνησή τους. Δεν το ήξεραν από πριν ούτε το ενέκριναν ποτέ. Ήταν ένας πόλεμος προαποφασισμένος..».⁵³ Διαβλέποντας στην ίδια ομιλία (2 Απριλίου 1917) το ανεφάρμοστο της πολιτικής της *ένοπλης ουδετερότητας*,⁵⁴ προέτρεψε τα μέλη του Κογκρέσου να κηρύξουν τον πόλεμο στην Γερμανία: «..υπάρχει μία επιλογή που δεν μπορούμε να κάνουμε, είμαστε ανίκανοι να κάνουμε: δεν θα επιλέξουμε τον δρόμο της υποταγής και δεν θα υποστούμε τα πιο ιερά δικαιώματα του έθνους μας και του λαού μας να αγνοηθούν ή να παραβιαστούν.. η ουδετερότητα δεν είναι πλέον εφικτή ή επιθυμητή όταν εμπλέκεται η ειρήνη του κόσμου και η ελευθερία των λαών του, και η απειλή αυτής της ειρήνης και ελευθερίας βρίσκεται στην ύπαρξη αυταρχικών κυβερνήσεων που υποστηρίζονται από οργανωμένη βία η οποία ελέγχεται πλήρως από τη θέλησή τους, όχι από τη θέληση του λαού τους..».⁵⁵ Η κοινή ηθική των ατόμων θα εκλαμβάνονταν σαν προοίμιο για την τελική έλευση μιας οικουμενικής ηθικής των κρατών σε ένα αναμορφωμένο σύστημα διεθνών σχέσεων· σε μια πολιτική κοινότητα κοινών κριτηρίων ηθικής για όλα τα κράτη βάσει των αντίστοιχων των ατόμων⁵⁶: «..βρισκόμαστε στην αρχή μιας εποχής κατά την οποία θα επιμείνουμε ότι τα ίδια πρότυπα ορθής συμπεριφοράς που εφαρμόζονται μεταξύ μεμονωμένων ατόμων στα πολιτισμένα κράτη, τα ίδια πρότυπα να τηρούνται και μεταξύ των εθνών και των κυβερνήσεων..».⁵⁷ Η εγκατάλειψη των πολιτικών ισχύος των κλειστών πολιτικών κύκλων που μονοπωλούσαν παραδοσιακά τους χειρισμούς των παγκόσμιων υποθέσεων θεωρούνταν μονόδρομος- από τον Wilson - για την μείωση και εγκατάλειψη της διακρατικής βίας.⁵⁸ Η αποτίναξη των μυστικών διαβουλεύσεων στις διεθνείς σχέσεις συνδέθηκε με την δύναμη που είχε η δημόσια κοινή γνώμη⁵⁹ να κρίνει την αναμόρφωση της εθνικής ισότητας των κρατών έναντι των αδιέξοδων εγωιστικών χειρισμών των κυβερνήσεων. Η φωνή των λαών του κόσμου θα έρχονταν αντιμέτωπη με τις αυθαίρετες δυνάμεις που την προσπερνούσαν σε ζητήματα κήρυξης πολέμου ή χρήσης βίας. Οι καιροσκοπισμοί και η αρπακτικότητα των εθνικών κυβερνήσεων θα εξαλείφονταν υπό το βάρος της ηθικής καταδίκης τους από τους λαούς του κόσμου. Η ανεπιτήδευτη σκέψη του απλού λαού απέναντι στο δίκαιο και το άδικο θα λειτουργούσε σαν βάση για μια νέα τάξη

⁵³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-april-2-1917-address-congress-requesting-declaration-war> (Address Requesting Declaration of War, April 1917)

⁵⁴ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-april-2-1917-address-congress-requesting-declaration-war> (Address Requesting Declaration of War, Apr 1917)

⁵⁵ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-april-2-1917-address-congress-requesting-declaration-war> (Address requesting declaration of war, Apr 1917)

⁵⁶ έποψη του Wilson, παρατίθεται στο Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, ο. π, σ. 32 και στο Waltz. Kennerth, ο. π, σ. 157

⁵⁷ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-april-2-1917-address-congress-requesting-declaration-war> και στο Morgenthau. Hans, ο. π, σ. 52

⁵⁸ έποψη του Wilson, παρατίθεται στο Carr. Edward, ο. π, σ. 66

⁵⁹ έποψη του Wilson, παρατίθεται στο Carr. Edward, ο. π, σ. 66

πραγμάτων και μια αναγεννημένη κοινωνία κρατών.⁶⁰ Η αμερικανική εμπειρία ήταν σύμφυτη με την θεμελίωση αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ των λαών, οι οποίες δεν θα διατάσσονταν από την καιροσκοπική ανάμειξη των κυβερνήσεων.⁶¹ Για τον Wilson, η συμμετοχή της Αμερικής στον πόλεμο αντικατόπτριζε όλα όσα πρέσβευε η ιδιαίτερη πολιτική και ηθική υπόσταση του Νέου Κόσμου: «..ο κόσμος πρέπει να γίνει ασφαλής για τη δημοκρατία. Η ειρήνη του πρέπει να φυτευτεί στα δοκιμαζόμενα θεμέλια της πολιτικής ελευθερίας. Δεν έχουμε εγωιστικούς σκοπούς να εξυπηρετήσουμε. Δεν επιθυμούμε κατακτήσεις, ούτε επικυριαρχία. Δεν αποζητάμε πολεμικές αποζημιώσεις, καμία υλική αποκατάσταση για τις θυσίες στις οποίες αυτοβούλως θα προβούμε. Δεν είμαστε παρά ένας από τους υπερασπιστές των δικαιωμάτων της ανθρωπότητας. Θα είμαστε ικανοποιημένοι όταν αυτά τα δικαιώματα έχουν γίνει τόσο ασφαλή όσο μπορεί να τα κάνει η πίστη και η ελευθερία των εθνών».⁶² Οι Ηνωμένες Πολιτείες θα εμπλέκονταν στον πόλεμο όχι για την ανασύσταση μιας βιώσιμης ισορροπίας δυνάμεων, όπως θα επιδίωκε σε ανάλογη πολιτική συγκυρία ο Theodore Roosevelt, αλλά για την διαφύλαξη της ίδιας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και των ελευθεριών του, αρχές που θεωρούσε ο Wilson ότι ήταν καθολικά αποδεκτές από όλους τους λαούς: «αυτές είναι αμερικανικές αρχές, αμερικανικές πολιτικές. Δεν θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε άλλες. Και είναι επίσης οι αρχές και οι πολιτικές των απανταχού της Γης ανθρώπων.. που έχουν το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον, (οι αρχές και οι πολιτικές) κάθε σύγχρονου έθνους, κάθε πεφωτισμένης κοινότητας. Είναι αρχές της ανθρωπότητας..».⁶³ Η προβολή της ανώτερης προέλευσης του αμερικανικού τρόπου ζωής έναντι άλλων εθνικών κοινωνιών μετατράπηκε επί της ουσίας σε δόγμα διάπλασης αυτών των κοινωνιών με βάση τις αξίες του αμερικανικού πολιτισμού.

Ο επαναστατισμός του Wilson θεμελιώθηκε εσχάτως πάνω στην προοπτική της επίτευξης ειρήνης μέσα από την οδό μιας ολικής νίκης στον πόλεμο.⁶⁴ Μόνο αν υπερασπίζονταν με κάθε κόστος το δίκαιο πριν από την επίτευξη της ειρήνης, θα μπορούσαν οι Ηνωμένες Πολιτείες να συμβάλουν στην πραγματική αναμόρφωση των διεθνών σχέσεων: «Το δίκαιο είναι πολυτιμότερο από την ειρήνη και θα πολεμήσουμε για τα πράγματα που πάντα είχαμε βαθιά μες στην καρδιά μας, για τη δημοκρατία, για το δικαίωμα, εκείνων που υπέκυψαν στην εξουσία της δύναμης, να έχουν μια φωνή με τις δικές τους κυβερνήσεις, για τα δικαιώματα και την ελευθερία των μικρών εθνών, για μια παγκόσμια κυριαρχία του δικαίου, από μια συμφωνία ελεύθερων λαών που θα φέρει την ειρήνη και την ασφάλεια σ' όλα τα έθνη και θα κάνει τον ίδιο τον κόσμο επιτέλους ε-

⁶⁰ έπονη του Wilson, παρατίθεται στο Carr, Edward, ο. π, σ. 68

⁶¹ Kennan, George, *Realities of American Foreign Policy*, Oxford University Press, 1954, σ. 42

⁶² παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-2-1917-address-congress-requesting-declaration-war>, και στο Carl. Hodge & Cathal. Nolan (ed), *U.S President and Foreign Policy from 1789 to the Present*, ABC - CLIO, 2007, σ. 396

⁶³ παρατίθεται στο Kissinger, Henry, *Παγκόσμια τάξη*, ο.π, σ. 363

⁶⁴ Kissinger, Henry, *Διπλωματία*, ο.π, σ. 57

λεύθερο...».⁶⁵ Στο τελικό στάδιο του επαναστατισμού του, ο αμερικανός πρόεδρος κουβαλώντας την πεποίθηση ότι η χώρα του ήταν «συνειδητά πλασμένη να απελευθερώσει τον άνθρωπο», θεωρούσε ότι «οι δημοκρατικές αξίες μπορούσαν να νομοθετηθούν και στη συνέχεια να ενσωματωθούν σε ολοκαίνουριους οικουμενικούς θεσμούς».⁶⁶ Ο δημοκρατικός έλεγχος των κυβερνήσεων υπό το γεγονός της αμοιβαίας ένωσης των λαών και των κυβερνήσεων τους θα είχαν σαν τελικό επακόλουθο την απονομιμοποίηση του πολέμου ως εργαλείου στις διεθνείς σχέσεις.⁶⁷

Με την είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών στον πόλεμο, η σχολή του φιλελεύθερου διεθνισμού (Wilson, Edward House, Robert Taft) έγινε το κυρίαρχο ρεύμα στον επηρεασμό και τη χάραξη της εξωτερικής πολιτικής της χώρας. Η αποστροφή των διεθνιστών για τον ευρωπαϊκό μιλιταρισμό και επεκτατισμό ήταν φυσική απόρροια της ακύρωσης - εξαιτίας του πολέμου - μιας εκ των οικουμενικών αρχών της αμερικανικής αντίληψης διεθνών σχέσεων που ήταν η ανεμπόδιστη κίνηση πλοίων και ανθρώπων στις θάλασσες. Οι φιλελεύθεροι διεθνιστές προώθησαν την ιδέα της συγκρότησης μιας κοινότητας συλλογικής ασφάλειας σε παγκόσμια εμβέλεια, με αρμοδιότητες ανάληψης νόμιμης βίας με απώτερο σκοπό την μη επανάληψη διακρατικών συγκρούσεων στην Ευρώπη. Στον αντίποδα, η σχολή των ατλαντιστών (Roosevelt, Henry Stimson, Walter Lippmann, Henry Cabot Lodge) τάσσονταν με βεβαιότητα υπέρ της εισόδου της χώρας στον πόλεμο, στο πλευρό της Τριπλής Συνεννόησης, ώστε να οικοδομηθεί με ρεαλιστική πειθαρχία ένα σύστημα άμυνας και ασφάλειας στην Ευρώπη, υπό αμερικανική καθοδήγηση σε πολιτικό και στρατηγικό επίπεδο. Η πρόταση που κατέθεσαν για την εξωτερική πολιτική της χώρας τον καιρό που μαίνονταν ο πόλεμος στην Ευρώπη βασιζόνταν στην έξοδο της Αμερικής από την σφαίρα του ηπειρωτισμού και στην ρεαλιστική εξασφάλιση μιας περίοπτης θέσης στο ευρωπαϊκό σύστημα ισορροπίας ισχύος, μέσα στο οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες όφειλαν να διαμορφώσουν μια ευέλικτη διαχειριστική πολιτική. Σε αντίθεση με τους φιλελεύθερους διεθνιστές και τους ατλαντιστές, οι μη παρεμβατικοί (William Jennings Bryan, Henry Ford) αποσκοπούσαν σε μια μόνιμη απεμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών από τις ευρωπαϊκές έριδες, μακριά από τα διεφθαρμένα κέντρα πολιτικής της Ευρώπης. Οι ίδιοι πρέσβευαν παραδοσιακά τη διαφύλαξη της ουδετερότητας και τα αντιπολεμικά αισθήματα της αμερικανικής κοινωνίας.

Το μείγμα του παραδοσιακού πουριτανικού ιδεαλισμού και του φιλελεύθερου διεθνισμού των ουίλσονικών έφτασε στην μέγιστη αναπαράσταση του τον Ιανουάριο του 1918, όταν ο Wilson σε διάγγελμα του στο Κογκρέσο συμπύκνωσε το όραμα του για μια μεταπολεμική κοινότητα αμοιβαιότητας και ισοτιμίας μεταξύ των κρατών: «...οι μέρες της κατάκτησης και της μεγαλοποίησης έχουν παρέλθει· το ίδιο και οι μέρες των

⁶⁵ ομιλία του Wilson στο Κογκρέσο, 2 Απριλίου 1917, παρατίθεται στο Link. Arthur, ο.π, Vol 35, σ. 297

⁶⁶ Kissinger. Henry, ο.π, σ. 96

⁶⁷ έποψη του Wilson, παρατίθεται στο Morgenthau. Hans, ο.π, σ. 59

μυστικών συμφωνιών που συνάπτονταν για το συμφέρον συγκεκριμένων κυβερνήσεων.. Μπήκαμε σε αυτόν τον πόλεμο γιατί παραβιάστηκε το δίκαιο.. Αυτό που απαιτούμε, σε αυτόν τον πόλεμο, δεν είναι κάτι παράξενο για εμάς. Είναι να γίνει ο κόσμος κατάλληλος και ασφαλής για να ζει κανείς σε αυτόν. Ιδιαίτερα να γίνει ασφαλής για κάθε έθνος που αγαπά την ειρήνη που, όπως και το δικό μας, επιθυμεί να ζήσει με τους δικούς του όρους, να καθορίσει τους δικούς του θεσμούς, να εξασφαλίσει δικαιοσύνη και δίκαιη συμπεριφορά από τους άλλους λαούς του κόσμου προς αυτό.. όλοι οι λαοί του κόσμου είναι ουσιαστικά εταίροι σε αυτό το συμφέρον, και από τη δική μας πλευρά βλέπουμε ξεκάθαρα ότι αν δεν αποδώσουμε δικαιοσύνη σε άλλους δεν θα αποδοθεί ούτε σε εμάς. Το πρόγραμμα της παγκόσμιας ειρήνης, επομένως, είναι το πρόγραμμά μας..».⁶⁸ Απαριθμώντας μια σειρά από αρχές, ο αμερικανός πρόεδρος προσδιόρισε έναν μεταπολεμικό διεθνή χώρο, ο οποίος θα βασιζόταν σε «ανοιχτές συμφωνίες ειρήνης» και όχι σε «ιδιωτικές διεθνείς συνεννοήσεις»⁶⁹. Επιπλέον, η αμοιβαιότητα των εθνών στις επερχόμενες διεθνείς σχέσεις μετά τον πόλεμο θα έπρεπε να απορρέει από την «απόλυτη ελευθερία της ναυσιπλοΐας στις θάλασσες.. τόσο σε καιρό ειρήνης όσο και σε πόλεμο, εκτός εάν οι θάλασσες κλείσουν στο σύνολο τους ή εν μέρει, λόγω διεθνούς δράσης για την επιβολή των διεθνών συμφωνηθέντων..».⁷⁰ Επιπλέον, η «άρση, στο μέτρο του δυνατού, όλων των οικονομικών φραγμών και η δημιουργία ισότητας στο εμπόριο μεταξύ όλων των εθνών που συναινούν στην ειρήνη..» και η μείωση των εξοπλισμών τους «στο χαμηλότερο σημείο που αρκεί για την εσωτερική τους ασφάλεια»⁷¹ τέθηκαν επιτακτικά από τον Wilson ενώπιον των μελών του Κογκρέσου. Για τον ίδιο αποτελούσε ιστορική ανάγκη η «αμερόληπτη προσαρμογή όλων των αποικιακών αξιώσεων» και η εξίσωση των συμφερόντων των πληθυσμών που αποζητούσαν εθνική αυτοδιάθεση με τις αξιώσεις και τη νομιμοποίηση των νέων κυβερνήσεων τους.⁷² Παράλληλα, ζήτησε την επαναφορά του εδαφικού status quo στην Ανατολική Ευρώπη και την επιστροφή στη κομμουνιστική Ρωσία όσων εδαφικών της κτήσεις βρίσκονταν υπό παραχώρηση στη σφαίρα επιρροής της Γερμανίας, ενόσω ήταν σε εξέλιξη οι ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις του Brest-Litovsk που είχαν αρχίσει στα τέλη Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους (1917) ανάμεσα στα δυο κράτη.

Η ίδια πολιτική έπρεπε να ακολουθηθεί, σύμφωνα με τον Wilson, και σε μέρη της δυτικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπως στο Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Σερβία, τη

⁶⁸ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-8-1918-wilsons-fourteen-points>, (Wilson's Fourteen Points, January 1918)

⁶⁹ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-8-1918-wilsons-fourteen-points> (Wilson's Fourteen Points, January 1918)

⁷⁰ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-8-1918-wilsons-fourteen-points> (Wilson's Fourteen Points, January 1918)

⁷¹ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-8-1918-wilsons-fourteen-points> (Wilson's Fourteen Points, January 1918)

⁷² παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-8-1918-wilsons-fourteen-points> (Wilson's Fourteen Points, January 1918)

Ρουμανία και τα μικρότερα βαλκανικά κράτη, όπου η αποκατάσταση της εδαφικής τους κυριαρχίας και της πολιτικής τους ανεξαρτησίας αποτελούσε προαπαιτούμενο για μια κοινότητα εθνικής ισοτιμίας στις μεταπολεμικές διεθνείς σχέσεις.⁷³ Επιπρόσθετες διευθετήσεις αφορούσαν την «αναπροσαρμογή των συνόρων της Ιταλίας» και την επανεκτίμηση των «γραμμών εθνικότητας» της, με στόχο την εξάλειψη του ιταλικού αλυτρωτισμού· την εξασφάλιση της αυτοδιάθεσης των λαών της Αυστροουγγαρίας· την αναγνώριση της κυριαρχίας του τουρκικού συλλογικού υποκειμένου εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας⁷⁴ και την παράλληλη κατοχύρωση των δικαιωμάτων ασφάλειας και προόδου για τις υπόλοιπες εθνότητες της αυτοκρατορίας. Πίσω από την εξαγγελία αυτού του Σημείου αποτυπώνονταν η αποστροφή του Wilson για τον γαλλο-βρετανικό καιροσκοπισμό της χάραξης νέων σφαιρών επιρροής στα νοτιοανατολικά της αυτοκρατορίας, όπως προβλέπονταν στο Σύμφωνο Sykes - Picot (1916), γεγονός που υπονόμει την προοπτική αυτοδιάθεσης των εθνотήτων σε εκείνα τα εδάφη. Η αντίληψη του Wilson για την προάσπιση της αρχής της εθνικής αυτοδιάθεσης έφτανε μέχρι και την οικοδόμηση νέων εθνών - κρατών, με ομοιογενείς εθνικά πληθυσμούς, όπως πρότεινε για την Πολωνία. Επί της ουσίας, η εν λόγω αρχή αποτελούσε για την ουλισονική ιδεοκρατία «την νομιμοποιητική βάση της ελευθέρωσης των εθνικοτήτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης από την ξένη κυριαρχία».⁷⁵ Η μεταλλαγή της διεθνούς αρένας σε μια οικουμενική κοινότητα δικαίου και εθνικής ισοτιμίας θα επέρχονταν εν τέλει με την εγκαθίδρυση μιας νομιμοποιημένης «γενικής ένωσης εθνών» που θα αποσκοπούσε στην «παροχή αμοιβαίων εγγυήσεων πολιτικής ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας τόσο για τα μεγάλα όσο και για τα μικρά κράτη».⁷⁶ Με την πρόταση της σύστασης μιας «Ένωσης Εθνών», ο αμερικανός πρόεδρος έθεσε τις βάσεις για την υλοποίηση του οράματος του που δεν ήταν άλλο από μια κοινότητα κρατών, όπου τάξη και αρμονία θα επιτυγχάνονταν μέσω της ιδεολογικής συμμετρίας της φιλελεύθερης δημοκρατίας και του γκροτιανού οράματος της διεθνούς αλληλεγγύης⁷⁷: «..εναπέθεσε τις ελπίδες του στην ιδέα της αλληλεγγύης της Κοινωνίας των Εθνών, αλλά γοητευόταν και από την ιδέα ότι αυτή θα έπρεπε να είναι μια ένωση δημοκρατιών».⁷⁸

Η Κοινωνία θα μεσολαβούσε για την επίλυση διακρατικών διαφορών - όχι μέσω ιμπεριαλιστικών, αποικιοκρατικών και αποσχιστικών συμφωνιών μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων⁷⁹ - αλλά μέσω ενός συστήματος Εντολών (mandates) μέσω του οποίου οι

⁷³ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-8-1918-wilsons-fourteen-points> (Wilson's Fourteen Points, January 1918)

⁷⁴ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-8-1918-wilsons-fourteen-points> (Wilson's Fourteen Points, January 1918)

⁷⁵ Morgenthau, Hans, *Η πολιτική μεταξύ των εθνών*, Ποιότητα, 2018, σ. 170

⁷⁶ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-8-1918-wilsons-fourteen-points> και στο https://avalon.law.yale.edu/20th_cen-tury/wilson14.asp

⁷⁷ Bull. Hedley, *Η άναρχη κοινωνία*, Ποιότητα, 2009, σ. 304

⁷⁸ Bull. Hedley, ο.π., σ. 304

⁷⁹ Perlmutter, Amos, *Making the World Safe for Democracy: A Century of Wilsonianism and its Totalitarian Challengers*, The University of North Carolina Press, 1997, σ. 34

πρώην γερμανικές και οθωμανικές αποικίες θα έμπαιναν σε καθεστώς εντολής υπό την εποπτεία της Γαλλίας, της Βρετανίας και της Ιταλίας.⁸⁰ Η έλευση της Κοινωνίας των Εθνών αντικατόπτριζε την απεμπλοκή των κρατών από τον φόβο και την καχυποψία που συντηρούνταν ανάμεσα τους και την σταδιακή αποδέσμευση των διεθνών σχέσεων από την πολιτική ισχύος.⁸¹

Μεταπολεμικά, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα έπρεπε να ανασυνθέσουν το διεθνές σύστημα, αφαιρώντας τον μιλιταρισμό και τα υποκατάστατα του από την διεθνή ζωή, ώστε να μην χρειαστεί να θυσιάσουν στο εσωτερικό τους τον αμερικανικό τρόπο ζωής εξαιτίας της προοπτικής της μαζικής δαπάνης σκληρής ισχύος για τους σκοπούς μιας επαπειλούμενης από τον μιλιταρισμό ασφάλειας⁸²: αν δεν αντιμετωπίζονταν έγκαιρα τα επιθετικά επεκτατικά κράτη θα προκαλούσαν εν τελεί την μεταμόρφωση των Ηνωμένων Πολιτειών σε ένα κράτος - φρούριο (garrison state) που θα δαπανούσε μονομερώς μιλιταριστική ισχύ εις βάρος των πολιτικών θεσμών τους.⁸³

Η ύπαρξη πολιτικών ισχύος στη διεθνή ζωή εκπορεύονταν από την ανομία και την ανυπαρξία μιας τάξης διεθνούς ασφάλειας για τα κράτη. Εφόσον η παρατεταμένη ύπαρξη ανομίας ήταν αυτή που ευθύνονταν για την μακροημέρευση των μιλιταρισμών στη διεθνή ζωή, και λιγότερο η πολιτική φύση των κρατών εντός του συστήματος διεθνών σχέσεων,⁸⁴ ζητούμενο για τον Wilson δεν ήταν κυρίως ο εκδημοκρατισμός της Γερμανίας αλλά ένας ουσιαστικός τερματισμός του πολέμου που θα εξάλειφε τις πολιτικές ισχύος από τις διεθνείς σχέσεις μεταπολεμικά.⁸⁵ Προηγουμένως, ο τρόπος που η Γερμανία προέβαλλε τις επιταγές της ισχύος και την βούληση της να επεκταθεί στο ευρωπαϊκό σύστημα κατά τις διμερείς διεργασίες με την Ρωσία στο Μπρεστ-Λιτόφσκ έκανε τον Wilson περισσότερο άκαμπτο απέναντι στην απολυταρχία του Κάιζερ Γουλιέλμου Β',⁸⁶ που την θεωρούσε την επιτομή του ευρωπαϊκού συστήματος ισορροπίας ισχύος που απειλούσε ευθέως τον ελεύθερο τρόπο ζωής της αμερικανικής κοινωνίας.⁸⁷ Η αποστροφή του για το στρατιωτικό κατεστημένο της Γερμανίας είχε αποτυπωθεί προηγουμένως στην κομβική ομιλία του Απριλίου του 1917: «τα αυτοκυβερνώμενα έθνη δεν γεμίζουν τα γειτονικά τους κράτη με κατασκόπους, ή καθορίζουν την πορεία της ίντριγκας για να επιφέρουν μια κριτική στάση σε υποθέσεις που θα τους δώσουν ένα πλεονέκτημα να επιτεθούν και να κατακτήσουν».⁸⁸ Σε ομιλία του τον Ιούλιο του 1917 για την Ημέρα της Σημαίας επέμεινε στην άρνηση του να αποδεχτεί ως ισότιμο συνομιλητή τις στρατιωτικές ελίτ της Γερμανίας: «γέμισαν τις ανυποψίαστες κοινότητες

⁸⁰ Perlmutter. Amos, ο. π, σ. 34

⁸¹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 26

⁸² Kennedy. Ross, ο. π, σ. 4

⁸³ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 31

⁸⁴ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 6

⁸⁵ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 10

⁸⁶ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 13

⁸⁷ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 13

⁸⁸ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 16

μας με κατασκόπους και συνωμότες.. επιζητούσαν με τη βία να καταστρέψουν τις βιομηχανίες μας και να περιορίσουν το εμπόριο μας.. με αναίδεια μας αρνήθηκαν τη χρήση των μεγάλων θαλάσσιων οδών..».⁸⁹ Ο Wilson προέτρεψε τις Ηνωμένες Πολιτείες και τα υπόλοιπα κράτη να διατηρήσουν τους εξοπλισμούς τους, υπό το βάρος της νοοτροπίας του μη αφοπλισμού της Γερμανίας που συνειδητά πρέσβευε το στρατιωτικό κατεστημένο της, προκειμένου να καταστείλουν την επιθετικότητα της.⁹⁰ Μετά την νίκη εναντίον της, η αντιμετώπιση της στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων δεν θα έπρεπε εντούτοις να απηχεί εκδικητικότητα που θα μπορούσε να τροφοδοτήσει έναν ακραίο ρεβανσισμό στην κοινωνία και τις πολιτικο-στρατιωτικές της ελίτ που θα είχε σαν αποτέλεσμα έναν νέο κύκλο μιλιταριστικής εξάρσης.⁹¹ Σκοπός ήταν η εύρεση ισορροπίας ανάμεσα στην παραδειγματική τιμωρία της μιλιταριστικής ηγεσίας της και την ανταμοιβή περί μιας ενδεχόμενης δημοκρατικής μεταρρύθμισης στο εσωτερικό της.⁹²

Παρά το γεγονός ότι προγενέστερα απέδιδε την υπαιτιότητα του πολέμου στις ενέργειες του στρατιωτικού κατεστημένου της Γερμανίας, στις οποίες θεωρούσε ότι ο γερμανικός λαός δεν είχε καμία ανάμειξη, ο Wilson επέμενε στα τέλη του 1917 ότι οι απλοί Γερμανοί στήριζαν εσχάτως τους ολοκληρωτικούς σκοπούς της ηγεσίας τους⁹³ και για αυτό έπρεπε και οι ίδιοι να επανορθώσουν για τα παραπτώματα του Γουλιέλμου Β',⁹⁴ φοβούμενος ότι διαφορετικά δεν θα λάμβανε χώρα η ουσιαστική κάθαρση της γερμανικής κοινωνίας από την παραδοσιακή έκθεση της στις ρεαλιστικές παραδόσεις της διεθνούς πολιτικής. Η ικανότητα της Γερμανίας να διεξάγει πόλεμο στη μεταπολεμική περίοδο θα έπρεπε να μειωθεί εντελώς, ακόμη και αν εκδημοκρατίζονταν.⁹⁵ Η υπερκείμενη ασφάλεια που πρέσβευε ο αμερικανός πρόεδρος δεν μπορούσε να στηριχθεί απλώς στην εξάπλωση δημοκρατικών αρχών, αλλά στην εμπέδωση ιεραρχίας και οργάνωσης στο σύστημα διεθνών σχέσεων.⁹⁶ Οποιοσδήποτε αναδυόμενος αναθεωρητισμός έπρεπε να περιοριστεί στο ξεκίνημα του. Όταν τον Σεπτέμβριο του 1918 απεστάλησαν αμερικανικά στρατεύματα στη μπολσεβικική Ρωσία, ο παρεμβατισμός του Wilson υποδήλωνε την καχυποψία του απέναντι στον επαναστατικό ριζοσπαστισμό του μπολσεβικισμού τον οποίο θεωρούσε έναν νέο αναθεωρητισμό στις διεθνείς σχέσεις. Η εξάπλωση του θα καθιστούσε μονιμότερο το ήδη υπάρχον σύστημα ανταγωνισμού ισχύος, του πολέμου και του ανταγωνισμού στους εξοπλισμούς στην Ευρώπη.⁹⁷ Για τον Wilson, ο αντίκτυπος του μπολσεβικισμού στο σύστημα διεθνών σχέσεων ήταν παρόμοιος με τον γερμανικό μιλιταρισμό.⁹⁸ Στην προοπτική της επιβολής σκληρών μεταπολεμικών όρων

⁸⁹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 13

⁹⁰ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 13

⁹¹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 16

⁹² Perlmutter. Amos, ο. π, σ. 38

⁹³ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 17

⁹⁴ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 18

⁹⁵ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 18

⁹⁶ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 19

⁹⁷ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 24

⁹⁸ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 24

της Γαλλίας στη Γερμανία, ο ίδιος φοβόταν ότι αυτό θα επέφερε την ριζοσπαστικοποίηση της γερμανικής κοινωνίας και την άνοδο της Αριστεράς σε αυτήν, σαν ένα είδος γερμανικού μπολσεβικισμού.⁹⁹ Τον Μάρτιο του 1919 ο αμερικανός πρόεδρος ενστερνίστηκε την πεποίθηση του βρετανού πρωθυπουργού David Lloyd George ότι μια μπολσεβικική Γερμανία μπορούσε να συμμαχήσει με την μπολσεβικική Ρωσία κατά της Δύσης,¹⁰⁰ και ότι η ανατολική Ευρώπη θα απορροφούνταν από την εξάπλωση της επανάστασης των δυο κρατών, απειλώντας εσχάτως την ακεραιότητα και την ασφάλεια της Δυτικής Ευρώπης.¹⁰¹ Γι' αυτό, δεν έπρεπε να επιτραπεί η άνοδος του αριστερισμού και του μπολσεβικισμού στην Γερμανία, αφού θα ομοιάζε με τον απολυταρχικό милитарισμό του Γουλιέλμου και θα λειτουργούσε σαν βαρίδιο στον σκοπό της δημιουργίας μιας συλλογικής ασφάλειας που θα επέτρεπε στις Ηνωμένες Πολιτείες να αποφύγουν να καταστούν οι ίδιες милитарιστικό έθνος.¹⁰²

Στη μεταπολεμική οικουμενιστική τάξη πραγμάτων, η θέση της Γερμανίας θα ήταν ισότιμη με εκείνη των υπόλοιπων εθνών, βάσει των αρχών αμοιβαιότητας που είχαν τεθεί: «..δεν υπάρχει τίποτα σε αυτό το πρόγραμμα που να βλάπτει το γερμανικό μεγαλείο. Δεν την φθονούμε για κανένα από τα επιτεύγματα της.. δεν επιθυμούμε να της κάνουμε κακό ή να εμποδίσουμε με οποιονδήποτε τρόπο τη νόμιμη επιρροή ή τη δύναμή της. Δεν επιθυμούμε να την πολεμήσουμε ούτε με όπλα ούτε με εχθρικές εμπορικές ενέργειες εάν είναι πρόθυμη να συνεργαστεί μαζί μας και με τα άλλα ειρηνόφιλα έθνη του κόσμου, κάτω από συνθήκες δικαιοσύνης, νόμου και εντιμότητας. Το μόνο που επιθυμούμε είναι να δεχτεί μια θέση ισοτιμίας μεταξύ των λαών του κόσμου.. αντί για μια θέση κυριαρχίας..».¹⁰³ Για τον Wilson, όλα τα έθνη - με τα περισσότερα από αυτά να ασπάζονται στο τέλος τις δημοκρατικές αξίες - θα ευθυγραμμίζονταν σε ένα υπερκρατικό σύστημα πολιτικής αμοιβαιότητας το οποίο «θα δρούσε ως εντολοδόχος της ειρήνης και θα αντικαθιστούσε τα παλιά συστήματα ισορροπίας δυνάμεων και συμμαχιών».¹⁰⁴ Η περιφρονητική στάση των Ηνωμένων Πολιτειών έναντι των παραδόσεων του Παλαιού Κόσμου, δηλαδή έναντι της ισορροπίας δυνάμεων και της *realpolitik*, ήταν αποτέλεσμα της πίστης της στην «ειρηνική φύση του ανθρώπου και σε μια υποκείμενη αρμονία του κόσμου».¹⁰⁵ Το βεστφαλιανό σύστημα διεθνών σχέσεων που ήταν σε ισχύ επί τρεις αιώνες στην ευρωπαϊκή ήπειρο θεωρούνταν από την αμερικανική πλευρά υπεύθυνο για την καταστροφή των ευρωπαϊκών διεθνών σχέσεων που παραδοσιακά στηρίζονταν στην συντήρηση ή την ανασύσταση της ισορροπίας δυνάμεων μέσα από ευέλικτες εξισορροπήσεις όσων κρατών επιχειρούσαν να δια-

⁹⁹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 24

¹⁰⁰ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 24 - 25

¹⁰¹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 25

¹⁰² Kennedy. Ross, ο. π, σ. 25

¹⁰³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-8-1918-wilsons-fourteen-points> (Wilson's Fourteen Points, January 1918)

¹⁰⁴ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 35

¹⁰⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 249

ταράξουν την ευρωπαϊκή τάξη: «η ευρωπαϊκή διπλωματία δεν στηρίζονταν στην φιλειρηνική φύση των κρατών αλλά στη ροπή τους προς τον πόλεμο, που έπρεπε είτε να αποθαρρύνεται είτε να εξισορροπείται. Οι συμμαχίες σχηματίζονταν για την επιδίωξη συγκεκριμένων, ευεξήγητων *αντικειμενικών σκοπών* και όχι για μια αφηρημένη προσπάθεια της ειρήνης».¹⁰⁶ Απέναντι στις πολιτικές σκληρού συμφέροντος που εφαρμόζαν οι ευρωπαϊκές δυνάμεις, ο Wilson αντέταξε την δημοκρατία, τη συλλογική ασφάλεια και την αυτοδιάθεση.¹⁰⁷ Με βάση αυτές τις αρχές, η Αμερική που όσο καιρό συμμετείχε στον πόλεμο απέφευγε να λογίζεται σαν «σύμμαχος» στο πλευρό της Τριπλής Συνεννόησης,¹⁰⁸ επικεντρώθηκε δια των αντιπροσώπων της που στάλθηκαν στο Παρίσι την επαύριο του τερματισμού του πολέμου (Νοέμβριος 1918) στον ανώτερο σκοπό της αναμόρφωσης των διεθνών σχέσεων τόσο της Ευρώπης όσο και του κόσμου ευρύτερα.

Στην προσπάθεια του να αποσπάσει από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη την συνειδητή τους υποστήριξη για την δημιουργία μιας πολιτικά αμοιβαίας ένωσης εθνών, ο Wilson παρέμεινε στην Δυτική Ευρώπη μαζί με μια πλειάδα διαμορφωτών πολιτικής (Edward House, Robert Lansing, Frank Lyon Polk), την Επιτροπή Διαπραγμάτευσης Ειρήνης, που οργανώθηκε για τον σκοπό της προώθησης της πολιτικής ισοτιμίας των εθνών στον μεταπολεμικό κόσμο.

Η στάση του Wilson απέναντι στις μεθόδους με τις οποίες ασκούνταν παραδοσιακά οι εξωτερικές πολιτικές των Ευρωπαίων παρέμεινε άκαμπτη, ενόψει και των μεταπολεμικών αιτημάτων που θα προέβιαν: ■ καμία επιδίωξη γεωπολιτικών ή άλλων πολιτικών κερδών έναντι των ηττημένων δυνάμεων· ■ αποχή από την παλαιάς κοπής διπλωματία· ■ απεμπλοκή από στρατηγικές συμμαχίες που αποσκοπούσαν απλώς σε μια πεπερασμένη αναδιανομή εδαφικών και πολιτικο-στρατηγικών προνομίων στη διεθνή αρένα. Αντί όλων αυτών, ο Wilson οραματιζόταν έναν κόσμο που «θα βασιζόταν σε αρχές, όχι στην ισχύ, στο δίκαιο όχι σε συμφέροντα - τόσο για τους νικητές, όσο και για τους ηττημένους», γεγονός με το οποίο θα εδραιώνονταν «μια πλήρης αντιστροφή των ιστορικών εμπειριών και μεθόδων των Μεγάλων Δυνάμεων».¹⁰⁹ Προσερχόμενη στη Σύνοδο Ειρήνης του Παρισιού τον Ιανουάριο του 1919, η αμερικανική πλευρά παρέμεινε προσηλωμένη στην απόρριψη των διπλωματικών παραδόσεων των εγγυήσεων ασφάλειας· το μεταπολεμικό σύστημα κρατών προσλαμβάνονταν από τον Wilson σαν ένα πεδίο που μέσω της αμοιβαίας συλλογικής ρύθμισης των διεθνών σχέσεων και της μεταλλαγής τους σε μια ομοιογενή συστάδα κρατών, οι «ανεξέλεγκτες πολλαπλές ανεξαρτησίες» της προπολεμικής μορφολογίας της διεθνούς αρένας θα συρρικνώνονταν.¹¹⁰ Το προπολεμικό σύστημα κρατών ήταν απόρροια αυτού που εκλήφθηκε από τους φιλελεύθερους και ρασιοναλιστές συγκαιρινούς του Wilson ως μια «α-

¹⁰⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 249

¹⁰⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 249

¹⁰⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 253

¹⁰⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 253

¹¹⁰ Watson. Adam, *Η εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας*, Ποιότητα, 2010, σ. 489

ναρχία κυρίαρχων κρατών». ¹¹¹ Η δημιουργία ενός συστήματος «αντι-ηγεμονικής νομιμοποίησης» των μεταπολεμικών διεθνών σχέσεων θα υπηρετούσε τον θεμελιώδη σκοπό της εγκαθίδρυσης μιας «κοινωνίας κυρίαρχων κρατών», ¹¹² υπερβαίνοντας έτσι την προϋπάρχουσα διεθνή αναρχία. Αυτή την αντι-ηγεμονική νομιμοποίηση είχε προβάλλει ενώπιον του Κογκρέσου ο αμερικανός πρόεδρος λίγους μήνες πριν το τέλος του πολέμου: «οι λαοί και οι επαρχίες δεν πρέπει να αποτελούν αντικείμενα συναλλαγών από ηγεμονία σε ηγεμονία σαν να ήταν απλά υποχείρια ή πιόνια σε ένα παιχνίδι, έστω και αν πρόκειται για το μεγάλο παιχνίδι της ισορροπίας ισχύος, το οποίο έχει σήμερα στιγματιστεί για πάντα». ¹¹³

Στο πλαίσιο της αντι-ηγεμονικής νομιμοποίησης, στο φιλοσοφικό φορτίο της ΚτΕ δεν υπήρχε υποχρεωτικότητα στην ανάληψη δράσης για την εξάλειψη της επιθετικότητας, παρά μόνο η υποχρέωση των κρατών - μελών να αξιολογούν από κοινού καταστάσεις επιθετικότητας απέναντι σε άλλα μέλη της Κοινωνίας, διευκολύνοντας έτσι τη δημιουργία συσπειρώσεων απέναντι σε επιθετικά κράτη αφού επέτρεπε τη διαβούλευση των κρατών. ¹¹⁴ Τα μέλη της δεν ήταν αναγκασμένα να καταφεύγουν στην ένοπλη βία έναντι της όποιας επιθετικότητας. ¹¹⁵ Η ελευθερία δράσης τους θα παρέμενε άθικτη, δείγμα της επίδρασης που ασκούσε ο κρατοκεντρισμός σε έναν πρόχειρο διεθνή οργανισμό. ¹¹⁶ Έχοντας κατά νου αυτή τη παράμετρο, ο Wilson δεν επιδίωξε να παρέμβει υπέρ της οριοθέτησης της εθνικής κυριαρχίας των κρατών μελών, αρνούμενος επιπλέον την δημιουργία μιας διεθνούς πολιτικής δομής που θα έλεγχε την συμμόρφωση των κρατών με μελλοντικές συμφωνίες έλεγχου των εξοπλισμών, αφού θα διατάρασσε την αυτεξουσιότητα και την κυριαρχία των κρατών. ¹¹⁷

Η αποστροφή του για μια πιθανή μεταπολεμική κατοχή της Γερμανίας οφείλονταν στο ότι ήθελε να αποφύγει την πολιτική ριζοσπαστικοποίηση του γερμανικού λαού και την δημιουργία εκδικητικών εθνικιστικών τάσεων στο εσωτερικό της γερμανικής κοινωνίας. ¹¹⁸ Η πάλη ενάντια στις πολιτικές ισχύος δεν επέτρεπε μια τέτοια πολιτική. Απεναντίας, στο πεδίο της μεταφύτευσης μιας οικουμενικής μεταρρύθμισης στις μεταπολεμικές διεθνείς σχέσεις, ο Wilson αποσκοπούσε να πάρει με το μέρος του τον ίδιο τον γερμανικό λαό σε αυτόν τον σκοπό. ¹¹⁹ Η ισότιμη επανένταξη της Γερμανίας στην διεθνή κοινωνία των κρατών ήταν κεντρική προτεραιότητα για τον Wilson. Η ισορροπία στον χειρισμό της απονομής τιμωρίας και στην αποσόβηση της αναβίωσης της γερμα-

¹¹¹ Watson. Adam, ο.π, σ. 489

¹¹² Watson. Adam, ο.π, σ. 489

¹¹³ μήνυμα του Wilson στο Κογκρέσο, Φεβρουάριος 1918, παρατίθεται στο Wight. Martin, ο. π, σ. 223

¹¹⁴ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 27

¹¹⁵ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 26

¹¹⁶ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 26 - 27

¹¹⁷ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 27

¹¹⁸ Kennedy. Ross, "A Net of Intrigue, and Selfish Rivalry": Woodrow Wilson and Power Politics During World War I, Proceedings of the American Philosophical Society Vol. 159, No. 2, 2015, σ. 157

¹¹⁹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 157

νικής επιθετικότητας ήταν αναγκαία.¹²⁰ Για τον αμερικανό πρόεδρο, η μείωση των πολιτικών και υλικών δυνατοτήτων της Γερμανίας στόχευε να την φέρει σε θέση μη απειλής των γειτονικών της κρατών, αλλά έπρεπε να συνδυαστεί με μια πολιτική συμφιλίωσης που θα ωθούσε τους ηττημένους να αποδεχτούν την μεταπολεμική ουλισονική παγκόσμια τάξη.¹²¹ Αυτό θεωρούσε ότι ήταν το πολιτικό πνεύμα της Συνθήκης των Βερσαλλιών. Μόνο μέσα από την πολιτική και ηθική απελευθέρωση της γερμανικής κοινωνίας μπορούσε να σημειωθεί η πραγματική δημοκρατική μεταρρύθμιση της Γερμανίας. Για τους φιλελεύθερους της Γερουσίας, οι όροι που επιβλήθηκαν στην Γερμανία, στις διαπραγματεύσεις του Παρισιού, ισοδυναμούσαν με συγκατάβαση στις πολιτικές ισχύος της Ευρώπης, την ώρα που οι συντηρητικοί αμφισβητούσαν την δεσμευτικότητα του οργάνου συλλογικής ασφάλειας, που ήταν στα σκαριά, και της αμφισβήτησης της εθνικής πολιτικής εξουσιοδότησης εν καιρώ πολέμου.¹²²

Για τους Αμερικανούς, το θεσμικό πνεύμα αυτού του μεταπολεμικού συστήματος πολιτικής και εθνικής αμοιβαιότητας δεν θα έπρεπε να οικοδομηθεί πάνω σε πεπερασμένες εγγυήσεις ασφάλειας, που θα εξασφαλιζόνταν από έναν συλλογικό μηχανισμό επιβολής της ειρήνης στηριζόμενου στην άσκηση βίας για την επαναφορά της πολιτικής κανονικότητας μεταξύ των μελών της μεταπολεμικής κοινωνίας κρατών. Ειδικότερα, για την ευρεία πλειοψηφία των Ρεπουμπλικάνων η οποία καθοδηγούνταν από τον Henry Cabot Lodge, και είχε υπό τον έλεγχο της την Γερουσία, η προοπτική της συμμετοχής σε έναν τέτοιο μηχανισμό απορρίφθηκε εμφaticά αφού θα προκαλούσε πολιτικές δεσμεύσεις για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της χώρας, για τις οποίες αρμόδιο ήταν μόνο το Κογκρέσο¹²³. τόσο η κήρυξη πολέμου όσο και η νομιμοποίηση της άσκησης βίας με φόντο την εξωτερική πολιτική του έθνους εκπορεύονταν από τις αποφάσεις του Νομοθετικού Σώματος των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι ρεπουμπλικάνοι πρέσβευαν ότι η Συνθήκη δεν ήταν ικανή να αποτρέψει τις προπολεμικές μεθόδους του Παλαιού Κόσμου, που στηρίζονταν στις σφαίρες επιρροής, ούτε μπορούσε να αποσοβήσει τα σχέδια των ευρωπαϊκών κρατών ενόψει της χάραξης νέων σφαιρών επιρροής στην Μέση Ανατολή, ενώ είχαν έντονους προβληματισμούς και για την εκπεφρασμένη φιλελεύθερη αντίληψη της αμερικανικής ηγεσίας περί αφοπλισμού των κρατών.¹²⁴ Η αδυναμία εύρεσης μιας αμοιβαίας αντίληψης για την θέση των ΗΠΑ στην μεταπολεμική τάξη πραγμάτων ολοκληρώθηκε με την άρνηση του προέδρου Wilson να αποδεχτεί τις *επιφυλάξεις* (reservations) που πρότειναν οι ρεπουμπλικάνοι για την τροποποίηση των άρθρων της Συνθήκης που εκείνοι θεωρούσαν ότι ήταν περιοριστικά και δεσμευτικά για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της χώρας. Έτσι, η εσωπολιτική

¹²⁰ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 158

¹²¹ Kennedy. Ross, ο. π, σ. 158

¹²² Kennedy. Ross, ο. π, σ. 160

¹²³ Stone. Ralph, *The Irreconcilables: The Fight Against the League of Nations*, Norton, 1973, σ. 20, 43

¹²⁴ Herring. George, *From Colony to Superpower: U.S Foreign Relations Since 1776*, Oxford University Press, 2008, σ. 427 - 430

ρήξη του προέδρου με την νομοθετική εξουσία κατέληξε στην μη ψήφιση της Συνθήκης των Βερσαλλιών από το Κογκρέσο, γεγονός που επέφερε αυτόματα την μη συμμετοχή της χώρας στην νεοσύστατη Κοινωνία των Εθνών. Η τελική διευθέτηση του μεταπολεμικού διεθνούς γίνεσθαι βρήκε την Αμερική σε μια επανάληψη των παραδόσεων της εξωτερικής τους πολιτικής. Η αμερικανική δυσπιστία για το διεφθαρμένο διεθνές σύστημα της Ευρώπης, και για τον πρωτόγονο χαρακτήρα της πολιτικής της ισχύος που εφάρμοζαν οι ευρωπαϊκοί πολιτικοί κύκλοι, τις ώθησαν σε απόσυρση από τον πυρήνα των μεταπολεμικών συσχετισμών που βρίσκονταν υπό διαμόρφωση στην Ευρώπη.

Η πολιτική ταυτότητα του απομονωτισμού και του εθνικισμού που πρέσβευαν οι *επιφυλακτικοί* ρεπουμπλικάνοι, οι οποίοι επιδίωκαν μια ανεξάρτητη εθνική πολιτική, αποδεσμευμένη από υπερεθνικές πολιτικές κατευθύνσεις εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την αμερικανική κοινωνία. Εκφέροντας έναν αντεστραμμένο (αντι-οικουμενικό) διεθνισμό, είχαν τη βούληση να δεσμεύσουν την αμερικανική ισχύ για μια σύναψη συμμαχίας Ηνωμένων Πολιτειών και Γαλλίας που θα ήταν δεσμευτική, ώστε να εγγυώνταν την γαλλική ασφάλεια απέναντι σε έναν ενδεχόμενο μεταπολεμικό ρεβανσισμό της Γερμανίας στην κεντρική Ευρώπη.¹²⁵ Φοβούμενοι την καθολική δέσμευση αμερικανικών δυνάμεων στην Ευρώπη, υπό τον ορισμό του Άρθρου 10 του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών, πρέσβευαν την επιλεκτική χρήση αυτών αντί για την υπαγωγή τους στις οικουμενικές επιταγές της προάσπισης της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας όλων των κρατών μελών του Οργανισμού.¹²⁶ Για τον γερουσιαστή Warren Harding, η Συνθήκη των Βερσαλλιών υπονόμει την αμερικανική ανεξαρτησία και η προοπτική της συμμετοχής της χώρας σε αυτήν αποστερούσε από αυτές την ελευθερία δράσης χάριν μιας υπερκείμενης παγκόσμιας κυβέρνησης.¹²⁷ Αντιδρώντας στον άκαμπτο διεθνισμό, πρέσβευε ότι ο εθνικισμός ήταν η ζωτική δύναμη που είχε σμιλέψει την ελευθερία στην αμερικανική κοινωνία και πως δεν έπρεπε να διωλιστεί η αμερικανική εθνικότητα στο πεδίο της διεθνικότητας.¹²⁸ Ο γερουσιαστής William Borah που προέδρευε της Επιτροπής εξωτερικών υποθέσεων της Γερουσίας, έθεσε το δίλημμα της καθολικής εμπλοκής της χώρας με τζεφερσονικό δογματισμό, πρεσβεύοντας την διαφύλαξη της δημοκρατίας στο εσωτερικό, ώστε να μην μετατρέπονταν οι Ηνωμένες Πολιτείες σε μιλιταριστικό έθνος: «όταν θα έχετε μετατρέψει αυτή τη Δημοκρατία σε ένα σχήμα παγκόσμιου ελέγχου, βασισμένου στη δύναμη.. θα έχετε σύντομα καταστρέψει τον αέρα ελευθερίας και αυτοπεποίθησης στην ικανότητα των μαζών να αυτοκυβερνηθούν, στην οποία μόνο μια δημοκρατία μπορεί να ευημερήσει.. σε τι θα μας ωφελή-

¹²⁵ Ambrosius. Lloyd, *Woodrow Wilson, Alliances and the League of Nations*, The Journal of the Gilded Age and Progressive Era, Vol. 5, No. 2, 2006, σ. 151 - 152

¹²⁶ Ambrosius. Lloyd, ο. π, σ. 151

¹²⁷ Mervin. David, *Henry Cabot Lodge and the League of Nations*, Journal of American Studies, Vol. 4, No. 2, 1971, σ. 210

¹²⁸ Mervin. David, ο. π, σ. 210

σει σαν Έθνος αν προχωρήσουμε στην κυριαρχία του κόσμου και μοιραστούμε με άλλους τη δόξα ενός παγκόσμιου ελέγχου και χάσουμε εκείνη την αίσθηση εμπιστοσύνης στον λαό, την ψυχή της δημοκρατίας;».¹²⁹ Μια εκτεταμένη ανάμειξη στον χομπεσιανό κόσμο της ισορροπίας ισχύος στην Ευρώπη θα διέφθειρε τη λοκιανή δημοκρατική τάξη της αμερικανικής κοσμοπόλης.¹³⁰ Για άλλους φιλελευθέρους απομονωτιστές σαν τον Borah, όπως οι γερουσιαστές Asle Gronna, Robert La Follette και James Blaine, οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να αποκόψουν τη στήριξη τους προς τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη μεταπολεμικά, και να ασχοληθούν μόνο με την Νότια Αμερική και τον Ειρηνικό,¹³¹ υπό την έποψη ότι η εξωτερική πολιτική έπρεπε να πρεσβεύει μονίμως τον μη παρεμβατισμό.¹³² Προσδοκούσαν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα μεριμνούσαν με ήπια μέσα για να εξισώσουν τα πιο αδύναμα και καταπιεσμένα έθνη με τα πιο ισχυρά.¹³³

Παρά τις εσωτερικές συγκρούσεις, η ουιλσονική ιδεοκρατία εξακολουθούσε να οριοθετεί την ευρεία ιδεολογική συγκρότηση της μεταπολεμικής Αμερικής. Τον Φεβρουάριο του 1919, ο Wilson σε ομιλία του στη Βοστώνη υπενθύμισε ποιος ήταν ο διαρκής σκοπός των Ηνωμένων Πολιτειών: «ιδρύσαμε αυτό το Έθνος για να φέρουμε την ελευθερία στους ανθρώπους και δεν περιορίσαμε το όραμα και το σκοπό μας μόνο στην Αμερική. Ελευθερία για όλους τους ανθρώπους.. αν δεν το κάνουμε, η Αμερική δεν θα χάσει μόνο την υπόληψη της αλλά και όλη της την δύναμη».¹³⁴ Για τον ίδιο, η πάλη υπέρ του δημοκρατικού οικουμενισμού καθιστούσε την Αμερική δύναμη ευθύνης για την υποστήριξη αυτής της πάλης. Επιδιώκοντας έτσι τον τερματισμό των αυθαίρετων πολιτικών δυνάμεων στον κόσμο, ο Wilson είδε τον πόλεμο στην Ευρώπη σαν ένα μέσο απελευθέρωσης της διεθνούς αρένας από την προγενέστερη πολιτική και ηθική δυσμορφία στην οποία είχε περιπέσει: «πόλεμος για να καταστεί ο κόσμος ασφαλής για τη δημοκρατία.. ο τελειωτικός πόλεμος υπέρ της ανθρώπινης ελευθερίας.. ο ύστατος πόλεμος.. ο πόλεμος που θα βάλει τέλος στον πόλεμο».¹³⁵ Ο πόλεμος συνιστούσε μια έσχατη αναγκαιότητα στον δρόμο για την οριστική επικράτηση του μη πόλεμου· ένα μέσο ιστορικής αποκάλυψης και ανάπλασης της διεθνούς πολιτικής εξουσίας.

Η συντριβή του πολιτικού αταβισμού στις διεθνείς σχέσεις περνούσε μέσα από την αναμόρφωση όσων κρατών διατάρασαν την ειρήνη. Στην βάση της ουιλσονικής ιδεοκρατίας είχε διαμορφωθεί ένας επαναστατικός διαχωρισμός των κρατών σε φιλειρηνικά και επιθετικά, όπου στο ένα άκρο οι δημοκρατίες πρέσβευαν την λογική πλευρά της Ιστορίας ενώ στο άλλο βρίσκονταν τα αυταρχικά κράτη των οποίων η πολιτική

¹²⁹ Smith. Tony, ο. π, σ. 185

¹³⁰ Smith. Tony, ο. π, σ. 185

¹³¹ Perlmutter. Amos, ο. π, σ. 46 - 47

¹³² Perlmutter. Amos, ο. π, σ. 46

¹³³ Perlmutter. Amos, ο. π, σ. 47

¹³⁴ παρατίθεται στο Link. Arthur, ο. π, σ. Vol. 55, 1982, σ. 242

¹³⁵ παρατίθεται στο Morgenthau. Hans, *Επιστήμη και πολιτική της ισχύος*, Τουρίκη, 2011, σ. 59

αναμόρφωση ήταν πρωταρχική ηθική επιταγή.¹³⁶ Η κάθετη διαίρεση της ανθρωπότητας σε κανονικούς και μη κανονικούς, άμεμπτους και καταδικασμένους, ενάρετους και διεφθαρμένους πολιτικούς θεσμούς αντανάκλασε την διαρκή αναζήτηση της τελεολογίας της Ιστορίας. Η πάλη για την εγκαθίδρυση μιας οικουμενικής *civitas*, βασισμένης στην δογματική ομοιομορφία των μελών της διεθνούς αρένας¹³⁷ είχε τεθεί έμπρακτα από τον Wilson, όταν προέβαλε την αξίωση η Κοινωνία των Εθνών να είναι ιδεολογικά ομοιογενής, να είναι δηλαδή μια κοινωνία δημοκρατικών εθνών.¹³⁸

Η επαναστατική αντίληψη που είχε για το διεθνές γίνεσθαι έφτανε ως την υπέρβαση της διεθνούς κοινωνίας στα όρια της εγκαθίδρυσης μιας παγκόσμιας κοσμοπόλης των ατόμων, μια «μετάβαση από τη φανταστική διεθνή κοινωνία των κυρίαρχων κρατών στην αληθινή διεθνή κοινωνία των ανθρώπινων όντων».¹³⁹ Η ουιλσονική σκέψη ήταν αυτή που τοποθέτησε τον απλό άνθρωπο στο επίκεντρο των διεθνών σχέσεων αποστρεφόμενη το παράδειγμα της κρατικής γραφειοκρατίας που συντηρούσε την παραδοσιακή διπλωματία της ισχύος. Σε μήνυμα του στην Γερουσία, τον Σεπτέμβριο του 1918, ο Wilson υπεραμύνθηκε του απλού ανθρώπου και του ρόλου του στις διεθνείς σχέσεις: «οι εθνικοί στόχοι ξεμακραίνουν ολοένα και πιο πολύ παραχωρώντας τη θέση τους στον κοινό σκοπό μιας πεφωτισμένης ανθρωπότητας. Οι απόψεις απλών ανθρώπων έχουν γίνει ευθύτερες, σαφέστερες και πιο ενιαίες από τις εξεζητημένες συμβουλές ειδημόνων, οι οποίοι εξακολουθούν να έχουν την εντύπωση ότι συμμετέχουν σε ένα παιχνίδι ισχύος όπου διακυβεύονται μεγάλα συμφέροντα.. αυτός είναι ένας πόλεμος του λαού και όχι των πολιτικών. Οι πολιτικοί πρέπει να ακολουθήσουν την αποσαφηνισμένη κοινή σκέψη ή να συντριβούν».¹⁴⁰ Η δυσπιστία του απέναντι στις επαγγελματικές πολιτικές ελίτ, σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, στηρίζονταν στην πεποίθηση του ότι οι ίδιες «διαστρεβλώνουν την φυσική ροπή του ανθρώπου προς την αρμονία με δυσνόητους και εγωιστικούς υπολογισμούς».¹⁴¹

Αντιτιθέμενος σε κάθε πολιτική *status quo* των ευρωπαϊκών δυνάμεων, θεωρούσε ότι ο έλεγχος της εξωτερικής πολιτικής από δημοκρατικές δυνάμεις ήταν μια πηγή ειρήνης και ομόνοιας μεταξύ των κρατών.¹⁴² Η επιτομή της ουιλσονικής σκέψης ήταν η «εξομοίωση της διεθνούς πολιτικής με την κατάσταση εσωτερικής πολιτικής»¹⁴³. η πρόσληψη της διεθνούς πολιτικής εξουσίας με όρους κανονιστικής πολιτικής οντολογίας, αφού η εξωτερική πολιτική των κρατών εκλαμβάνονταν ως αντανάκλαση της εσωτερικής τους κατάστασης. Η λειτουργία του ουιλσονισμού ως μοχλού διοχέτευσης της αμερικανικής εμπειρίας στην διεθνή πολιτική ισοδυναμούσε με μια απόπειρα αντι-

¹³⁶ απόψεις του Wilson, παρατίθενται στο Waltz. Kenneth, ο. π, σ. 25, 27

¹³⁷ Wight. Martin, ο. π, σ. 51 -52, 55 - 57

¹³⁸ Wight. Martin, ο. π, σ. 52

¹³⁹ Wight. Martin, ο. π, σ. 56

¹⁴⁰ παρατίθεται στο *Public Papers of Woodrow Wilson: War and Peace*, Baker, Vol. 1, σ. 259

¹⁴¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 278

¹⁴² Bull. Hedley, ο. π, σ. 303

¹⁴³ Wight. Martin, ο. π, σ. 56

κατάστασης των βασιλέων, των αυτοκρατοριών και των προνομιούχων τάξεων με μια εξαμερικανισμένη δημοκρατική και φιλειρηνική παγκόσμια τάξη.¹⁴⁴ Τότε, ρυθμιστική αρχή για τη διευθέτηση των συγκρούσεων θα ήταν το διεθνές δίκαιο, υπό την παρουσία συλλογικής ασφάλειας και μέριμνας των συνασπιζόμενων κρατών για τον περιορισμό της ανομίας.¹⁴⁵ Ευρισκόμενος στην μέση του φιλοσοφικού φάσματος των διεθνών σχέσεων του 20^{ου} αιώνα, ο ουίλσονισμός επιχείρησε να διαμορφώσει έναν μέσο πολιτικό πόλο που θα βρισκονταν απέναντι στους αντιδραστικούς συντηρητισμούς των κρατών του Παλαιού Κόσμου και στον ριζοσπαστισμό του αναδυόμενου επαναστατικού σοσιαλισμού.¹⁴⁶

Αγγίζοντας τα όρια της λοκιανής οριοθέτησης της πραγματικής κοινωνίας των ατόμων, ο ουίλσονισμός πρέσβευε την σύσταση μιας οιασδήποτε αδελφότητας του ανθρώπινου είδους, η οποία θα υπερέβαινε εν τέλει τον σκοπό της εγκαθίδρυσης μιας ομοιογενούς κοινωνία κρατών. Παρά ταύτα, στην πρωτογενή του μορφή ήταν σύμφυτος με την μεταπολιτική εσχατολογία της δημιουργίας μιας υπερκρατικής δημοκρατικής πολιτείας.

¹⁴⁴ Perlmutter. Amos, ο. π, σ. 31

¹⁴⁵ Unterberger. Betty, *The United States and National Self-Determination: A Wilsonian Perspective*, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 26, No. 4, 1996, σ. 38

¹⁴⁶ Levin. Gordon, *Woodrow Wilson and World Politics*, Oxford University Press, 1968, σ. 1

2.4 Η εξωτερική πολιτική του Calvin Coolidge και του Herbert Hoover: η επάνοδος στην ουδετερότητα (1920 - 1932)

Στην διάρκεια του μεσοπολέμου, η επαναπροσαρμογή της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην οδό της ουδετερότητας και της απεμπλοκής από τις διεθνείς υποθέσεις περατώθηκε με την συμμετοχή των Ηνωμένων Πολιτειών σε ορισμένες Διασκεύσεις για τον έλεγχο των βαρέων ναυτικών εξοπλισμών των διαχειριστικών δυνάμεων του μεταπολεμικού διεθνούς συστήματος. Στο ναυτικό συνέδριο της Ουάσιγκτον (1921)¹ επί προεδρίας Warren Harding, οι Ηνωμένες Πολιτείες επανέφεραν στις διεθνείς σχέσεις την αρχή του ελέγχου των εξοπλισμών, υπογράφοντας μια σειρά από Συνθήκες που αποσκοπούσαν στην μείωση του ανταγωνισμού δυνάμεων και της διακρατικής βίας. Με την υπογραφή της Συνθήκης των Τεσσάρων Δυνάμεων (1921)² και εκείνης των Πέντε Δυνάμεων (1922)³ στα πλαίσια του συνεδρίου της Ουάσιγκτον, οι Ηνωμένες Πολιτείες προώθησαν ενεργά την αρχή της διατήρησης του status quo στον Ειρηνικό και την Άπω Ανατολή, του σεβασμού των εδαφικών κτήσεων των κρατών (συμβαλλόμενων μερών) στις εν λόγω περιοχές, και της αποφυγής περαιτέρω επέκτασης σε αυτές. Μέσα σε λίγα χρόνια, η πολιτική του ελέγχου των εξοπλισμών επανήλθε στο προσκήνιο με την υπογραφή της Α' Ναυτικής Συνθήκης του Λονδίνου (1930) και μετέπειτα της Β' Ναυτικής Συνθήκης του Λονδίνου (1936).⁴

Στη διάρκεια των δεκαετιών του 1920 και του 1930, οι Ηνωμένες Πολιτείες παρέμειναν προσηλωμένες σε μια μετριοπαθή προβολή ιδεαλιστικών αρχών προς τον έξω κόσμο, υπό την επίδραση των ουίλσονικών αξιών που είχαν σημαδέψει την αμερικανική εθνική συνείδηση τα προηγούμενα χρόνια. Από θέση παρατήρησης ξανά, εξέλαβαν την απόσυρση τους από το διεθνές γίνεσθαι σαν μέρος της εδραιωμένης πεποίθησής τους ότι λειτουργούσαν σαν φάρος ελευθερίας για τον παγκόσμιο πολιτικό στίβο, που κατακλύζονταν σταδιακά από φασιστικά πολιτικά συστήματα. Απέναντι σε αυτά, η προβολή της ηθικής ανωτερότητας της αμερικανικής δημοκρατίας και του δημοκρατικού τόνου της εξωτερικής της πολιτικής πυροδότησε την ιδεολογική αντίσταση της έναντι των αναδυόμενων ολοκληρωτικών καθεστώτων. Σε αυτό το τοπίο, η αμερικανική πολιτική ταυτότητα εξακολουθούσε να πρεσβεύει την ανοιχτή διπλωματία και τις διεθνείς συγκλίσεις στην λήψη αμοιβαίων αποφάσεων, στην βάση της απόρριψης των παλιών μεθόδων της ισορροπίας δυνάμεων.⁵ Η αμερικανική εξωτερική πολιτική εξακολουθούσε να βασίζεται στην προβολή της γεωπολιτικής μοναδικότητας της χώρας, σε σημείο που κάμφθηκε εντελώς η προγενέστερη πολιτική προοπτική της σύ-

¹ Wright. Quincy, *The Washington Conference*, *The American Political Science Review*, Vol. 16, No. 2, 1922, σ. 285 - 297

² Vinson. Chal, *The Drafting of the Four-Power Treaty of the Washington Conference*, *The Journal of Modern History*, Vol. 25, 1953, σ. 40 - 47

³ The Five-Power Naval Treaty, *Current History*, Vol. 15, No. 6, σ. 1017 - 1025

⁴ <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/-london-naval-conf>, *The London Naval Conference*

⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 415

στασης μιας μεταπολεμικής υπερεθνικής συλλογικής ασφάλειας. Η επάνοδος στον απομονωτισμό συνδέθηκε με την παραδοσιακή δυσπιστία των Ηνωμένων Πολιτειών να μην εμπλέκονται σε διενέξεις που δεν είχαν άμεσο αντίκτυπο στην αμερικανική ασφάλεια.⁶ Έτσι, η μεσοπολεμική εξωτερική πολιτική τους στηρίχθηκε σε δύο πυλώνες: στην ουδετερότητα και την πιστή τήρηση του Δόγματος Μονroe. Η υπαρξιακή εξασφάλιση του Δόγματος Μονroe ήταν ασύμβατη με τις αρχές της οικουμενικότητας της Κοινωνίας των Εθνών, διότι η κοινή αίσθηση νομιμότητας στην οποία αυτή προσέβλεπε, παρείχε την βάση για την συλλογική χρήση βίας σε σημεία του Δυτικού Ημισφαιρίου, προοπτική που παραβίαζε την πολιτική ασφάλειας που πρέσβευε το Δόγμα Μονroe, απαιτώντας παράλληλα την δεσμευτική χρήση βίας εκ μέρους των Ηνωμένων Πολιτειών στο πλαίσιο του εν λόγω συστήματος ασφάλειας, ακόμη και εντός του ημισφαιρίου.⁷ Η νομιμοποιητική βάση του απομονωτισμού ήταν επί της ουσίας η διασφάλιση της ακεραιότητας της αμερικανικής ηπειρωτικής πολιτικής που τηρούνταν συνειδητά επί έναν αιώνα, από το 1823 και μετά.

Για τον γερουσιαστή Harding, ο μεταπολεμικός ρόλος των ΗΠΑ ήταν συνυφασμένος με την διατήρηση της μη δέσμευσης της εθνικής της πολιτικής έναντι υπερεθνικών πολιτικών επιλογών: «...είναι προτιμότερο να μεριμνούμε ελεύθερα.. για την παγκόσμια δικαιοσύνη και τον προαγόμενο πολιτισμό, με βάση το «σύμφωνο της συνείδησης» (covenant of conscience), παρά να δεσμευόμαστε από μια γραπτή συμφωνία που παραδίδει την ελευθερία δράσης μας και δίνει σε μια στρατιωτική συμμαχία το δικαίωμα να διακηρύξει το καθήκον της Αμερικής στον κόσμο. Καμία παράδοση δικαιωμάτων σε ένα παγκόσμιο συμβούλιο ή τη στρατιωτική του συμμαχία.. δεν θα καλέσει ποτέ τους γιους αυτής της δημοκρατίας σε πόλεμο. Η υπέρτατη θυσία τους θα ζητηθεί μόνο για την Αμερική και το κάλεσμά της τιμής της. Το ιερό αυτό δικαίωμα δεν θα το παραδώσουμε σε καμία άλλη δύναμη πάνω στη γη».⁸ Ο ίδιος θεωρούσε ότι η Αμερική έπρεπε να παραμείνει ένας ανεξάρτητος και αυτοδύναμος πόλος στο μεταπολεμικό διεθνές σύστημα⁹, μια ανιδιοτελής δύναμη που έπρεπε να λειτουργήσει σαν πρότυπο ηθικής ηγεσίας, από θέση μη δέσμευσης στις μεταπολεμικές διεθνείς υποθέσεις.¹⁰ Η προβολή της «δύναμης του παραδείγματος» (force of example) της Αμερικής αποτελούσε για τον Harding θεμελιώδη αρχή της λειτουργίας της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.¹¹ Από τη θέση του προέδρου, λίγο μετά την ορκωμοσία του το 1921,

⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 415 - 416

⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 416

⁸ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/july-22-1920-association-nations> (an Association of Nations, July 1920)

⁹ <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/august-28-1920-america> (America, August 1920)

¹⁰ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-august-28-1920-america> (America, August 1920)

¹¹ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-august-28-1920-america> (America, August 1920)

τάχθηκε υποστηρικτικά ως προς την παραδοσιακή πολιτική της ουδετερότητας: «..η καταγεγραμμένη πρόοδος της Δημοκρατίας μας, υλικά και πνευματικά, αποδεικνύει από μόνη της τη σοφία της πολιτικής της μη ανάμειξης στις υποθέσεις του Παλαιού Κόσμου, την οποία κληρονομήσαμε. Βέβαιοι για την ικανότητά μας να διαχειριζόμαστε τη μοίρα μας, και διαφυλάττοντας με ζήλο το δικαίωμά μας να το κάνουμε, δεν επιδιώκουμε κανέναν ρόλο στην καθοδήγηση των πεπρωμένων του Παλαιού Κόσμου. Δεν επιδιώκουμε να εμπλακούμε. Δεν θα δεχθούμε καμία ευθύνη παρά μόνο ό,τι καθορίσει η δική μας συνείδηση και κρίση.. αναγνωρίζουμε τη νέα τάξη πραγμάτων στον κόσμο, με τις στενότερες επαφές που έχει επιφέρει η πρόοδος.. αλλά η Αμερική μας, η Αμερική που χτίστηκε στα θεμέλια που έθεσαν οι εμπνευσμένοι Πατέρες, δεν μπορεί να είναι συμβαλλόμενο μέρος σε καμία μόνιμη στρατιωτική συμμαχία. Δεν μπορεί να αναλάβει πολιτικές δεσμεύσεις, ούτε να αναλάβει οικονομικές υποχρεώσεις που θα υποβάλουν τις αποφάσεις μας σε οποιαδήποτε άλλη εξουσία, πέρα από τη δική μας..».¹² Η ροπή προς τον αφοπλισμό, την διαμεσολάβηση και τις αμοιβαίες πολυμερείς αλληλοκατανοήσεις δεν έπρεπε να υπερβαίνει τις πάγιες επιταγές της πολιτικής και θεσμικής συγκρότησης της Αμερικής, με απώτερο σκοπό την διασφάλιση της αμερικανικής εθνικής κυριαρχίας.¹³ Για τον αμερικανό πρόεδρο, η αποστροφή για την εισδοχή της χώρας σε μια παγκόσμια υπερκυβέρνηση έγκειτο στην περιφρούρηση των παραδοσιακών αξιών που θεμελίωσαν την αμερικανική Δημοκρατία¹⁴. Η πάλι ενάντια στη μεταστροφή του εθνοκεντρισμού σε διεθνικότητα αποτελούσε την βάση της εθνικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών στο μεταπολεμικό διεθνές τοπίο, όπως πρέσβευε ο Harding.¹⁵ Την ίδια πολιτική φιλοσοφία ανέδειξε μετέπειτα στο ετήσιο μήνυμα του στο Κογκρέσο, τον Δεκέμβριο του 1922: «..δεν ζητάμε από κανέναν να αναλάβει την ευθύνη για εμάς. Δεν αναλαμβάνουμε καμία ευθύνη που πρέπει να φέρουν οι άλλοι για τον εαυτό τους, εκτός εάν ο διεθνισμός καταπιεί απελπιστικά την εθνικότητα»,¹⁶ εννοώντας τον εγχώριο αμερικανικό εθνοκεντρισμό. Λίγα χρόνια μετά, τον Μάρτιο του 1925, κατά την πρώτη του ομιλία ως πρόεδρος, ο Calvin Coolidge υπενθύμισε στον αμερικανικό λαό τις ιδεαλιστικές καταβολές των ΗΠΑ: «..η φυσική διαμόρφωση της Γης, μας έχει χωρίσει από όλο τον Παλιό Κόσμο, όμως η κοινή αδελφότητα των ανθρώπων, ο υψηλότερος νόμος όλης της ύπαρξής μας, μας έχει ενώσει με αδιάσπαστους δεσμούς με όλη την ανθρωπότητα.. είμαστε αποφασισμένοι να μην εμπλα-

¹² παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1921-inaugural-address>, Inaugural address, March 1921 (Inaugural Address, March 1921)

¹³ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-march-4-1921-inaugural-address>, Inaugural address, March 1921 (Inaugural Address, March 1921)

¹⁴ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-march-4-1921-inaugural-address>, Inaugural address, March 1921 (Inaugural Address, March 1921)

¹⁵ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-march-4-1921-inaugural-address>, Inaugural address, March 1921 (Inaugural Address, March 1921)

¹⁶ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-8-1922-second-annual-message> (Second annual message, December 1922)

κούμε στις πολιτικές διαμάχες του Παλαιού Κόσμου.. δεν είμαστε ταυτισμένοι με κανένα συμφέρον του».¹⁷

Η περιρρέουσα απροθυμία των Αμερικανών να υπονομεύσουν τον ηπειρωτικό απομονωτισμό τους¹⁸ ήταν αποτέλεσμα της συνειδητής μη εκχώρησης του καθορισμού της ασφάλειας του ημισφαιρίου από οποιοδήποτε υπερεθνικό εκτελεστικό όργανο διαμόρφωσης πολιτικής. Η αμερικανική αντίληψη για το υπόλοιπο διεθνές σύστημα, τον καιρό του μεσοπολέμου, διαμορφώθηκε από την σύμπτωση των τάσεων των φιλελεύθερων διεθνιστών και των ιδεαλιστών απομονωτιστών, καθώς και οι δυο σχολές σκέψης απέρριπταν την διείσδυση ξένων δυνάμεων στο Δυτικό Ημισφαίριο και τη συμμετοχή της χώρας στον μηχανισμό επιβολής της ειρήνης που οραματιζόνταν η ΚτΕ.¹⁹ Επιπροσθέτως ήταν υπέρ της λογικής του αφοπλισμού των κρατών και της αποδοχής γενικών αρχών που ενίσχυαν το πνεύμα του μη πολέμου, όπως εκείνες του Συμφώνου Kellogg-Briand (1928),²⁰ και οι οποίες δεν κατέφευγαν σε μέτρα επιβολής και άσκησης βίας.²¹

Με το εν λόγω Σύμφωνο, οι Ηνωμένες Πολιτείες, υπό την επίδραση του ιδεαλιστικού απομονωτισμού τους, αποκήρυξαν τον πόλεμο ως όργανο άσκησης εθνικής πολιτικής και προβολής του εθνικού συμφέροντος. Τα συμβαλλόμενα μέρη του Συμφώνου συμφώνησαν ότι ο πόλεμος ως μέθοδος επίλυσης διεθνών διαφορών ήταν απαρχαιωμένη πρακτική. Η ειρηνική επίλυση των διεθνών διαφορών προκρίθηκε ως θεμελιώδης κανόνας του μεταπολεμικού διεθνούς συστήματος. Για τον αμερικανό υπουργό εξωτερικών Frank Kellogg, η πιστή τήρηση των αρχών του Συμφώνου αποσκοπούσε στην αποφυγή της μετατροπής της διακρατικής δομής που το υποστήριζε σε συμφεροντολογική συμμαχία, γεγονός που θα οδηγούσε σε ολική οπισθοδρόμηση από την πρωταρχική επιδίωξη που ήταν ακριβώς η κατάργηση της παλαιάς πολιτικής διάρθρωσης του προπολεμικού συστήματος διεθνών σχέσεων. Η πολιτική συσχέτιση του Συμφώνου με την πρόσφατη διπλωματική ιστορία συνίστατο αφ' ενός στο ότι καταδίκασε την πεπερασμένη διπλωματία που βασιζόνταν σε συμμαχίες, αφ' ετέρου επανατοποθετούσε τον παράγοντα της ηθικής δύναμης της παγκόσμιας κοινής γνώμης στο προσκήνιο των διεθνών υποθέσεων: «αν μέσω αυτής της συνθήκης αποκηρύξουν όλα τα έθνη τον πόλεμο ως θεσμό ρύθμισης διεθνών διαφορών, ο κόσμος θα έχει κάνει ένα βήμα μπρός, θα έχει δημιουργήσει μια κοινή γνώμη, θα έχει πείσει τις μεγάλες ηθικές δυνάμεις του κόσμου για την τήρηση της, και θα έχει αναλάβει την ιερή υποχρέωση που θα κάνει πολύ πιο δύσκολη την εμπλοκή του σε μια άλλη μεγάλη σύρραξη».²² Ο

¹⁷ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-8-1922-second-annual-message> (Second Annual Message, December 1922)

¹⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 416

¹⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 416

²⁰ https://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp (Kellogg - Briand Pact 1928)

²¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 416

²² παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο. π, 419

Kellogg πρέσβευε ότι το Σύμφωνο δεν δέσμευε πολιτικά και ηθικά τις Ηνωμένες Πολιτείες με την αρχή της συλλογικής ευθύνης, ούτε συνεπάγονταν κυρώσεις για την αμερικανική πολιτική και δεν τις ενέπλεκε στις ευρωπαϊκές υποθέσεις.²³ Για τον νέο υπουργό εξωτερικών Henry Stimson, το Σύμφωνο ήταν «η βάση ενός συστήματος οργανικού νομού στην ανάπτυξη του οποίου οι Ηνωμένες Πολιτείες θα μπορούσαν να ρίξουν όλο τους το βάρος και τη δύναμη», επιζητώντας να το μετατρέψουν σε «μια ζωντανή δύναμη δικαίου στον κόσμο» που θα τις έδινε τη δυνατότητα να συνεργαστούν από κοινού με άλλα κράτη για την παγκόσμια σταθερότητα χωρίς να εμπλακούν άμεσα στις διεθνείς υποθέσεις.²⁴ Για τον πρόεδρο Hoover, η παραδοσιακή προώθηση των αρχών της ειρηνικής συνδιαλλαγής και της διαμεσολάβησης, οι οποίες συνέθεταν τον πυρήνα της αμερικανικής σκέψης στις διεθνείς σχέσεις έως τότε, αποτελούσε εκ νέου ιστορική αναγκαιότητα ενόψει της νέας πρόκλησης που δημιουργούνταν με το Σύμφωνο Kellogg - Briand. Επί τούτου, ο Hoover συνέδεσε την καταδίκη του πολέμου, που προβλέπονταν στο Σύμφωνο, με μια πολιτική μείωσης των ναυτικών εξοπλισμών.²⁵ Λίγους μήνες νωρίτερα, τον Μάρτιο του 1929 στην ομιλία ορκωμοσίας του, ο Hoover συνέδεσε την πολιτική και κοινωνική πρόοδο των Ηνωμένων Πολιτειών με εκείνη όλης της ανθρωπότητας.²⁶

Ο αμερικανικός τρόπος ζωής, στη διάρκεια του μεσοπολέμου, ήταν μια επανάληψη των ρεπουμπλικανικών αρχών της κλασικής μορφής διακυβέρνησης που είχε διαμορφώσει την αμερικανική πολιτική και κοινωνική φύση, μια μορφή διακυβέρνησης που έδινε βαρύτητα στην ελευθερία της κοινωνικοπολιτικής ευημερίας, ερχόμενη πάντα σε σύγκρουση με την ιδέα του ιμπεριαλισμού που ήταν διάχυτη σε άλλα μέρη του κόσμου, ένα πολιτικό παράδειγμα που απέβλεπε στην μεταλαμπάδευση αυτών των ωφελειών σε άλλους λαούς: «..ο ιδεαλισμός της Αμερικής δεν θα την οδηγήσει σε εγωισμούς, αλλά θα την εμπνεύσει να φέρει σε πέρας το έργο της ως έθνος για την πρόοδο του πολιτισμού.. η πρόσφατη συνθήκη για την αποκήρυξη του πολέμου ως μέσου εθνικής πολιτικής θέτει ένα προηγμένο πρότυπο στην αντίληψη μας για τις σχέσεις των εθνών. Η αποδοχή του θα πρέπει να ανοίξει τον δρόμο για μεγαλύτερο περιορισμό των εξοπλισμών...».²⁷ Η επιβεβαίωση της προοπτικής της ειρηνικής επίλυσης των διεθνών διαφορών ταυτίζονταν με τον δυνάμει ρόλο της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ στο μεταπολεμικό διεθνές σύστημα. Στην ίδια ομιλία, ο Hoover υπενθύμισε την νομιμοποιητική βάση του μεταπολεμικού αμερικανικού απομονωτισμού: «.. ο λαός μας έχει απο-

²³ Josephson. Harold, *Outlawing War: Internationalism and the Pact of Paris*, Diplomatic History, Vol. 3, No. 4, 1979, σ. 380

²⁴ Josephson. Harold, ο. π, σ. 383

²⁵ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-18-1929-message-regarding-international-peace> (Message Regarding International Peace, Sep 1929)

²⁶ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1929-inaugural-address>, (Inaugural Address, March 1929)

²⁷ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-march-4-1929-inaugural-address>, World Peace (Inaugural Address, March 1929)

φασίσει ότι δεν πρέπει να προβούμε σε πολιτικές δεσμεύσεις, όπως η ένταξη στην Κοινωνία των Εθνών, γεγονός που μπορεί να μας δεσμεύσει εκ των προτέρων ως έθνος να εμπλακούμε στη διευθέτηση των αντιπαραθέσεων άλλων κρατών. Εμμένει στην πεποίθηση ότι η αποδέσμευση της Αμερικής από τέτοιες υποχρεώσεις, αυξάνει την ικανότητα και την διαθεσιμότητα της να προσφέρει υπηρεσία σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης προόδου».²⁸ Η αμερικανική πρόταση για την ομαλοποίηση των μεταπολεμικών διεθνών σχέσεων συνοψίζονταν σε τρεις παράγοντες: ■ στην μείωση των ναυτικών εξοπλισμών, ■ την δημιουργία οργάνων (instrumentalities) για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών και ■ στην αυτοσυγκράτηση (self-restraint).²⁹ Για τον Hoover, η κινητοποίηση της παγκόσμιας κοινής γνώμης μπορούσε να συμβάλλει στην ενισχυμένη ηθική τήρηση του Συμφώνου Kellogg - Briand ενάντια σε όσους το παραβίαζαν.³⁰ Ωστόσο, η θεμελιώδης διαμορφωτική όψη της μεταπολεμικής εθνικής πολιτικής των ΗΠΑ συνίστατο στην εγγενή άρνηση τους να νομιμοποιήσουν ηθικά και ιστορικά το Σύμφωνο, επικαλούμενες το δικαίωμα αυτοάμυνας που εκπορεύονταν από το Δόγμα Μονρόε.³¹ Η παράδοση που διαμορφώθηκε στην εξωτερική τους πολιτική στον Μεσοπόλεμο έγκειτο παραδειγματικά στην καταδίκη της πολιτικής της ισχύος και της μυστικής διπλωματίας, στην ηθική αγανάκτηση απέναντι σε «επιτιθέμενα έθνη» και στην πολιτική του μεγάλου μαστουριού.³²

Ο ιαπωνικός επεκτατισμός στην Άπω Ανατολή με την βίαιη κατάληψη κινεζικών εδαφών στη Μαντζουρία, τον Οκτώβριο του 1931, πυροδότησε την αντίδραση της διοίκησης Hoover, ωθώντας τον υπουργό εξωτερικών Henry Stimson στην επανεκτίμηση της ασιατικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών. Όταν στις αρχές Οκτωβρίου οι ιαπωνικοί βομβαρδισμοί στην πόλη Τσιντσόου της Μαντζουρίας προκάλεσαν τον μαζικό θάνατο άμαχων, ο Stimson αναίρεσε την πρωταρχική παθητική στάση των Ηνωμένων Πολιτειών περί πιστής τήρησης ίσων αποστάσεων μεταξύ των εμπολέμων και μη στήριξης καμιάς πλευράς εκ των δυο. Η ευθεία προσβολή της κυριαρχίας της Κίνας στην νότια Μαντζουρία ερμηνεύτηκε ως μέγιστο πλήγμα απέναντι στην κινεζική ακεραιότητα και αυτεξουσιότητα στην περιοχή.

Ως τότε, η εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών πρέσβευε τρεις θεμελιώδεις πολιτικές και διεθνονομικές αρχές με επίκεντρο την Άπω Ανατολή: ■ την διατήρηση της πολιτικής Ανοιχτών Θυρών προς την Κίνα, βασικού πυλώνα του φιλελεύθερου διεθνισμού τους, ■ το απαραβίαστο της κυριαρχίας και ακεραιότητας της

²⁸ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-march-4-1929-inaugural-address>, (Inaugural Address, March 1929)

²⁹ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-march-4-1929-inaugural-address> (Inaugural Address, March 1929)

³⁰ έποψη του Hoover, παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-november-5-1932-campaign-speech-st-paul-minnesota> (Campaign Speech in Minnesota, November 1932)

³¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 314 - 315

³² Morgenthau. Hans, ο. π, σ. 680

Κίνας ως αυτοτελή δρώντα στις περιφερειακές και διεθνείς σχέσεις, και ■ έναν ρασιοναλισμό που αντανακλούσε την πίστη τους στην ανάληψη κοινών δράσεων με άλλες ενδιαφερόμενες δυνάμεις στην περιοχή, στη βάση της αμοιβαίας εξυπηρέτησης των συμφερόντων τους.³³ Βλέποντας ότι ο ιαπωνικός επεκτατισμός έπληττε αυτές τις αρχές, ο Stimson ανήγγειλε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα αναγνώριζαν εφεξής εδαφικές αλλαγές που συντελούνταν με τη χρήση βίας και συνάψεις συνθηκών που ήταν προϊόν επιθετικότητας. Για την κυβέρνηση Hoover, οι εδαφικές αλλαγές που συντελούνταν στην Άπω Ανατολή παραβίαζαν τις επιταγές του Συμφώνου Kellogg - Briand, ενώ έβλαπταν τα δι-καιώματα των Ηνωμένων Πολιτειών ως συμβαλλόμενου μέρους της Συνθήκης των Εννέα Δυνάμεων,³⁴ καθώς και εκείνα των υπηκόων τους που ζούσαν στην Κίνα. Η κρίση έφερε τις Ηνωμένες Πολιτείες σε τυπική πολιτική επανασύνδεση με το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών, όπου εκεί υποστήριζαν ότι ο μηχανισμός έπρεπε να εφαρμόσει τις επιταγές του Συμφώνου Kellogg - Briand. Ο Stimson φοβόταν ότι «η συνολική δομή των συμφωνιών ειρήνης που έχουν οικοδομηθεί επίπονα από την εποχή του Μεγάλου Πολέμου, ήταν πολύ πιθανό να ζημιωθούν ανεπανόρθωτα, αν όχι να ανατραπούν πλήρως».³⁵ Στις αρχές της ιαπωνικής εισβολής στη Μαντζουρία, η αμερικανική κυβέρνηση πήρε μέτρα που θα απέκλειαν την εμπλοκή της χώρας σε στρατιωτικές, οικονομικές και διπλωματικές κυρώσεις της ΚτΕ εναντίον της Ιαπωνίας, ώστε να μην διακινδυνεύονταν μια απρόσμενη συμμετοχή της χώρας σε ενδεχόμενο πόλεμο.³⁶ Ούσα πρόθυμη να μεριμνήσει από κοινού με άλλα μέλη του Οργανισμού να επιλυθεί η κρίση με μη τιμωρητικά μέσα, οι αμερικανοί διαμορφωτές πολιτικής πρέσβευαν την άσκηση ηθικών πιέσεων και διεξαγωγής διαπραγματεύσεων σε συμφιλιοτικούς τόνους.³⁷ Ο Stimson είχε την πεποίθηση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να στηρίξουν ηθικά τους Ιάπωνες φιλελεύθερους να αναλάβουν τον έλεγχο του κράτους στο εσωτερικό απέναντι στην κάστα των στρατιωτικών. Εσχάτως, η κυβέρνηση Hoover περιορίστηκε σε δυο πολιτικές προσεγγίσεις: ■ στην πλήρη ουδετεροποίηση της χώρας, ώστε να την καλύψει έναντι της προοπτικής μιας αναγκαστικής στρατιωτικής υποστήριξης των τελικών αποφάσεων της ΚτΕ και ■ στην μη αναγνώριση εδαφικών αλλαγών που συντελούνταν με τη χρήση βίας, που εν πολλοίς θα ήταν διαμορφωτές ανισομερών συμφωνιών των εμπόλεμων που στο τέλος θα έπλητταν τα δικαιώματα των Ηνωμένων Πολιτειών στην Άπω Ανατολή.³⁸

³³ <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/mukden-incident>, (The Mukden Incident and the Stimson Doctrine)

³⁴ Donnelly, J, *Prentiss Gilbert's Mission to the League of Nations Council, October 1931*, Diplomatic History, Vol. 2, No. 4, σ. 376

³⁵ Donnelly, J, ο. π, σ. 376

³⁶ Donnelly, J, ο. π, σ. 376

³⁷ Donnelly, J, ο. π, σ. 376

³⁸ <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/mukden-incident>, (The Mukden Incident & the Stimson Doctrine)

2.5 Η εξωτερική πολιτική του Franklin D. Roosevelt μεταξύ ρεαλισμού και ρασιοναλισμού: η περίοδος του μεσοπολέμου, ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και οι συλλογισμοί για μια μεταπολεμική συλλογική ασφάλεια

Η δεκαετία του 1930 στάθηκε σημείο καμπής για την εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών, εν μέσω της εδραίωσης του εθνοκεντρικού απομονωτισμού στο εσωτερικό τους και της πιστής προβολής του φιλελεύθερου ιδεαλισμού στον υπόλοιπο διεθνή περίγυρο. Η εκπεφρασμένη βούληση τους να μην εμπλακούν μελλοντικά σε ευρωπαϊκές διακρατικές συγκρούσεις αποτυπώθηκε ρητά στους Νόμους Ουδετερότητας (1935, 1936, 1937, 1939).¹ Η ψήφιση τους συνέπεσε με την ανάληψη της προεδρίας από τον Franklin D. Roosevelt, του οποίου η εξωτερική πολιτική μετακινήθηκε από τον μονόπλευρο εσωστρεφή εθνοκεντρισμό της δεκαετίας του 1920 σε έναν οραματικό ρασιοναλισμό του συμβιβασμού της φυσικής κατάστασης της βίας με την προοπτική της διαμόρφωσης πολυμερών αλληλοκατανοήσεων μεταξύ των κρατών, στην παγκόσμια πολιτική, διπλωματική, εμπορική, και ηθική κλίμακα. Οι ρασιοναλιστικές όψεις της πρώιμης εξωτερικής πολιτικής του Roosevelt αντανάκλασαν την παραδοσιακή νοερή τάση της αμερικανικής πολιτικής φιλοσοφίας να εκπέμπει τάσεις μεταλλαγής της πρότερης άναρχης στασιμότητας της διεθνούς πολιτικής ζωής.

Οι διεθνοπολιτικές και φιλοσοφικές βάσεις του ρασιοναλισμού του Roosevelt θεμελιώθηκαν στις 4 Μαρτίου 1933, όταν διακήρυξε ως νεο-ορκισθείς πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών ένα δόγμα εξωτερικής πολιτικής με πολιτικές και ιδεολογικές διαφορές από τον προγενέστερο παρεμβατικό ρόλο που είχαν οι Ηνωμένες Πολιτείες στην διαμόρφωση των εσωτερικών υποθέσεων των κρατών της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής. Αφού διακήρυξε τις κατευθύνσεις της εσωτερικής του πολιτικής, ο Roosevelt είπε για τις τομές της εξωτερικής πολιτικής που επρόκειτο να εφαρμόσει: «..στον τομέα της παγκόσμιας πολιτικής, θα αφιερώσω αυτό το έθνος στην «πολιτική του καλού γείτονα» - του γείτονα που σέβεται αποφασιστικά τον εαυτό του και, επειδή το κάνει, σέβεται τα δικαιώματα των άλλων - του γείτονα που σέβεται τις υποχρεώσεις του και την ιερότητα των συμφωνιών σε έναν κόσμο γειτόνων.. τώρα καταλαβαίνουμε όπως δεν έχουμε συνειδητοποιήσει ποτέ πριν, την αλληλεξάρτηση που υπάρχει ανάμεσα μας..».²

Έτσι, το νέο δόγμα είχε σαν βασική αρχή την ήπια συνδιαλλαγή με τα γειτονικά κράτη, προβλέποντας μια προσέγγιση ύφεσης και καταλλαγής στις ηπειρωτικές σχέσεις των Ηνωμένων Πολιτειών μαζί τους. Η πολιτική της Καλής Γειτονίας (Good Neighbor Policy) στην οποία αποσκοπούσε ο αμερικανός πρόεδρος επικεντρώνονταν στην τήρηση ορισμένων βασικών κανόνων λειτουργίας στην εξωτερική πολιτική, με

¹ <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/neutrality-acts> (The Neutrality Acts, 1930s)

² παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1933-first-inaugural-address> (Inaugural Address, March 1933)

βάση τον αλληλοσεβασμό των αμοιβαίων υποχρεώσεων και του απαραβίαστου των συμφωνιών των κρατών, τα οποία μοιράζονταν τις διεθνείς σχέσεις σε έναν κόσμο πολυμέρειας και αλληλεξάρτησης. Η εξάπλωση ολοκληρωτικών συστημάτων στην Ευρώπη, τη δεκαετία του 1930, συνέβαλε στην ηθική κινητοποίηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής με επίκεντρο το αμερικανικό σύστημα κρατών, και στην απόρριψη του προγενέστερου παρεμβατικού ρόλου των Ηνωμένων Πολιτειών στο ημισφαίριο. Έτσι, οι όψεις της πολιτικής της Καλής Γειτονίας που εφάρμοσε ο Roosevelt ήταν ■ η αποκήρυξη της χρήσης πολιτικής και στρατιωτικής βίας ως μέσου για την εξομάλυνση πε-ριφερειακών κρίσεων και ■ η πολιτική της αμοιβαίας σύγκλισης με τις χώρες της Κε-ντρικής και Νότιας Αμερικής στη βάση της επανερμήνευσης του Δόγματος Monroe: δεν επαφίονταν πια στον αμερικανικό μονομερισμό να προσδιορίσει τις έξωθεν απειλές που δυνητικά σκόπευαν να διεισδύσουν στο ημισφαίριο, αλλά στην ηθική αμοιβαίο-τητα των 21 αμερικανικών εθνών τα οποία έπρεπε από κοινού να σταθούν απέναντι σε αυτές τις απειλές, με μια αμοιβαία ανάληψη δράσης απέναντι σε αυτές.³

Σε πρωτογενές επίπεδο, ο ρασιοναλισμός του Roosevelt ήταν απόρροια των ουίλσονικών πεποιθήσεων των προηγούμενων δεκαετιών. Σε ομιλία του στην Washington, τον Δεκέμβριο του 1933, ο αμερικανός πρόεδρος επανέλαβε μια ρήση του προκατόχου του, από μια ομιλία του Wilson στο Mobile της Αλαμπάμα το 1913: «..η κατανόηση πρέπει να είναι το έδαφος πάνω στο οποίο θα αναπτυχθούν οι καρποί της φιλίας..», και συνέχισε με τα εξής: «..ο Woodrow Wilson ήταν δάσκαλος και όταν χρησιμοποιούσε τη λέξη «κατανόηση» δεν την εννοούσε με όρους πολιτικών ηγεσιών.. την εννοούσε περισσότερο ως προς την εφαρμογή της απέναντι στους λαούς του κόσμου».⁴ Εμπορούμενος από τα αξιώματα του ουίλσονισμού, υποστήριξε λίγο αργότερα: «..οι παλιές πολιτικές, οι συμμαχίες, οι συνδυασμοί και οι ισορροπίες δυνάμεων έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς για τη διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης. Η Κοινωνία των Εθνών, ενθαρρύνοντας.. την επέκταση των συμφώνων μη επίθεσης και τη μείωση των εξοπλιστικών συμφωνιών, είναι ένα στήριγμα στην παγκόσμια ειρηνευτική δομή..».⁵ Ομοίως με τον Wilson, ο Roosevelt αποστρέφονταν τις κατακτητικές πολιτικές και τα υλικά συμφέροντα,⁶ τα οποία δεν έπρεπε να επισκιάσουν το ιδεώδες της ελευθερίας.⁷ Επιπλέον, απέρριπτε τους συμφεροντολογικούς εγωισμούς και την ένοπλη παρεμβατικότητα.⁸ Για τον Roosevelt, ο Wilson είχε καταφέρει να απευθυνθεί απευθείας στις καρδιές των απλών ανθρώπων, παρακάμπτοντας τους πολιτικούς ηγέτες με τους οποίους συνομι-

³ Stuart. Graham, *Implementing the Good Neighbor Policy*, World Affairs, Vol. 105, No. 3, 1942, σ. 213

⁴ παρατίθεται στο U.S. Department of State, *United States Foreign Policy, 1931-1941, Peace and War*, U.S. Government Printing Office, 1943, (Publication 1983), σ. 204

⁵ U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 204

⁶ U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 206 - 207

⁷ U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 207

⁸ U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 207

λούσε για την επίτευξη μιας αμοιβαίας ειρήνης μεταπολεμικά.⁹ Στην ίδια ομιλία του, έδειξε την αποστροφή του για τους ευρωπαϊκούς καιροσκοπισμούς που αποτυπώθηκαν στις μεταπολεμικές αξιώσεις των νικητριών δυνάμεων (Βρετανία, Γαλλία), οι οποίες ζημίωσαν την ηθική δύναμη της Διάσκεψης Ειρήνης του Παρισιού.¹⁰ Προβάλλοντας τον υφιστάμενο απομονωτισμό των ΗΠΑ, ο Roosevelt τον αντιπαρέβαλε εσχάτως με τις ουίλσονικές επιταγές: «..δεν είμαστε μέλη και δεν σκοπεύουμε να γίνουμε μέλος. Συνεργαζόμαστε με την Κοινωνία (ενν. ΚτΕ) σε κάθε θέμα που δεν είναι πρωτίστως πολιτικό και σε κάθε θέμα που αντιπροσωπεύει προφανώς τις απόψεις της και το καλό των λαών του κόσμου, που διακρίνονται από τις απόψεις και το καλό των πολιτικών ηγετών, των προνομιούχων τάξεων ή των ιμπεριαλιστικών σκοπών».¹¹ Επικαλούμενος τις ναυτικές συμφωνίες της δεκαετίας του 1920 διατύπωσε την πεποίθηση ότι η ρασιοναλιστική αμοιβαιότητα είχε ρόλο διαμορφωτικής δύναμης στις διεθνείς σχέσεις: «καμία τέτοια γενική συμφωνία για την εξάλειψη της επιθετικότητας ή την κατάργηση των επιθετικών όπλων δεν θα είχε την παραμικρή αξία σε αυτό τον κόσμο, αν δεν την συνυπέγραφαν όλα τα έθνη ανεξαιρέτως..».¹² Κατόπιν συνέδεσε τις κατευθύνσεις της εξωτερικής του πολιτικής με τις ουίλσονικές παραδόσεις: «..δεν είναι παρά μια προέκταση της θέσης του Woodrow Wilson, η πρόταση μας σε αυτή τη νεότερη γενιά, από εδώ και στο εξής ο πόλεμος των κυβερνήσεων να μετατραπεί σε ειρήνη των λαών».¹³

Μιλώντας στο Ίδρυμα Woodrow Wilson τον ίδιο καιρό, ο αμερικανός πρόεδρος έθεσε το μέτρο του ηπειρωτικού ρασιοναλισμού των Ηνωμένων Πολιτειών: «η διατήρηση της συνταγματικής διακυβέρνησης σε άλλα έθνη δεν είναι ιερή υποχρέωση που εναπόκειται αποκλειστικά στις Ηνωμένες Πολιτείες μόνο.. η καθοριστική τους πολιτική από εδώ και στο εξής θα αφορά την εναντίωση τους στον ένοπλο παρεμβατισμό..»,¹⁴ γεγονός που θα υποσκέλιζε σταδιακά το Επακολούθημα Roosevelt των αρχών του 20^{ου} αιώνα και τα παράγωγα του - τον πολιτικό και στρατιωτικό παρεμβατισμό επί του Ημισφαιρίου.¹⁵

Στα τέλη Δεκεμβρίου του 1933, με την συμβολή του υπουργού εξωτερικών Cordell Hull, οι Ηνωμένες Πολιτείες υπέγραψαν τη Σύμβαση του Μοντεβιδέο, στην οποία υποδεικνύονταν ρητά ότι «κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να παρεμβαίνει στις εσωτερικές ή τις εξωτερικές υποθέσεις του άλλου»,¹⁶ σηματοδοτώντας έτσι την εδραίωση του πολιτικού ρασιοναλισμού των Ηνωμένων Πολιτειών στην διάρκεια του Μεσοπολέμου, σαν μια ένδειξη εγκατάλειψης του πάλε ποτέ αδιατάρακτου πολιτικού συ-

⁹ U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 207

¹⁰ U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 206

¹¹ U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 206 - 207

¹² U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 208

¹³ U.S. Department of State, *United States Foreign Policy*, ο. π, σ. 208

¹⁴ παρατίθεται στο Smith. Tony, *America's mission' The United States and the Worldwide Struggle for Democracy in the 20th Century*, Princeton University Press, 1994, σ. 120

¹⁵ Smith. Tony, ο. π, σ. 121

¹⁶ παρατίθεται στο <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup15/Montevidео%20Convention.pdf> (Montevideo Convention on the Rights and Duties of States, December 1933)

μπλέγματος ανωτερότητας έναντι των υποδεέστερων σε ισχύ γειτόνων της. Επιπλέον, η Σύμβαση πρέσβευε την ειρηνική επίλυση των διαφορών των κρατών (άρθρο 10) και την μη αναγνώριση εδαφικών κεκτημένων που αποκτήθηκαν με τη χρήση βίας (άρθρο 11).¹⁷ Στην δια-αμερικανική Διάσκεψη για την Διατήρηση της Ειρήνης που συγκλήθηκε στο Μπουένος Άιρες τον Δεκέμβριο του 1936, ο Roosevelt εξήρε τα μόνιμα ιδεαλιστικά αξιώματα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, αυτή τη φορά στη βάση της κοινής ευημερίας των κρατών του Δυτικού Ημισφαιρίου: «..κυρίως λόγω των κοινών μας προσπαθειών, κάθε Έθνος σε αυτό το ημισφαίριο είναι σήμερα σε ειρήνη με τους γείτονες του.. δεν πρόκειται για διάσκεψη για να σχηματίσουμε συμμαχίες, να διαμοιράσουμε τα λάφυρα του πολέμου, να χωρίσουμε χώρες, να αντιμετωπίσουμε τους ανθρώπους σαν να ήταν πόνια σε ένα τυχερό παιχνίδι. Σκοπός μας.. είναι να διασφαλίσουμε τη συνέχιση των ευλογιών της ειρήνης.. Πέρα από τον ωκεανό βλέπουμε ηπείρους να χωρίζονται από παλιά μίση και νέους φανατισμούς. Ακούμε την απαίτηση να διορθωθούν η αδικία και η ανισότητα με την καταφυγή στο ξίφος και όχι με την προσφυγή στη λογική και την ειρηνική δικαιοσύνη. Ακούμε την κραυγή ότι νέες αγορές μπορούν να επιτευχθούν μόνο μέσω της κατάκτησης. Διαβάζουμε ότι υποτιμάται η ιερότητα των συνθηκών μεταξύ των εθνών..».¹⁸ Στον σεβασμό του απαραβίαστου αυτών των διεθνών συνθηκών¹⁹ βασίστηκαν σε μεγάλο βαθμό οι ρασιοναλιστικές πεποιθήσεις του Roosevelt, με κυρίαρχη την πίστη του στη διεθνή συνεργασία. Για τον ίδιο, ο προσδιορισμός της εθνικής πολιτικής δεν έγκειτο στο εθνικό συμφέρον με την στενή έννοια, αλλά στην ισορροπία μεταξύ του εθνικού συμφέροντος και της ευρύτερης διακρατικής αμοιβαιότητας.²⁰ Για τους αμερικανούς ρασιοναλιστές υπήρχε μια βέβαιη αλληλεπίδραση ανάμεσα στις επιταγές του ηθικού νόμου και σε εκείνα που επέβαλλε το εθνικό συμφέρον. Σε αυτή τη βάση, η εξωτερική πολιτική του Roosevelt προέβαλλε με συνέπεια την διάσταση της διπλωματικής εθιμοτυπίας σε μια ροή πολιτικής που πρέσβευε ότι υπάρχει ένα έμφυτο κριτήριο δικαιοσύνης στον πυρήνα των παραδόσεων των διεθνών κατανοήσεων. Η πολιτική προβάλλονταν ως ο τομέας της δικαιοσύνης και της διαφωτιστικής αναπαράστασης της κρατικής ηθικής, με απώτερη προοπτική την διατήρηση μιας κατάστασης «ηθικής έντασης μεταξύ του πραγματικού και του επιθυμητού» στη διεθνή πολιτική διαδικασία, η οποία εν τέλει οριοθετούνταν από την αέναη σύναψη συμφωνιών μεταξύ των κρατών ελλείψει τελικών πολιτικών επιτευγμάτων.²¹ Η επιζήτηση αμοιβαίων συμβιβασμών ταυτίζονταν με την πεποίθηση της πολιτικής του μικρότερου κακού και της εξασφάλισης της μόνης δυνατής ηθικής επιλογής, που ήταν

¹⁷ <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup15/Montevideo%20Convention.pdf> (Montevideo Convention on the Rights and Duties of States, December 1933)

¹⁸ παρατίθεται στο <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-before-the-inter-american-conference-for-the-maintenance-peace-buenos-aires> (Address at the inter-american conference for the maintenance of peace, December 1936)

¹⁹ Wight. Martin, ο. π, σ. 303

²⁰ Wight. Martin, ο. π, σ. 158

²¹ Wight. Martin, ο. π, σ. 309

η επιλογή της λιγότερο κακής λύσης. Για τον Roosevelt, η οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών ήταν εφικτή σαν μια συμπληρωματική όψη της αμοιβαίας συνεννόησης των ηγετών.²²

Ενώσω παρατηρούσε την σταδιακή διάλυση των διεθνών πολιτικών κατανοήσεων, ο Roosevelt ευρισκόμενος στο Σικάγο τον Οκτώβριο του 1937, έκανε έκκληση για έναν αποκλεισμό της παγκόσμιας ανομίας, απέναντι στην οποία έπρεπε να κινητοποιηθούν οι υγιείς δυνάμεις της διεθνούς αλληλεξάρτησης: «..υπάρχει μια αλληλεγγύη και αλληλεξάρτηση στον σύγχρονο κόσμο, τόσο τεχνικά όσο και ηθικά, που καθιστά αδύνατο για οποιοδήποτε έθνος να απομονωθεί πλήρως από τις οικονομικές και πολιτικές αναταραχές στον υπόλοιπο κόσμο, ειδικά όταν τέτοιες αναταραχές φαίνεται να εξαπλώνονται και να μην μειώνονται. Δεν μπορεί να υπάρξει σταθερότητα ή ειρήνη ούτε μέσα στα έθνη ούτε μεταξύ των εθνών παρά μόνο με νόμους και ηθικά πρότυπα που τηρούνται από όλους. Η διεθνής αναρχία καταστρέφει κάθε θεμέλιο για την ειρήνη. Θέτει σε κίνδυνο είτε την άμεση είτε τη μελλοντική ασφάλεια κάθε έθνους, μεγάλου ή μικρού. Είναι, επομένως, θέμα ζωτικού ενδιαφέροντος και ανησυχίας για τον λαό των Ηνωμένων Πολιτειών να αποκατασταθεί η ιερότητα των διεθνών συνθηκών και η διατήρηση της διεθνούς ηθικής».²³ Επαναλαμβάνοντας τα πάγια αξιώματα του αμερικανικού ιδεαλισμού, ο Roosevelt επέμεινε ότι η απειλή της κατάρρευσης της διεθνούς τάξης έγκειτο στην μαζική παραβίαση των διεθνών συνθηκών, όπως του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών, του Σύμφωνου Kellogg - Briand και της Συνθήκης των Εννέα Δυνάμεων.²⁴ Η κατάρρευση των βασικών αρχών της κοινωνίας κρατών - η ελευθερία, η ασφάλεια, το δίκαιο - είχαν αρχίσει να αποδομούνται εξαιτίας της εκτροπής της παγκόσμιας ανομίας: «..η ειρήνη, η ελευθερία και η ασφάλεια του 90% του παγκόσμιου πληθυσμού κινδυνεύουν από το υπόλοιπο 10% που απειλεί να γκρεμίσει τη διεθνή τάξη και το διεθνές δίκαιο...».²⁵ Παρά την διεθνή κρίση, η ρασιοναλιστική παράδοση των αμοιβαίων συγκλίσεων των αμερικανικών εθνών εξακολουθούσε να υφίσταται: τον Δεκέμβριο του 1938, κατά την Διάσκεψη της Λίμα (8^η διεθνή διάσκεψη αμερικανικών κρατών), οριοθετήθηκε η κοινή τους βούληση να διατηρήσουν την ειρήνη στο ημισφαίριο, και ειδικότερα η κοινή αμυντική τους βούληση απέναντι σε εξωτερικές απειλές.²⁶ Μετά την εισβολή της Γερμανίας στην Πολωνία, τον Σεπτέμβριο του 1939, οι Ηνωμένες Πολιτείες από κοινού με κράτη της Νότιας Αμερικής αποφάσισαν στην Παναμερικανική Διάσκεψη του Παναμά (Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 1939) την δημιουργία μιας ζώνης ασφάλειας 300 μιλίων περίξ των αμερικανικών δημοκρατιών, πλην του Κα-

²² Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη*, ο. π., σ. 380

²³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/october-5-1937-quarantine-speech#dp-expandable-text> (The Quarantine Speech, October 1937)

²⁴ <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/october-5-1937-quarantine-speech#dp-expandable-text> (The Quarantine Speech, October 1937)

²⁵ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-october-5-1937-quarantine-speech#dp-expandable-text> και στο Kissinger. Henry - *Διπλωματία*, ο. π., σ. 423

²⁶ Stuart. Graham, ο. π., σ. 213

ναδά και των ευρωπαϊκών αποικιών στην Καραϊβική.²⁷ Επί τη βάση αυτού του πολυμερισμού, τα αμερικανικά έθνη προειδοποίησαν τους εμπόλεμους να μην επεκτείνουν τις εχθροπραξίες εντός της ζώνης ασφάλειας της αμερικανικής ηπείρου. Η ηπειρωτική τάξη πραγμάτων είχε παραλληλιστεί με την συλλογική δράση των αμερικανικών εθνών.

Προσβλέποντας στην περαιτέρω θωράκιση της ηπείρου, η αμερικανική ηγεσία εφάρμοσε μια συστηματική πολιτική προβολής της θεωρούμενης ιδεολογικής ομοιογένειας των κρατών του ημισφαιρίου απέναντι στα ανελεύθερα κράτη του μεσοπολέμου.²⁸ Η εν λόγω ιδεολογική νομιμοποίηση της συλλογικής πολιτικής κοινότητας της ηπείρου πυροδοτήθηκε στη βάση του ηπειρωτικού ρεαλισμού των Ηνωμένων Πολιτειών, ώστε να αποσοβηθεί μια πιθανή επέκταση της επιρροής της Γερμανίας και της Ιαπωνίας στο αμερικανικό ημισφαίριο. Βασισμένη σε ιδεαλιστικές επιταγές, όπως προέβλεπε το μνημόνιο του State Department τον Σεπτέμβριο του 1939,²⁹ η αναβάθμιση της δια-αμερικανικής κοινότητας σε συμπαγή ιδεολογικό πόλο, εξυπηρετούσε επί της ουσίας απτούς ρεαλιστικούς σκοπούς.

Έτσι, η αμερικανική ηγεσία προχώρησε στη μεθοδευμένη αναγνώριση όσων καθεστώτων στο ημισφαίριο ήταν μη δημοκρατικά, τα οποία εν τέλει τα θεωρούσε άκακα για τις κοινωνίες που εκπροσωπούσαν. Τα έβλεπε σαν δικτατορίες παλαιάς κοπής, που είχαν διατηρηθεί σαν άτυπη παράδοση στο ημισφαίριο, μη ικανή να πλήξει τις ελευθερίες των αμερικανικών κοινωνιών. Με την αναγνώριση τους, η κυβέρνηση Roosevelt εξασφάλισε την ενότητα των αμερικανικών κρατών στο πεδίο της ασφάλειας και της συνεργασίας ενόψει των επεκτατικών απειλών της Γερμανίας και της Ιαπωνίας.³⁰ Με αυτή τη κίνηση, ο Roosevelt αναίρεσε ατύπως την πολιτική της μη αναγνώρισης αυταρχικών καθεστώτων στο ημισφαίριο, όπως αυτή προβλέπονταν στην εξωτερική πολιτική του πρώην προέδρου Wilson. Με δεδομένη τη διογκούμενη παγκόσμια απειλή που μπορούσε να πλήξει την αμερικανική ήπειρο, η εξάλειψη της επιρροής του Άξονα πάνω σε αυτήν έγκειτο εξίσου στην νομιμοποίηση της ιδεολογικής ομοιομορφίας της ηπείρου απέναντι σε εξωτερικές απειλές. Για να ενισχύσει τον σκοπό αυτό, ο Roosevelt επιχείρησε να μεταστρέψει το Δόγμα Μονρόε από μονομερές όργανο επιβολής της αμερικανικής πολιτικής σε αντιπροσωπευτικό ιδεώδες της παναμερικανικής πολιτικής κοινότητας.³¹

Μετά την κατάληψη της Γαλλίας και της Ολλανδίας από τις γερμανικές δυνάμεις, οι δρώντες του Δυτικού Ημισφαιρίου συγκεντρώθηκαν στη διάσκεψη της Αβάνας το 1940, λαμβάνοντας ομόφωνη απόφαση για την ανάληψη κοινής δράσης εφόσον η Γερμανία αποτολμούσε να ελέγξει τα αποικιακά υπολείμματα της Γαλλίας και της

²⁷ Stuart. Graham, ο. π, σ. 214

²⁸ Haines. Gerald, *Under the Eagle's Wing: The Franklin Roosevelt Administration Forges an American Hemisphere*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 4, 1977, σ. 373

²⁹ Department of State Memorandum, September 1939, παρατίθεται στο Haines. Gerald, ο. π, σ. 373 - 374

³⁰ Haines. Gerald, ο. π, σ. 378

³¹ Haines. Gerald, ο. π, σ. 380

Ολλανδίας στο ημισφαίριο, και ότι αν υφίστατο επιτακτική ανάγκη για την συλλογική ασφάλεια του, τότε η ανάληψη μονομερούς δράσης οποιασδήποτε αμερικανικής δύναμης για την εγγύηση της ακεραιότητας του ημισφαιρίου ήταν επιτρεπτή.³² Υπό αυτές τις συνθήκες, οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγνωρίστηκαν από κοινού σαν ηγέτιδα δύναμη αυτού του συλλογικού σκοπού,³³ λαμβάνοντας το ελεύθερο να ασκήσουν το Δόγμα Μονroe, ακόμη και μονομερώς, εφόσον υπήρχε άμεση απειλή για την ασφάλεια του ημισφαιρίου.³⁴ Η έκρηξη του πολέμου στην Ευρώπη είχε προκαλέσει δομικούς συστημικούς τριγμούς που επέφεραν τόσο την επανερμηνεία του Δόγματος Μονroe όσο και το ότι η συμβολή στην ηπειρωτική ασφάλεια ήταν υπόθεση για όλων των αμερικανικών εθνών. Εσχάτως, το Δόγμα Μονroe λειτούργησε ως εργαλείο πλουραλιστικής ενσωμάτωσης των επιμέρους αντιλήψεων ασφάλειας των αμερικανικών κρατών, πάνω σε μια κοινή βάση περιφερειακής συλλογικής πολιτικής.³⁵ Στο πεδίο της ενίσχυσης της ηπειρωτικής ασφάλειας του ημισφαιρίου, τόσο οι πρωτοβουλίες του Roosevelt, όσο και του υπουργού εξωτερικών Hull και του υφυπουργού Welles είχαν σαν βάση την αρχή της καλής προαίρεσης απέναντι στα άλλα γειτονικά κράτη.³⁶

Η γερμανική επίθεση στην Πολωνία προκάλεσε την αταλάντευτη επιμονή του Roosevelt στις πνευματικές ιδέες που είχαν διαμορφώσει τον αμερικανικό εθνικό χαρακτήρα και τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής των αμερικανών: «..η επιρροή της Αμερικής θα πρέπει να είναι συνεπής στην αναζήτηση για την ανθρωπότητα μιας τελικής ειρήνης που θα εξαλείψει, όσο είναι δυνατόν, τη συνεχιζόμενη χρήση βίας μεταξύ των εθνών.. οι περισσότεροι από εμάς στις Ηνωμένες Πολιτείες πιστεύουμε στις πνευματικές αξίες. Οι περισσότεροι από εμάς, ανεξάρτητα από την εκκλησία που ανήκουμε, πιστεύουμε στο πνεύμα της Καινής Διαθήκης - μια σπουδαία διδασκαλία που αντιτίθεται στη χρήση βίας, ένοπλης δύναμης, και προελαυνόντων στρατών.. οι συντριπτικές μάζες του λαού μας αναζητούν ειρήνη - ειρήνη εσωτερική, και το είδος της ειρήνης σε άλλες χώρες, το οποίο δεν θα θέσει σε κίνδυνο την εσωτερική μας ειρήνη..».³⁷ Στην ίδια παρέμβαση, ο Roosevelt ήγειρε ευθέως αξιώσεις ασφάλειας της Αμερικής και του ευρύτερου χώρου, γέρνοντας έτσι σταδιακά από τον ρασιοναλισμό στον πολιτικό ρεαλισμό: «..έχουμε ξεκάθαρους ιδέες και ξεκάθαρα ιδανικά εθνικής ασφάλειας και πρέπει να δράσουμε για να διαφυλάξουμε αυτήν την ασφάλεια.. αυτή η ασφάλεια συνδέεται και θα συνδέεται με την ασφάλεια του Δυτικού Ημισφαιρίου και των θαλασσών που γειτνιάζουν με αυτό. Επιδιώκουμε να κρατήσουμε τον πόλεμο μακριά από τα δικά μας

³² Stuart. Graham, ο. π, σ. 214

³³ Stuart. Graham, ο. π, σ. 214

³⁴ Stuart. Graham, ο. π, σ. 214

³⁵ Stuart. Graham, ο. π, σ. 214

³⁶ Fitzsimons. M.A, *Roosevelt: America's Strategist*, The Review of Politics, Vol. 7, No. 3, 1945, σ. 287

³⁷ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-3-1939-fireside-chat-14-european-war> (Fireside Chat on the European War, September 1939)

πυρά, εμποδίζοντας τον πόλεμο να έρθει στην αμερικανική ήπειρο.³⁸ Ως προς αυτό, έχουμε ιστορικό προηγούμενο που χρονολογείται από τις ημέρες της κυβέρνησης του προέδρου George Washington. Είναι εθνικό μας καθήκον να καταβάλουμε κάθε προσπάθεια για να κρατήσουμε αυτούς τους πολέμους έξω από την αμερικανική ήπειρο».³⁹ Η εισροή πολιτικού ρεαλισμού στην εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών, στα τέλη του 1939, σήμαινε περισσότερο την ανάγκη περιφρούρησης των αμερικανικών συμφερόντων μέσω της διατήρησης της πολιτικής της μη εμπλοκής στον πόλεμο, παρά την ανάγκη προάσπισης τους μέσω της στρατηγικής εμπλοκής σε αυτόν. Έτσι, ο Roosevelt επανέλαβε από ραδιοφώνου την πιστή τήρηση της πολιτικής της ουδετερότητας που ίσχυε μέχρι τότε.⁴⁰

Ενώσω ο πόλεμος ήταν σε στρατιωτικό τέλμα στην δυτική Ευρώπη, από τον Σεπτέμβριο του 1939 ως τον Μάιο του 1940, ο Roosevelt έστειλε τον υφυπουργό εξωτερικών Sumner Welles στην γηραιά ήπειρο στις αρχές του 1940, σε μια προσπάθεια να μεριμνήσει για μια ειρηνική διευθέτηση, θεωρώντας ότι ο Mussolini συνιστούσε μοχλό που μπορούσε να περιορίσει τη Γερμανία και να συμβάλει στην μη κλιμάκωση του πολέμου και στην παράταση του στρατιωτικού τέλματος.⁴¹ Όταν επέστρεψε ο Welles, στα τέλη Μαρτίου του 1940, στην αναφορά του προς τον πρόεδρο επεσήμανε ότι ο Mussolini κατείχε κεντρικό ρόλο στις ισορροπίες του Άξονα και ότι ο αποπλισμός της ηπείρου ήταν η καταλυτική δύναμη που μπορούσε να επιφέρει μια ειρηνική διευθέτηση.⁴² Οι αμερικανικές θέσεις έπεσαν στο κενό, έπειτα από την κατάληψη της Γαλλίας και των υπολοίπων κρατών της δυτικής Ευρώπης από τις δυνάμεις του Άξονα σε διάστημα λίγων εβδομάδων (Μάιος-Ιούνιος 1940), εξέλιξη που είχε ως δομικό επακόλουθο τον περιορισμό της Βρετανίας ως μοναδικό εξισορροπητικό πόλο στον αναθεωρητισμό του Άξονα. Η μόνη ικανότητα υπολογίσιμης εξισορρόπησης της Γερμανίας και της Ιταλίας στον ευρωπαϊκό χώρο ήταν αυτή της Βρετανίας, η οποία ήταν και το ύστατο ανάχωμα ανάμεσα στο κομβικό για την αμερικανική ασφάλεια μέτωπο του Ατλαντικού και στον γερμανικό επεκτατισμό. Για τον Roosevelt, η διατήρηση της ζώνης του Ατλαντικού στον έλεγχο της Βρετανίας ήταν εξίσου ζωτική για την ασφάλεια του Δυτικού Ημισφαιρίου, προοπτική πάνω στην οποία οριοθετήθηκε η αναμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής και η σταδιακή εγκατάλειψη της ουδέτερης στάσης της. Ακόμη και πριν την γερμανική εισβολή στην Πολωνία, ο Roosevelt είχε εγείρει αξιώσεις ασφάλειας της Αμερικής στη βάση της διασφάλισης της ευρωπαϊκής

³⁸ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-september-3-1939-fireside-chat-14-european-war> (Fireside Chat on the European War, September 1939)

³⁹ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-september-3-1939-fireside-chat-14-european-war> (Fireside Chat on the European War, September 1939)

⁴⁰ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-september-3-1939-fireside-chat-14-european-war> (Fireside Chat on the European War, September 1939)

⁴¹ Lowenthal. Mark, *Roosevelt and the Coming of the War: The Search for United States Policy, 1937 - 1942*, Journal of Contemporary History, Vol. 16, No. 3, 1981, σ. 419

⁴² Lowenthal. Mark, ο. π, σ. 420

πολιτικής τάξης πραγμάτων, με αφορμή την κατάληψη της Πράγας, τον Απρίλιο του 1939, από τις ναζιστικές δυνάμεις: «.. η απρόσκοπτη πολιτική, οικονομική και κοινωνική ανεξαρτησία κάθε μικρού έθνους του κόσμου έχει σχέση με την εθνική μας ασφάλεια και ευημερία. Κάθε έθνος που εξαφανίζεται αποδυναμώνει την εθνική μας ασφάλεια και ευημερία».⁴³

Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1940, παρατηρώντας την Βρετανία να έχει περιέλθει σε δεινή θέση στην πολιτική υπεράσπισης του μετώπου του Ατλαντικού, η αμερικανική ηγεσία έκανε ένα ακόμη αποφασιστικό βήμα υποβάθμισης της πολιτικής της ουδετερότητας, εγκρίνοντας την παραχώρηση 50 αντιτορπιλικών πλοίων στην Βρετανία με αντάλλαγμα την εξασφάλιση δικαιωμάτων γης σε βρετανικές υπερωκεάνιες κτήσεις στην περιοχή του δυτικού Ατλαντικού. Στο εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών, η σχολή των αντι-επεμβατικών ήταν αμφίθυμη για την πολιτική της αμερικανικής κυβέρνησης, για το κατά πόσο αυτή η αμερικανοβρετανική σύμπραξη συνιστούσε συμβολή στην ενδυνάμωση της αμερικανικής άμυνας ή αντίθετα στην είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών στον πόλεμο.⁴⁴ Θεωρούσαν ότι έφερνε τον μιλιταρισμό στο εσωτερικό της κοινωνίας και μια νοοτροπία επεμβατισμού στις εξωτερικές υποθέσεις της χώρας.⁴⁵ Για τους ίδιους, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έπρεπε να πολεμούν τους πολέμους άλλων κρατών, ιδιαίτερα εκείνους των παρηκμασμένων και διεφθαρμένων αποικιοκρατικών δυνάμεων της Ευρώπης.⁴⁶ Παρά τις αντιδράσεις στο Κογκρέσο, ο Roosevelt ήταν πεπεισμένος ότι ήταν σε θέση να τις υπερβεί μπροστά στη διογκουμένη απειλή για την Ευρώπη και για τη διηπειρωτική ασφάλεια: «..το Κογκρέσο θα σηκώσει θύελλα για αυτό, αλλά ακόμη και μιας μέρας καθυστέρηση, μπορεί να σημάνει το τέλος του πολιτισμού.. αν είναι να επιβιώσει η Βρετανία, πρέπει να δράσουμε».⁴⁷ Η ανάγκη εξισορρόπησης της Γερμανίας σε όλο το εύρος του Ατλαντικού αποτυπώθηκε ξανά, σε νέο ραδιοφωνικό μήνυμα του Roosevelt, τον Δεκέμβριο του 1940: «..λαμβάνοντας υπόψη τη φύση αυτής της αναμφισβήτητης απειλής.. οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν κανένα δικαίωμα ή λόγο να ενθαρρύνουν συζήτηση για ειρήνη, μέχρι να έρθει η μέρα που θα υπάρξει σαφής πρόθεση από την πλευρά των επιθετικών εθνών να εγκαταλείψουν κάθε σκέψη να κυριαρχήσουν ή να κατακτήσουν τον κόσμο... μερικοί από τους ανθρώπους μας αρέσκονται να πιστεύουν ότι οι πόλεμοι στην Ευρώπη και την Ασία δεν μας ενδιαφέρουν. Αλλά είναι ένα θέμα μέγιστης ζωτικής σημασίας για εμάς να μην αποκτήσουν οι ευρωπαίοι και ασιάτες διαμορφωτές του πολέμου τον έλεγχο των ωκεανών που οδηγούν σε αυτό το ημισφαίριο».⁴⁸ Ο Roosevelt αποτύπωνε

⁴³ παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο. π, σ. 427

⁴⁴ Kimball. Warren, *Franklin Roosevelt and World War II*, Presidential Studies Quarterly, Vol. 34, No. 1, 2004, σ. 87

⁴⁵ Kimball. Warren, ο. π, σ. 88

⁴⁶ Kimball. Warren, ο. π, σ. 91

⁴⁷ Kimball. Warren, ο. π, σ. 87 και στο Tully. Grace, *My Boss*, Charles Scribner's Sons, 1949, σ. 244

⁴⁸ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-29-1940-fire-side-chat-16-arsenal-democracy> (Fireside Chat on the "Arsenal of Democracy", December 1940)

φανερά ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες επιζητούσαν εξίσου, στο μέτωπο της Ανατολής, την αποτελεσματική εξισορρόπηση της Ιαπωνίας από το καθεστώς του Chiang Kai-shek. Αφού υπενθύμισε τις παραδόσεις ασφάλειας που είχαν θεσμοθετήσει οι Ηνωμένες Πολιτείες στο δυτικό ημισφαίριο με την εφαρμογή του Δόγματος Μονroe, προειδοποίησε ότι η ήπια προσέγγιση και η πολιτική του κατευνασμού έναντι του αναθεωρητισμού του Άξονα συνιστούσε αφέλεια: «..η εμπειρία των τελευταίων δυο χρόνων έχει αναμφίβολα δείξει ότι κανένα έθνος δεν μπορεί να κατευνάσει τους Ναζί.. δεν μπορεί να υπάρξει κατευνασμός απέναντι στην σκληρότητα..οι αμερικανοί κατευναστές αγνοούν την προειδοποίηση που βρίσκεται στην τύχη της Αυστρίας, της Τσεχοσλοβακίας, της Πολωνίας, της Νορβηγίας, του Βελγίου, της Ολλανδίας, της Δανίας και της Γαλλίας».⁴⁹ Πεποίθηση του Roosevelt ήταν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να σταθούν στην παγκόσμια πολιτική σαν ένα «οπλοστάσιο δημοκρατίας», ότι η αύξηση της αμυντικής της παραγωγής εξυπηρετούσε άμεσα την εθνική της πολιτική, καθώς υποβοηθούσε τις Συμμαχικές δυνάμεις να ανταποκριθούν στις ανάγκες του πολέμου.⁵⁰ Την αποστροφή του για τον κατευνασμό που είχε προηγηθεί τα προηγούμενα χρόνια έναντι των επεκτατικών δυνάμεων της Ευρώπης και της Ασίας την είχε προβάλει ήδη από τον Οκτώβριο του 1940, σε μια δημόσια ομιλία του στο Ντέιτον του Οχάιο. Σε αυτήν, επεσήμανε ότι η αμερικανική στρατηγική κινητοποίηση αποσκοπούσε στην επαρκή εξισορρόπηση των αναθεωρητικών δρώντων διεθνώς, μέσω της απρόσκοπτης μεταφοράς πολεμικού υλικού στις συμμαχικές δυνάμεις: «..κανένας συνδυασμός δικτατοριών στην Ευρώπη και την Ασία δεν θα σταματήσει την βοήθεια που δίνουμε στους σχεδόν τελευταίους (εναπομείναντες) ελεύθερους λαούς που τις κρατούν μακριά».⁵¹ Επιπλέον, διατύπωσε ότι η ασφάλεια του ημισφαιρίου ήταν αλληλένδετη με την ειρηνική χρήση του Ατλαντικού και του Ειρηνικού.⁵² Η ανάγκη κινητοποίησης του αμερικανικού «οπλοστασίου» διευκολύνθηκε σταδιακά, στην αρχή με την τροποποίηση του Νόμου Ουδετερότητας του 1937, και εν συνεχεία με την Συμφωνία Αντιτορπλικών έναντι Βάσεων το 1940. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες, η επαύξηση της άμυνας των συμμαχικών εθνών εκ-λαμβάνονταν σαν προέκταση της ίδιας της αμερικανικής ασφάλειας.

Την προσκόλληση της Αμερικής στην πολιτική της εξισορρόπησης διατύπωσε εκ νέου ο Roosevelt, τον Ιανουάριο του 1941, στην Ομιλία του προς το αμερικανικό Έθνος (address at the state of the Union): «..δεσμευόμαστε για την πλήρη εθνική άμυνα.. για την πλήρη υποστήριξη όλων εκείνων των αποφασιστικών λαών, οπουδήποτε αντι-

⁴⁹ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-december-29-1940-fireside-chat-16-arsenal-democracy> (Fireside Chat on the “Arsenal of Democracy”, December 1940)

⁵⁰ Shepardson. Whitney, *The United States as an Arsenal of Democracy*, Proceedings of the Academy of Political Science, vol. 19, No. 3, 1941, σ. 36 - 43

⁵¹ Shepardson. Whitney, ο. π, σ. 36

⁵² Shepardson. Whitney, ο. π, σ. 36

στέκονται στην επιθετικότητα και έτσι κρατούν τον πόλεμο μακριά από το ημισφαίριο μας.. (δεσμευόμαστε) στην πρόταση ότι οι αρχές της ηθικής και οι εκτιμήσεις για τη δική μας ασφάλεια δεν θα μας επιτρέψουν ποτέ να συναινέσουμε σε μια ειρήνη που υπαγορεύεται από επιτιθέμενους και υποστηρίζεται από κατευναστές..».⁵³ Στην ίδια ομιλία, ο Roosevelt διακήρυξε το όραμα του για μια οικουμενική φιλελεύθερη τάξη η οποία θα διαπερνούσε την διεθνή κοινωνία των κρατών και θα έφτανε ως την πρωταρχική κοινωνία των ατόμων. Στην διακήρυξη των Τεσσάρων Ελευθεριών⁵⁴ προεσβούνταν η διασφάλιση της Ελευθερίας του λόγου και της έκφρασης, της Ελευθερίας της πίστης στο Θεό, της Ελευθερίας από την Ανάγκη, δηλαδή η απολύτρωση του ανθρώπου από την φτώχεια και την δυσχέρεια, και η διασφάλιση της Ελευθερίας από τον φόβο, που αντανάκλωνταν στο όραμα της συλλογικής μείωσης των πολεμικών εξοπλισμών και των ορίων της φυσικής επιθετικότητας των κρατών με στόχο την διαμόρφωση ήπιων σχέσεων γειτονίας μεταξύ τους.⁵⁵

Τον Μάρτιο του 1941, με αφορμή την ψήφιση του Νόμου Εκμίσθωσης και Δανεισμού, οι Ηνωμένες Πολιτείες επισφράγισαν τη συνθήκη της απεμπόλησης της ουδετερότητας στην εξωτερική πολιτική. Ενόσω το ρεύμα των απομονωτιστών δεχονταν ιστορικούς τριγμούς, ο γερουσιαστής Vandenberg, ηγετική φυσιογνωμία αυτού, προειδοποιούσε τον Μάρτιο του 1941 για την προοπτική της ενεργητικής εμπλοκής των Ηνωμένων Πολιτειών στον πόλεμο: «..έχουμε πετάξει τον Αποχαιρετιστήριο Λόγο του Washington στον κάλαθο των αγρήστων. Έχουμε βουλιάξει στην πολιτική της ισχύος και στους πολέμους της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. Κάναμε το πρώτο βήμα σε έναν δρόμο από τον οποίο δεν θα μπορέσουμε ποτέ να ξαναβγούμε».⁵⁶ Λίγες μέρες μετά την ψήφιση του Νόμου, ο Roosevelt μιλώντας από τον Λευκό Οίκο επεσήμανε το ιδεολογικοπολιτικό χάσμα των συστημάτων διακυβέρνησης της Ναζιστικής Γερμανίας και των ελεύθερων εθνών του κόσμου: «..οι ναζιστικές δυνάμεις δεν επιδιώκουν απλές τροποποιήσεις σε αποικιακούς χάρτες ή σε μικρά ευρωπαϊκά σύνορα. Επιδιώκουν ανοιχτά την καταστροφή όλων των εκλεκτικών συστημάτων διακυβέρνησης σε κάθε ήπειρο - συμπεριλαμβανομένης της δικής μας. Επιδιώκουν να εγκαθιδρύσουν συστήματα διακυβέρνησης βασισμένα στον αυστηρό έλεγχο όλων των ανθρώπινων όντων από μια χούφτα μεμονωμένων ηγεμόνων που έχουν καταλάβει την εξουσία με τη βία..».⁵⁷ Για τον ίδιο, η όλη πολιτική της Γερμανίας δεν ήταν μια συμβατική δε-

⁵³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-6-1941-state-union-four-freedoms> (Four Freedoms, January 1941)

⁵⁴ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-6-1941-state-union-four-freedoms> (Four Freedoms, January 1941)

⁵⁵ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-6-1941-state-union-four-freedoms> (Four Freedoms, January 1941)

⁵⁶ παρατίθεται στο Adler. Selig, *The Isolationist Impulse*, Greenwood Press, σ. 312, και στο Kissinger. Henry, ο. π, σ. 434

⁵⁷ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-15-1941-lend-lease> (Speech on Lend Lease, March 1941)

σποτική πολιτική αλλά μια καλά υπολογισμένη συνομοσία που αποσκοπούσε στον έλεγχο όλων των ελεύθερων κοινωνιών ανά τον κόσμο.⁵⁸ Εν συνεχεία, αποτύπωσε την ρασιοναλιστική αντίληψη της προοπτικής σύστασης μιας παγκόσμιας τάξης που θα βασιζόνταν σε νομότυπες πολιτικές δομές: «..η τάξη μεταξύ των Εθνών προϋποθέτει κάτι διαρκές - κάποιο σύστημα δικαιοσύνης κάτω από το οποίο τα άτομα.. είναι πρόθυμα να ζήσουν. Η ανθρωπότητα δεν θα δεχτεί ποτέ μόνιμα ένα σύστημα που επιβάλλεται από την κατάκτηση και βασιζείται στη δουλεία..».⁵⁹

Επικαλούμενος σε ραδιοφωνική του ομιλία, τον Μάιο του 1941, την ιδεαλιστική παράδοση της διασφάλισης της ελευθερίας των θαλασσών, ο Roosevelt ερμήνευσε με έναν υποβόσκοντα γεωπολιτικό ρεαλισμό τον νεοπαγή ρόλο των Ηνωμένων Πολιτειών στο πεδίο των παγκόσμιων συσχετισμών ισχύος, υπονοώντας μια πολιτική υπερπόντιας εξισορρόπησης του Άξονα και πολιτικού ρεαλισμού που πρέσβευε ότι η ασφάλεια των ΗΠΑ μπορούσε να επιτευχθεί μόνο σε παγκόσμια κλίμακα, πέρα από τα στενά ηπειρωτικά όρια και ότι η διεθνής ειρήνη ήταν αδιαίρετη, σε συνδυασμό ωστόσο με την αποδοχή της ύπαρξης τριβής μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων⁶⁰: «.. οι Δυνάμεις του Άξονα δεν μπορούν να επιτύχουν τον στόχο τους για παγκόσμια κυριαρχία αν δεν αποκτήσουν πρώτα τον έλεγχο των θαλασσών.. και για να το επιτύχουν πρέπει να καταλάβουν τη Μεγάλη Βρετανία. Τότε θα μπορούσαν να έχουν τη δύναμη να υπαγορεύουν (την πολιτική τους) στο Δυτικό Ημισφαίριο.. η ναζιστική κατοχή της Ισλανδίας ή των βάσεων στη Γροιλανδία θα έφερνε τον πόλεμο κοντά στις ηπειρωτικές ακτές μας, επειδή αυτά τα μέρη είναι σκαλοπάτι για το Λαμπραντόρ και τη Νέα Γη, για τη Νέα Σκωτία.. για τις ίδιες τις βόρειες Ηνωμένες Πολιτείες, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων βιομηχανικών κέντρων στο Βορρά, την Ανατολή και την μέση Δύση.. θα αντισταθούμε ενεργά όπου χρειαστεί, και με όλους τους πόρους μας, σε κάθε προσπάθεια του Χίτλερ να επεκτείνει τη ναζιστική του κυριαρχία στο Δυτικό Ημισφαίριο ή να το απειλήσει. Θα αντισταθούμε ενεργά σε κάθε προσπάθειά του να αποκτήσει τον έλεγχο των θαλασσών. Επιμένουμε στη ζωτική σημασία της διατήρησης του χιτλερισμού μακριά από οποιοδήποτε σημείο του κόσμου που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως βάση επίθεσης κατά της Αμερικής..».⁶¹ Λίγο μετά επανέλαβε τις ιδεαλιστικές αξιώσεις που είχε διατυπώσει τον Ιανουάριο του 1941, υπερασπιζόμενος εκ νέου την ανασύνθεση της μεταπολεμικής παγκόσμιας τάξης στη βάση της διεθνοποίησης ορισμένων θεμελιωδών ατομοκεντρικών ελευθεριών που θα είχαν άμεσο αντίκτυπο στις διεθνείς σχέσεις: «..δεν θα δεχθούμε έναν κόσμο, όπως ο μεταπολεμι-

⁵⁸ Steele. Richard, *Franklin D. Roosevelt and His Foreign Policy Critics*, Political Science Quarterly, Vol. 94, No. 1, 1979, σ. 16

⁵⁹ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-march-15-1941-lend-lease> (Speech on Lend Lease, March 1941)

⁶⁰ Kimball. Warren, *The Juggler: Franklin Roosevelt as Wartime Statesman*, Princeton University Press, 1991, σ. 187

⁶¹ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/may-27-1941-fireside-chat-17-unlimited-national-emergency> (Fireside Chat on an Unlimited National Emergency, May 1941)

κός κόσμος της δεκαετίας του 1920, στον οποίο οι σπόροι του χιτλερισμού μπορούν να φυτευτούν ξανά και να αφηθούν να αναπτυχθούν. Θα δεχτούμε μόνο έναν κόσμο αφιερωμένο στην ελευθερία του λόγου και της έκφρασης - την ελευθερία του καθενός να λατρεύει τον Θεό με τον δικό του τρόπο - την ελευθερία από την έλλειψη - και την ελευθερία από τον τρόμο...».⁶² Στην ρουζβελτιανή σκέψη διαπλέκονταν παράλληλα το παραδοσιακό δόγμα της ελευθερίας των θαλασσών, η δια-αμερικανική αλληλεγγύη των Αμερικανικών Δημοκρατιών και του Καναδά και η *σκόπιμη* διατήρηση του απαραβίαστου του Δυτικού Ημισφαιρίου.⁶³

Η ταλάντευση του Roosevelt ανάμεσα στον ρεαλισμό και τον ρασιοναλισμό ήταν διάχυτη, ενόσω οι Ηνωμένες Πολιτείες εφάρμοζαν αργά αλλά μεθοδικά μια πολιτική εξισορρόπησης απέναντι στις απειλές του Άξονα και ταυτόχρονα διακήρυτταν ορισμένες πάγιες φιλελεύθερες αρχές πολιτικής ενόψει της διαμόρφωσης της επερχόμενης μεταπολεμικής παγκόσμιας τάξης. Η ιδέα της οικοδόμησης μιας οικουμενικής φιλελεύθερης τάξης σε έναν μεταπολεμικό κόσμο *ανοιχτών θυρών* αποτυπώθηκε τον Αύγουστο του 1941 στην Χάρτα του Ατλαντικού που υπεγράφη από τον Roosevelt και τον βρετανό πρωθυπουργό Winston Churchill, στον απόηχο διμερούς Διάσκεψης των δυο κρατών στον ναύσταθμο της Argentia στη Νέα Γη. Επί της ουσίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες επαναδιατύπωσαν μέσω της Διάσκεψης τις σταθερές ουίλσονικές επιταγές του πρόσφατου πολιτικού παρελθόντος: την αποστροφή τους για τις έκνομες εδαφικές διεκδικήσεις, τις καιροσκοπικές εδαφικές αλλαγές με τη χρήση βίας, την βούληση τους για την υπεράσπιση της ελευθερίας των θαλασσών και της αυτοδιάθεσης των λιγότερο ανεπτυγμένων λαών, την αποκατάσταση της αυτοκυβέρνησης σε όσους εξ' αυτών τη στερούνταν, και τον περιορισμό των εμπορικών φραγμών.⁶⁴ Επιπλέον, η Χάρτα προέβλεπε την δυνατότητα παγκόσμιας συνεργασίας για την εξασφάλιση καλύτερων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών για τις ανθρώπινες κοινωνίες, την προτροπή αποκήρυξης της χρήσης βίας στη διεθνή ζωή και ειδικότερα τον αποπλισμό των επιτιθέμενων εθνών.⁶⁵ Σε συνάφεια με αυτό, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Βρετανία επεσήμαναν την βούληση τους να συνδράμουν μεταπολεμικά για τον κοινό περιορισμό των εξοπλισμών όλων των κρατών για την εξομάλυνση της διεθνούς ζωής.⁶⁶ Επηρεασμένη από την αμερικανική εμπειρία, η Χάρτα είχε στον πυρήνα της το ιδεολογικο-πολιτικό και ηθικό αποτύπωμα των Ηνωμένων Πολιτειών, αφού διαπνέονταν εμφανώς από την ρουζβελτιανή πολιτική φιλοσοφία του New Deal, αποτελώντας εν πολλοίς μια αντεστραμμένη προβολή του στη διεθνή πολιτική ζωή: τόσο η βελτίωση των κοινωνικών

⁶² παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/may-27-1941-fireside-chat-17-ultimate-national-emergency> (Fireside Chat on an Unlimited National Emergency, May 1941)

⁶³ <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/may-27-1941-fireside-chat-17-ultimate-national-emergency> (Fireside Chat on an Unlimited National Emergency, May 1941)

⁶⁴ παρατίθενται στο <https://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp> (The Atlantic Charter, August 1941)

⁶⁵ παρατίθενται στο ίδιο, <https://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp> (The Atlantic Charter, Aug 1941)

⁶⁶ παρατίθεται στο ίδιο, <https://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp> (The Atlantic Charter, Aug 1941)

και βιοτικών συνθηκών των λαών, δηλαδή η «ελευθερία από την ανάγκη», όσο και η «ελευθερία από το φόβο» συγκροτούσαν θεμελιώδεις επιταγές της ρουζβελτιανής πολιτικής φιλοσοφίας.⁶⁷

Ενώσω οι δυο πλευρές βρίσκονταν σε συνομιλίες για τη σύνταξη κοινών θέσεων στη Διάσκεψη, ο Roosevelt είχε την πεποίθηση ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης μπορούσε να εφαρμοστεί τόσο στον ευρωπαϊκό χώρο όσο και στον ασιατικό.⁶⁸ Για την ενσάρκωση αυτής της προοπτικής, οι ευρωπαϊκές δυνάμεις έπρεπε να συμβάλλουν στην άμεση αυτοκυβέρνηση και την ανεξαρτησία των υπερπόντιων αποικιών τους.⁶⁹ Θέση της Αμερικής ήταν ότι τα εδάφη που είχαν κατακτήσει οι Ιάπωνες εν μέσω πολέμου και τα οποία θα απελευθέρωναν οι Συμμαχικές δυνάμεις δεν έπρεπε να εισέλθουν μεταπολεμικά σε ένα νέο καθεστώς επικυριαρχίας από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις.⁷⁰ Για τους αμερικανούς, η διαδικασία της αυτοδιάθεσης έπρεπε να στηριχθεί στη νομιμοποιητική δομή των Ενωμένων Εθνών, που θα αναλάμβαναν εν τέλει την άσκηση διεθνούς κηδεμονίας (trusteeship), ιδίως σε λαούς που δεν μπορούσαν να περιέλθουν από μόνοι τους σε καθεστώς αυτονομίας.⁷¹ Παλαιότερα, ο Roosevelt τασσόμενος υπέρ της συμμετοχής της Αμερικής στην Κοινωνία των Εθνών⁷² στήριξε το όραμα για μια ισότιμη κοινωνία κρατών στη μεταπολεμική διεθνή δομή, χωρίς ωστόσο να αποκλείει τότε την διατήρηση των αποικιακών κτήσεων της Αμερικής ή των αποικιών των ευρωπαϊκών κρατών.⁷³ Από τη θέση του προέδρου τώρα, ο Roosevelt έγινε υπέρμαχος της καθολικής αυτοδιάθεσης των λαών· όπως προηγουμένως είχε κάνει εκκλήσεις προς το Κογκρέσο υπέρ της αυτοκυβέρνησης του Πουέρτο Ρίκο και της προοπτικής χορήγησης πλήρους ανεξαρτησίας στις Φιλιππίνες (1934),⁷⁴ έτσι τώρα εν μέσω πολέμου εξακολουθούσε να πρεσβεύει τις ίδιες θέσεις. Για τον Roosevelt, ο ιαπωνικός επεκτατισμός έπληττε την δυνατότητα εξασφάλισης αυτοκυβέρνησης στους λαούς της Ασίας.⁷⁵ Εξίσου προβληματική συνθήκη ήταν η ακολουθούμενη πολιτική της Βρετανίας στην ανατολική Ασία. Για τον ίδιο, οι βρετανικές αποικίες στην Ινδία, τη Μπούρμα, την Ινδοκίνα και την Ινδονησία, καθώς και οι υπόλοιπες στην Αφρική και τη Μέση Ανατολή έπρεπε να αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους.⁷⁶ Ιδιαίτερα στην Ασία, η αμερικανική διοίκηση θεωρούσε ότι η παρατεταμένη κατοχή των εκεί αποικιών και η παράταση της εξάρτησης τους θα δημιουρ-

⁶⁷ Stone. Julis, *Peace Planning and the Atlantic Charter*, The Australian Quarterly, Vol. 14, No. 2, 1942, σ. 17

⁶⁸ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, *The Anti-Colonial Policies of Franklin D. Roosevelt*, Political Science Quarterly, Vol. 70, No. 1, 1955, σ. 1

⁶⁹ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 1

⁷⁰ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 1

⁷¹ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 1

⁷² Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 2

⁷³ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 2

⁷⁴ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 4

⁷⁵ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 4

⁷⁶ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 5 - 6

γούσε δυνητικές εστίες πόλεμου μελλοντικά.⁷⁷ Η ανεξάρτηση αυτών των εδαφών από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις θα άνοιγε εν τέλει τον δρόμο για μια μόνιμη ειρήνη.⁷⁸ Τον Μάρτιο του 1942 ο Roosevelt πρότεινε στον Churchill τον σχηματισμό προσωρινής κυβέρνησης στην Ινδία, βασισμένη στο πρότυπο της προσωρινής κυβέρνησης των 13 ανεξάρτητων αμερικανικών Πολιτειών του 1783.⁷⁹ Για τους Αμερικανούς, η αμετάβλητη αντίρρηση των Βρετανών απέναντι στα εθνικιστικά απελευθερωτικά κινήματα των αποικιών θα δημιουργούσε συνθήκες έκρυθμης επανάστασης στο εσωτερικό τους με πολύ πιο βίαια αποτελέσματα στο τέλος.⁸⁰ Λίγους μήνες αργότερα, τον Ιούνιο του 1942, ο Roosevelt υποστήριξε ότι τα νησιά που ήταν υπό ιαπωνική εντολή (mandate), μαζί με την Ινδοκίνα και τις Ολλανδικές ανατολικές Ινδίες, έπρεπε να περιέλθουν στον έλεγχο τριών ή τεσσάρων δυνάμεων μετά την επικράτηση των Συμμάχων στο μέτωπο του Ειρηνικού.⁸¹ Μετά από δυο μήνες, τον Αύγουστο του ίδιου έτους, η αμερικανική ηγεσία πρότεινε στην Βρετανία να διακηρύξουν από κοινού στη δημόσια σφαίρα τη πρόθεση τους να ασχοληθούν με γοργό ρυθμό για την παγκόσμια αποαποικιοποίηση μεταπολεμικά.⁸²

Ευρύτερα, ο Roosevelt προσέβλεπε στην σταδιακή αυτονόμηση των ασιατικών αποικιών της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Ολλανδίας, και όχι σε μια επιτακτική πρόοδο που θα συνέπιπτε με την εμπόλεμη κατάσταση.⁸³ Ο ίδιος είχε επιφυλάξεις για το ποιο θα ήταν το καθεστώς των γαλλικών αποικιών μετά τον πόλεμο, εφόσον οι Ηνωμένες Πολιτείες θα τις απελευθέρωναν από την ιαπωνική κατοχή και θα τις έθεταν σε διαδικασία παραχώρησης πίσω στην Γαλλία χωρίς να λάβουν διαβεβαιώσεις για την ομαλή μετάβαση τους στο status της αυτοκυβέρνησης.⁸⁴ Το γεγονός ότι επιζητούσε τον περιορισμό και την απροθυμία στήριξης των γαλλικών και βρετανικών ιμπεριαλιστικών φιλοδοξιών στην Άπω Ανατολή μεταπολεμικά⁸⁵ επιβεβαιώθηκε και στην συνομιλία του με τον βρετανό υπουργό εξωτερικών Eden, κατά την επίσκεψη αυτού στην Ουάσιγκτον, μετά τη Διάσκεψη της Καζαμπλάνκα (1943). Ο Roosevelt του εξέφρασε την πρόθεση των Ηνωμένων Πολιτειών να μην ενθαρρύνουν οποιοδήποτε εκ νέου έλεγχο των ασιατικών αποικιών από εξωτερικές δυνάμεις ή την μεταλλαγή τους σε σφαίρες επιρροής μετά την απάλειψη της ιαπωνικής επικυριαρχίας από τα εν λόγω εδάφη.⁸⁶ Εν μέσω της συνάντησης του με τον Churchill στη Νέα Γη, ο Roosevelt τά-

⁷⁷ Hull. Cordell, *Memoirs, Vol. II*, Hodder & Stoughton, 1948, σ. 1601

⁷⁸ Hull. Cordell, ο. π., σ. 1601

⁷⁹ Williams. J., *The Joint Declaration on the Colonies: An Issue in Anglo-American Relations, 1942-1944*, *British Journal of International Studies*, Vol. 2, No. 3, 1976, σ. 273

⁸⁰ Williams. J., ο. π., σ. 273

⁸¹ Williams. J., ο. π., σ. 270

⁸² Williams. J., ο. π., σ. 267

⁸³ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π., σ. 9

⁸⁴ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π., σ. 10

⁸⁵ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π., σ. 10, παρατίθεται και στο Roosevelt. Elliott, *As He Saw It*, Duell, Sloan & Pearce, 1946, σ. 114 - 116

⁸⁶ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π., σ. 10

χθηκε αποφασιστικά υπέρ της αποκήρυξης της πεπερασμένης παράδοσης της διεθνούς αποικιοκρατίας, ενόψει αυτού που έβλεπε ότι ερχόταν, που δεν ήταν άλλο από μια συμμετοχική παγκόσμια τάξη στη μεταπολεμική εποχή: «αν θέλουμε να δημιουργήσουμε μια σταθερή ειρήνη, θα πρέπει να συμπεριλάβουμε και την μέριμνα για υπανάπτυκτες χώρες.. δεν μπορούμε να δεχτούμε ότι πολεμάμε ενάντια στην φασιστική δουλεία, χωρίς να αγωνιζόμαστε ταυτόχρονα για την απολύτρωση όλων των λαών του κόσμου από μια απαρχαιωμένη αποικιοκρατική πολιτική».⁸⁷ Κατηγόρησε την Βρετανία ότι οι εμπορικές της πολιτικές ευθύνονταν για το χαμηλό βιοτικό επίπεδο των εξαρτημένων λαών που υπάγονταν στο αποικιοκρατικό της σύστημα.⁸⁸ Οι αμερικανοί διαμορφωτές πολιτικής έβλεπαν τον Churchill σαν βικτοριανό καιροσκόπο του 19^{ου} αιώνα, απομεινάρι της διεθνούς πολιτικής του Παλαιού Κόσμου.⁸⁹ Ενίσταντο ότι πίσω από την στρατιωτική πολιτική του κρύβονταν απτοί πολιτικοί σκοποί και όχι μόνο στενοί στρατιωτικοί.⁹⁰ Στην προτίμηση του για το προνομιακό αυτοκρατορικό εμπόριο, οι Αμερικανοί έβλεπαν το είδος της πολιτικής που παρήγαγε διαρκώς πολέμους στο παρελθόν, ενώ η βούληση του περί ωμής διευθέτησης εδαφικών ζητημάτων και παράκαμψης της βούλησης των άμεσα εμπλεκόμενων λαών σε αυτές, τους έκανε να τον βλέπουν σαν έναν ακόμη πολιτικό που ασκούσε πολιτική ισχύος στα παγκόσμια πράγματα.⁹¹ Ήδη πριν τη Διάσκεψη της Τεχεράνης, ο Roosevelt και οι σύμβουλοι του έβλεπαν σαν βαρίδιο τον ρόλο της Μ. Βρετανίας στην προοπτική της αμερικανο-σοβιετικής συνεργασίας. Απέρριπταν το Λονδίνο ως ενδιάμεσο δρόντα ανάμεσα στις Ηνωμένες Πολιτείες και την ΕΣΣΔ. Ο Roosevelt, από τη μεριά του, έβλεπε τη χώρα του σαν ενδιάμεση μεσολαβητική δύναμη ανάμεσα στη Μ. Βρετανία και την ΕΣΣΔ.⁹² Στη μεταπολεμική τάξη, εκείνο που έπρεπε να επικρατήσει ήταν η ανάπτυξη όλων των υποδεέστερων λαών, δίχως αποκλεισμούς, και η ισότιμη πρόσβαση τους σε κοινωνικά και εμπορικά αγαθά, θέση που τονίστηκε στο μέγιστο από την αμερικανική ηγεσία κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης.⁹³ Για τον Roosevelt, η διάλυση της διεθνούς αποικιοκρατίας μπορούσε να πραγματοποιηθεί μέσω ενός συστήματος διεθνούς κηδεμονίας στην Ινδοκίνα και την υπόλοιπη Ασία, καθώς και με τη δημιουργία ενός δικτύου ναυτικών και αεροπορικών βάσεων ανά τον κόσμο που θα ήταν υπό τον έλεγχο των Ενωμένων Εθνών.⁹⁴

⁸⁷ παρατίθεται στο Louis. R. William, *Imperialism at Bay: The United States and the Decolonization of the British Empire, 1941-1945*, Oxford University Press, 1978, σ. 121, και στο Roosevelt. Elliott, ο. π, σ. 36 - 37

⁸⁸ Pressnell L.S & Hopkins. Sheila, *A Canard Out of Time? Churchill, the War Cabinet and the Atlantic Charter, August 1941*, Review of International Studies, Vol. 14, No. 3, 1988, σ. 226

⁸⁹ Kimball. Warren, ο. π, σ. 66

⁹⁰ Kimball. Warren, ο. π, σ. 66

⁹¹ Kimball. Warren, ο. π, σ. 68

⁹² Kimball. Warren, ο. π, σ. 92, 104, 193

⁹³ Pressnell L.S & Hopkins. Sheila, ο. π, σ. 226

⁹⁴ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 17

Η αποστροφή της αμερικανικής κυβέρνησης για την αποικιοκρατική ιδιοσυγκρασία της βρετανικής εξωτερικής πολιτικής και εν γένει την ευρωπαϊκή αποικιοκρατία επιβεβαιώθηκε ξανά, λίγους μήνες μετά τη Διάσκεψη του Ατλαντικού, από τον υφυπουργό εξωτερικών Sumner Welles: «εάν αυτός ο πόλεμος διεξάγεται πραγματικά για την απελευθέρωση λαών, θα πρέπει να διασφαλίσει την ισότητα τους όχι μόνο στην αμερικανική ήπειρο αλλά παντού στον κόσμο. Η νίκη μας πρέπει να φέρει μαζί της την απολύτρωση όλων των λαών.. Η εποχή του ιμπεριαλισμού έχει τελειώσει..».⁹⁵ Η εμπειρική μεταλλαγή του συστήματος διεθνών σχέσεων την επαύριο του πολέμου έπρεπε να εδράζεται στην αδιατάρακτη οικουμενική εμβέλεια της αυτοδιάθεσης όλων των εξαρτώμενων λαών: «..το δικαίωμα των λαών στην ελευθερία τους πρέπει να αναγνωριστεί όπως ο πολιτισμένος κόσμος έχει αναγνωρίσει εδώ και καιρό το δικαίωμα του ατόμου στην προσωπική του ελευθερία. Οι αρχές της Χάρτας του Ατλαντικού πρέπει να είναι εγγυημένες σε ολόκληρο τον κόσμο - σε όλους τους ωκεανούς και σε όλες τις ηπείρους».⁹⁶

Ομοίως με τον πρώην πρόεδρο Wilson, η διεξαγωγή της εξωτερικής πολιτικής του Roosevelt ήταν μια διαρκής πάλη με σκοπό την απελευθέρωση και την αυτοδιάθεση όλων των ανθρώπων και των εθνών.⁹⁷ Για τον ίδιο, τόσο η πολιτική της διεθνούς κηδεμονίας όσο και η πλήρης ανεξαρτησία των καταπιεσμένων λαών μπορούσαν να εξαλείψουν τον ριζοσπαστικό εθνικισμό των κοινωνιών τους.⁹⁸ Σε αντίθεση με τον Churchill, τόσο ο Roosevelt όσο και ο υπουργός εξωτερικών Hull θεωρούσαν ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης στη μεταπολεμική κοινωνία κρατών μπορούσε να εφαρμοστεί όχι μόνο στους λαούς της Ευρώπης αλλά σε όλο τον κόσμο.⁹⁹ Την ίδια προοπτική επανέλαβε στις συναντήσεις του με τον Churchill και τον κινέζο πρόεδρο Chiang Kai - Shek στην Διάσκεψη του Καΐρου στα τέλη Νοεμβρίου του 1943, και στην Τεχεράνη, όπου συναντήθηκε με τον Churchill και τον Stalin λίγες μέρες μετά,¹⁰⁰ προβάλλοντας μεθοδικά τις αντιλήψεις του για την ευρωπαϊκή αποικιοκρατία.¹⁰¹ Σε συνομιλία του με τον υφυπουργό εξωτερικών Stettinius, τον Μάρτιο του 1944, λίγους μήνες μετά τις δυο Διασκέψεις, ο Roosevelt του εκμυστηρεύτηκε ότι τόσο ο Stalin όσο και ο Chiang Kai-Shek συμφωνούσαν μαζί του και ότι είχε αναφέρει στον Churchill ότι δεν αντιλαμβάνονταν πως μια νέα εποχή στις διακρατικές σχέσεις και στην αρχή της κρατικής κυ-

⁹⁵ απόσπασμα από ομιλία του Welles για την Ημέρα των Πεσόντων, Μάϊος 1942, παρατίθεται στο Louis. R. William, ο. π, σ. 154 - 155

⁹⁶ απόσπασμα από ομιλία του Welles την Ημέρα των Πεσόντων, Μάϊος 1942, παρατίθεται στο Louis. R. William, ο. π, σ. 155

⁹⁷ Rossiter. Clinton, *The Political Philosophy of Franklin D. Roosevelt: A Challenge to Scholarship*, *The Review of Politics*, Vol. 11, No. 1, σ. 1949, σ. 87 - 95

⁹⁸ Costigliola. Frank, *Broken Circle: The Isolation of Franklin D. Roosevelt in World War II*, *Diplomatic History*, Vol. 32, No. 5, 2008, σ. 704

⁹⁹ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 12

¹⁰⁰ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 12

¹⁰¹ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 17

ριαρχίας είχε ξημερώσει.¹⁰² Πριν την εμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών στον πόλεμο, ο αμερικανός πρόεδρος θεωρούσε ότι η διαρκής πολιτική στήριξης και αποστολής υλικών μέσων προς τη Βρετανία μπορούσε να επιφέρει την επικράτηση των δημοκρατικών δυνάμεων έναντι του ναζισμού, χωρίς να αναγκαστεί η Αμερική να εισέλθει στον πόλεμο, αλλά ταυτόχρονα αποστρέφονταν τους λόγους για τους οποίους μάχονταν η Βρετανία, που θεωρούσε ότι ήταν η διασφάλιση της αυτοκρατορικής της παράδοσης και του αυταρχικού εμπορικού της συστήματος.¹⁰³ Έτσι, ο Roosevelt επιδίωξε να χειριστεί την εξάρτηση που είχε η Βρετανία από τις αμερικανικές αμυντικές προμήθειες και την ευρύτερη πολιτικοδιπλωματική στήριξη της από τις ΗΠΑ για να αποβάλλει από τον βρετανικό πολιτικό τρόπο ζωής τα στοιχεία της αυτοκρατορικής και του εμπορικού αυταρχισμού.¹⁰⁴ Ομοίως, ο Cordell Hull πρέσβευε ότι η αμερικανική στήριξη έπρεπε να λειτουργήσει σαν ρυθμιστική δύναμη για την αποδόμηση της αυτοκρατορικής νοοτροπίας της Βρετανίας.¹⁰⁵ Επιζητώντας τον περιορισμό της αυτοκρατορικής δομής της Βρετανίας μέσω της εξάπλωσης της αυτοδιάθεσης των λαών ώστε να επιλέγουν οι ίδιοι την μορφή της διακυβέρνησης υπό την οποία θα διαβιούσαν, ο Roosevelt ήταν σε μόνιμη ιδεολογική αντίθεση από τον Churchill ως προς αυτό το ζήτημα. Επιπλέον, η αρχή της ισότιμης πρόσβασης όλων των κρατών στο εμπόριο και τις πρώτες ύλες - που προβλέπονταν ήδη από τη Χάρτα του Ατλαντικού - αντανακλούσε συν τοις άλλοις την αντίθεση που υπήρχε στις πεποιθήσεις του Hull για το ελεύθερο εμπόριο και στις οικονομικές πεποιθήσεις της βρετανικής πολιτικής ελίτ.¹⁰⁶ Η αντιπάθεια του αμερικανού προέδρου για την αυτοκρατορική νοοτροπία της Βρετανίας οφείλονταν εξίσου στο στρατηγικό τέλμα της στην Ασία, εξαιτίας των διαδοχικών στρατιωτικών αποτυχιών της στη περιοχή, και επιπλέον στην ανάγκη του αμερικανού προέδρου να εξασφαλίσει την εξωτερική νομιμοποίηση των ασιατικών λαών ώστε να ταχθούν υπέρ της ήττας της Ιαπωνίας στα ανατολικά.¹⁰⁷

Ωστόσο, ο αντι-αποικιοκρατικός τόνος της αμερικανικής ηγεσίας τροφοδοτούνταν εξίσου από τον απτό ρεαλισμό της προβολής ισχύος στην ανατολική Ασία, συνθήκη που εμπόδιζαν τα ευρωπαϊκά αποικιοκρατικά συστήματα¹⁰⁸: η κυριαρχία των νησιών που ήταν επί ιαπωνική επικυριαρχία έπρεπε να περάσει πλήρως στον έλεγχο των Ηνωμένων Πολιτειών, ώστε αυτά να λειτουργήσουν σαν βάσεις σε μια δυνητική πολεμική σύγκρουση με την Ιαπωνία, όπως πρέσβευε η ανώτατη στρατιωτική ηγεσία.¹⁰⁹ Το υπουργείο εξωτερικών, αντίθετα, ήταν υπέρ της επιβολής συστημάτων κη-

¹⁰² Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 13

¹⁰³ Charmley. John, *Churchill and the American Alliance*, Transactions of the Royal Historical Society, Vol. 11, 2001, σ. 356

¹⁰⁴ Charmley. John, ο. π, σ. 357

¹⁰⁵ Charmley. John, ο. π, σ. 357 και στο Kimball. Warren, ο. π, σ. 49

¹⁰⁶ Charmley. John, ο. π, σ. 360

¹⁰⁷ Williams. J, ο. π, σ. 272

¹⁰⁸ Williams. J, ο. π, σ. 273

¹⁰⁹ Williams. J, ο. π, σ. 290

δεμονίας σε όσα νησιά είχαν κατακτηθεί παράνομα από την Ιαπωνία στη διάρκεια του πολέμου.¹¹⁰ Η υπαγωγή του μεταπολεμικού ελέγχου του Ειρηνικού σε ένα υπερεθνικό μοντέλο διακυβέρνησης θα διύλιζε την προοπτική της ασφάλειας του Δυτικού Ημισφαιρίου - που γειτνιάζε με την ευαίσθητη περιοχή του ανατολικού Ειρηνικού - στην διεθνική αρμοδιότητα των Ηνωμένων Εθνών.¹¹¹ Αντιτιθέμενοι σε αυτό, οι διαμορφωτές πολιτικής του Υπουργείου Άμυνας πρέσβευαν ότι ο άμεσος μεταπολεμικός έλεγχος των νησιωτικών κτήσεις που ήταν υπό ιαπωνική κατοχή θα υπονομεύονταν αν αυτές υπάγονταν σε συστήματα κηδεμονίας με υπερεθνική ελεγκτική αρμοδιότητα,¹¹² και γι' αυτό επιζητούσαν ένα περιφερειακό σύστημα ασφάλειας που θα είχε σαν πρωταρχικό πυλώνα του την αμερικανική ισχύ και όχι μια υπερεθνική διακυβερνητική αρχή.¹¹³ Ανησυχούσαν ότι ο οικουμενισμός του Hull θα υπονόμει τις πολιτικές προτεραιότητες τους και ότι η αμερικανική κοινωνία θα γοητεύονταν τόσο από την προβολή του ΟΗΕ ως νομικού εργαλείου για την ειρήνη που θα δυσχέραινε την επίτευξη κατάλληλης χρηματοδότησης από το Κογκρέσο για τον βαρυσήμαντο μεταπολεμικό στρατιωτικό ρόλο της χώρα στο σύστημα των μεγάλων δυνάμεων.¹¹⁴ Η οικουμενική διακυβερνητική αρχή που θα εφαρμόζονταν μέσω των συστημάτων κηδεμονίας στα νησιά που ήταν υπό ιαπωνική κατοχή υποδήλωνε πως τα υπόλοιπα κράτη του Οργανισμού θα ήταν σε θέση μέσω διακυβερνητικής επιτροπείας να διεισδύσουν στις διευθετήσεις που είχαν κάνει οι Ηνωμένες Πολιτείες με επίκεντρο την ασφάλεια τους στον Ειρηνικό, δείγμα του πολιτικού ρεαλισμού που εξέπεμπε η πολιτική τους στο μέτωπο του Ειρηνικού.¹¹⁵ Για λόγους ασφάλειας, ο Ειρηνικός έπρεπε να υπαχθεί στον αμερικανικό μονομερισμό.¹¹⁶

Αποσκοπώντας στη δημιουργία μιας πιο ελεγχόμενης παγκόσμιας τάξης αφού είχε βιώσει παλαιότερα την αναποτελεσματικότητα των πολιτικών του Wilson ως προς την διαμόρφωση μιας αδελφικής παγκόσμιας κοινωνίας κρατών, ο Roosevelt καταστάλαξε ότι η οργάνωση του μεταπολεμικού κόσμου έπρεπε να στηριχθεί σε συμπεφωνημένες πρωτοβουλίες των μεγάλων δυνάμεων που θα ασκούσαν υπερεποπτεία στις παγκόσμιες υποθέσεις. Όταν υπεγράφη η Χάρτα του Ατλαντικού, ο Roosevelt σκόπιμα παρέλειψε να αναφερθεί σε όρους που θα δέσμευαν τις Ηνωμένες Πολιτείες για την προοπτική εγκαθίδρυσης ενός υπερκείμενου διακρατικού Οργανισμού που τα μέλη του θα είχαν ισομερείς ευθύνες μεταπολεμικά, έχοντας κατά νου ότι η μεταπολεμική διεθνής κοινωνία έπρεπε να απαρτίζεται από έναν μικρό αριθμό μεγάλων κρατών που θα επέβλεπαν τα μικρότερα κράτη. Το διακύβευμα δεν ήταν μόνο ο γενικός αφοπλι-

¹¹⁰ Campbell. Thomas, *Nationalism in America's UN Policy, 1944-1945*, International Organization, Vol. 27, No. 1, 1973, σ. 26

¹¹¹ Campbell. Thomas, ο. π., σ. 26

¹¹² Campbell. Thomas, ο. π., σ. 26

¹¹³ Campbell. Thomas, ο. π., σ. 26

¹¹⁴ Campbell. Thomas, ο. π., σ. 26 - 27

¹¹⁵ Campbell. Thomas, ο. π., σ. 36

¹¹⁶ Campbell. Thomas, ο. π., σ. 32

σμός των επιθετικών κρατών αλλά και το γεγονός ότι τα μικρά κράτη δεν μπορούσαν να συνεισφέρουν πραγματικά στη διεθνή αστυνόμευση.¹¹⁷ Δεν ήταν ορθολογικό βήμα να δημιουργηθεί ένας Οργανισμός που θα απαρτίζονταν από πληθώρα κρατών-μελών, αλλά μια οριοθετημένη διεθνής πολιτική εξουσία.¹¹⁸

Η προτροπή του Churchill να τεθεί επί τάπητος η προοπτική της εγκαθίδρυσης ενός διεθνούς Οργανισμού ενόσω ήταν σε εξέλιξη η Διάσκεψη του Ατλαντικού, δεν βρήκε ανταπόκριση από τον Roosevelt, ο οποίος είχε επίγνωση της δύναμης που ακόμα ασκούσε στο εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών ο απομονωτισμός και έτσι δεν ήθελε να προκαλέσει την κατακραυγή και αποστροφή της αμερικανικής κοινωνίας απέναντι σε μια αμιγώς παγκόσμια πολιτική.¹¹⁹ Για τον ίδιο, η σταθερότητα της μεταπολεμικής παγκόσμιας τάξης και ο σκοπός της αποφυγής άλλων μεγάλων πολέμων ήταν επόψεις συνυφασμένες με την διατήρηση της ενότητας των τριών κατά βάση μεγάλων δυνάμεων,¹²⁰ που θα δρούσαν σαν συνδιαχειριστές του μεταπολεμικού κόσμου, με μορφή οιωনী κονσέρτου που θα έμοιαζε με τα παλαιότερα κονσέρτα ισορροπίας δυνάμεων, αλλά στο εσωτερικό του θα διέπονταν από τη λογική της συμπερίληψης. Η συνδιαχείριση της διεθνούς πολιτικής από τις νικήτριες δυνάμεις δεν θα πραγματοποιονταν μέσω ενός θεσμικά και γραφειοκρατικά άκαμπτου διεθνούς Οργανισμού που θα είχε δική του εξουσιοδότηση και εποπτική εξουσία, αλλά πρωτίστως μέσω κρατοκεντρικών συμπράξεων στα ανώτατα όρια της παγκόσμιας κατανομής ισχύος. Ο Roosevelt θεωρούσε ότι η μακροήμερευση μιας πολιτικής τεμνόμενων συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων στον μεταπολεμικό κόσμο θα επέφερε την συρρίκνωση των ριζοσπαστικών εθνικών ιδεολογιών τους, όπως του αμερικανικού απομονωτισμού και του σοβιετικού προλεταριακού διεθνισμού.¹²¹ Ο συμβιβασμός των συμφερόντων τους θα βελτίωνε σταδιακά τα εσωτερικά συστήματά τους, ωθώντας τα εν τελεί να ενεργούν πιο φιλειρηνικά και συνεργατικά.¹²² Ο Roosevelt είχε καταλήξει ότι για την επιβολή της ειρήνης οι μεγάλες δυνάμεις έπρεπε να λειτουργήσουν ως συμμετοχοί στην διαμόρφωση της παγκόσμιας τάξης, με απώτερο σκοπό μια συμπεφωνημένη βιώσιμη ειρήνη που θα εξέπεμπε τα συμφέροντά τους.¹²³ Η χρησιμότητα του Οργανισμού θα έγκειτο στο ότι κάτω από το φιλοσοφικό φορτίο της αποστροφής των αμερικανών για τον κυνισμό και τη διαφθορά της παραδοσιακής διπλωματίας, θα διωλίζονταν μια αντεστραμμένη *realpolitik* των μεγάλων παικτών που θα μεριμνούσε για την μεταπο-

¹¹⁷ Hoopes. Townsend & Brinkley. Douglas, *FDR and the Creation of the UN*, Yale University Press, 1997, σ. 39

¹¹⁸ Gaddis. L. John, *The United States and the Origins of the Cold War*, Columbia University Press, 1972, σ. 24

¹¹⁹ Hoopes. Townsend & Brinkley. Douglas, ο. π, σ. 39

¹²⁰ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 24

¹²¹ Weber. Steve, *Shaping the Postwar Balance of Power: Multilateralism in NATO*, International Organization, Vol. 46, No. 3, 1992, σ. 639

¹²² Weber. Steve, ο. π, σ. 639

¹²³ Hoopes. Townsend & Brinkley. Douglas, ο. π, σ. 127

λεμική σταθερότητα και θα εξομάλυνε το μονίμως ακανόνιστο κρατοκεντρικό σύστημα. Έχοντας αποκηρύξει ήδη από τα χρόνια του μεσοπολέμου το έργο της ΚτΕ εξαιτίας της αναποτελεσματικότητάς του, ο Roosevelt είχε καταλήξει ότι η εθιμοτυπία των λεκτικών συζητήσεων για την ειρήνη δεν μπορούσε να αποσοβήσει την επιθετικότητα: μόνο η αποτελεσματική χρήση βίας μπορούσε να την περιορίσει.¹²⁴

Οι νικήτριες μεγάλες δυνάμεις, οι Τέσσερις Αστυνόμοι (Μ. Βρετανία, Ηνωμένες Πολιτείες, ΕΣΣΔ, Κίνα) θα έπρεπε να ενωθούν μεταπολεμικά για να ασκήσουν αστυνομικό έλεγχο στα παγκόσμια πράγματα και να αφοπλίσουν τα κράτη που θα επιδείκνυαν επιθετικότητα.¹²⁵ Θα δρούσαν για τον γενικό αφοπλισμό των συμμαχικών και εχθρικών κρατών ως τα χαμηλότερα επίπεδα χρήσης βίας, αφήνοντας τα μόνο με συμβατικά τυφέκια,¹²⁶ ενώ θα διενεργούσαν επιθεωρήσεις για τυχόν απόπειρες επανεξοπλισμού.¹²⁷

Αφού εισήλθαν στον πόλεμο, οι Ηνωμένες Πολιτείες βάλθηκαν να μεταρρυθμίσουν τον κόσμο, να του επιβάλλουν το σύστημα τους και να τον προσηλυτίσουν στις αξίες τους.¹²⁸ Ο Roosevelt είχε δει ότι οι ευρωπαϊκές ηγεσίες είχαν αποτύχει να φέρουν σταθερότητα στην ήπειρο τους και ότι το τέλμα στο οποίο είχαν περιέλθει θα εντεινόταν όσο παρέμεναν προσκολλημένες σε άκαμπτους ιμπεριαλισμούς και αγνοούσαν τις αναδύμενες δυνάμεις του φιλελευθερισμού και του εθνικισμού.¹²⁹ Έχοντας την πεποίθηση ότι ο πόλεμος ήταν προϊόν της αποτυχημένης ηγεσίας που είχαν ασκήσει στον μεσοπόλεμο τα φιλελεύθερα κράτη της Ευρώπης,¹³⁰ ερμήνευε την άνοδο του ναζισμού και του φασισμού ως συνέπεια της άρνησης των δυτικοευρωπαίων να αφομοιώσουν τις αρχές του ουίλσονισμού, όντες εγκλωβισμένοι σε κοντόφθαλμες εγωιστικές πολιτικές.¹³¹ Το σκεπτικό του για τις ευρωπαϊκές πολιτικές ελίτ ήταν δυσοίωνο: μετά την ήττα της Γερμανίας και της Ιαπωνίας, οι ευρωπαϊκές πολιτικές ισχύος και η αποικιοκρατία θα συνιστούσαν την σοβαρότερη απειλή για την ειρήνη και την φιλελεύθερη δημοκρατία στον μεταπολεμικό κόσμο. Γι' αυτό, δεν εμπιστεύονταν την Βρετανία και τις λοιπές ευρωπαϊκές δημοκρατίες σαν οδηγούς της Ευρώπης σε μια μόνιμη ειρήνη.¹³² Στη θέση όλων αυτών, φιλοδοξούσε να φέρει ένα νέο New Deal στα παγκόσμια πράγματα, μια προοπτική επίλυσης ή μετριασμού διεθνών κοινωνικών κρίσεων και εξ αυτού η ύπαρξη του αμερικανικού συστήματος στην πρωτοκαθεδρία των διεθνών σχέσεων ήταν επιβεβλημένη.¹³³ Για τον Roosevelt, τα λιγότερο προνομιούχα,

¹²⁴ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 24

¹²⁵ Kimball. Warren, ο. π, σ. 85

¹²⁶ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 25

¹²⁷ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 25

¹²⁸ Kimball. Warren, ο. π, σ. 186

¹²⁹ Kimball. Warren, ο. π, σ. 186

¹³⁰ Kimball. Warren, ο. π, σ. 68

¹³¹ Kimball. Warren, ο. π, σ. 68

¹³² Kimball. Warren, ο. π, σ. 97

¹³³ Kimball. Warren, ο. π, σ. 186

μη ανεπτυγμένα (ριζοσπαστικά) κράτη έπρεπε να πειστούν ότι το συμφέρον τους βρισκόταν στην δημιουργία ενός σταθερού κόσμου όπου η *αλλαγή* και η *μεταρρύθμιση* θα επέρχονταν ειρηνικά χωρίς τη χρήση βίας.¹³⁴ Η προβολή του αμερικανικού πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού φιλελευθερισμού θα αποσκοπούσε στην ομαλή *μεταρρύθμιση* στις διεθνείς σχέσεις και την επίτευξη *αλλαγής*.¹³⁵

Παρά το γεγονός ότι δεν ήταν όλα τα μελή του αποικιοκρατούμενου κόσμου έτοιμα για αυτοκυβέρνηση - συνθήκη που αναγνώριζε - και ότι η άμεση εκχώρηση ανεξαρτησίας μεταπολεμικά θα οδηγούσε πολλές πρώην αποικίες σε γενικευμένη διαταραχή και συγκρούσεις, ο Roosevelt πίστευε ότι η πλήρης ανεξαρτησία όλων των ευρωπαϊκών αποικιών θα πραγματοποιούνταν στο τέλος.¹³⁶ Ακόμη και τα λιγότερο κατάλληλα κράτη θα υπόκειντο σε συστήματα κηδεμονίας στα οποία θα προετοιμάζονταν για πλήρη ανεξαρτησία υπό την καθοδήγηση ενός ανάδοχου κράτους.¹³⁷ Τα συστήματα κηδεμονίας θα εμπεριείχαν μηχανισμούς διεθνούς λογοδοσίας, ώστε τα κράτη που θα αναλάμβαναν την εποπτεία των υπόλογων λαών στη μετάβαση τους από την αποικιοκρατία στη πλήρη ανεξαρτησία να μην μεροληπούσαν σε βάρος τους αλλά και για να απέτρεπαν την άνοδο ριζοσπαστικών εθνικιστικών κινημάτων σε εκείνα τα μέρη.¹³⁸

Ιδεολογική προέκταση του αντι-αποικιοκρατισμού του Roosevelt, στα όρια της εμπέδωσης του διεθνούς ρασιοναλισμού τον οποίο πρέσβευε, ήταν η πεποίθηση που είχε για τον Stalin. Η στενότερη συνεργασία μαζί με τον σοβιετικό ηγέτη κατέστη θεμελιώδης προτεραιότητα για τον αμερικανό πρόεδρο αφού θεωρούσε ότι η Σοβιετική Ένωση μπορούσε ως αυτοδύναμος πόλος, μη προερχόμενος από το παλαιό σύστημα των αποικιοκρατικών δυνάμεων, να συμβάλλει στην διαμόρφωση μιας βιώσιμης μεταπολεμικής τάξης, σε μια αναμορφωμένη διεθνή κοινωνία κρατών.¹³⁹ Ο Roosevelt θεωρούσε ότι η εγκαθίδρυση ενός αναμορφωμένου παγκόσμιου συστήματος διεθνών σχέσεων έπρεπε να συμπεριλαμβάνει τον ρόλο της Σοβιετικής Ένωσης ως ισοβαρή ρυθμιστικό εταίρο αυτού του συστήματος, το οποίο θα υπόκειντο σε ευρεία εποπτεία από τους Τέσσερις Αστυνόμους.¹⁴⁰ Στον πολυμερισμό αυτών αποτυπώνονταν η πεποίθηση του για τον διαμελισμό της Γερμανίας σε ζώνες ελέγχου και για την καλλιέργεια στενότερης συνεργασίας με τον Στάλιν.¹⁴¹ Σε αυτό το θεσμό, ο Roosevelt έβλεπε την Σοβιετική Ένωση ως αναπόσπαστο παράγοντα για τη λειτουργία του. Πίστευε ότι το σοβιετικό σύστημα εξελίσσονταν με ευνοϊκό τρόπο για το πολιτικό του σχέδιο,¹⁴² ότι ο σκληρός κομμουνισμός των μπολσεβίκων είχε εκλείψει και ότι το σοβιετικό σύστη-

¹³⁴ Kimball. Warren, ο. π, σ. 187

¹³⁵ Kimball. Warren, ο. π, σ. 187

¹³⁶ Kimball. Warren, ο. π, σ. 130

¹³⁷ Kimball. Warren, ο. π, σ. 130

¹³⁸ Kimball. Warren, ο. π, σ. 153

¹³⁹ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 678

¹⁴⁰ Charmley. John, ο. π, σ. 367

¹⁴¹ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 704

¹⁴² Charmley. John, ο. π, σ. 367

μα έπαιρνε τη μορφή του παλαιού προ-σοβιετικού σοσιαλισμού.¹⁴³ Η ρασιοναλιστική πεποίθηση του Roosevelt για την εθιμικότητα της καλής προαίρεσης στις διεθνείς σχέσεις λειτούργησε ως βάση της εφαρμογής της πολιτικής της «καλής γειτονίας», ακόμα και απέναντι στον Στάλιν, με τον Roosevelt να επιζητεί με αυτό τον τρόπο την οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα στην αμερικανική και τη σοβιετική ηγεσία.¹⁴⁴ Επιδιώκοντας να κερδίσει την εμπιστοσύνη του Στάλιν αποσκοπούσε να φέρει την Ε-ΣΣΔ σε μια ισότιμη διεθνή θέση με τις καθιερωμένες μεγάλες δυνάμεις της προπολεμικής και εμπόλεμης διεθνούς αρένας.¹⁴⁵ Για τον Roosevelt, οι καταβολές της σοβιετικής ανασφάλειας που ευθύνονταν για την πολιτική ακαμψία της βρίσκονταν στον εξωτερικό της περίγυρο: στις απειλές της Γερμανίας και της Ιαπωνίας στα δυτικά και ανατολικά της, στην μακρόχρονη αποστροφή της Δύσης για τον μολοσεβικισμό και στην μεθοδευμένη άρνηση της να εντάξει την Σοβιετική Ένωση στο επίκεντρο των διεθνών σχέσεων και να της δώσει την νόμιμη θέση της σε αυτό.¹⁴⁶ Εφόσον η Δύση την αναγνώριζε σαν ισότιμο συνομιλητή μεταπολεμικά, η σοβιετική καχυποψία του Stalin για τον έξω κόσμο θα αμβλύνονταν.¹⁴⁷ Έχοντας σαν στόχο την ένταξη της σε μια βιώσιμη μεταπολεμική αρχιτεκτονική ασφάλειας στον κόσμο, ο Roosevelt έβλεπε στο πρόσωπο του σοβιετικού ηγέτη κάποιον που θα μπορούσε να συμβάλει στη μείωση της εχθρότητας του παρελθόντος ανάμεσα στη Δύση και την χώρα του. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να ενισχύσουν όσους αξιωματούχους του Κρεμλίνου έβλεπαν πρόσφορο συμφέρον στην αμοιβαία συνεργασία Ουάσιγκτον - Μόσχας και να δείξουν ότι η σκληρή γραμμή του Κρεμλίνου απέναντι τους δεν θα έφερνε πραγματική πρόοδο στη Σοβιετική Ένωση.

Στον μεσοπόλεμο, μια πλειάδα χαμηλόβαθμων αμερικανών διαμορφωτών πολιτικής (George Kennan, Charles Bohlen, Loy Henderson, William Bullitt) ευρισκόμενοι στην Λετονία μελετούσαν εκ του σύνεγγυς το σοβιετικό σύστημα, την εποχή που οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν αναγνώριζαν επισήμως τη Σοβιετική Ένωση, τη δεκαετία του 1920. Θεωρώντας ότι οι καταβολές της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής βρίσκονταν στην ιδεολογία της, πίστευαν ότι είχαν απέναντι τους μια παγκόσμια επαναστατική οντότητα, υποκινούμενη από τον μαρξιστικό ριζοσπαστισμό. Για αυτούς, το σοβιετικό σύστημα παρήγαγε από τη φύση του μια ολοκληρωτική εξωτερική πολιτική,¹⁴⁸ που αποσκοπούσε στην παγκόσμια κυριαρχία. Με ένα κράτος που ήταν ταγμένο σε έναν αμείωτο ιδεολογικό πόλεμο και σε έναν διαρκή πολιτικό επεκτατισμό, ο δυτικός κόσμος δεν θα μπορούσε ποτέ να συνυπάρξει, αφού δεν υπήρχαν οι αντικειμενικές

¹⁴³ Charmley. John, ο. π, σ. 367

¹⁴⁴ Fitzsimons. A. Matthew, ο. π, σ. 295

¹⁴⁵ Fitzsimons. A. Matthew, ο. π, σ. 295

¹⁴⁶ Gaddis. L. John, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of American National Security Policy During the Cold War*, Oxford University Press, 2005, σ. 9

¹⁴⁷ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 9

¹⁴⁸ Harrington. Daniel, *Kennan, Bohlen and the Riga Axioms*, Diplomatic History, Vol. 2, No. 4, 1978, σ. 424

συνθήκες για μια ισότιμη διμερή συνεννόηση ανάμεσα στους δυο πόλους. Η *σχολή της Ρίγα* είχε σχηματίσει την εικόνα ότι ο Στάλιν αποτελούσε παραδοσιακό τύραννο που η θεμελιώδης σκοπιμότητα του ήταν η επιβίωση του καθεστώτος του. Η προσέγγιση αυτή προσέκρουε πάνω στις επόψεις του Roosevelt για την Σοβιετική Ένωση - τα μετέπειτα *αξιώματα της Γιάλτας (Yalta Axioms)*. Βάσει αυτών, η σοβιετική εξωτερική πολιτική καθοδηγούνταν από το εθνικό συμφέρον και δεν ήταν προέκταση του πολιτικού ολοκληρωτισμού του Κρεμλίνου. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να καθησυχάσουν τους σοβιετικούς στη βάση της πιστής τήρησης των συμφωνιών μαζί τους και της διατήρησης άμεσων προσωπικών συνομιλιών,¹⁴⁹ εμφορούμενες από ρασιοναλιστικό οπτιμισμό.

Όταν το 1943 ο πρώην αμερικανός πρεσβευτής στη Μόσχα, William C. Bullitt, επιστούσε την προσοχή στον Roosevelt για την ανάγκη αντιμετώπισης της Σοβιετικής Ένωσης με περισσότερη πυγμή, ο αμερικανός πρόεδρος διατύπωσε απερίφραστα την πεποίθηση του ως προς την προοπτική για μια αμοιβαία διμερή συνεννόηση με τον Στάλιν: «..πιστεύω ότι αν του προσφέρω οτιδήποτε μου είναι ανθρωπίνως δυνατόν, και δεν του ζητήσω τίποτα σε αντάλλαγμα, η ευγένεια επιβάλλει να μην επιχειρήσει να προσαρτήσει τίποτα και να εργαστεί μαζί μου για έναν κόσμο δημοκρατίας και ειρήνης».¹⁵⁰ Ειδικότερα, ο Roosevelt δεν θεωρούσε ότι η σοβιετική υπεροχή στην ανατολική Ευρώπη θα δημιουργούσε εντάσεις μεταξύ Ουάσιγκτον και Μόσχας.¹⁵¹ Αντίθετα, για τον Bullitt, η πολιτική της σύγκλισης με τη Σοβιετική Ένωση έπρεπε να διακοπεί αν αυτή επιδίωκε να αποκτήσει έλεγχο στην ανατολική Ευρώπη,¹⁵² θέση την οποία απέρριψε ο Roosevelt. Στο ίδιο υπόμνημα του προς τον αμερικανό πρόεδρο τον Ιανουάριο του 1943, ο Bullitt τοποθετήθηκε με όρους ισορροπίας ισχύος σχετικά με την ανάγκη σταθεροποίησης του κέντρου της μεταπολεμικής διεθνούς πολιτικής: «η ισορροπία ισχύος που είναι το συμφέρον που ψάχνουμε η Μεγάλη Βρετανία και εμείς είναι η ισορροπία μεταξύ μιας ολοκληρωμένης Ευρώπης..και της Σοβιετικής Ένωσης..».¹⁵³ Ενώ πίστευε ότι η πολιτική επιρροή που άσκουσαν οι Ηνωμένες Πολιτείες στη βρετανική και τη σοβιετική ηγεσία ήταν στο αποκορύφωμα της εξαιτίας των στρατιωτικών και οικονομικών παροχών που λάμβαναν από την Ουάσιγκτον για να καλύψουν τις ανάγκες του πολέμου,¹⁵⁴ ο Bullitt θεωρούσε πιο αποτελεσματική πολιτική έναντι του σοβιετικού επεκτατισμού την άμεση στρατιωτική παρέμβαση των Ηνωμένων Πολιτειών στην κεντρο-ανατολική Ευρώπη: «..υπάρχει μονό μια εγγύηση ότι ο κόκκινος στρατός δεν θα περάσει μέσα στην Ευρώπη - η προγενέστερη άφιξη των αμερικανικών και βρετα-

¹⁴⁹ Yergin. Daniel, *Shattered Peace: The Origins of the Cold War and the National Security State*, Houghton Mifflin, 1977, σ. 55 - 56

¹⁵⁰ Charmley. John, ο. π, σ. 369, παρατίθεται και στο Harbutt. F, *The Iron Curtain: Churchill, America and the Origins of the Cold War*, Oxford University Press, 1986, σ. 42

¹⁵¹ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 678

¹⁵² Costigliola. Frank, ο. π, σ. 704

¹⁵³ Kimball. Warren, ο. π, σ. 83

¹⁵⁴ Kimball. Warren, ο. π, σ. 83

νικών στρατευμάτων στα ανατολικά σύνορα της Ευρώπης. Το να κερδηθεί η ειρήνη στο κλείσιμο αυτού του πολέμου θα είναι τουλάχιστον το ίδιο δύσκολο με το να κερδηθεί ο πόλεμος». ¹⁵⁵ Η προσέγγιση του Bullitt έναντι των σοβιετικών ήταν ένας συνδυασμός στιβαρής πολιτικής, ακόμη και στρατιωτικής, αντιπαράθεσης και σταδιακού προσηλυτισμού μέσω πειθαναγκασμού της Σοβιετικής Ένωσης στις αρχές της φιλελεύθερης δημοκρατίας. ¹⁵⁶ Ομοίως με τον Bullitt, από τον Σεπτέμβριο του 1944 και ύστερα ο Averell Harriman, πρέσβης των ΗΠΑ στη Μόσχα στα ύστερα πολεμικά χρόνια, πίεζε τον Roosevelt να έχει πιο σθεναρή στάση απέναντι στον Στάλιν, αλλά και πάλι ο Roosevelt αρνούνταν να πράξει προς αυτή τη κατεύθυνση. ¹⁵⁷ Όταν η Σοβιετική Ένωση άρχισε να μετακινείται όλο και πιο δυτικά, επικρατώντας στα πεδία των μαχών επί της Γερμανίας, αρχής γενομένης από τις αρχές του 1943, ο Roosevelt υποχώρησε από την αξίωση της τήρησης της αρχής της Χάρτας του Ατλαντικού που προέβλεπε ότι όλες οι βίαιες εδαφικές αλλαγές απαγορεύονταν. ¹⁵⁸ Πάνω σε αυτό, ο Bullitt διαμαρτυρήθηκε έντονα στον αμερικανό πρόεδρο για την συμπεριφορά της ΕΣΣΔ, ζητώντας του αυτή να εμπέσει στον κανονισμό της Χάρτας ώστε να καταγγελθεί πολιτικά από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Στον αντίποδα, ο Harry Hopkins, έμπιστος σύμβουλος του Roosevelt, αντέτεινε ότι η Χάρτα δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν εργαλείο άσκησης πιέσεων στους σοβιετικούς. ¹⁵⁹ Η σιωπηρή συγκατάβαση των ΗΠΑ στην επέκταση της ευρασιατικής δύναμης κατέδειξε τον υποβόσκοντα ρεαλισμό της με κάθε κόστος επικράτησης στον πόλεμο, ακόμη και με συμπεριφορές που απέκλιναν από τις διακηρυγμένες αρχές της Χάρτας. Ακόμη περισσότερο, η σκοπιμότητα της αμερικανικής ηγεσίας σχετικά με τη σοβιετική επέκταση παγιώθηκε στη βάση της νομικής αντίληψης ότι τόσο οι βαλτικές δημοκρατίες όσο και το μεγαλύτερο μέρος των εδαφών της Πολωνίας ανήκαν στη Ρωσία, ότι οι ανατολικές επαρχίες της ήταν ρωσικές, και ότι η επαναφορά των σοβιετικών συνόρων στα επίπεδα του 1941 πριν τη γερμανική εισβολή στα σοβιετικά εδάφη ήταν η βέλτιστη περιφερειακή πολιτική για την περιοχή. ¹⁶⁰

Οι θέσεις του Roosevelt σχετικά με την προώθηση των σοβιετικών στην ανατολική και κεντρική Ευρώπη είχαν ήδη αποκαλυφθεί από τα τέλη του 1943, πριν τη Διάσκεψη της Τεχεράνης, όταν σε κατ' ιδίαν συνομιλία του με τον βρετανό Lt. Miles κατέφυγε στον εγωιστικό ρεαλισμό της διεθνούς πολιτικής: «δεν μπορείς να επικαλείσαι υψηλές ηθικές αρχές εκεί που δεν υπάρχουν. Στη διεθνή πολιτική δεν είναι πάντοτε εφαρμόσιμες, δυστυχώς, και δουλειά μας είναι να κερδίσουμε τον πόλεμο». ¹⁶¹ Έτσι, ο Roosevelt αποδέχτηκε την ένταξη στη σοβιετική σφαίρα επιρροής της Βουλγαρίας,

¹⁵⁵ Kimball. Warren, ο. π, σ. 83

¹⁵⁶ Kimball. Warren, ο. π, σ. 88

¹⁵⁷ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 713 - 714

¹⁵⁸ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 704 - 705

¹⁵⁹ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 705

¹⁶⁰ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 705

¹⁶¹ παρατίθεται στο Costigliola. Frank, ο. π, σ. 705

της Ρουμανίας, της Μπουκοβίνα, της Φινλανδίας, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της ανατολικής Πολωνίας και της Εσθονίας,¹⁶² έχοντας την πεποίθηση ότι έστω και με έναν μεμονωμένο διακανονισμό σφαιρών επιρροής θα μπορούσε να επιτευχθεί ένα καθεστώς βιώσιμης ειρήνης μεταπολεμικά στην περιοχή. Παρ' όλα αυτά, ο ίδιος δεν απέκλινε δημοσίως από τον πηγαίο αμερικανικό ιδεαλισμό, απορρίπτοντας την μέθοδο των σκοπιμοτήτων και των καιροσκοπικών συμφωνιών.

Εν μέσω της Διάσκεψης της Γιάλτας, τον Φεβρουάριο του 1945, ο ίδιος έδειξε ξανά την αποστροφή του για το πεπερασμένο της αποικιοκρατίας, όντας καταγγελλτικός απέναντι στον βρετανικό ιμπεριαλισμό, παρά την διάθεση που είχε να κρατά σε αυξημένο επίπεδο την συνεργασία Ηνωμένων Πολιτειών και Βρετανίας.¹⁶³ Φυσική προέκταση αυτής της διμερούς ιδιαιτερότητας ήταν η πεποίθηση του ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες μοιράζονταν περισσότερα κοινά συμφέροντα με τη Σοβιετική Ένωση και ότι από κοινού έπρεπε να οικοδομήσουν μια ενιαία γραμμή στην Ασία στο ζήτημα της αποικιοκρατίας.¹⁶⁴ Ως προς αυτό, οι παραχωρήσεις που έγιναν από πλευράς Roosevelt στον Stalin εν μέσω της Διάσκεψης, και αφορούσαν τα μέτωπα της Ευρώπης και της Ασίας με αντάλλαγμα την είσοδο της Σοβιετικής Ένωσης στον πόλεμο στον Ειρηνικό, οφείλονταν ως ένα βαθμό στο ότι η σοβιετική ηγεσία είχε παρόμοιες αντιλήψεις για την ευρωπαϊκή αποικιοκρατία. Πρωτίστως, όμως, υποδήλωναν την αναγνώριση εκ μέρους του Roosevelt της σοβιετικής υπεροχής στην ανατολική Ευρώπη και την πεποίθηση του ότι με αυτές τις παραχωρήσεις ο Στάλιν θα ήταν σε θέση να διασφαλίσει τα στρατηγικά συμφέροντα της ΕΣΣΔ στην περιοχή χωρίς να παραβιαστούν οι αμερικανικές αρχές.¹⁶⁵ Οι παραχωρήσεις μπορούσαν να συμβάλλουν στην ισορροπημένη εξασφάλιση των αμερικανικών και βρετανικών ζωτικών συμφερόντων σε αλλά σημεία του κόσμου¹⁶⁶ και στον μετριασμό των σοβιετικών φιλοδοξιών σε αυτά.¹⁶⁷ Εντούτοις, η ισχυροποίηση της αμερικανο-σοβιετικής συνεργασίας εν μέσω του πολέμου αντανακλούσε εξίσου την προβολή του αμερικανικού ρεαλισμού στην παγκόσμια κατανομή ισχύος. Η αμείωτη συνεργασία με τους Σοβιετικούς καθίστατο αναγκαία για να μην καταρρεύσει ο κομβικός γεωπολιτικός χώρος ανάμεσα στην Γερμανία και την Ιαπωνία, ώστε να μην ενοποιήσουν οι δυο αυτές δυνάμεις τις στρατηγικές τους ικανότητες.¹⁶⁸

Παρόμοια προσέγγιση προσεταιρισμού με εκείνη προς τη Σοβιετική Ένωση επέδειξε ο Roosevelt ως προς την διεθνή θέση τη Κίνας στην μεταπολεμική διεθνή αρένα. Για τον ίδιο, η Κίνα αποτελούσε μια «αδερφή δημοκρατία» που εκ πρώτης όψεως ήταν ιδεολογικό και ηθικό αντίβαρο στις πεπερασμένες πολιτικές ισχύος των ευρωπαϊ-

¹⁶² Costigliola. Frank, ο. π, σ. 706

¹⁶³ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 15

¹⁶⁴ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 15

¹⁶⁵ Leffler. Melvyn, *Adherence to Agreements: Yalta and the Experiences of the Early Cold War*, International Security, Vol. 11, No. 1, 1986, σ. 92

¹⁶⁶ Leffler. Melvyn, ο. π, σ. 91

¹⁶⁷ Leffler. Melvyn, ο. π, σ. 92

¹⁶⁸ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 678

κών δυνάμεων. Η συμμετοχή της στο συλλογικό όργανο των «Τεσσάρων Αστυνόμων» και η εξομοίωση της με τις υπόλοιπες διαχειριστικές Συμμαχικές δυνάμεις αντανάκλυνε τους πολιτικούς σκοπούς του Roosevelt τόσο για την παγκόσμια συλλογική ασφάλεια όσο και για τις επιμέρους ιδιαιτερότητες του ρόλου της Κίνας ως προς τις διαμορφώσεις των πολιτικών συσχετισμών στην Ασία. Έτσι, στο επίκεντρο της ερμηνείας του για τον μεταπολεμικό κόσμο συμπεριλήφθηκε και η αναβάθμιση της Κίνας σε αυτοδύναμο πόλο για ιδεολογικούς και όχι μόνο λόγους: με την πολιτική του ο Roosevelt αποσκοπούσε στην μεταπολεμική εξισορρόπηση της σοβιετικής ισχύος στην Άπω Ανατολή,¹⁶⁹ στην σφυρηλάτηση μιας γενικότερης αντιαποικιοκρατικής νοοτροπίας στην Ασία ενάντια στις παλαιές ιμπεριαλιστικές πολιτικές των Βρετανών, των Γάλλων και των Ολλανδών,¹⁷⁰ και στην επανανομιμοποίηση της παράδοσης της πολιτικής των Ανοιχτών Θυρών στην Ανατολική Ασία, που είχε καθιερωθεί στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, και η οποία προωθούσε μια νοοτροπία φιλελεύθερου διεθνισμού της χώρας έναντι της περιοριστικής παράδοσης του απομονωτισμού που ίσχυε ως τα χρόνια του Roosevelt.¹⁷¹ Η ένταξη της Κίνας στις μεγάλες δυνάμεις θα έδειχνε ότι οι μέχρι τότε αποικιοκρατικές δυνάμεις δεν θα απαιτούσαν άλλες αξιώσεις στην εδαφική κυριαρχία των ασιατικών λαών, ενώ θα συμβόλιζε το πέρασμα από την αποικιοκρατία στην μεταπολεμική αναγνώριση της πολιτικής κυριαρχίας των ασιατικών λαών.¹⁷²

Μετά τις διαβουλεύσεις με τους Churchill και Stalin στη Γιάλτα, ο αμερικανός πρόεδρος σε ομιλία του στο Κογκρέσο, την 1^η Μαρτίου 1945, επεσήμανε εκ νέου ότι σκοπός της διασυμμαχικής συνεργασίας έπρεπε να είναι η αντικατάσταση «του συστήματος μονομερών ενεργειών, αποκλειστικών συμμαχιών, σφαιρών επιρροής, ισορροπιών δυνάμεων και όλων των άλλων σκοπιμοτήτων που δοκιμάστηκαν για αιώνες.. με έναν παγκόσμιο οργανισμό στον οποίο θα βρουν επιτέλους μια θέση όλα τα έθνη που θέλουν την ειρήνη».¹⁷³ Τις ίδιες οικουμενιστικές πεποιθήσεις είχαν και οι υπόλοιποι διαμορφωτές πολιτικής (Hopkins, Welles, Harriman, Bohlen) του στενού κύκλου του προέδρου: αποκήρυσσαν την λογική των σφαιρών επιρροής στον μεταπολεμικό κόσμο, θεωρώντας ότι εμπεριείχε τις προϋποθέσεις για το ξέσπασμα ενός Γ' Παγκόσμιου Πολέμου¹⁷⁴ και την δημιουργία διαιρέσεων αντί συγκλίσεων σε κοινές πολιτικές.¹⁷⁵ Η λογική των ένσφαιρων συμφερόντων θα αναζωπύρωνε τάσεις νεοαπομονωτισμού στην εξωτερική πολιτική της χώρας που θα απειλούνταν ξανά από την προοπτική του περιορισμού της στις αμιγώς ηπειρωτικές υποθέσεις και την εγκατάλειψη

¹⁶⁹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, *Η αμερικανική πολιτική από τον Φράνκλιν Ρούζβελτ στον Ντόναλντ Τράμπ*, Ποιότητα, 2018, σ. 52

¹⁷⁰ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 52 - 53

¹⁷¹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 53

¹⁷² Hoopes. Townsend & Brinkley. Douglas, ο. π, σ. 70

¹⁷³ παρατίθεται στο Dallek. Robert, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, 1932 - 1945*, Oxford University Press, 1979, σ. 520

¹⁷⁴ Schlesinger. Arthur, Jr, *Origins of the Cold War*, Foreign affairs, Vol. 46, No. 1, 1967, σ. 36

¹⁷⁵ Schlesinger. Arthur, Jr, ο. π, σ. 37

κομβικών πεδίων, όπως της Ευρώπης και της Ασίας.¹⁷⁶ Θα κινδύνευε ακόμη να εκτραπεί ο ίδιος ο οικουμενισμός της εξωτερικής πολιτικής: οι επιταγές της Χάρτας του Ατλαντικού, οι Τέσσερις Ελευθερίες και η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών.¹⁷⁷

Αντιτιθέμενος στις βλέψεις που είχε η Βρετανία για την προώθηση μιας περιορισμένης τοπικής μεταλλαγής του ευρωπαϊκού συστήματος διεθνών σχέσεων, ο Roosevelt προσέβλεπε στον αντίποδα στην ολική αναδιαμόρφωση του και όχι στη καιροσκοπική σύσταση ενός «τοπικού Κονσέρτου της Ευρώπης» που απλά θα μεριμνούσε για την μόνιμη προσαρμογή της ευρωπαϊκής ισορροπίας δυνάμεων. Σκοπός του ήταν η μεταπολεμική σταθερότητα να βασιστεί τόσο σε ένα Κονσέρτο μεγάλων δυνάμεων όσο και σε ένα ευρύτερο όργανο συλλογικής ασφάλειας υπό την δικαιοδοσία των Ενωμένων Εθνών.¹⁷⁸ Σε αυτό το πλαίσιο, ο Roosevelt πρέσβευε ότι η τριμερής συνεργασία των Ηνωμένων Πολιτειών με τη Βρετανία και τη Σοβιετική Ένωση έπρεπε να γίνει ακόμα πιο ισχυρή μεταπολεμικά και να σηματοδοτήσει την μετάβαση προς μια νέα διεθνή τάξη¹⁷⁹ καθώς και την αποφυγή εγκαθίδρυσης πεπερασμένων σφαιρών επιρροής.¹⁸⁰ Με την ίδια προσήλωση, τόσο ο Hull όσο και ο Stettinius τάσσονταν ενάντια σε καιροσκοπικές διευθετήσεις που αποσκοπούσαν στην συγκρότηση σφαιρών επιρροής,¹⁸¹ εκλαμβάνοντας τις σαν υποχώρηση από την ιδέα της υλοποίησης της Χάρτας του Ατλαντικού και της νομότυπης πολιτικής τάξης που προσδοκούσαν να εγκαθιδρύσουν μεταπολεμικά.¹⁸² Παράλληλα τις θεωρούσαν δυνητικό παράγοντα διάσπασης των συμμάχων και πρόκλησης συγκρούσεων.¹⁸³ Για τον Hull, η ευρύτερη διασυμμαχική πολιτική δεν θα έπρεπε να στηριχθεί στη σύναψη συμφωνιών εν μέσω του πολέμου, διότι αυτές ενείχαν τον κίνδυνο να επιφέρουν διαφωνίες μεταπολεμικά, και να διαβρώσουν τη συνοχή των Συμμάχων.¹⁸⁴ Οι όποιες πολιτικές δεσμεύσεις και επιλύσεις των εδαφικών ζητημάτων θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν μετά τον πόλεμο. Εμπορούμενος, όπως και ο Roosevelt, από την αρχή της καλής προαίρεσης μεταξύ των συμμάχων,¹⁸⁵ ο Hull πίστευε ότι η πολιτική της συνεργασίας και του μη παρεμβατισμού στην ανατολική Ευρώπη εκ μέρους της ΕΣΣΔ μεταπολεμικά, μπορούσε να εφαρμοστεί με βάση τα πρότυπα της πολιτικής της Καλής Γειτονιάς που εφάρμοζαν ήδη οι Ηνωμένες Πολιτείες στην Κεντρική και Νότια Αμερική.¹⁸⁶

Την ακλόνητη πεποίθηση του για έναν αναγεννημένο μεταπολεμικό κόσμο την είχε διατυπώσει και παλαιότερα, όταν τον Νοέμβριο του 1943 μετά τη Διάσκεψη της

¹⁷⁶ Schlesinger. Arthur, Jr, ο. π, σ. 38

¹⁷⁷ Schlesinger. Arthur, Jr, ο. π, σ. 38

¹⁷⁸ Fitzsimons. A. Matthew, ο. π, σ. 295

¹⁷⁹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 54

¹⁸⁰ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 54

¹⁸¹ Vloyantes. John, *The Significance of Pre-Yalta Policies Regarding Liberated Countries in Europe*, *The Western Political Quarterly*, Vol. 11, No. 2, 1958, σ. 215

¹⁸² Vloyantes. John, ο. π, σ. 215

¹⁸³ Vloyantes. John, ο. π, σ. 215

¹⁸⁴ Vloyantes. John, ο. π, σ. 215

¹⁸⁵ Vloyantes. John, ο. π, σ. 215

¹⁸⁶ Hull. Cordell, ο. π, σ. 1465 - 1466

Μόσχας έδωσε ένα δείγμα των όσων επιζητούσε η αμερικανική πολιτική κοινότητα, μιλώντας ενώπιον του Κογκρέσου: «..καθώς θα τίθενται σε ισχύ οι διατάξεις των διακηρύξεων των τεσσάρων εθνών, δεν θα υπάρχει πλέον ανάγκη για σφαίρες επιρροής, για συμμαχίες, για ισορροπία δυνάμεων ή οποιαδήποτε άλλη από αυτές τις ιδιαίτερες μεθόδους μέσω των οποίων στο δύστυχο παρελθόν, τα έθνη αγωνίζονταν να διαφυλάξουν την ασφάλεια τους ή να προωθήσουν τα συμφέροντα τους».¹⁸⁷ Επί της ουσίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσέβλεπαν στην εμπλοκή τους στις μεταπολεμικές ευρωπαϊκές υποθέσεις μέσω ενός συστήματος συλλογικής ασφάλειας στο πλαίσιο ενός εξουσιοδοτημένου διεθνούς οργανισμού, αλλά και μέσω των οριστικών διευθετήσεων που θα επιδίωκαν οι Συμμαχικές δυνάμεις μετά τον πόλεμο, υπό καθεστώς συνοχής των τριών μεγάλων δυνάμεων (ΗΠΑ, Βρετανία, Σοβιετική Ένωση).¹⁸⁸

Οδεύοντας προς το τέλος του πολέμου, οι Ηνωμένες Πολιτείες ηγήθηκαν του θεσμικού αγώνα συγκρότησης μιας πιο προβλέψιμης διεθνούς αρένας, όταν στη Διάσκεψη του Dumbarton Oaks στην Ουάσιγκτον, τον Αύγουστο του 1944, τέθηκαν οι βάσεις για έναν πρότυπο παγκόσμιο οργανισμό, υπό την επίβλεψη των τεσσάρων συμμαχικών δυνάμεων που ο Roosevelt είχε συμπεριλάβει στο σύστημα των Τεσσάρων Αστυνόμων. Εντούτοις, η αμερικανική πρωτοβουλία έμεινε στη μέση εξαιτίας της έλλειψης πλήρους συναίνεσης μεταξύ των συμμάχων, δεδομένης της γενικευμένης άρνησης των παραδοσιακών αποικιοκρατικών δυνάμεων (Βρετανία, Γαλλία, Ολλανδία) να υιοθετήσουν τις αμερικανικές αντιλήψεις περί αυτοκυβέρνησης και πολιτικής χειραφέτησης των εξαρτημένων λαών, ιδίως στις ασιατικές αποικιακές κτήσεις.¹⁸⁹ Συν το γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες μετρίασαν τις πιέσεις τους προς τους ευρωπαίους εταίρους τους χάριν της δημιουργίας μιας δομής συνεργασίας μαζί τους στην Ευρώπη.¹⁹⁰ Ήταν αναμενόμενο ότι οι αμερικανικές παραινήσεις περί απαλλοτρίωσης των εδραιωμένων κτήσεων των ευρωπαϊκών δυνάμεων στην Ανατολή δεν μπορούσαν να προχωρήσουν παράλληλα με την πολιτική της δια-συμμαχικής συνεργασίας στην Ευρώπη.¹⁹¹ Μια συνεργασία που μετά την Διακήρυξη για την Απελευθερωμένη Ευρώπη (1945) στον απόηχο της Διάσκεψης της Γιάλτας, εξελίχθηκε σε θεμελιώδη παράμετρο της βούλησης των Ηνωμένων Πολιτειών να προβάλλουν την ιδέα της συλλογικοποίησης της ευρωπαϊκής πολιτικής και την υπαγωγή της σε ένα διευθυντήριο δυνάμεων που θα διαχειρίζονταν ισομερώς και ισοθεσμικά τις ευρωπαϊκές υποθέσεις. Μέχρι την οριστική επικράτηση επί των δυνάμεων του Άξονα, η αμερικανική ηγεσία ήταν αρνητική για την διεξαγωγή ενδιάμεσων συζητήσεων, διότι αυτό παρέπεμπε στις πεπερασμένες διπλωματικές παραδόσεις που ήθελε να απαλείψει από τις διεθνείς σχέσεις. Για

¹⁸⁷ παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο. π, σ. 447, και στο Vagts. Alfred, *The Balance of Power: Growth of an Idea*, World Politics Vol. 1, No. 1, Oct 1948, σ. 82

¹⁸⁸ Vloyantes. John, ο. π, σ. 215

¹⁸⁹ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 14

¹⁹⁰ Dulles R. Foster & Ridinger. Gerald, ο. π, σ. 14

¹⁹¹ Hull. Cordell, ο. π, σ. 1599

την διοίκηση Roosevelt, η σκοπιμότητα της καταφυγής σε μια προκαθορισμένη διεύθυνση της μεταπολεμικής παγκόσμιας τάξης ήταν μια απόβλητη αντίληψη πολιτικής. Το παλαιό ευρωπαϊκό διπλωματικό σύστημα έπρεπε να αντικατασταθεί από μια δομή συλλογικής ασφάλειας στηριζόμενης στην συνεργασία και την αρμονία.¹⁹²

Στο πεδίο της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης της Ευρώπης, ο Roosevelt θεωρούσε ότι η αμερικανική στρατιωτική παρουσία στην γηραιά ήπειρο ήταν περιττή και ως εκ τούτου αποσκοπούσε στην απόσυρση και επιστροφή των αμερικανικών δυνάμεων πίσω στην ηπειρωτική χώρα, και επιπλέον στην ανάληψη της διαχείρισης της ευρωπαϊκής ανοικοδόμησης από την Μεγάλη Βρετανία.¹⁹³ Εκτιμούσε ότι η τελική απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων από την Ευρώπη θα υλοποιούνταν μέσα σε δυο μετρία χρόνια.¹⁹⁴ Εν τέλει, η αταλάντευτη επιδίωξη που είχε αναφορικά με την τελική συνδιαχείριση της μεταπολεμικής παγκόσμιας πολιτικής από τις νικήτριες δυνάμεις, ιδίως στο ζήτημα του αφοπλισμού και του διαμελισμού της Γερμανίας,¹⁹⁵ κατέστη θεμελιώδης όψη της νοοτροπίας του για την μη μόνιμη εμπλοκή της Αμερικής στις μεταπολεμικές ευρωπαϊκές υποθέσεις. Ήδη από τη Διάσκεψη της Τεχεράνης, ο προσωπικός τόνος του Roosevelt είχε συμβάλει στην σχετική συναντίληψη των αμερικανοσοβιετικών σχέσεων για μια εφ' όλης της ύλης διεύθυνση των παγκόσμιων υποθέσεων, μετά την τελική επικράτηση στον πόλεμο. Ωστόσο, η προσέγγιση του αφαιρέθηκε από τον κρατικό τόνο της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής μετά τον πρόωρο θάνατο του τον Απρίλιο του 1945. Οι κεντρικοί σκοποί της πολιτικής του - η σταδιακή απο-αποικιοποίηση και η συνεχιζόμενη συνεργασία των μεγάλων δυνάμεων των Συμμάχων στον δρόμο για να δημιουργηθούν συνθήκες μετάβασης σε έναν κόσμο βασισμένο στον πολυμερισμό¹⁹⁶ - έμειναν εν τέλει μετέωρες. Ο εθιμικός ρασιοναλιστικός τόνος του αμερικανού προέδρου υποβαθμίστηκε εσχάτως ενόσω η μεταπολεμική Ευρώπη εισέρχονταν σταδιακά στις πραγματικότητες ισχύος και την ιδεολογική πόλωση που τις συμπλήρωνε.

¹⁹² Kissinger. Henry, ο. π, σ. 441

¹⁹³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 442

¹⁹⁴ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 63

¹⁹⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 443

¹⁹⁶ Costigliola. Frank, ο. π, σ. 704

Κεφάλαιο 3. Η εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών στον Ψυχρό Πόλεμο: οι φιλοσοφικές προσεγγίσεις της από τον George F. Kennan ως την απεμπλοκή από το Βιετνάμ (1946 - 1973)

3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται οι φιλοσοφικές όψεις της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι την αποχώρηση τους από το Βιετνάμ. Εξετάζονται μεταξύ άλλων: ■ ο ρεαλισμός του George Kennan και η επίδραση του στην νεοπαγή πολιτική της ανύσχεσης, ■ η παγκοσμιοποίηση της ανύσχεσης από την διοίκηση Truman, ■ ο χαμιλτονισμός της εξωτερικής πολιτικής της διοίκησης Eisenhower και ■ ο ρεαλισμός του Richard Nixon ως την αποχώρηση των τελευταίων αμερικανικών στρατευμάτων από το Βιετνάμ τον Μάρτιο του 1973.

3.2 Η πολιτική της ανύσχεσης και ο πολιτικός και γεωπολιτικός ρεαλισμός του George Kennan

Παρά το ότι μετά τον πόλεμο εξακολουθούσαν να υφίστανται τάσεις απομονωτισμού στο εσωτερικό τους, οι Ηνωμένες Πολιτείες ως νεότευκτη υπερατλαντική δύναμη επικεντρώθηκε στην διύλιση ορισμένων θεμελιωδών κανόνων στο παγκόσμιο σύστημα κρατών.¹ Η εμφύτευση της δημοκρατίας, η κυριαρχία του νόμου, η απο-αποικιοποίηση και ο φιλελεύθερος οικονομικός διεθνισμός², κανόνες που απέβλεπαν στην ριζική μεταλλαγή των αλληλεπιδράσεων των κρατών υπό την προβολή της αμερικανικής εμπειρίας, τέθηκαν ενώπιον της διεθνούς κοινωνίας από τις πρώτες μεταπολεμικές μέρες. Ήδη εν μέσω του πολέμου, οι Ηνωμένες Πολιτείες ασκούσαν μια συστηματική πολιτική προς αυτή τη κατεύθυνση, γεγονός που θεσμοθετήθηκε και επίσημα μετά τη λήξη του. Στη τελευταία μεγάλη διάσκεψη των Συμμάχων στο Πότσταμ, τον Ιούλιο του 1945, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσήλθαν με βάση την καθεστηκία ιδεαλιστική προοπτική, ότι οι σφαίρες επιρροής ήταν υποκατάστατο για την πολιτική ισχύος, ότι πρωταρχικός σκοπός τους ήταν η εξάλειψη των αιτίων που οδηγούσαν τα έθνη να τις θεωρούν αναπόσπαστο μέρος της ασφάλειας τους³ και ότι οι μεταπολεμικές διεθνείς σχέσεις έπρεπε να προσαρμοστούν στην πολιτική και ηθική ορθοδοξία της ενισχυμένης συνεννόησης μεταξύ της Αμερικής, της Σοβιετικής Ένωσης και της Βρετανίας. Ε-

¹ Watson, Adam, ο. π, σ. 503 - 504

² Watson, Adam, ο. π, σ. 504

³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 484 - 485 και στο Department of State, *Foreign Relations of the United States: Diplomatic papers, The Conference of Berlin (The Potsdam Conference)*, 1945, Vol. 1, σ. 262 - 263

πιπλέον, εκτιμούσαν ότι η θέση της Βρετανίας στην μεταπολεμική Ευρώπη θα καθορίζονταν εν πολλοίς από την δική τους στάση, υπό το βάρος της απουσίας μιας πραγματικής αντισταθμιστικής δύναμης στον ευρωπαϊκό χώρο έναντι της Σοβιετικής Ένωσης. Έτσι, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα καλούνταν από τους ίδιους τους βρετανούς να αναλάβουν τον ρόλο του εξισορροπητικού δρώντα απέναντι στους σοβιετικούς, σε περίπτωση που οι συνθήκες της διεθνούς συνεργασίας των τριών Συμμάχων στο τέλος κατέρρεαν.⁴ Ενώ όμως το υπόμνημα της αμερικανικής αντιπροσωπείας που μετέβη στο Πότσταμ είχε ως κεντρικό συλλογισμό την αγωνία των Ηνωμένων Πολιτειών για μια πιθανή επάνοδο των υπολοίπων μερών σε προπολεμικές μεθόδους πολιτικής, όπως οι σφαίρες επιρροής, σε αυτό διατυπώνονταν παράλληλα ο εμπειρικός ρεαλισμός των Αμερικανών, για το γεγονός ότι ανέκαθεν έβλεπαν την Βρετανία ως τη πρώτη γραμμή άμυνας τους και ότι οποιαδήποτε απειλή για την ασφάλεια της θα προκαλούσε εν τέλει την ένοπλη επέμβαση των ΗΠΑ.⁵ Ως προς αυτό, ο George Kennan θα παρατηρούσε λίγα χρόνια μετά, ότι η αυτοδυναμία της Βρετανίας ως βιώσιμου πόλου στον ευρωπαϊκό χώρο είχε συνέπειες για την ασφάλεια τους.⁶ Μια παγιωμένη ισορροπία δυνάμεων που είχε ως κινητήριο δρώντα την Βρετανία, λειτουργούσε ανασταλτικά απέναντι σε κάθε «ηπειρωτική χερσαία δύναμη» που επιζητούσε να κυριαρχήσει στην «ευρασιατική χερσαία μάζα».⁷ Ήδη από τον Σεπτέμβριο του 1944, ο Kennan από τη θέση του χαμηλόβαθμου διπλωματικού στην πρεσβεία της Αμερικής στην Μόσχα επιστούσε την προσοχή για τις αναδυόμενες πραγματικότητες ισχύος στην Ευρώπη και για τον διαμορφωτικό ρόλο της Βρετανίας σε αυτές: «πρέπει να καθορίσουμε μαζί με τους Βρετανούς το όριο του κοινού μας ζωτικού συμφέροντος στην ήπειρο, για παράδειγμα, την γραμμή περά από την οποία δεν μπορούμε να επιτρέψουμε στους Ρώσους να ασκούν απρόκλητη βία ή να προβούν σε καθαρά μονομερείς δράσεις».⁸ Για τις Ηνωμένες Πολιτείες, μια τυχόν καθυπόταξη της γηραιάς ηπείρου από μια μόνο δύναμη θα έθετε σε ευθεία αμφισβήτηση τα «θαλάσσια άκρα της χερσαίας μάζας» και θα απειλούσε την γεωπολιτική υπόσταση της Βρετανίας⁹, με απώτερη σκοπιμότητα έναν «υπερπόντιο επεκτατισμό» εφοδιασμένο με το σύνολο των πόρων της Ευρώπης και της Ασίας.¹⁰

Απορρίπτοντας απόψεις που έβλεπαν μια πιο συγκαταβατική στο τέλος Σοβιετική Ένωση να ασκεί πολιτικές εναρμονισμένες με τον διακρατικό πολυμερισμό των Ηνωμένων Εθνών¹¹, ο Kennan μετέφερε τις επιφυλάξεις του προς τον πρέσβη Harriman

⁴ Department of State, *Foreign Relations of the United States*, ο. π, σ. 259

⁵ Department of State, *Foreign Relations of the United States*, ο. π, σ. 259

⁶ Kennan. F. George, *American Diplomacy*, The University of Chicago Press, 1951, σ. 4 - 5

⁷ Kennan. F. George, ο. π, σ. 5

⁸ Mayers. David, *Soviet War Aims and the Grand Alliance: George Kennan's Views, 1944-1946*, Journal of Contemporary History, Vol. 21, No. 1, 1986, σ. 66

⁹ Kennan. F. George, ο. π, σ. 5

¹⁰ Kennan. F. George, ο. π, σ. 5

¹¹ Mayers. David, ο. π, σ. 66

για την διαμόρφωση πιο ρεαλιστικών εκτιμήσεων της σοβιετικής πολιτικής: «πρέπει να θυμόμαστε ότι ευρείες αοριστίες όπως «συνεργασία» και «δημοκρατία» έχουν διαφορετική σημασία για τους Ρώσους απ' ότι για εμάς. Δεν πρέπει να έχουμε την προσδοκία ότι θα ενταχθούν σε λεπτομερή σχήματα συνεργασιών τα οποία αντιτίθενται στις παραδοσιακές έννοιες της ρωσικής ασφάλειας».¹² Στα τέλη Ιανουαρίου του 1945, σε επιστολή του προς τον ρεαλιστή ομόδοξο του Charles Bohlen, αποτύπωσε με απαισιόδοξο τόνο τις αβέβαιες προοπτικές που διαμορφώνονταν για την διασυμμαχική συνεργασία την επαύριο της Διάσκεψης της Γιάλτας που πλησίαζε σε λίγες μέρες, πεπεισμένος πως στις πραγματικές μεταπολεμικές προθέσεις των σοβιετικών δεν εντάσσονταν η πολιτική και οικονομική ανοικοδόμηση της Ευρώπης: «βλέπουν με καχυποψία κάθε πηγή ενότητας και ηθικής ακεραιότητας στην Ευρώπη που δεν μπορούν οι ίδιοι να ελέγξουν.. η ασφάλεια της Ρωσίας, όπως την εκλαμβάνουν, συνίσταται στην απουσία συνοχής, ισορροπίας και αρμονίας στην υπόλοιπη Ευρώπη».¹³ Η αλληλουχία στις ισορροπίες συμφερόντων από την Κεντρική Ευρώπη ως τον δυτικό Ατλαντικό είχε καθοριστική επίδραση στα συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών: η αδιατάρακτη πολιτική και στρατηγική υπόσταση των κρατών της Κεντρικής Ευρώπης είχε δομικό αντίκτυπο ασφάλειας στα δυτικοευρωπαϊκά κράτη του ανατολικού Ατλαντικού, που με τη σειρά τους συνιστούσαν αναντικατάστατο πόλο ισχύος για την αμερικανική ασφάλεια. Στην ίδια επιστολή του, ο Kennan συνέδεσε αυτήν την αλληλουχία με την εξελισσόμενη αναδιανομή της ισχύος στην Ευρώπη: «μια βασική σύγκρουση είναι.. σε άνοδο στην Ευρώπη ανάμεσα στα συμφέροντα της ατλαντικής θάλασσας δύναμης, τα οποία απαιτούν την διασφάλιση μιας σθεναρής και ανεξάρτητης πολιτικής ζωής στην ευρωπαϊκή χερσόνησο, και στα συμφέροντα μιας ζηλόφθονης ευρασιατικής χερσαίας δύναμης που πρέπει πάντα να επιδιώκει να εξαπλωθεί προς τα δυτικά, και που δεν θα βρει ένα μέρος λιγότερο από τον Ατλαντικό, όπου να μπορεί με βάση την δική της έποψη, αισίως να σταματήσει».¹⁴

Η ρεαλιστική έποψη του Kennan για τον μεταπολεμικό καταμερισμό ισχύος στην Ευρώπη ήταν αλληλένδετη με τον διαχωρισμό της ηπείρου στα δύο, την αποφυγή της στενής διμερούς συνεργασίας με τον Στάλιν και την αναγνώριση της σοβιετικής επιρροής στα ανατολικά της Ευρώπης, γεωπολιτικές διαμορφώσεις βασισμένες στις πραγματικότητες ισχύος.¹⁵ Οποιαδήποτε άλλη έποψη θα έθετε υπό αμφισβήτηση την ζωτικότητα της Δυτικής Ευρώπης: «αν επιμείνουμε σε αυτή τη συγκυρία της ιστορίας μας να περιπλανιόμαστε με τα κεφάλια μας στα σύννεφα του ουίλσονικού ιδεαλισμού και των οικουμενιστικών εννοιών παγκόσμιας συνεργασίας, αν συνεχίσουμε να εθελotuφλούμε με το γεγονός ότι οι στιγμιαίες φιλειρηνικές προθέσεις της μάζας των κατοί-

¹² Mayers. David, ο. π, σ. 66

¹³ *Bohlen Papers, Kennan's Letter to Charles Bohlen, January 1945, σ. 2*

¹⁴ *Bohlen Papers, ο. π, σ. 2*

¹⁵ Mayers. David, ο. π, σ. 69

κων της Ασίας και της ανατολικής Ευρώπης είναι απλώς προϊόντα της μιζέριας τους και της αδυναμίας τους, και ποτέ προϊόντα της δύναμης τους, εάν επιμείνουμε να ποντάρουμε το μέλλον της Ευρώπης στην υπόθεση μιας κοινότητας στόχων με τη Ρωσία.. τότε διακινδυνεύουμε να χάσουμε ακόμη και την ελάχιστη ασφάλεια που θα εξασφαλίσαμε από την διατήρηση σταθερών και συνεργατικών μορφών ανθρώπινης κοινωνίας στις άμεσες ευρωπαϊκές ακτές του Ατλαντικού».¹⁶ Εξαρχής, η καχυποψία του Kennan για το οικουμενιστικό πρόταγμα των Ηνωμένων Εθνών ήταν μεγάλη, δεδομένης της αδιέξοδης εμπειρίας των Ηνωμένων Πολιτειών από την Κοινωνία των Εθνών.¹⁷ Η επερχόμενη ένταξη τους σε έναν εξίσου αβέβαιο διεθνή οργανισμό δεν έπρεπε να υποκαταστήσει τις κρατοκεντρικές πτυχές της εξωτερικής πολιτικής τους.¹⁸ Πεποίθηση του Kennan ήταν ότι η αναλλοίωτη πραγματικότητα της διεθνούς πολιτικής θα εξακολουθούσε να υφίσταται εις το διηνεκές: οι διεθνείς οργανισμοί παρά τις μεγαλεπήβολες βλέψεις τους ποτέ δεν θα αντικαθιστούσαν την παραδοσιακή διπλωματία, και ως εκ τούτου έπρεπε να απορριφθεί η συσχέτιση της αμερικανικής ασφάλειας και των ζωτικών συμφερόντων της Ευρώπης με τις πολιτικές και ιδεολογικές ακαμψίες του ΟΗΕ.¹⁹

Μετά το Πότσταμ, από τα μέσα του 1945 ως τον Φεβρουάριο του 1946, οι Ηνωμένες Πολιτείες παρά την δυσφορία τους για την σοβιετική πολιτική στην Ρουμανία, την Πολωνία και την Βουλγαρία, είχαν ακόμα την πεποίθηση ότι μπορούσε να επιτευχθεί ένα καθεστώς ειρηνικής συνύπαρξης με την Σοβιετική Ένωση,²⁰ μη έχοντας ως τότε σχηματίσει μια ξεκάθαρη αντίληψη της σοβιετικής απειλής.²¹ Τον Φεβρουάριο του 1946, ο Στάλιν σε προεκλογική του ομιλία στη Μόσχα περιέγραψε την διεθνή μεταπολεμική συγκυρία και την προοπτική της Σοβιετικής Ένωσης εντός αυτής: «..το σοβιετικό κοινωνικό σύστημα.. απέδειξε ότι είναι πλήρως βιώσιμο. Το σοβιετικό κοινωνικό σύστημα έχει αποδειχθεί πιο βιώσιμο και σταθερό από ένα μη σοβιετικό κοινωνικό σύστημα.. ότι είναι μια καλύτερη μορφή οργάνωσης της κοινωνίας από οποιοδήποτε μη σοβιετικό κοινωνικό σύστημα.. έχει αποδειχθεί ένα πρότυπο πολυεθνικό κράτος.. ένα σύστημα κρατικής οργάνωσης στην οποία το εθνικό πρόβλημα και το πρόβλημα της συνεργασίας μεταξύ των εθνών έχουν βρει καλύτερη προοπτική απ' ότι σε οποιαδήποτε άλλο πολυεθνικό κράτος..».²² Στην ίδια ομιλία, ο Στάλιν εννόησε ότι η ιδεολογία του σοβιετικού συστήματος είχε εξασφαλίσει μια έντονη εξωτερική νομιμοποίηση, λόγω των αδιεξόδων και των προστριβών των δυνάμεων του καπιταλιστικού κόσμου, και ότι οι βίαιες αναταράξεις εντός αυτού μπορούσαν να οδηγήσουν

¹⁶ *Bohlen Papers*, ο. π, σ. 7 - 8

¹⁷ *Mayers. David*, ο. π, σ. 69

¹⁸ *Mayers. David*, ο. π, σ. 69

¹⁹ *Mayers. David*, ο. π, σ. 77

²⁰ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 70

²¹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 70

²² *Kissinger. Henry*, ο. π, σ. 492 και στο Pamphlet Collection, *J. Stalin, Speeches Delivered at Meetings of Voters of the Stalin Electoral District, Moscow*, Foreign Languages Publishing House, Moscow, 1950, σ. 19 - 44

σε μια επανάληψη της μεσοπολεμικής παγκόσμιας ανισορροπίας. Ως εκ τούτου, η Σοβιετική Ένωση έπρεπε να προσαρμόσει την πολιτική της - υλικά και βιομηχανικά - με γνώμονα την καχυποψία της για το δυτικό καπιταλιστικό σύστημα και τις διεθνείς πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που αυτό συνεπάγονταν. Για την αμερικανική κοινωνία και για ένα μεγάλο μέρος της αμερικανικής πολιτικής κοινότητας, αυτές οι επισημάνσεις ισοδυναμούσαν με σιωπηρή κήρυξη ενός νέου πολέμου στην Ευρώπη. Τρεις μέρες μετά, στις 12 Φεβρουαρίου 1946, ο αμερικανός επικεφαλής της διπλωματικής αποστολής στη Μόσχα, George Kennan, αποτύπωσε σε αναφορά του προς το υπουργείο εξωτερικών την μαρξιστική ιδεολογική ερμηνεία του Στάλιν για τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους «ως προϊόντα κρίσεων, εγγενών στον μονοπωλιακό καπιταλισμό» και την πεποίθηση του τελευταίου για την ανωτερότητα του σοβιετικού συστήματος.²³

Στην επόμενη αναφορά του, που υποβλήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου του 1946, ο Kennan προειδοποιούσε τους κύκλους εξωτερικής πολιτικής στις Ηνωμένες Πολιτείες ότι η ιδεολογική και γεωπολιτική φύση της Σοβιετικής Ένωσης ήταν τέτοια που αντιλαμβάνονταν το οτιδήποτε έξω από αυτήν ως εχθρικό και υπονομευτικό. Υπό την πεποίθηση ότι η θέση της στον εξωτερικό της περίγυρο βρίσκονταν υπό «καπιταλιστική περικύκλωση», η σοβιετική ταυτότητα ήταν σύμφυτη με την προοπτική ότι σε έναν τέτοιο περίγυρο δεν μπορούσε να υπάρξει μακροπρόθεσμα ειρηνική συμβίωση με το δυτικό σύστημα.²⁴ Ο ιδεολογικός φανατισμός της Σοβιετικής Ένωσης ήταν δεδομένος αφού τοποθετούσε την ταυτότητα της απέναντι από τον καπιταλιστικό κόσμο, τον οποίο θεωρούσε φύσει συγκρουσιακό,²⁵ συνθήκη που δεν μπορούσε να επιλυθεί μέσω του ειρηνικού συμβιβασμού, αφού ήταν ένα σύστημα που παρήγε πόλεμους, είτε ενδοκαπιταλιστικούς είτε επεμβατικούς που στρέφονταν εναντίον του σοσιαλιστικού συστήματος.²⁶ Συμπληρωματικά, η Σοβιετική Ένωση επιζητούσε να οξύνει και να εκμεταλλευτεί τις διαφορές μεταξύ των καπιταλιστικών δυνάμεων και να δημιουργήσει έριδες στον δυτικό κόσμο.²⁷ Για τον Kennan, οι φαύλοι σοβιετικοί χειρισμοί ήταν επακόλουθο μιας παγιωμένης «παραδοσιακής και ενστικτώδους ρωσικής αίσθησης ανασφάλειας»,²⁸ η οποία ενισχύθηκε στην πορεία της ιστορίας από την εμπειρία της προ-σοβιετικής Ρωσίας με την οικονομικά και τεχνολογικά ανώτερη Δύση και τις αρτιότερα οργανωμένες κοινωνίες της έναντι της ρωσικής²⁹, γεγονός που εκλαμβάνονταν ως απειλή από τον ρωσικό «αναχρονιστικό τύπο διακυβέρνησης», που μπροστά στα δυτικά πολιτικά συστήματα παρουσίαζε μια αίσθηση ευθραυστότητας και ένα σύ-

²³ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946, Eastern Europe*, Vol. 6, σ. 694

²⁴ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π., σ. 697

²⁵ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π., σ. 698

²⁶ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π., σ. 698

²⁷ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π., σ. 698

²⁸ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π., σ. 699

²⁹ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π., σ. 699

μπλεγμα ψυχολογικής ρευστότητας, από φόβο μήπως διεισδύσει ο δυτικός τρόπος ζωής στη ρωσική κοινωνία. Στη βάση αυτού του φόβου, η εμπειρία της Ρωσίας έγινε συνώνυμη των κλειστών πολιτικών και κοινωνικών νορμών, λειτουργώντας ως μια κρατική φιλοσοφία που αποστρέφονταν τους συμβιβασμούς και τις εξωτερικές κατανοήσεις, εγείροντας πρωτίστως αξιώσεις ασφάλειας με όρους παραδοσιακής πάλης δυνάμεων και όχι συμβιβασμών.³⁰ Έτσι, πεποίθηση του Kennan ήταν πως στους σκοπούς των σοβιετικών περιλαμβάνονταν και η συμμετοχή τους σε διεθνείς οργανισμούς με μεθόδους παλαιών σκοπιμοτήτων, με σκοπό την επέκταση της σοβιετικής εξουσίας ή την μείωση της εξουσίας άλλων δυνάμεων μέσα σε αυτούς τους οργανισμούς. Για τον ίδιο, οι σοβιετικοί είχαν εντάξει στους σκοπούς τους μέχρι και την αποχώρηση από τον ΟΗΕ αν έβλεπαν ότι μια τέτοια κίνηση τους εξυπηρετούσε πιο αποτελεσματικά, υπό τη προϋπόθεση ότι αυτή η αποχώρηση θα επέφερε παράλληλα την διάσπαση της ενότητας των υπολοίπων μελών του Οργανισμού, ώστε να τον καταστήσουν αναποτελεσματική απειλή για τους σοβιετικούς σκοπούς.³¹ Διατηρώντας μια στενά καιροσκοπική ρεαλιστική θέση εντός του Οργανισμού, η πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης στις αποικίες των ευρωπαϊκών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων στο ανατολικό ημισφαίριο θα στόχευε στην αποδυνάμωση της επιρροής τους σε αυτές, με σκοπό τη δημιουργία ενός κενού εξουσίας στο εσωτερικό τους και στη δημιουργία μιας μεταβατικής τάξης πραγμάτων που θα επέτρεπε την σοβιετική διείσδυση.³² Επιπλέον, οι σοβιετικοί προσέβλεπαν στην συμμετοχή τους σε «συμφωνίες κηδεμονίας» στις ανατολικές αποικίες των Ευρωπαίων προκειμένου να αναστείλουν την «άσκηση δυτικής επιρροής» σε αυτές.³³ Στην ίδια αναφορά του, ο Kennan έκανε μια εκτίμηση που έμελλε να καθορίσει εν πολλοίς την κρατική φιλοσοφία των Ηνωμένων Πολιτειών ως προς τον σκοπούμενο συμβολισμό του αντι-σοβιετικού αγώνα, που οι συνοδοιπόροι του Kennan τον απογύμνωσαν από τις γεωπολιτικές παραμέτρους του και τον εξομοίωσαν με έναν τελικό σκοπό, που διωλίστηκε στον πυρήνα της αμερικανικής εμπειρίας της μεταπολεμικής εξωτερικής πολιτικής και διατηρήθηκε εκεί για δεκαετίες. Η εκτίμηση του ήταν πως υπήρχε μια αφανής διασύνδεση των πυρήνων των κομμουνιστικών κομμάτων άλλων χωρών με τη Σοβιετική Ένωση, κόμματα τα οποία «συνεργάζονταν στενά ως μια υπόγεια διεύθυνση λειτουργίας του παγκόσμιου κομμουνισμού, μια κρυφή Κομιντέρν που συντονίζεται και διευθύνεται στενά από τη Μόσχα».³⁴ Στη βάση αυτού του συλλογισμού εννοήθηκε ρητά η ανάγκη για την εφαρμογή μιας καθολικής παγκόσμιας εμπλοκής της Αμερικής οπουδήποτε η Σοβιετική Ένωση προέβαλλε την επιρροή της σε άλλες χώρες.

Επικαλούμενος ακόμη και ιδεολογικές πτυχές του αντι-σοβιετικού αγώνα στον

³⁰ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π, σ. 699

³¹ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π, σ. 702

³² Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π, σ. 702

³³ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π, σ. 702

³⁴ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π, σ. 703

οποίο καλούσε τους αμερικανικούς κύκλους εξωτερικής πολιτικής, ο Kennan προειδοποιούσε ότι η Σοβιετική Ένωση προσέβλεπε στην «διαταραχή της εσωτερικής αρμονίας» της αμερικανικής κοινωνίας και «στην καταστροφή του παραδοσιακού τρόπου ζωής» των Ηνωμένων Πολιτειών.³⁵ Στο τέλος του Μακροσκελούς Τηλεγραφήματος, ο Kennan προέτρεψε την αμερικανική πολιτική και διπλωματική ηγεσία να διαμορφώσουν την πολιτική τους στη βάση της ορθής ρεαλιστικής πρόσληψης των εθνικών ιδιομορφιών των υπολοίπων κρατών με τα οποία συνομιλούσαν οι Ηνωμένες Πολιτείες: «...πρέπει να διατυπώσουμε και να προωθήσουμε για τα άλλα έθνη μια πολύ πιο θετική και εποικοδομητική εικόνα του είδους του κόσμου που θα θέλαμε να δούμε από ό,τι είχαμε παρουσιάσει στο παρελθόν. Δεν αρκεί να παροτρύνουμε τους ανθρώπους να αναπτύξουν πολιτικές διαδικασίες παρόμοιες με τις δικές μας. Πολλοί ξένοι λαοί, τουλάχιστον στην Ευρώπη, είναι κουρασμένοι και φοβισμένοι από εμπειρίες του παρελθόντος και ενδιαφέρονται λιγότερο για την αφηρημένη ελευθερία παρά για την ασφάλεια. Αναζητούν καθοδήγηση παρά ευθύνες. Θα έπρεπε να είμαστε σε καλύτερη θέση από τους Ρώσους να τους το δώσουμε αυτό. Και αν δεν το κάνουμε, οι Ρώσοι σίγουρα θα το κάνουν...».³⁶ Ωστόσο, οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να παραμείνουν πνευματικά προσκολλημένες στις δικές τους «μεθόδους και αντιλήψεις για την ανθρώπινη κοινωνία...», ώστε να είναι σε θέση να φέρουν εις πέρας την αποστολή τους. Ιδεολογικά δεν έπρεπε να εφαρμόσουν μεθόδους παρόμοιες με του διεθνούς κομμουνισμού.³⁷ Έτσι, ο Kennan διείδε την επερχόμενη πάλη με την Σοβιετική Ένωση και οριοθέτησε στοιχειωδώς την διάσταση της σοβιετικής απειλής.

Ανάμεσα στις δογματικές διαπιστώσεις του Kennan ως προς την σοβιετική ταυτότητα ήταν και η θέση του ότι το σταλινικό σύστημα αποτελούσε «ασιατικό δεσποτισμό», το οποίο επικαλούνταν εξωτερικές απειλές για να νομιμοποιεί τον αυταρχισμό του στο εσωτερικό της σοβιετικής κοινωνίας³⁸ και ότι η μαρξιστική ιδεολογική κατήχηση ήταν το πρόσχημα για να νομιμοποιεί το Κρεμλίνο, εκ μέρους της σιωπηρής ιδεολογικής σύμπνοιας της σοβιετικής κοινωνίας, την αύξηση της στρατιωτικής δύναμης και της καταπίεσης στο εσωτερικό, αλλά και την ενίσχυση του σοβιετικού επεκτατισμού στον εξωτερικό περίγυρο.³⁹ Για τον Kennan, το υφιστάμενο ρήγμα με τους σοβιετικούς - πάνω στα μεταπολεμικά ευρωπαϊκά ζητήματα - δεν οφείλονταν σε παρερμηνείες, που θα μπορούσαν να ξεπεραστούν με κάποια χειρονομία καλής θέλησης εκ μέρους της αμερικανικής διπλωματίας, αλλά ήταν απόρροια της ίδιας της φύσης του σοβιετικού συστήματος.⁴⁰ Θεωρούσε πως η σοβιετική πολιτική ήταν ένα μείγμα παραδοσιακού ρωσικού επεκτατισμού και κομμουνιστικής ιδεολογικής ορμής.⁴¹ Έτσι, η α-

³⁵ Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1946*, ο. π, σ. 706

³⁶ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1946*, ο. π, σ. 708 - 709

³⁷ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1946*, ο. π, σ. 709

³⁸ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 71

³⁹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 71

⁴⁰ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 72

⁴¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 501

καμψία της έγκειτο σε αυτούς τους δυο παράγοντες.

Η θεμελιώδης συμβολή του γεωπολιτικού ρεαλισμού του Kennan, όπως αυτός αποτυπώθηκε στο Τηλεγράφημα του, ήταν η επαναστατική εναλλακτική υπόσταση που πρότεινε για την μεταπολεμική εξωτερική πολιτική της Αμερικής: η πολιτική αυτή έπρεπε να ισορροπήσει ανάμεσα στον προγενέστερο προπολεμικό απομονωτισμό και στην προοπτική μιας ολομέτωπης σύγκρουσης με τον σοβιετικό ανταγωνιστή.⁴² Πάντως, οι όποιες τάσεις μεταπολεμικής συνδιαλλαγής με την Σοβιετική Ένωση έπρεπε να παραμεριστούν, εξαιτίας της ολοκληρωτικής δομής του σοβιετικού συστήματος και της αναγωγής του σε μια μόνιμη διαδικασία προβολής εξωτερικών εχθρών.⁴³

Τον Ιούλιο του 1947, ο Kennan ιεράρχησε επακριβώς τις πτυχές του σοβιετικού πολιτικού βίου και τις προκλήσεις που συνεπάγετο για την αμερικανική εξωτερική πολιτική η φύση του σοβιετικού συστήματος, σχηματοποιώντας έτσι στο μέγιστο την γεωπολιτική προσέγγιση των θέσεων που είχε διατυπώσει λίγους μήνες πριν. Σε ανώνυμη δημόσια παρέμβαση του με τίτλο «Οι πηγές της σοβιετικής συμπεριφοράς», διατύπωσε συμπυκνωμένα ότι το ΚΚΣΕ ήταν η υπέρτατη δομή της σοβιετικής εμπειρίας, και ότι σκοπός του κόμματος ήταν ότι μονό αυτό έπρεπε να έχει δομή, ενώ μπροστά του όλα τα υπόλοιπα στρώματα του πολιτικού βίου στην Σοβιετική Ένωση ήταν μια άμορφη μάζα.⁴⁴ Ενώ η σοβιετική ιδεολογία παρουσίαζε έναν εχθρικό εξωτερικό περίγυρο, και την αναπόφευκτη πολιτική της απόρριψης κάθε εμπειρίας που ήταν εκτός της σοβιετικής ζωής,⁴⁵ η πολιτική του Κρεμλίνου δεν δεσμεύονταν από τον δογματικό ιδεολογικό καταναγκασμό και ήταν υπομονετική στη βάση της σκοπιμότητας.⁴⁶ Η προσαρμογή αυτή εκπορεύονταν από τις ρεαλιστικές επιταγές της θέσης της Ρωσίας στην διεθνή πολιτική, ήδη από την εποχή των νομαδικών συγκρούσεων στην ανοχύρωτη στέπα.⁴⁷ Με βάση την ιστορική εθνική καχυποψία του παραδοσιακού ρωσικού πολιτικού βίου, η σοβιετική ιδιοσυγκρασία ήταν παράγωγο περίσκεψης, ευελιξίας και εξαπάτησης.⁴⁸ Ως εκ τούτου, ο γεωπολιτικός σκοπός των Ηνωμένων Πολιτειών έπρεπε να είναι η «μακροπρόθεσμη και υπομονετική, αλλά σταθερή και με εγρήγορση *ανάσχεση* των ρωσικών επεκτατικών τάσεων».⁴⁹ Η πολιτική της ανάσχεσης θα εδράζονταν στην «προσεκτική εφαρμογή μιας αντισταθμιστικής δύναμης (counterforce), σε μια σειρά από διαρκώς μεταβαλλόμενα γεωγραφικά και πολιτικά σημεία, που αντιστοιχούν στις μετατοπίσεις και τους ελιγμούς της σοβιετικής πολιτικής...».⁵⁰ Στο εσωτερικό

⁴² Gaddis. L. John, *George F. Kennan: The Qualities of Greatness*, The Princeton University Library Chronicle, vol. 66, 2005, σ. 287

⁴³ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 287

⁴⁴ Kennan. F. George, *The Sources of Soviet Conduct*, Foreign Affairs, July 1947, σ. 569

⁴⁵ Kennan. F. George, ο. π, σ. 569

⁴⁶ Kennan. F. George, ο. π, σ. 574

⁴⁷ Kennan. F. George, ο. π, σ. 574

⁴⁸ Kennan. F. George, ο. π, σ. 574

⁴⁹ Kennan. F. George, ο. π, σ. 575

⁵⁰ Kennan. F. George, ο. π, σ. 576

του σοβιετικού συστήματος, η περιοριστική - κατασταλτική δομή του δημιουργούσε πολιτικά ανώριμες μάζες, και κενά στην εσωτερική νομιμοποίηση της σοβιετικής εξουσίας.⁵¹ Με δεδομένη την κλειστή πειθαρχία και την τυφλή υπακοή της σοβιετικής κοινωνικής οργάνωσης, μια πιθανή παράλυση του Κόμματος θα επέφερε βέβαιη αταξία στην σοβιετική κοινωνία.⁵² Ο Kennan κατέληξε στο ότι «..η σοβιετική εξουσία δεν είναι παρά ένας φλοιός που κρύβει μια άμορφη μάζα ανθρώπινων όντων, μεταξύ των οποίων καμιά ανεξάρτητη οργανωτική δομή δεν είναι ανεκτή.. η σημερινή γενιά των Ρώσων δεν γνώρισε ποτέ τον αυθορμητισμό της συλλογικής δράσης. Αν κατά συνέπεια συνέβαινε ποτέ οτιδήποτε για να διαταράξει την ενότητα και την αποτελεσματικότητα του Κόμματος ως πολιτικού οργάνου, η σοβιετική Ρωσία μπορεί να μεταβάλλονταν μέσα σε μια νύχτα από μια από τις ισχυρότερες σε μια από τις πιο αδύναμες και αξιολύπητες εθνικές κοινωνίες...».⁵³ Παρά το γεγονός ότι η σοβιετική πολιτική ήταν στρατηγικά ευέλικτη, η κοινωνία στο εσωτερικό ήταν ελαττωματική και σε διαδικασία παρακμής.⁵⁴

Η τελική φάση της ανάσχεσης περιελάμβανε την αυτοϋποβάθμιση του σοβιετικού συστήματος μέχρι να αυτοακυρωθεί, προκειμένου να μην χρειαστεί η Αμερική και οι σύμμαχοι τους να το πράξουν, με ό,τι αυτό συνεπάγονταν.⁵⁵ Η γεωπολιτική λειτουργία της ανάσχεσης προϋπέθετε πρωτίστως μια διαρκώς κινούμενη αντίσταση στην σοβιετική εξάπλωση, με αμιγώς εξισορροπητική και όχι αμυντική προδιάθεση. Στο κλείσιμο της δημόσιας παρέμβασης του, ο Kennan στάθηκε στην πεπερασμένη ισχύ της μονομερούς δράσης της Αμερικής στο πεδίο της αντιπαράθεσης της με τη Σοβιετική Ένωση, και στο γεγονός ότι μονομερώς δεν ήταν σε θέση να επιφέρει μια πρόωμη πτώση του σοβιετικού συστήματος.⁵⁶ Εντούτοις, ήταν σε θέση να ασκήσει πιέσεις που μπορούσαν να δημιουργήσουν ένα υπόστρωμα νομιμοποίησης που θα οδηγούσε στην σταδιακή διάλυση ή τον μετριασμό της σοβιετικής ισχύος.⁵⁷ Οι εν λόγω πιέσεις προς τους σοβιετικούς πολιτικούς κύκλους θα αποσκοπούσαν, υπό συνθήκες υπαρξιακού τέλματος της Σοβιετικής Ένωσης, να τους ωθήσουν στην συμμετοχή τους στην διεθνώς αποδεκτή παγκόσμια τάξη.⁵⁸

Ωστόσο, η γεωπολιτική φύση της ανάσχεσης, στην προσέγγιση του Kennan, δεν συνιστούσε μια ευθεία απειλή για την υπόσταση της Σοβιετικής Ένωσης,⁵⁹ παρά μόνο την προβολή αμερικανικής ισχύος στην περίμετρο της, ώστε να εμποδιστεί να αποκο-

⁵¹ Kennan. F. George, ο. π, σ. 579

⁵² Kennan. F. George, ο. π, σ. 579

⁵³ Kennan. F. George, ο. π, σ. 579 - 580

⁵⁴ Kennan. F. George, ο. π, σ. 581

⁵⁵ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 287

⁵⁶ Kennan. F. George, ο. π, σ. 582

⁵⁷ Kennan. F. George, ο. π, σ. 582

⁵⁸ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 287

⁵⁹ Matlock. Jr. Jack, *Kennan's Understanding of the Cold War*, The Princeton University Library Chronicle, Vol. 66, No. 2, σ. 318

μίσει εξωτερικά οφέλη. Στον γεωπολιτικό συλλογισμό του Kennan αποτυπώνονταν ρητά ότι μια παράλυση του μοναδικού πολιτικού κέντρου νομιμοποίησης στη Σοβιετική Ένωση, που ήταν το ΚΚΣΕ, μπορούσε να επιφέρει την ραγδαία αποσάρθρωση της σοβιετικής κοινωνίας.⁶⁰ Στην ευρύτερη γεωπολιτική σύλληψη της, η ανάσχεση έγκειτο αρχικά στον σχηματισμό μιας εδαφικής μάζας κρατών στην Δυτική Ευρώπη, με επαρκή πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά μέσα, καθώς και με αυθυπόστατη διακυβέρνηση, ώστε να απωθήσουν οργανωμένα τον σοβιετικό πολιτικό ιμπεριαλισμό. Σε αυτή τη βάση, η αποσταθεροποίηση του σοβιετικού συστήματος προϋπέθετε τη χρήση όλων των διαθέσιμων μέσων, ιεραρχημένα και σε πολλά μέτωπα παράλληλα. Περισσότερη βαρύτητα, όμως, έπρεπε να δοθεί στις μη στρατιωτικές πολιτικές.⁶¹

Συμπληρωματικά, η γεωπολιτική ιεράρχηση του αμερικανικού συμφέροντος θα συνίστατο στην ισορροπούμενη προσαρμογή του ως προς τα υπόλοιπα διεθνή κέντρα ισχύος (Βρετανία, ΕΣΣΔ, Ιαπωνία, Δυτική Ευρώπη) που όλα τους βρίσκονταν εντός ή δίπλα στην ευρασιατική χερσαία μάζα και που οι υλικοί συντελεστές ισχύος τους (φυσικοί πόροι, βιομηχανική ικανότητα, πληθυσμιακή δυναμικότητα) ήταν σε προοπτική ανόδου.⁶² Η γεωπολιτική ταυτότητα της ανάσχεσης, όπως την ανέδειξε ο Kennan, ήταν συνυφασμένη με το γεγονός ότι μια υπέρμετρη συσσώρευση ισχύος στην Ευρασία από το απειλητικότερο κέντρο ισχύος που είχε απομείνει σε αυτήν, που ήταν η Σοβιετική Ένωση, θα υπονόμει την αμερικανική ασφάλεια.⁶³ Για τον Kennan, η οριοθέτηση του αμερικανικού εθνικού συμφέροντος είχε στον πυρήνα της αφ' ενός την μέριμνα αποσόβησης μιας επίθεσης εναντίον της Αμερικής από μια ισχυρότερη εχθρική δύναμη, αφ' ετέρου την διαμόρφωση ενός μεταπολεμικού κόσμου φιλικού για τις φιλελεύθερες αξίες της Αμερικής και στον οποίο θα προωθούνταν η ευημερία της αμερικανικής μαζί με την διεθνή ελεύθερη οικονομία.⁶⁴ Ωστόσο, ο ίδιος αποστρέφονταν την παραδοσιακή οικουμενική σύλληψη της αμερικανικής εμπειρίας στις διεθνείς σχέσεις,⁶⁵ θεωρώντας ότι η λογική της αναμόρφωσης του κόσμου με βάση αυτή δεν εξυπηρετούσε αποτελεσματικά τις ανάγκες της εξωτερικής πολιτικής της χώρας.⁶⁶ Η εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων έπρεπε να στηρίζεται στην γεωπολιτική ερμηνεία των αμερικανικών πολιτικών στόχων.⁶⁷ Ο Kennan εκτιμούσε ότι η διάσταση της πολιτικής επιθετικότητας της Σοβιετικής Ένωσης στον ευρωπαϊκό χώρο και στην Ιαπωνία, δια της απόπειρας διείσδυσης στα εσωτερικά πολιτικά τους

⁶⁰ Tucker. Robert, *The Long Telegram: An Act of Political Leadership*, The Princeton University Library Chronicle, Vol. 66, No. 2, 2005, σ. 298

⁶¹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 152

⁶² Mayers. David, *Containment and the Primacy of Diplomacy: George Kennan's Views, 1947 - 1948*, International Security, Vol. 11, No. 1, 1986, σ. 148

⁶³ Mayers. David, ο. π, σ. 148

⁶⁴ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 150

⁶⁵ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 150 - 151

⁶⁶ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 151

⁶⁷ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 151

συστήματα, ήταν η μέγιστη απειλή⁶⁸ που είχε να αντιμετωπίσει η Αμερική, ενώ δεν θεωρούσε ότι οι σοβιετικοί ήταν ικανοί να προβάλουν κάποια στρατιωτική επιθετικότητα.⁶⁹ Εκείνο που έπρεπε να εφαρμοστεί σε απάντηση του πολιτικού διεθνούς ριζοσπαστισμού της Σοβιετικής Ένωσης ήταν ότι η αμερικανική πολιτική έπρεπε να στοχεύει στην πολιτική, οικονομική και ψυχολογική αναστήλωση των κρατών της δυτικής Ευρώπης και της Ιαπωνίας, ώστε να καταστούν ανθεκτικές γεωπολιτικές ζώνες απέναντι στην σοβιετική διείσδυση.⁷⁰

Σε εκτενή αναφορά του, από την θέση του διευθυντή του Επιτελείου για τον Σχεδιασμό Πολιτικής (Policy Planning Staff) στο Υπουργείο Εξωτερικών, στα τέλη Φεβρουαρίου του 1948, ο Kennan διατύπωσε την προοπτική μιας γεωπολιτικής αναμόρφωσης της Δυτικής Ευρώπης, αφού την έβλεπε ως κομβικό παράγοντα για την εύρυθμη λειτουργία της ανάσχεσης της Σοβιετικής Ένωσης: «...κάποια μορφή πολιτικής, στρατιωτικής και οικονομικής ένωσης στη Δυτική Ευρώπη θα είναι απαραίτητη εάν τα ελεύθερα έθνη της Ευρώπης θέλουν να αντισταθούν στους λαούς της Ανατολής, που θα ήταν ενωμένοι υπό την κυριαρχία της Μόσχας».⁷¹ Η μακροήμερευση μιας τέτοιας ένωσης στην ευρωπαϊκή ήπειρο έγκειτο σε δυο κομβικές διεθνείς αλληλεπιδράσεις: στον τοπικό (διαμορφωτικό) ρόλο της Βρετανίας με σκοπό την προαγωγή ενός τέτοιου ενωσιακού συστήματος κρατών, και στην διεθνή συνεργασία της με τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά, συνθήκη από την οποία εξαρτώνταν εν πολλοίς η διατήρηση του τοπικού της ρόλου στην Δυτική Ευρώπη.⁷² Έτσι, ακόμη και μεταπολεμικά οι αμερικανικοί κύκλοι εξωτερικής πολιτικής εξακολουθούσαν να βλέπουν την Βρετανία σαν εξισορροπητικό πόλο, αυτή τη φορά, του σοβιετικού επεκτατισμού, και σαν παράγοντα διατήρησης της νομιμότητας στην Ευρώπη. Για τον Kennan, η Βρετανία και η δυτική Ευρώπη έπρεπε να οικοδομήσουν μια στενή οικονομική συνεργασία, και κατόπιν, ως μέρη μιας συνεκτικής ευρωπαϊκής διμερούς δομής να επιδοθούν σε μια ανάλογη στενότερη συνεργασία με τον Καναδά και τις Ηνωμένες Πολιτείες.⁷³

Προεκτείνοντας την προοπτική της γεωπολιτικής αναμόρφωσης του ευρωπαϊκού χώρου, ο Kennan επεσήμανε στην ίδια αναφορά: «μακροπρόθεσμα μπορούν να υπάρξουν μόνο τρεις πιθανότητες για το μέλλον της δυτικής και κεντρικής Ευρώπης. Η μια είναι η γερμανική κυριαρχία. Η άλλη είναι η ρωσική κυριαρχία. Η τρίτη είναι μια ομόσπονδη Ευρώπη, στην οποία θα έχουν απορροφηθεί τα μέρη της Γερμανίας, αλλά στην οποία η επιρροή των άλλων χωρών θα είναι αρκετή για να συγκρατεί τη Γερμανία στη θέση της. Και εάν η Γερμανία αποκατασταθεί ως ισχυρή και ανεξάρτητη χώρα, θα πρέπει να περιμένουμε ακόμη μια απόπειρα γερμανικής κυριαρχίας.. εάν δεν υπάρξει

⁶⁸ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 152

⁶⁹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 152

⁷⁰ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 152

⁷¹ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, Vol. 1, σ. 510

⁷² Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π, σ. 510

⁷³ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π, σ. 510

μια πραγματική ευρωπαϊκή ομοσπονδία, θα είναι μια πρόσκληση για τη ρωσική κυριαρχία, γιατί μια ανοργάνωτη Δυτική Ευρώπη δεν θα μπορεί επ' άοριστον να εναντιωθεί σε μια οργανωμένη Ανατολική Ευρώπη...».⁷⁴ Στην ίδια πρόταση του Kennan συνδυάζονταν ο γεωπολιτικός σκοπός της αναστολής του σοβιετικού επεκτατισμού με την υπενθύμιση της διατήρησης της Γερμανίας σε καθεστώς ελέγχου, ώστε να μην αναβιώσει στην Ευρώπη ο παλαιός γερμανικός μιλιταρισμός. Έτσι, η μετάβαση σε μια ομόσπονδη Ευρώπη μπορούσε να παγιώσει μια πολιτική τάξη και νομιμότητα, σύμφυτη με τα εθνικά συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών. Ωστόσο, ο Kennan προέβλεπε ότι «..η επίτευξη μιας τέτοιας ομοσπονδίας θα ήταν πολύ πιο εύκολη εάν η Γερμανία ήταν διαιρεμένη ή δραστικά αποκεντρωμένη και εάν τα συστατικά μέρη της μπορούσαν να εισαχθούν χωριστά στην Ευρωπαϊκή Ένωση.. η ένταξη μιας ενοποιημένης Γερμανίας, ή ακόμα και μιας ενοποιημένης δυτικής Γερμανίας, σε μια τέτοια ένωση θα ήταν πολύ πιο δύσκολη.. Όπως έχουν τα πράγματα σήμερα, οι Γερμανοί είναι ψυχολογικά όχι μόνο απροετοίμαστοι για οποιαδήποτε διάλυση του Ράιχ, αλλά και σε ένα πνεύμα που είναι σαφώς δυσμενές για αυτό...».⁷⁵ Εκτιμώντας ότι δεν είχε επιτευχθεί η μεταπολεμική ψυχολογική εξομάλυνση του γερμανικού λαού, ο Kennan επέμεινε ότι η αμερικανική εμπειρία δεν είχε καταστεί αφομοιώσιμη στο εσωτερικό της Γερμανίας: «η ηθική και πολιτική μας επιρροή πάνω τους δεν έχει σημειώσει πρόοδο μετά την παράδοση. Δεν έχουν εντυπωσιαστεί ούτε από τις εντολές μας ούτε από το παράδειγμά μας. Δεν πρόκειται να αναζητήσουν ηγεσία σε εμάς. Η πολιτική τους ζωή πιθανότατα θα προχωρήσει στη γραμμή μιας πόλωσης ανάμεσα στην ακροδεξιά και την ακροαριστερά, στοιχεία τα οποία θα είναι, από τη δική μας άποψη, εχθρικά, άσχημα και περιφρονητικά για τα πράγματα που εκτιμούμε. Δεν μπορούμε να βασιστούμε σε καμία τέτοια Γερμανία για να ενταχθεί εποικοδομητικά σε ένα πρότυπο ευρωπαϊκής ένωσης με δική της βούληση...».⁷⁶ Η σχετική γεωπολιτική ανασύσταση του ευρωπαϊκού χώρου θα καθορίζονταν ιστορικά από το κατά πόσο μια ομόσπονδη Δυτική Ευρώπη ήταν εφικτό να υλοποιηθεί, παράλληλα με την ένταξη μιας ελεγχόμενης Γερμανίας στον πυρήνα αυτής της ομοσπονδίας. Για τον Kennan, η ομοσπονδοποίηση της νότιας περιμέτρου της Βρετανίας αποτελούσε αναγκαίο εξισορροπητικό φραγμό απέναντι σε κάθε ξένη κυριαρχία στη μεταπολεμική ευρωπαϊκή αρένα.

Στον αντίποδα, το υπαρκτό ιδεολογικό βάρος του διεθνούς κομμουνισμού στην Ευρώπη λειτουργούσε ανασταλτικά για την σκοπούμενη διχοτόμηση της Γερμανίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες, αφού μια τέτοια κίνηση θα έθετε την γερμανική κοινωνία σε τροχιά ιδεολογικής εξάρτησης από τους εγγώριους γερμανούς κομμουνιστές αλλά και από την Σοβιετική Ένωση: «..εάν δεν είχαμε τους Ρώσους και τους Γερμανούς

⁷⁴ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π, σ. 515

⁷⁵ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π, σ. 515 - 516

⁷⁶ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π, σ. 516

κομμουνιστές προετοιμασμένους να εκμεταλλευτούν πολιτικά οποιαδήποτε κίνηση μας, θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε στη διχοτόμηση της Γερμανίας ανεξάρτητα από τη βούληση των κατοίκων και να αναγκάσουμε τα αντίστοιχα τμήματα αυτής να πάρουν τη θέση τους σε μια ομοσπονδιακή Ευρώπη.. αλλά στις συνθήκες που επικρατούν σήμερα, δεν μπορούμε να το κάνουμε αυτό χωρίς να ριζούμε πολιτικά τον γερμανικό λαό στην αγκαλιά των κομμουνιστών. Και αν συμβεί αυτό, οι καρποί της νίκης μας στην Ευρώπη θα έχουν καταστραφεί ουσιαστικά. Επομένως, οι δυνατότητές μας μειώνονται.. σε μια πολιτική που, χωρίς να πιέζει το ζήτημα της διχοτόμησης στη Γερμανία, θα επιχειρούσε να φέρει τη Γερμανία ή τη Δυτική Γερμανία σε μια ευρωπαϊκή ομοσπονδία, αλλά να το κάνει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην της επιτρέψει να κυριαρχήσει σε αυτήν την ομοσπονδία ή να θέσει σε κίνδυνο τα συμφέροντα ασφάλειας των άλλων δυτικοευρωπαϊκών χωρών».⁷⁷

Η εναρμόνιση της γεωπολιτικής βιωσιμότητας της Γερμανίας με αυτή των γειτονικών κρατών της ήταν κομβική παράμετρος στην συνολική πανευρωπαϊκή γεωπολιτική προσέγγιση του Kennan. Για την επίτευξη αυτής, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έπρεπε να βασίσουν την πολιτική τους στην παραδοσιακή κοινωνική μηχανική της εμφύσησης ανώτερων ευθυνών στον γερμανικό λαό: «..δεν μπορούμε να βασιστούμε στον γερμανικό λαό για να ασκήσει οποιαδήποτε αυτοσυγκράτηση με τη θέλησή του, να αισθανθεί επαρκή αίσθηση ευθύνης απέναντι στα άλλα δυτικά έθνη, ή να ασχοληθεί με τη διατήρηση των δυτικών αξιών στη χώρα του και αλλού στην Ευρώπη».⁷⁸ Στη βάση της απόρριψης της αναμόρφωσης της πολιτικής ευθύνης της Γερμανίας, ο Kennan ήταν αντίθετος στις «παλιομοδίτικες έννοιες της συλλογικής ασφάλειας ως μέσου αντιμετώπισης αυτού του προβλήματος».⁷⁹ Πίστευε ότι ακόμη και οι πολυμερείς αμυντικές συμμαχίες μεταξύ πλήρως κυρίαρχων εθνών, ως υποκατάστατα συλλογικής ασφάλειας, δεν ήταν σε θέση να λειτουργήσουν αποτελεσματικά απέναντι σε «απελπισμένες και αποφασιστικές προσπάθειες κυριαρχίας στην ευρωπαϊκή σκηνή».⁸⁰ Απέναντι στην ανεπάρκεια αυτών των δομών, ο Kennan υποστήριξε ότι «η σχέση της Γερμανίας με τις άλλες χώρες της δυτικής Ευρώπης πρέπει να είναι ρυθμισμένη έτσι ώστε να παρέχει μηχανικές και αυτόματες διασφαλίσεις έναντι κάθε αδίστακτης εκμετάλλευσης της υπεροχής της Γερμανίας στον πληθυσμό και στη στρατιωτικοβιομηχανική δυναμική της..».⁸¹ Η απάντηση για την αποφυγή μιας τέτοιας εκμετάλλευσης ήταν να ελεγχθούν κατά βάση οι βιομηχανικοί πόροι της περιοχής του Ρουρ: «...κάποια μορφή διεθνούς ιδιοκτησίας ή ελέγχου των βιομηχανιών του Ρουρ θα ήταν πράγματι ένα από τα καλύτερα μέσα αυτόματης προστασίας από τη μελλοντική κα-

⁷⁷ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 516

⁷⁸ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 516

⁷⁹ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 516

⁸⁰ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 516

⁸¹ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 517

τάχρηση των βιομηχανικών πόρων της Γερμανίας για επιθετικούς σκοπούς...».⁸²

Στο μέτωπο της Μεσογείου, ο Kennan θεωρούσε ότι «οι Ρώσοι έχουν ως εργαλείο όχι μόνο τον βίαιο σοβινισμό των βαλκανικών δορυφόρων τους αλλά και την απελπιστική αδυναμία και κούραση του ελληνικού και του ιταλικού λαού...».⁸³ Παρατηρώντας την συστηματική προσπάθεια επέκτασης του διεθνούς κομμουνισμού σε τρίτες χώρες, διαπίστωσε ότι η βάση για αυτή την επέκταση ήταν η χρήση του φόβου ως πολιτικού εργαλείου από την σοβιετική πολιτική.⁸⁴ Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έπρεπε να καταφύγουν σε χρήση στρατιωτικών μέσων για να αντιπαρατεθούν με τα κομμουνιστικά στοιχεία στο εσωτερικό αυτών των χωρών, παρά μόνο σαν συμπληρωματική δύναμη οριοθέτησης της σοβιετικής συμπεριφοράς στη Μεσόγειο: «.. η χρήση της τακτικής ένοπλης δύναμης των ΗΠΑ με σκοπό να αντιταχθεί στις προσπάθειες ντόπιων κομμουνιστικών στοιχείων εντός ξένων χωρών πρέπει γενικά να θεωρείται ως επικίνδυνο και άκερδο εγχείρημα, ικανό να κάνει περισσότερο κακό παρά καλό.. Ως εκ τούτου, το Επιτελείο θεώρησε ότι η πιο σοφή πολιτική που θα έπρεπε να ακολουθησουμε θα ήταν να καταστήσουμε εμφανές στους Ρώσους με τις ενέργειές μας, ότι όσο πιο μακριά προχωρούν οι κομμουνιστές στην Ελλάδα και την Ιταλία, τόσο πιο σίγουρα θα αναγκαστεί αυτή η κυβέρνηση να παρατείνει την ανάπτυξη του εν καιρώ ειρήνης στρατιωτικού της κατεστημένου στην περιοχή της Μεσογείου...».⁸⁵

Στο αμιγώς ανατολικό ημισφαίριο, ο Kennan τάχθηκε υπέρ της άσκησης ενός ισορροπημένου ρεαλισμού που θα ερμήνευε σε βάθος την πολιτική και κοινωνική υπόσταση των ασιατικών κρατών, και την θέση αυτής στους διεθνείς πολιτικούς συσχετισμούς, ώστε να εξυπηρετηθούν αποτελεσματικότερα οι αμερικανικοί εθνικοί στόχοι: «..Είναι άμεσα αναγκαίο να αναγνωρίσουμε τους περιορισμούς μας ως ηθική και ιδεολογική δύναμη μεταξύ των ασιατικών λαών. Η πολιτική μας φιλοσοφία και τα πρότυπα ζωής μας έχουν πολύ μικρή εφαρμογή σε μάζες ανθρώπων στην Ασία.. πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί όταν μιλάμε για άσκηση «ηγεσίας» στην Ασία. Εξαπατούμε τον εαυτό μας και τους άλλους, όταν προσποιούμαστε ότι έχουμε τις απαντήσεις στα προβλήματα που αναστατώνουν πολλούς από αυτούς τους ασιατικούς λαούς.. Δεν χρειάζεται να εξαπατούμε τον εαυτό μας ότι μπορούμε να αντέξουμε οικονομικά σήμερα την πολυτέλεια του αλτρουισμού και της παγκόσμιας ευεργεσίας. Για αυτούς τους λόγους, πρέπει να τηρούμε μεγάλη αυτοσυγκράτηση στη στάση μας απέναντι στις περιοχές της Άπω Ανατολής. Οι λαοί της Ασίας και της περιοχής του Ειρηνικού θα προχωρήσουν, ό,τι κι αν κάνουμε, με την ανάπτυξη των πολιτικών τους μορφών και των αμοιβαίων σχέσεων με τον δικό τους τρόπο...».⁸⁶ Οι Ηνωμένες Πολιτείες όφειλαν να απορρίψουν την παραδοσιακή ιδεολογική ερμηνεία του διεθνούς γίγνεσθαι στην ο-

⁸² Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 517

⁸³ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 518

⁸⁴ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 518

⁸⁵ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 519

⁸⁶ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 524 - 525

ποία προσέφευγαν διαχρονικά, ώστε να μην βρεθούν αντιμέτωπες με μια ζημιογόνο οπισθοχώρηση στο μέτωπο της εθνικής τους ασφάλειας: «..θα πρέπει να παραιτηθούμε από τη φιλοδοξία να «γίνουμε αρεστοί» ή να θεωρηθούμε ως η αποθήκη ενός υψηλού πνεύματος διεθνούς αλτρουισμού.. Θα πρέπει να πάψουμε να μιλάμε για αόριστους και.. μη πραγματικούς σκοπούς όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και ο εκδημοκρατισμός. Δεν είναι μακριά η μέρα που θα χρειαστεί να εφαρμόσουμε την πολιτική μας πάνω σε απτές έννοιες ισχύος. Όσο λιγότερο μας εμποδίζουν τότε τα ιδεαλιστικά συνθήματα, τόσο το καλύτερο. Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η επιρροή μας στην περιοχή της Άπω Ανατολής την επόμενη περίοδο θα είναι πρωτίστως στρατιωτική και οικονομική. Θα πρέπει να κάνουμε μια προσεκτική μελέτη για να δούμε ποιά μέρη του Ειρηνικού και της Άπω Ανατολής είναι απολύτως ζωτικής σημασίας για την ασφάλειά μας, και θα πρέπει να επικεντρώσουμε την πολιτική μας στο να φροντίσουμε αυτές οι περιοχές να παραμείνουν σε χέρια στα οποία μπορούμε να ελέγξουμε ή να βασιστούμε..».⁸⁷ Η γεωπολιτική αναδιάρθρωση των δυνάμεων στην Ασία περιελάμβανε την δημιουργία ενός συστήματος ασφάλειας στον Ειρηνικό, με την Ιαπωνία και τις Φιλιππίνες να λειτουργούν ως ακρογωνιαίοι λίθοι του, και με τις Ηνωμένες Πολιτείες να διατηρούν κάποιον αποτελεσματικό έλεγχο σε αυτές τις περιοχές. Υπό αυτή τη συνθήκη, δεν θα αντιμετώπιζαν απειλές για την εθνική τους ασφάλεια στα ανατολικά.⁸⁸ Στο επίκεντρο της ασιατικής πολιτικής των ΗΠΑ έπρεπε να αποκατασταθεί η ευελιξία της *realpolitik*: «..να ρευστοποιήσουμε όσο το δυνατόν γρηγορότερα τις αβάσιμες δεσμεύσεις μας στην Κίνα και να ανακτήσουμε, έναντι αυτής της χώρας, μια θέση απόσπασης και ευελιξία δράσης να χαράξουμε πολιτικές σε σχέση με την Ιαπωνία που να διασφαλίζουν την ασφάλεια αυτών των νησιών από την κομμουνιστική διείσδυση και κυριαρχία.. και να διαμορφώσουμε τη σχέση μας με τις Φιλιππίνες με τέτοιο τρόπο που να επιτρέπει στην κυβέρνηση των Φιλιππίνων μια συνεχή ανεξαρτησία σε όλες τις εσωτερικές υποθέσεις, αλλά να διατηρήσουμε το αρχιπέλαγος ως προπύργιο ασφάλειας των ΗΠΑ σε αυτήν την περιοχή..».⁸⁹

Στο τέλος της αναφοράς του, ο Kennan απέδωσε την υπόσταση της εξωτερικής τους πολιτικής σε δυο θεμελιώδεις αντιθετικές προσεγγίσεις: «μια ευρεία σύγκρουση διατρέχει την πολιτική των ΗΠΑ σήμερα, ανάμεσα σε αυτό που μπορεί να αποκληθεί οικουμενιστική (*universalistic*) και συγκεκριμενική (*particularized*) προσέγγιση στην επίλυση των διεθνών προβλημάτων».⁹⁰ Η προβολή της πρώτης είχε ως βάση «ένα οικουμενικό πρότυπο κανόνων και διαδικασιών που θα ήταν εφαρμόσιμες σε όλες τις χώρες, ή τουλάχιστον σε όλες τις χώρες που είναι έτοιμες να ενταχθούν, με τον ίδιο τρόπο. Αυτή η προσέγγιση έχει την τάση να αποκλείει πολιτικές λύσεις (δηλαδή λύ-

⁸⁷ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 525

⁸⁸ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 525

⁸⁹ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 525

⁹⁰ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 526

σεις που σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες στις θέσεις και τις συμπεριφορές των επιμέρους λαών). Ευνοεί νομικές και μηχανικές λύσεις, που ισχύουν για όλες τις χώρες εξίσου.. Αυτή η οικουμενική προσέγγιση έχει έντονη απήχηση στην κοινή γνώμη των ΗΠΑ· γιατί φαίνεται να παρακάμπτει την αναγκαιότητα αντιμετώπισης των εθνικών ιδιαιτεροτήτων και των διαφορετικών πολιτικών φιλοσοφιών των ξένων λαών...».⁹¹

Η παραδοσιακή προτίμηση της αμερικανικής κοινωνίας για την οικουμενική προσέγγιση προέρχονταν από την ιστορική εναντίωση της να προσμετρά στην ίδια πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα της διεθνούς ζωής τις επιμέρους εθνικές εμπειρίες των υπολοίπων λαών. Έτσι, αρέσκονταν στην υποβολή τους σε μια οικουμενική πολιτική εμπειρία, η οποία θα υπερέβαινε τις συγκρουσιακές καταβολές τους. Εμμένοντας στην ερμηνεία της οικουμενικής προσέγγισης, ο Kennan υποδεικνύοντας την λογική των οικουμενιστών επεσήμανε ότι «στο βαθμό που θα μπορούσε να εφαρμοστεί, θα μας απάλλαζε από την ανάγκη να αντιμετωπίζουμε τον κόσμο όπως είναι. Υποθέτει ότι εάν όλες οι χώρες μπορούσαν να παρακινηθούν να προσυπογράψουν ορισμένους τυπικούς κανόνες συμπεριφοράς, οι άσχημες πραγματικότητες - οι φιλοδοξίες ισχύος, οι εθνικές προκαταλήψεις, τα παράλογα μίσση και οι ζήλιες - θα αναγκάζονταν να υποχωρήσουν πίσω από το προστατευτικό παραπέτασμα ενός αποδεκτού νομικού περιορισμού και ότι τα προβλήματα της εξωτερικής μας πολιτικής θα μπορούσαν έτσι να περιοριστούν στους γνωστούς όρους της κοινοβουλευτικής διαδικασίας και της πλειοψηφίας».⁹² Για τον Kennan, η φύση των ανθρώπων είχε διαχρονικά αναλλοίωτες λειτουργίες. Η βία, η δυστυχία και η σύγκρουση συνιστούσαν βασικές πτυχές της διεθνούς πολιτικής⁹³ που καμιά διεθνής νομική επικάλυψη της δεν μπορούσε να μεταβάλλει τις λειτουργίες των κρατών σε αυτή. Επί τούτου, ο χομπεσιανισμός επέβαλλε περιορισμούς στην εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών: «δεν πρόκειται να αλλάξουμε την φύση του ανθρώπου, ούτε να λύσουμε τα διλήμματα της πολιτικής κοινωνίας. Δεν πρόκειται να βρούμε μέσα για να ξεπεράσουμε τις μεγάλες ανορθολογικές και συναισθηματικές τάσεις που σαρώνουν τα έθνη και ολόκληρες περιοχές του κόσμου...».⁹⁴

Για τους οικουμενιστές, «η εξωτερική μορφή που καθιερώθηκε για τις διεθνείς συναλλαγές θα κάλυπτε και θα έκρυβε το εσωτερικό περιεχόμενο. Και αντί να αναγκαζόμαστε να κάνουμε τις άθλιες και παρεμβατικές πολιτικές επιλογές που είναι εγγενείς στην παραδοσιακή διπλωματία, θα μπορούσαμε να λάβουμε αποφάσεις στο υψηλό αλλά απλό επίπεδο της ηθικής αρχής, και κάτω από το προστατευτικό κάλυμμα της απόφασης της πλειοψηφίας».⁹⁵ Απέναντι σε αυτά, η συγκεκριμενική προσέγγιση

⁹¹ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 526

⁹² Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 526

⁹³ Wight. Martin, ο. π., σ. 20

⁹⁴ Mayers. David, *George Kennan and the Dilemmas of US Foreign Policy*, Oxford University Press, 1988, σ. 197

⁹⁵ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 526

ήταν «σκεπτικιστική για οποιοδήποτε σχέδιο συμπίεσης των διεθνών υποθέσεων σε νομικίστικες έννοιες».⁹⁶ Με δεδομένη την «δίψα για ισχύ» που εξακολουθούσε «να είναι κυρίαρχη ανάμεσα σε τόσους πολλούς λαούς», μόνο η προβολή μιας αντισταθμιστικής δύναμης (counterforce) μπορούσε να περιορίσει αυτή την συνθήκη.⁹⁷ Στο πεδίο της διεξαγωγής της πολιτικής, η συγκεκριμενική προσέγγιση δεν απέρριπτε «εντελώς την ιδέα της συμμαχίας ως κατάλληλης μορφής αντισταθμιστικής δύναμης»,⁹⁸ αλλά θεωρούσε ότι η αποτελεσματικότητα της πολιτικής μιας συμμαχίας έπρεπε να στηρίζεται σε μια ιεραρχημένη κατανομή συμφερόντων ενός περιορισμένου κύκλου κυβερνήσεων, και όχι «στον αφηρημένο φορμαλισμό του παγκόσμιου διεθνούς δικαίου ή της διεθνούς οργάνωσης».⁹⁹ Για τους συγκεκριμενικούς, η καταφυγή των λαών σε πολέμους ή σε εθνικές θυσίες στη βάση της υπεράσπισης μιας αφαιρετικής πρόσληψης της «ειρήνης» ήταν μη αποδεκτή.¹⁰⁰ Η απόρριψη του «στείρου και δυσκίνητου διεθνούς κοινοβουλευτισμού» και των οικουμενικών δεσμεύσεων που συνεπάγονταν ήταν επιβεβλημένη. Η απειλή της οικουμενικής προσέγγισης για τις επιμέρους εθνικές πολιτικές των κρατών αφορούσε εν τέλει την αφομοίωση της θεωρίας της εθνικής κυριαρχίας στο εσωτερικό των διεθνών οργανισμών,¹⁰¹ και την αναπόφευκτη υποβολή της στο ερμηνευτικό δόγμα του διεθνούς κοινοβουλευτισμού που ήταν διάχυτος στις διεθνοθεσμικές διαδικασίες.

Στη βάση αυτής της υποβολής, ανέκυπτε το πρόβλημα ότι δεν ήταν εφικτή η ισότιμη διεθνής πολιτική εκπροσώπηση όλων των κρατών, μεγάλων και μικρών, και η «φωνή που θα έπρεπε να έχουν, αντίστοιχα, στις παγκόσμιες υποθέσεις».¹⁰² Ο συγκεκριμενισμός του Kennan αποδέχονταν μόνο όσες διακρατικές συνεννοήσεις - που στόχευαν στη διατήρηση της παγκόσμιας τάξης - εδράζονταν σε «πραγματικές κοινότητες συμφερόντων» με οριοθετημένους πολιτικούς σκοπούς και όχι «στον αφηρημένο φορμαλισμό του οικουμενικού διεθνούς δικαίου...».¹⁰³ Η εναρμόνιση των πτυχών της αμερικανικής ασφάλειας με την παγκόσμια διάχυση των αμερικανικών θεσμών θα συντελούσε σε κορεσμό των εθνικών ικανοτήτων των Ηνωμένων Πολιτειών, γεγονός που θα υπονόμειε τους ίδιους αυτούς θεσμούς και θα έπληττε στο τέλος τον αμερικανικό τρόπο ζωής.¹⁰⁴ Τον Δεκέμβριο του 1948, σε ομιλία του στο Εθνικό Κολέγιο Πολέμου, ο Kennan έθεσε το υπόβαθρο της εξάρτησης της αμερικανικής ασφάλειας από τον ρεαλισμό της εκμετάλλευσης διακρατικών διαφορών άλλων απειλητικών δυνάμεων: «η α-

⁹⁶ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 526

⁹⁷ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 526

⁹⁸ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 526

⁹⁹ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 527

¹⁰⁰ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 527

¹⁰¹ Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 527

¹⁰² Department of State, *Foreign relations of the United States, 1948*, ο. π., σ. 527

¹⁰³ Gaddis. L. John, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of American National Security Policy During the Cold War*, Oxford University Press, 2005, σ. 27

¹⁰⁴ Gaddis. L. John, ο. π., σ. 27

σφάλεια μας εξαρτάται από την ικανότητα μας να εγκαθιδρύσουμε μια ισορροπία ανάμεσα στις εχθρικές ή αναξιόπιστες δυνάμεις του κόσμου: να τις βάλουμε όποτε είναι απαραίτητο τη μια εναντίον της άλλης· να δούμε ότι δαπανούν σε συγκρούσεις μεταξύ τους.. την μισαλλοδοξία, την βία και τον φανατισμό που διαφορετικά μπορεί να κατευθύνονταν εναντίον μας, ώστε να πειθαναγκαστούν να ακυρώσουν η μια την άλλη και να εξουθενωθούν προκειμένου οι εποικοδομητικές δυνάμεις που δουλεύουν για τη παγκόσμια σταθερότητα, να συνεχίσουν να έχουν την πιθανότητα να ζήσουν».¹⁰⁵ Με βάση τον συγκεκριμενισμό, η αμερικανική ασφάλεια θα εξαρτώνταν από την διατήρηση στα ζωτικά πολιτικά κέντρα του κόσμου πολιτικών συστημάτων που θα ήταν ευνοϊκά για την αδιάκοπη υπόσταση της ισχύος και της ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών.¹⁰⁶

¹⁰⁵ παρατίθεται στο Gaddis. L. John, ο. π, σ. 28

¹⁰⁶ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 29

3.4 Η εξωτερική πολιτική της διοίκησης Truman: από την ήπια συνεννόηση στην πλανητική προβολή της ανάσχεσης (1945 - 1950)

Όντας απότοκο της πολιτικής παρακαταθήκης του Roosevelt, το αρχικό φιλοσοφικό μείγμα της εξωτερικής πολιτικής του Truman αντανάκλούσε το ιδεολογικό και εμπειρικό φορτίο της εξωτερικής πολιτικής του προκατόχου του. Όταν ανέλαβε την προεδρία, ο Truman ανταποκρίθηκε κανονικά στην διατήρηση της συμμαχικής ενότητας με την Βρετανία και την Σοβιετική Ένωση.¹ Η ανταπόκριση του ήταν, εντούτοις, απόρροια της εκτίμησης των πρακτικών αναγκών της μεταπολεμικής τάξης πραγμάτων και όχι μιας επιβεβλημένης ηθικής αναγκαιότητας.² Εκτιμώντας ότι οι νομότυπες συνεννοήσεις ήταν εφικτές στις μεταπολεμικές διεθνείς σχέσεις, ο Truman απέδιδε τις σοβιετικές κινήσεις στην «στρεβλότητα» του τρόπου συμπεριφοράς της Σοβιετικής Ένωσης, υπονοώντας ρητά ότι η προοπτική μιας υποκείμενης αρμονίας στον μεταπολεμικό κόσμο ήταν διαμορφώσιμη.³ Για τον αμερικανό πρόεδρο, οι διμερείς διαφορές που είχαν ανακύψει ανάμεσα στις δυο δυνάμεις δεν απέρρεαν από τα αντικρουόμενα γεωπολιτικά τους συμφέροντα, αλλά από τις εγγενείς διαφορές των ιστορικών εμπει-

¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 475 - 476

² Kissinger. Henry, ο. π, σ. 475 - 476

³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 476 - 477

ριών τους. Αποσκοπώντας αρχικά στην υλοποίηση της ιδέας των Τεσσάρων Αστυνόμων, ο Truman ερμήνευε το διεθνές γίνεσθαι με όρους παγκόσμιας συλλογικής ασφάλειας.⁴ Έτσι, είχε την πεποίθηση ότι η μόνη εναλλακτική απέναντι σε μια συμπεριληπτική διεθνή κοινωνία ήταν η αναρχία από την οποία είχε μόλις εξέλθει η ανθρωπότητα. Με βάση αυτά, το πρώιμο μεταπολεμικό φιλοσοφικό μείγμα της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ παρέμεινε οικουμενιστικό και νομότυπο, ενδεικτικό της φορμαλιστικής πρόσληψης της μεταπολεμικής τάξης πραγμάτων από την κυβέρνηση Truman.

Τους τελευταίους μήνες του 1945 κατέστη πρόδηλο ότι η πρότερη πολιτική των *quid pro quo* ανταλλαγμάτων της προσωπικής διπλωματίας του Roosevelt ήταν αναποτελεσματική. Οι κύκλοι εξωτερικής πολιτικής στην Ουάσιγκτον, ωστόσο, δεν είχαν διαμορφώσει μια συνεκτική πολιτική για την προοπτική μιας δυνητικής αντιπαράθεσης με την Σοβιετική Ένωση.⁵ Στο ίδιο μεσοδιάστημα, οι Σοβιετικοί είχαν εκδηλώσει τα πρώτα απτά δείγματα πολιτικού επεκτατισμού, αφομοιώνοντας τα κράτη της κεντροανατολικής και ανατολικής Ευρώπης στη σφαίρα επιρροής τους.⁶ Λίγους μήνες νωρίτερα, ως τις τελευταίες μέρες του πολέμου, η ανταπόκριση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής σε σχέση με την διεθνή συμπεριφορά της Σοβιετικής Ένωσης συνοψίζονταν στο γεγονός ότι ήταν σε ετοιμότητα να συμφωνήσει σε ελεύθερη πρόσβαση των Σοβιετικών στην Ανατολική Ευρώπη, εφόσον μια τέτοια κίνηση αποδέσμευε τις ίδιες από τον ευρωπαϊκό χώρο.⁷ Η πλειοψηφία των διαμορφωτών πολιτικής στο State Department τάσσονταν υπέρ της αναγνώρισης ξεκάθαρων συμφερόντων ασφάλειας της ΕΣΣΔ, με την πεποίθηση ότι στο τέλος θα παραχωρούσε κάποιας μορφής πολιτική και οικονομική αυτονομία στα κράτη της Α. Ευρώπης.⁸ Στον αντίποδα, ορισμένοι ιθύνοντες, μεταξύ των οποίων ήταν και ο υπουργός Πολέμου Henry Stimson, θεωρούσαν ότι η εξασφάλιση των σοβιετικών συμφερόντων ασφάλειας στην ανατολική Ευρώπη θα γίνονταν σε βάρος των οικουμενικών διακηρύξεων περί καθολικής ανεξαρτησίας των κρατών της περιοχής και ότι, παρά ταύτα, μια τέτοια περιφερειακή διαμόρφωση ασφάλειας έπρεπε να γίνει αποδεκτή στη βάση ρεαλιστικών εκτιμήσεων της τάξης πραγμάτων στην περιοχή, δίχως την επενέργεια του οικουμενιστικού φορτίου της εξωτερικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών.⁹

Η εγκράτεια τους απέναντι στους σοβιετικούς χειρισμούς στην Βουλγαρία, την Ρουμανία και την Πολωνία, στα μέσα του 1945, συνδέονταν υπόρρητα με την προοπτική της εγκαθίδρυσης ενός ελεύθερου πολιτικού μοντέλου διακυβέρνησης στην Βουλγαρία και την Ρουμανία, όμοιου με το πολωνικό, μια δυνητική αναδιάταξη του παραδείγματος διακυβέρνησης της ανατολικής Ευρώπης, που εφόσον πραγματοποιού-

⁴ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 477

⁵ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 21

⁶ Tucker. Robert, ο. π, σ. 295

⁷ Avey. Paul, *Confronting Soviet Power: U.S Policy During the Early Cold War*, International Security, Vol. 36, No. 4, 2012, σ. 169

⁸ Avey. Paul, ο. π, σ. 169

⁹ Avey. Paul, ο. π, σ. 169

νταν, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα ήταν πρόθυμες να συμφωνήσουν στην διαχείριση της περιοχής από τους Σοβιετικούς, σε αντάλλαγμα για την εξασφαλισμένη συγκατάθεση τους να συνεργαστούν με τις Ηνωμένες Πολιτείες σε άλλες περιοχές ενδιαφέροντος.¹⁰ Στο ίδιο πνεύμα εγκράτειας, ο πρόεδρος Truman σε συνομιλία του με τον υπουργό του Ναυτικού James Forrestal τον Ιούλιο του 1945, του είπε: «θα έχουμε μια σλαβική Ευρώπη για πολύ καιρό ακόμα. Δεν νομίζω ότι είναι τόσο κακό».¹¹ Ομοίως, ο υπουργός εξωτερικών Byrnes, υπό την επιρροή του σοβιετολόγου Charles Bohlen, διατύπωσε στα τέλη Οκτωβρίου του 1945 την θέση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούσαν να συμφωνήσουν σε μια ειδική διευθέτηση για την σφαίρα επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης στην ανατολική Ευρώπη.¹² Τον ίδιο καιρό, στην προσπάθεια του να περισώσει την διμερή συνεννόηση, σε ομιλία του για τον εορτασμό της Ημέρας του Ναυτικού, ο Truman τηρώντας την ιδεαλιστική ορθοδοξία της αποστροφής οποιασδήποτε κατάκτησης, τόνισε πως οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν εποφθαλμιούσαν ξένα εδάφη και πως διατηρούσαν την ιστορική τους προσήλωση στις αρχές της δικαιοσύνης και «στον μη συμβιβασμό με το κακό...».¹³ Επιχειρώντας να αμβλύνει τις αντικρουόμενες προσεγγίσεις των δυο δυνάμεων, επέμεινε πως δεν υπήρχαν αγεφύρωτες διαφορές με τους σοβιετικούς: «δεν υπάρχουν τόσο βαθιά ριζωμένες συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των δυο δυνάμεων που νίκησαν, ώστε να μην μπορούν να διευθετηθούν».¹⁴ Εντούτοις, στη διάσκεψη των υπουργών εξωτερικών των συμμαχικών δυνάμεων στο Λονδίνο, μεταξύ Σεπτεμβρίου και Οκτωβρίου του 1945, ανέκυψαν διαφορετικές προσεγγίσεις για τη διαμόρφωση της μεταπολεμικής παγκόσμιας τάξης,¹⁵ με επίκεντρο των αντιθέσεων το μεταπολεμικό καθεστώς διακυβέρνησης της ανατολικής Ευρώπης.

Ευρισκόμενες σε μια τέτοια συγκυρία αναδιάταξης της διεθνούς ζωής, οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να ισορροπήσουν ανάμεσα στις μεταπολεμικές αξιώσεις ασφάλειας της Σοβιετικής Ένωσης για τη διατήρηση μιας εγγυητικής ζώνης έναντι νέων δυνητικών δρώντων που θα την απειλούσαν, και στις δικές τους θέσεις για την παραχώρηση μιας έστω μικρής κλίμακας αυτοδιάθεσης στην ανατολική Ευρώπη.¹⁶ Από τα τέλη Οκτωβρίου, ο Bohlen μαζί με άλλους διαμορφωτές ασπάζονταν την θέση ότι η αναγνώριση των ειδικών συμφερόντων ασφάλειας της Σοβιετικής Ένωσης μπορούσε να επιφέρει την υποχώρηση της από τον στενό καταναγκασμό της ανατολικής Ευρώπης.¹⁷ Τον ίδιο καιρό, σε ομιλία του πριν το forum της Herald Tribune στη Νέα Υόρκη, ο Byrnes υπό την επίδραση των αντιλήψεων του Bohlen επεσήμανε τους κίν-

¹⁰ Avey. Paul, ο. π, σ. 170

¹¹ Avey. Paul, ο. π, σ. 171

¹² Mark. Eduard, *Charles E. Bohlen and the Acceptable Limits of Soviet Hegemony in Eastern Europe: A Memorandum of 18 October 1945*, Diplomatic History, Vol. 3, No. 2, 1979, σ. 201

¹³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 489

¹⁴ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 489

¹⁵ Mark. Eduard, ο. π, σ. 201

¹⁶ Mark. Eduard, ο. π, σ. 202

¹⁷ Mark. Eduard, ο. π, σ. 209

δυνους της υπό διαμόρφωση μεταπολεμικής τάξης, ενός εν εξελίξει κόσμου διασπασμένου «σε σφαίρες αποκλειστικής επιρροής και ειδικά προνόμια»¹⁸, και επικαλέστηκε την πολιτική καλής γειτονίας του Roosevelt σαν εναλλακτικό πρότυπο για την διεθνή συμπεριφορά της ΕΣΣΔ στην ανατολική Ευρώπη.¹⁹ Στην ίδια ομιλία, ο Byrnes αναφέρθηκε στην ενισχυμένη ευθύνη που είχαν οι Σοβιετικοί στην Βουλγαρία, την Ρουμανία και την Ουγγαρία, ενώ έθεσε στη δημόσια σφαίρα την συγκαταβατικότητα της αμερικανικής πολιτικής για τον μεταπολεμικό ρόλο της ΕΣΣΔ στα εν λόγω κράτη: «..έχουμε πλήρη επίγνωση των ειδικών συμφερόντων ασφάλειας της Ρωσίας σε αυτές τις χώρες και έχουμε αποκλειστικά αναγνωρίσει αυτά τα συμφέροντα στις διευθετήσεις που έγιναν για την κατοχή και τον έλεγχο των πρώην εχθρικών κρατών».²⁰ Με αυτές τις τοποθετήσεις, ο Byrnes έδινε επί της ουσίας την συγκατάθεση των Ηνωμένων Πολιτειών για την μετάβαση της ανατολικής Ευρώπης σε ένα καθεστώς σοβιετικής κυριότητας με ειδικά συμφέροντα και προνόμια στη βάση της πραγματικότητας της πολιτικής γεωγραφίας της περιοχής.

Κάνοντας εκτιμήσεις της ευκαμψότητας της τάξης πραγμάτων στην Ανατολική Ευρώπη, ο Bohlen μέσω υπομνήματος που συνέταξε τον Οκτώβριο του 1945 και που προορίζονταν απευθείας για τον Byrnes, προέβαλλε την θέση ότι ο επιτηρητικός ρόλος της ΕΣΣΔ στα ανατολικά ήταν δεδομένος, και επιδίωξε να θέσει τα νομότυπα όρια αυτού του ρόλου.²¹ Για τον ίδιο, η μεταπολεμική τάξη πραγμάτων στην Ανατολική Ευρώπη έπρεπε να περιλαμβάνει τόσο τα δίκαια προνόμια της ΕΣΣΔ, τα οποία απέκτησε με την συμβολή της στον πόλεμο όσο και την στιβαρή στάση των Ηνωμένων Πολιτειών να μην την επιτρέψουν να μεταβάλλει την ανατολική και κεντρική Ευρώπη σε αποκλειστικές σφαίρες επιρροής.²² Επιπλέον, εκτιμούσε ότι τα «νόμιμα προνόμια» της ΕΣΣΔ απέρρεαν από την ίδια την γεωγραφική εγγύτητα που είχε ως μεγάλη δύναμη απέναντι στα μικρότερα κράτη που την πλαισίωναν.²³ Όμως, η προσδοκώμενη ισορροπία της τάξης πραγμάτων στα ανατολικά έγκειτο στην συμφιλίωση της εγγύτητας των συμφερόντων ασφάλειας της ΕΣΣΔ και των δικαιωμάτων των μικρότερων κρατών της περιοχής.²⁴ Το παράδειγμα της τάξης που πρέσβευε ο Bohlen ήταν μια μεικτή πολιτική τάξη στην ανατολική Ευρώπη, με την ΕΣΣΔ να εποπτεύει τις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών, τα οποία όμως δεν θα περιέρχονταν σε πλήρη εξάρτηση από την ίδια. Προεκτείνοντας την έννοια της εύκαμπτης περιφερειοποίησης της τάξης πραγμάτων στα ανατολικά, ο Bohlen θεωρούσε ότι η εθμική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών στο δυτικό ημισφαίριο - ο συμβατικός έλεγχος των εξωτερικών υποθέσεων των αμερικανικών κρατών και ο μη καθορισμός της εσωτερικής τους υπόστασης -

¹⁸ Mark. Eduard, ο. π, σ. 210

¹⁹ Mark. Eduard, ο. π, σ. 210

²⁰ Mark. Eduard, ο. π, σ. 211

²¹ Mark. Eduard, ο. π, σ. 207

²² Mark. Eduard, ο. π, σ. 207 - 208

²³ Mark. Eduard, ο. π, σ. 208

²⁴ Mark. Eduard, ο. π, σ. 205

μπορούσε να σταθεί σαν πρότυπο διεθνούς συναναστροφής στην ανατολική Ευρώπη, ανάμεσα στην Σοβιετική Ένωση και τα γειτονικά της κράτη.²⁵ Η σταθεροποίηση της ανατολικής Ευρώπης θα ενισχύονταν εξίσου από μια πολιτική που θα εμπόδιζε την σύναψη στρατηγικών συμμαχιών των κρατών της με χώρες της δυτικής Ευρώπης ή της αμερικανικής ηπείρου, αλλά που θα άφηνε ανέγγιχτους τους τομείς του εμπορίου και της πολιτισμικής συναναστροφής.²⁶ Πέραν τούτου, ο ρεαλισμός του Bohlen προέβλεπε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούσαν να δεσμευτούν προς τη σοβιετική ηγεσία ότι θα αποθάρρυναν τα γειτονικά της κράτη να συνάψουν πολιτικοστρατιωτικές συμμαχίες, στις οποίες η ΕΣΣΔ δεν ήταν μέλος.²⁷ Παρά την επιδίωξη του να οριοθετήσει την υφή της νομιμοποίησης της σοβιετικής πολιτικής στα ανατολικά, ο Bohlen κατέληξε στο ότι η θεμελιώδης δυσκολία για την εξασφάλιση μιας ισορροπίας στις αξιώσεις των δυο πλευρών ήταν ότι «ο σοβιετικός νους είναι ανίκανος να κάνει τον διαχωρισμό ανάμεσα σε νόμιμη και παράτυπη επιρροή.. ανάμεσα σε επιρροή και σε ηγεμονία ή ανάμεσα σε μια φιλική κυβέρνηση και σε μια κυβέρνηση - μαριονέτα».²⁸ Στο μέτωπο της διαχείρισης των συμμαχικών ζωνών ελέγχου στη Γερμανία, ο Bohlen ασπάστηκε τις εκτιμήσεις του Kennan ότι οι εν λόγω ζώνες έπρεπε να θεωρούνται πολιτικά και θεσμικά μέρος της δυτικής Ευρώπης, και όχι της Γερμανίας,²⁹ υπονοώντας ότι έπρεπε να ενταχθούν σε κάποια μορφή πολιτική και οικονομική ένωση της Δ. Ευρώπης ως ανεξάρτητες ζώνες και όχι υπό την προοπτική μιας ενωμένης Γερμανίας. Προγενέστερα, το γεγονός ότι οι αμερικανοί διαμορφωτές πολιτικής δεν ήθελαν να δουν την προοπτική της μεταπολεμικής ισχύος της Γερμανίας να απορροφάται εντός της σοβιετικής σφαίρας επιρροής ήταν ένας από τους βασικούς λόγους που αρνούσαν να διευθετήσουν εν μέσω του πολέμου το ζήτημα της μεταπολεμικής προοπτικής της.³⁰

Παρά την προσωπική συμβολή του προηγούμενου κύκλου εξωτερικής πολιτικής στην διμερή σύγκλιση με την Σοβιετική Ένωση, ο επόμενος της κυβέρνησης Truman προσλάμβανε πιο ιεραρχημένα και υπό μια ποσοτική σχετικότητα τα δεδομένα της διεθνούς ζωής, έχοντας επίγνωση ότι δεν επίκειτο σύντομα μια μεταπολιτική ουλισονική διάπλαση του διεθνούς συστήματος και ότι δεν θα εγκαταλείπονταν οι μονομερείς πολιτικές ισχύος.³¹ Παρά τις μεταπολεμικές οικουμενιστικές εκκλήσεις τους για την διάλυση των σφαιρών επιρροής, οι αμερικανοί διαμορφωτές πολιτικής χειρίστηκαν την ρευστότητα της κατάστασης στην ανατολική Ευρώπη βάσει επαγωγικών ιεραρχήσεων των προβλημάτων της σε επιμέρους τοπικές (regional) διευθετήσεις, οι οποίες επικεντρώνονταν στην δημιουργία «προσβάσιμων» σφαιρών επιρροής της Σο-

²⁵ Mark. Eduard, ο. π, σ. 208

²⁶ Mark. Eduard, ο. π, σ. 208

²⁷ Mark. Eduard, ο. π, σ. 208

²⁸ Mark. Eduard, ο. π, σ. 209

²⁹ *Foreign Relations of the United States, Vol. 1, 1947* (Memorandum by Bohlen), σ. 762 - 763

³⁰ Avey. Paul, ο. π, σ. 176

³¹ Mark. Eduard, ο. π, σ. 202

βιετικής Ένωσης.³² Στη βάση αυτών των τοπικών διευθετήσεων, ωστόσο, θεωρούσαν ότι διακυβευόνταν νόμιμα συμφέροντα κρατών που είχαν μια γεωγραφική εγγύτητα στα μέρη ενδιαφέροντος και έτσι οι αμερικανοί διαμορφωτές στην Ουάσιγκτον έδειχναν μια συγκεκριμένη ανοχή για αυτή την συνθήκη.³³ Πεποίθηση τους ήταν ότι μια μακρά συνεννόηση των δυτικών χωρών με την Σοβιετική Ένωση μπορούσε να επέλθει με την αποδοχή της πολιτικής της επιρροής στην ανατολική Ευρώπη και την συνακόλουθη ανοχή της προς τις ελεύθερες οικονομικές σχέσεις της Δύσης με τα ανατολικοευρωπαϊκά κράτη, και ότι μια ισορροπία ανάμεσα στην αυτοδιάθεση και τα συμφέροντα ασφάλειας της Σοβιετικής Ένωσης ήταν εφικτή εάν η τελευταία απείχε από τον στενό έλεγχο των εξωτερικών υποθέσεων των γειτονικών της κρατών, ασκώντας απλά μια τυπική εποπτεία των εξωτερικών τους υποθέσεων και αφήνοντας τις εσωτερικές τους υποθέσεις ανέγγιχτες να τις διαχειρίζονται τα ίδια τα κράτη.³⁴ Ωστόσο, εκτιμούσαν ότι η ίδια θα ήταν ριζικά αντίθετη σε μια επαναφορά του προπολεμικού συστήματος ισορροπιών στην ανατολική Ευρώπη, το οποίο ισοδυναμούσε με έναν συμπαγή κλοιό αντι-σοβιετικών καθεστώτων και συμμαχιών στην περιοχή.³⁵ Έτσι, η αναγνώριση ενός είδους επαρκούς σοβιετικής κυριότητας στην ανατολική Ευρώπη μπορούσε να χρησιμεύσει σαν μετρό διασφάλισης της περιοχής ώστε να μην συναφθούν μελλοντικά αντι-σοβιετικές συμμαχίες σε αυτή.³⁶ Παρά την αναγνώριση αυτή, αρκετοί αμερικανοί διαμορφωτές είχαν επιφυλάξεις ως προς την κατάχρηση αυτής της κυριότητας από την ΕΣΣΔ.

Τις πρώτες επιφυλάξεις για τον κώδικα συμπεριφοράς της Σοβιετικής Ένωσης διατύπωσε στους κύκλους της Ουάσιγκτον, ο τότε πρέσβης στη Μόσχα, Averell Harriman, όταν μετά την ανάληψη της προεδρίας από τον Truman, συνέστησε στη νέα κυβέρνηση να αντιμετωπίσει με σιβαρότητα τους σοβιετικούς, επισημαίνοντας ότι «ο σοβιετικός έλεγχος σε οποιαδήποτε ξένη χώρα δεν σήμαινε απλά επιρροή στις εξωτερικές τους σχέσεις, αλλά την επέκταση του σοβιετικού συστήματος, με μυστική αστυνομία, εξαφάνιση της ελευθερίας του λόγου κ.λπ...».³⁷ Από τη θέση του πρέσβη στη Μόσχα, είχε επισήμानी στον Truman ότι «..ο Stalin δεν θα καταλάβει ποτέ πλήρως το ενδιαφέρον μας για μια ελεύθερη Πολωνία σαν ένα ζήτημα αρχής. Είναι ρεαλιστής.. και του είναι δύσκολο να καταλάβει την πίστη μας σε αφηρημένες αρχές. Του είναι δύσκολο να καταλάβει για ποιο λόγο θα πρέπει να θέλουμε να εμπλακούμε στα της σοβιετικής πολιτικής, σε μια χώρα σαν την Πολωνία, την οποία θεωρεί τόσο σημαντική για τη ρωσική ασφάλεια, εκτός αν έχουμε κάποια απώτερα κίνητρα».³⁸

³² Mark. Eduard, ο. π, σ. 203

³³ Mark. Eduard, ο. π, σ. 203

³⁴ Mark. Eduard, ο. π, σ. 204

³⁵ Mark. Eduard, ο. π, σ. 204

³⁶ Mark. Eduard, ο. π, σ. 212

³⁷ *Foreign Relations of the United States, Vol. 5, 1945* (Memorandum of Conversation by Bohlen, April 1945) σ. 231 - 233

³⁸ Mayers. David, *The Ambassadors and America's Soviet Policy*, Oxford University Press, 1995, σ. 159

Έπειτα από μια ολιγόμηνη επιμονή στην προοπτική των δυνατοτήτων συνεννόησης ανάμεσα στις δυο δυνάμεις, τα πρώτα δείγματα της σοβιετικής πολιτικής του State Department αποκρυσταλλώθηκαν στα τέλη του 1945, αντικαθιστώντας την κατεστημένη ως τότε ρουζβελτιανή μέθοδο της προσωπικής διπλωματίας και την κλειστή παραγωγή πολιτικής που βασιζόνταν κυρίως στον στενό κύκλο σύμβουλων του Roosevelt. Έτσι, τον Οκτώβριο του 1945, μετά τη Διάσκεψη των υπουργών εξωτερικών των συμμάχων στο Λονδίνο, ο επικεφαλής του Τομέα Υποθέσεων Νότιας Ευρώπης του υπουργείου εξωτερικών, Cloyce Huston, έθεσε τις βάσεις για τη μετάβαση από το προηγούμενο καθεστώς της προσωπικής διπλωματίας σε μια πιο ισορροπημένη πολιτική ιεράρχησης των σοβιετικών μεταπολεμικών στόχων στην ανατολική Ευρώπη. Στο υπόμνημα που δημοσίευσε, ανέφερε ότι η Ευρώπη ήταν υπό ένα «..μεγάλο, αόρατο τείχος..που εκτείνεται από την Αρκτική ως την Μαύρη Θάλασσα, φτιαγμένο από μισός, φόβο, δυσπιστία και καχυποψία», το οποίο όμως υπήρχε ήδη πριν από τον πόλεμο.³⁹ Η συγκεκριμένη τάξη πραγμάτων δεν ήταν απλά δημιούργημα της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά και των αντι-σοβιετικών πεποιθήσεων των κρατών της ανατολικής Ευρώπης, υποστηριζόμενων από δυτικές δυνάμεις, ώστε να αποκοπούν οι σοβιετικοί από το ευρωπαϊκό εμπόριο και τους πόρους της ηπείρου.⁴⁰ Για τον Huston, ο βασικός μεταπολεμικός στόχος της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής ήταν να «εξασφαλίσει ότι το τείχος που αποκλείει τη Ρωσία από το υπόλοιπο της Ευρώπης δεν θα φτιαχτεί ξανά».⁴¹ Για αυτό, η άσκηση ενισχυμένου ελέγχου στα ανατολικά αποσκοπούσε στο να παραμείνει ανοιχτό το πεδίο πρόσβασης της σε κομβικά γεωπολιτικά και οικονομικά κέντρα της Ευρώπης και να σπάσει την προπολεμική απομόνωση της *cordon sanitaire*⁴² που της είχε επιβληθεί στον μεσοπόλεμο από ένα σύστημα συμμαχιών των δυτικών δυνάμεων, με προεξάρχουσα τη Γαλλία.

Ο Huston έκρινε ότι η αμερικανική πολιτική δεν έπρεπε να αναλάβει ρόλο ηγεμονικής επιτήρησης στην ανατολική Ευρώπη, δεδομένης της στρατιωτικής κατοχής και του πολιτικού έλεγχου της Σοβιετικής Ένωσης σε αυτήν, αλλά να υποστηρίξει δημοσίως τους στόχους της τελευταίας στην περιοχή.⁴³ Εκτιμούσε ότι οι διαφορές που είχαν ανακύψει στις αμερικανοσοβιετικές σχέσεις προκαλούνταν από τις διαφωνίες ως προς τα μέσα που έπρεπε να χρησιμοποιήσει η Σοβιετική Ένωση για να επιτύχει τους στόχους της, και ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν περίπου σύμφωνες με τους σοβιετικούς σκοπούς στην ανατολική Ευρώπη, που είχαν ως απώτερο όριο την ενισχυμένη πρόσβαση της ευρασιατικής δύναμης στο δυτικό διεθνές γίγνεσθαι.⁴⁴ Αντίθετα, ο Boh-

³⁹ Messer. L. Robert, *Paths Not Taken: The United States Department of State and Alternatives to Containment, 1945 - 1946*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 4, 1977, σ. 302

⁴⁰ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 302

⁴¹ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 302

⁴² Mark. Eduard, ο. π, σ. 206

⁴³ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 302

⁴⁴ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 302

len σε δικό του υπόμνημα, τον Δεκέμβριο του 1945, πριν αναχωρήσει για τη Διάσκεψη του συμβούλιου υπουργών εξωτερικών στη Μόσχα μαζί με τον Byrnes, διατύπωσε την θέση πως η αυξανόμενη διμερής ένταση με την ΕΣΣΔ οφείλονταν στην «διεθνή ισορροπία ικανοτήτων», η οποία είχε εγκαθιδρυθεί από την προσθήκη του ατομικού όπλου στους συντελεστές ισχύος των Ηνωμένων Πολιτειών.⁴⁵

Στην μεταπολεμική ατομική εποχή, η παραδοσιακή έννοια της ισχύος και οι πεπερασμένες πρακτικές της κατάληψης εδαφών και του ελέγχου ολόκληρων πληθυσμών δεν μπορούσαν να σταθούν ως πολιτικοί στόχοι στις διεθνείς σχέσεις από καμία δύναμη.⁴⁶ Πέραν τούτου, ο Bohlen έβλεπε πως με δεδομένη την κατωτερότητα της ΕΣΣΔ σε στρατηγική ισχύ και πολιτισμική πειθώ, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν την δυνατότητα να ηγηθούν στον μεταπολεμικό κόσμο, τόσο σε σημεία που παρατηρούνταν υποχώρηση της νομιμοποίησης της ΕΣΣΔ και κενά ισχύος, όσο και στον ίδιο τον μεταπολεμικό ρόλο της ΕΣΣΔ.⁴⁷ Σε αυτή την ιστορική συγκυρία, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έπρεπε να εφαρμόσουν μια σκληρή πολιτική, ούτε να επιζητήσουν μια άμεση συμπλοκή ή έναν παρατεταμένο ανταγωνισμό με την Σοβιετική Ένωση.⁴⁸ Για τον Bohlen, η αποφυγή μιας τέτοιας προοπτικής είχε ως στόχο την διασφάλιση της «γενικής τάσης της βιομηχανικής κοινωνίας»⁴⁹ αφού ο πόλεμος και η παρατεταμένη τριβή ανάμεσα στις δύο δυνάμεις θα είχε ως επακόλουθο την ανατροπή των προοδευτικών ρυθμών της δημοκρατίας παγκοσμίως, και θα πυροδοτούσε την άνοδο του πολιτικού εξτρεμισμού τόσο στη διεθνή Δεξιά όσο και στη διεθνή Αριστερά,⁵⁰ συνθήκη που θα κατέληγε είτε σε ένοπλη σύγκρουση είτε σε παγίωση καιροσκοπικών σφαιρών επιρροής και σε διεθνή απομόνωση της Σοβιετικής Ένωσης, απομακρύνοντας την έτσι από τον πυρήνα των διαμορφώσεων του διεθνούς γίγνεσθαι.⁵¹ Ξεκινώντας έτσι από την αρχή ότι οι μονομερείς οικουμενιστικές διακηρύξεις για τον εκδημοκρατισμό των διεθνών σχέσεων ήταν αναποτελεσματικές και προκλητικές,⁵² υποστήριξε πως η προοπτική της ενισχυμένης πρόσβασης της Σοβιετικής Ένωσης στον πυρήνα του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι μπορούσε να επεκταθεί σε παγκόσμια κλίμακα υπό μια κοινή αμερικανοσοβιετική δραστηριότητα, με βάση την οποία θα δημιουργούνταν σταθερά «καθεστώτα - μονωτές» στην Γερμανία, την Ιαπωνία και την Κίνα, τα οποία θα ήταν αποδεκτά και από τις δυο δυνάμεις, ουδέτερα προς αυτές και μη εμπλεκόμενα σε συμμαχίες τους.⁵³

Σε μια τέτοια μεταπολεμική δομή διεθνών σχέσεων, ο Bohlen έβλεπε την

⁴⁵ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 306

⁴⁶ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 307

⁴⁷ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 308

⁴⁸ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 308

⁴⁹ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 308

⁵⁰ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 308

⁵¹ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 313

⁵² Messer. L. Robert, ο. π, σ. 309

⁵³ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 309

«πολιτική και οικονομική μεταρρύθμιση» της Ευρώπης και της Ασίας ως πολιτική διέξοδο για τον περιορισμό των πιθανοτήτων επαναστατικού αναβρασμού των κοινωνιών τους.⁵⁴ Στο ίδιο υπόμνημα του Δεκεμβρίου, πρότεινε οι Ηνωμένες Πολιτείες να ασκήσουν πιέσεις, λίγο κάτω από τα όρια της σύγκρουσης, βάσει της δυνατότητας που τους παρείχαν οι στρατηγικές τους ικανότητες, ώστε να εγκαθιδρύνουν μια ισορροπία ισχύος αδιάβλητη από την διεθνή συμπεριφορά της, μια ισορροπία που την έλεγχε.⁵⁵ Ενώ η πρώτη πολιτική που υπαγορεύονταν στο υπόμνημα πρότεινε την τήρηση μιας μετριοπαθούς προσέγγισης και κατανόησης της ειδικής θέσης της ΕΣΣΔ στην ανατολική Ευρώπη και αντιπροσώπευε την προσπάθεια επιρροής της συμπεριφοράς της μέσω συμβιβασμών, αφότου απέκτησε την ιδιότητα του ισότιμου μέλους με τις Ηνωμένες Πολιτείες στην διεθνή αρένα,⁵⁶ η δεύτερη πολιτική προέβλεπε την εγκαθίδρυση και τη διατήρηση μιας «αποφασιστικής ισορροπίας ικανοτήτων» στην οποία οι Ηνωμένες Πολιτείες θα είχαν ευνοϊκότερη θέση από τον αντίπαλο, παρά τον αντίκτυπο που θα είχε αυτή η ισορροπία στις σοβιετικές προθέσεις.⁵⁷

Στο μέτωπο της ανατολικής Ευρώπης, παρά την διαφαινόμενη ηγεμόνευση της Σοβιετικής Ένωσης σε αυτή, οι αμερικανοί ηγέτες δεν έπαψαν να εκτιμούν πως η ίδια η σταθερότητα του σοβιετικού συστήματος εξαρτάτο από τις ευρύτερες περιφερειακές διαμορφώσεις στην περιοχή.⁵⁸ Εφόσον επιβράδυναν την ανάπτυξη του κομμουνισμού στο εσωτερικό των δορυφορικών κρατών στα ανατολικά, μπορούσαν να δοκιμάσουν τις αντοχές και την επιμονή της σοβιετικής ισχύος.⁵⁹ Επί τούτου, ο Bohlen προσέβλεπε σε μια «διαρκή προσπάθεια να σπάσει η ακαμψία και η αποκλειστικότητα της σοβιετικής πολιτικής κατά μήκος των συνόρων της».⁶⁰ Ομοίως, ο Byrnes επέμενε πως οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να χρησιμοποιήσουν την αναγνωρισμένη νομιμοποιητική ισχύ τους για να προάγουν την αρχή της αυτοδιάθεσης στην Βουλγαρία και τη Ρουμανία.⁶¹ Στη βάση αυτών των συλλογισμών, ο αμετάβλητος συνοδευτικός σκοπός των χειρισμών της Ουάσιγκτον ήταν ο επηρεασμός της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής στις περιοχές αυτές.⁶² Εν προκειμένω, στα τέλη του 1945, η χρησιμότητα των δυο βαλκανικών χωρών έγκειτο στην λειτουργία τους (για τις Ηνωμένες Πολιτείες) ως «κανάλι» μετριασμού των εξωτερικών φιλοδοξιών του Στάλιν.⁶³ Η ισορροπία μεταξύ μιας σκληρής πολιτικής και μιας ισότιμης συνεννόησης με την Σοβιετική Ένωση αποτελού-

⁵⁴ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 309 - 310

⁵⁵ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 310

⁵⁶ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 310

⁵⁷ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 310

⁵⁸ Garson. Robert, *The Role of Eastern Europe in America's Containment Policy, 1945 - 1948*, Journal of American Studies, Vol. 13, No. 1, 1979, σ. 74

⁵⁹ Garson. Robert, ο. π, σ. 74

⁶⁰ παρατίθεται στο Garson. Robert, ο. π, σ. 75 (*Memorandum by Bohlen, 18 October 1945, Record of Charles Bohlen*)

⁶¹ Garson. Robert, ο. π, σ. 75

⁶² Garson. Robert, ο. π, σ. 75

⁶³ Garson. Robert, ο. π, σ. 75

σε την επιτομή της προσέγγισης του Byrnes. Η πολιτική του μεσότητα έγκειτο στο ότι είχε συνείδηση πως η εφαρμογή μιας σκληρής πολιτικής σε μια περιοχή που χωροταξικά ανήκε στη σοβιετική σφαίρα επιρροής δεν ήταν εφικτή.⁶⁴

Ενώ στη Διάσκεψη της Μόσχας ο Byrnes διατήρησε έναν συμφιλιωτικό τόνο ώστε να μετριάσει τις επεκτατικές βλέψεις των σοβιετικών στην ανατολική Ευρώπη, όταν επέστρεψε στην Ουάσιγκτον επικρίθηκε έντονα από τον Truman που εξέλαβε την στάση που κράτησε ο υπουργός εξωτερικών του ως εξευμενιστική: «..αν η Ρωσία δεν έρθει αντιμέτωπη με σιδηρά πυγμή και σκληρή γλώσσα τότε ένας ακόμη πόλεμος είναι προ των πυλών.. βαρέθηκα να νταντεύω τους σοβιετικούς».⁶⁵ Η γραμμή της σκληρής πολιτικής, όμως, είχε ήδη διαμορφωθεί στο ενδιάμεσο, αν και σε υποτυπώδη μορφή, όταν στα διπλωματικά παρασκήνια της Διάσκεψης, ο Kennan μύησε τον επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Τομέα του υπουργείου εξωτερικών Harrison F. Matthews στις ιδεολογικές και ψυχολογικές πτυχές της φύσης του σοβιετικού συστήματος.⁶⁶

Μετά τον αρνητικό αντίκτυπο που προκάλεσαν οι διπλωματικοί χειρισμοί του Byrnes στο εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών, ο Bohlen αποστασιοποιήθηκε από την πρόταση του ιδίου και του Huston που προέβλεπε ότι οι διασυμμαχικές διαφωνίες μπορούσαν να επιλυθούν με την σύσταση διεθνών σφαιρών επιρροής που θα είχαν ανάμεσα τους κράτη-μονωτές (buffer states) για περισσότερη σταθερότητα,⁶⁷ αφού θεωρούσε ότι η προσέγγιση αυτή παραβίαζε τις αμερικανικές αξίες και δεν θα γίνονταν αποδεκτή από τον αμερικανικό λαό.⁶⁸ Στη συνέχεια, αναίρεσε ακόμη και την προγενέστερη θέση του πως το ατομικό μονοπώλιο της Αμερικής ήταν ο καθοριστικός παράγοντας στις διμερείς σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση, και την αναπλήρωσε με την προβολή της αρχής της συλλογικής ισχύος πολιτικών ευθυγραμμίσεων όπως ο ΟΗΕ, που τον θεωρούσε πιο αποτελεσματικό μέσο για την διύλιση της αμερικανικής ισχύος σε διπλωματικό επίπεδο, εν συγκρίσει με το ατομικό μονοπώλιο της Αμερικής.⁶⁹ Σταδιακά, υιοθέτησε την προσέγγιση που είχε εκθέσει ο Kennan στον Matthews θεωρώντας πως η ρήξη με τους σοβιετικούς δεν οφείλονταν σε διπλωματικές παρανοήσεις και λανθασμένους χειρισμούς, αλλά στην ίδια την φύση του σοβιετικού κράτους.⁷⁰ Με τη σειρά του, ο Matthews διέδωσε την προσέγγιση του Kennan στις τάξεις της γραφειοκρατίας του υπουργείου εξωτερικών, όταν μετά την επιστροφή του στην αμερικανική πρωτεύουσα, ζήτησε μέσω προσχεδίου του υπουργείου την εισήγηση του Kennan για τον ορισμό της σοβιετικής εμπειρίας.⁷¹ Στη βάση αυτής της εισήγησης, όταν παραδόθηκε, υ-

⁶⁴ Garson. Robert, ο. π, σ. 75

⁶⁵ παρατίθεται στο Truman. Harry, ο. π, σ. 551 - 552 και στο Garson. Robert, ο. π, σ. 76

⁶⁶ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 314

⁶⁷ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 312

⁶⁸ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 312

⁶⁹ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 312

⁷⁰ Hammersmith. L. Jack, *In Defense of Yalta: Edward R. Stettinius's Roosevelt and the Russians*, The Virginia Magazine of History and Biography, Vol. 100, No. 3, 1992, σ. 442 - 443

⁷¹ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 314

πήρχε η πεποίθηση πως η ΕΣΣΔ είχε μετατραπεί μεταπολεμικά σε μια επεκτατική συλλογική οντότητα η οποία ήταν σε άνοδο στον ανταγωνισμό δυνάμεων, πως προηγούνταν σε τακτική συμβατική ισχύ στην ζωτική ευρασιατική ενδοχώρα, και ότι ήλεγχε ένα συμπαγές διεθνές δίκτυο ανατροπής και διείσδυσης σε ξένες κοινωνίες.⁷²

Τον Απρίλιο του 1946, το πρωτογενές φιλοσοφικό φορτίο της ανάσχεσης, όπως το είχε διαμορφώσει ο Kennan, διωλίστηκε στους κύκλους του Λευκού Οίκου και του υπουργείου εξωτερικών, όταν ο Matthews, σε υπόμνημα του στην μεικτή επιτροπή των υπουργείων Στρατού, Ναυτικού και Πολέμου, επιχείρησε να δώσει λειτουργικότητα στις παρατηρήσεις του Kennan, προτείνοντας αντικειμενικές διαμορφώσεις εξωτερικής πολιτικής.⁷³ Σε αυτό, παρατηρούσε μεταξύ άλλων ότι ο σοβιετικός επεκτατισμός ήταν ένας συνδυασμός απειλής χρήσης στρατιωτικής βίας, σε σημεία που είχαν εγγύτητα στην χερσαία ευρασιατική μάζα, όπως στη Φινλανδία, την ανατολική και κεντρική Ευρώπη, την νότια Ευρώπη, το Ιράν και την Τουρκία, και μεθοδευμένων πολιτικών και ψυχολογικών πιέσεων μέσω του διεθνούς κομμουνισμού, του οποίου ηγούνταν ιδεολογικά.⁷⁴ Διαβλέποντας πως η αμερικανική προβολή ισχύος στις ζώνες της Ευρασίας ήταν αναποτελεσματική⁷⁵, ο Matthews προειδοποιούσε ότι για την αποφυγή της ηγεμόνευσης της Ευρώπης από την ΕΣΣΔ, θα απαιτούνταν η προληπτική εξισορρόπηση της από την Βρετανία, που θα λειτουργούσε ως αυτοδύναμος πόλος στην ηπειρωτική ισορροπία ισχύος, υπό την οικονομική και στρατιωτική αρωγή των Ηνωμένων Πολιτειών, μέσα στα ενδεδειγμένα νομιμοποιητικά πλαίσια του ΟΗΕ.⁷⁶

Με άξονα την κεννιανή σκέψη που πρέσβευε ότι ο επεκτατισμός της ΕΣΣΔ εμφορούνταν από «εσωτερικές ανάγκες» του σοβιετικού συστήματος και ότι η Δύση δεν μπορούσε να μεταβάλλει την στρεβλή ανορθολογική συμπεριφορά του Κρεμλίνου, οι κύκλοι εξωτερικής πολιτικής στην Ουάσιγκτον απέκτησαν μια ευελιξία δράσης που ως τότε δεν υπήρχε, εξαιτίας των ενδοιασμών που είχαν ότι ήταν υπεύθυνοι εν μέρει για την αποδυνάμωση της διμερούς συνεργασίας με τους σοβιετικούς και πως ήταν στο χέρι τους να διαμορφώσουν μια συνεργατική διμερή σχέση με την ΕΣΣΔ μεταπολεμικά.⁷⁷ Έτσι, οι ιεραρχημένες εκτιμήσεις του Kennan για τις σοβιετικές προθέσεις έγιναν αποδεκτές τόσο από τον Byrnes, όσο και από τον υπουργό Ναυτικού James Forrestal που διαβίβασε το Μακρύ Τηλεγράφημα στους κύκλους εξωτερικής πολιτικής στην Ουάσιγκτον.⁷⁸ Για μια γενιά διαμορφωτών πολιτικής που είχαν ζήσει την ατιμωτική εμπειρία του Μονάχου και που η χώρα τους είχε μόλις εξέλθει από έναν καταστροφικό πόλεμο, η πολιτική της ανάσχεσης συνιστούσε το αποτελεσματικότερο μέσο για την

⁷² Messer. L. Robert, ο. π, σ. 315

⁷³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 500

⁷⁴ *Foreign Relations of the United States, Vol. 1, 1946* (Matthews Memorandum), σ. 1168

⁷⁵ *Foreign Relations of the United States*, ο. π, σ. 1170

⁷⁶ *Foreign Relations of the United States*, ο. π, σ. 1170

⁷⁷ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 315

⁷⁸ Gaddis. L. John, *George F. Kennan: An American Life*, 2011, σ. 218

μεταπολεμική πρόκληση που είχαν να αντιμετωπίσουν. Πέραν της ανάσχεσης, η εξωτερική πολιτική της Αμερικής δεν είχε άλλη πολιτική εκτός από την παραίτηση ή το ρίσκο ενός προληπτικού πολέμου απέναντι στους σοβιετικούς.⁷⁹ Εν τέλει, η ανάσχεση στάθηκε η μέση πολιτική θεώρηση ανάμεσα στις δυο βασικές αποκλίσεις της πρώιμης μεταπολεμικής προσέγγισης της σοβιετικής απειλής: της ροπής της αριστερής πτέρυγας προς τον κατευνασμό και της συντηρητικής δεξιάς προς την ανοιχτή σύγκρουση με την Σοβιετική Ένωση.⁸⁰ Γι' αυτό, η εδραίωση της σκληρής πολιτικής έναντι της ΕΣΣΔ υπήρξε κατ' ουσίαν προϊόν της ίδιας της ιστορικής εμπειρίας του παγκόσμιου καταμερισμού ισχύος του μεσοπολέμου, αλλά και της πολιτικής μνήμης της ολοκληρωτικής σύγκρουσης που ακολούθησε.

Στα κέντρα της Ουάσιγκτον είχε εδραιωθεί πια η συλλογική αντίληψη ότι η καταπιεστική φύση του σοβιετικού συστήματος μπορούσε να λειτουργήσει ως εργαλείο εναντίον του και ότι η σοβιετική κυριαρχία στην ανατολική Ευρώπη ήταν σαθρή. Η πρότερη προσήλωση στην αρχή της μερικής αυτοδιάθεσης της ανατολικής Ευρώπης υποκαταστάθηκε από πολιτικές που επικεντρώνονταν εξ ολοκλήρου στην φύση του σοβιετικού συστήματος, μια πολιτική υπόσταση έμφυτα ασυμφιλίωτη με τις παραδόσεις καλής προαίρεσης στις διεθνείς σχέσεις.⁸¹ Για τον Harriman, η αδυναμία του συγκεκριμένου συστήματος έπρεπε να οριοθετηθεί πλήρως στην ανατολική Ευρώπη, ώστε να μην αφεθεί η Σοβιετική Ένωση να ενσωματώσει περισσότερα εδάφη πέρα από αυτά που ήδη κατείχε.⁸² Με την ίδια επιφυλακτικότητα, ο Clark Clifford, ανώτερος σύμβουλος του προέδρου Truman θεωρούσε πως ο πρόεδρος έπρεπε να μετριάσει τις επιδιώξεις του για την εξασφάλιση αυτοδιάθεσης στην ανατολική Ευρώπη και να ασκήσει με όρους ρεαλισμού μια περιοριστική πολιτική έναντι της Σοβιετικής Ένωσης.⁸³ Πίστευε πως η νομιμοποίηση της σοβιετικής ισχύος στα ανατολικά καθιστούσε αδύνατη την πλήρη μεταλλαγή της πολιτικής μορφολογίας της επίμαχης περιοχής, και πρότεινε στον πρόεδρο να απεμπολήσει την ιδεολογική διεκδίκηση της εμφύτευσης της δημοκρατίας στην περιοχή και να περιορίσει τη σοβιετική επιρροή στα έως τότε υφιστάμενα όρια της δια της οικονομικής και στρατιωτικής ενίσχυσης των κρατών που βρίσκονταν έξω από αυτά τα όρια.⁸⁴ Υπό την ευρεία γεωπολιτική εκτίμηση ότι η σοβιετική ισχύς είχε υπερεκταθεί και εξ αυτού ότι μπορούσε να υπονομευθεί⁸⁵, η διοίκηση Truman υποβάθμισε τις παραδοσιακές αξιώσεις περί αυτοδιάθεσης και συνακόλουθα προέβαλε σαν

⁷⁹ Messer. L. Robert, ο. π, σ. 316

⁸⁰ Hixson. Walter, *Containment on the Perimeter: George Kennan and Vietnam*, Diplomatic History, Vol. 12, No. 2, 1988, σ. 150

⁸¹ *Foreign Relations of the United States, 1946, Vol. 6* (Kennan to Byrnes, 20 March 1946), σ. 721 - 723

⁸² Garson. Robert, *American Foreign Policy and the Limits of Power: Eastern Europe 1946-50*, Journal of Contemporary History, Vol. 21, No. 3, Jul. 1986, σ. 349

⁸³ Garson. Robert, ο. π, σ. 349

⁸⁴ Garson. Robert, *The Role of Eastern Europe in America's Containment Policy*, ο. π, σ. 77

⁸⁵ Garson. Robert, *American Foreign Policy and the Limits of Power: Eastern Europe 1946-50*, ο. π, σ. 349 - 350

σκοπό την ενισχυμένη εξασφάλιση της δυτικής Ευρώπης⁸⁶ αφού τα περιθώρια αλλαγής του παραδείγματος διακυβέρνησης στα ανατολικά ήταν λίγα. Η προοπτική της αναγνώρισης εκ μέρους του Στάλιν της αμερικανικής νομιμοποίησης στα ανατολικά, γεγονός που επιδιώχθηκε με την εξασφάλιση ελεύθερων εκλογών στην Πολωνία και με την απόπειρα διεύρυνσης του πολιτικού μείγματος των κυβερνήσεων στην Ρουμανία και τη Βουλγαρία,⁸⁷ δεν τελεσφόρησε. Έτσι, έμεινε μετέωρη η εμφύσηση ενός είδους πολιτικού πλουραλισμού σε αυτά τα κράτη.

Για ορισμένους στην Ουάσιγκτον, ο ανταγωνισμός και ο ιδεολογικός πόλεμος ήταν έμφυτα στοιχεία του σοβιετικού συστήματος και προσανατολίζονταν στο ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγκαστικά θα ωθούνταν να υιοθετήσουν την ίδια συλλογιστική στην πάλη τους με την Σοβιετική Ένωση.⁸⁸ Η επερχόμενη ιδεολογική πάλη, που εμφορούνταν από ρεαλιστικές εκτιμήσεις μείωσης της σοβιετικής επιρροής, προέβλεπε πρωτίστως την δημιουργία ιδεολογικών αιρέσεων εντός του κομμουνιστικού μπλοκ στην ανατολική Ευρώπη, όπως το καθεστώς του Τίτο στην Γιουγκοσλαβία, προκειμένου να επέλθουν επιπρόσθετες ρήξεις στο ενδοκομμουνιστικό μέτωπο. Οι εκτιμήσεις που γίνονταν αφορούσαν επιπλέον την μείωση του στρατιωτικού αποτυπώματος της ΕΣΣΔ στην ανατολική Ευρώπη, συνθήκη που θα αναιρούσε την προοπτική του σοβιετικού παρεμβατισμού στα γειτονικά κράτη και τις βλέψεις της για δημιουργία βάσεων στα Δαρδανέλλια και την Μεσόγειο. Οι σχετικοί φόβοι των Ηνωμένων Πολιτειών για μια ενδεχόμενη γεωστρατηγική αναδιάρθρωση στα Τουρκικά Στενά και την ανατολικής Μεσογείου, δια της εγκατάστασης μόνιμων σοβιετικών βάσεων σε αυτά τα σημεία, τις έκανε να θέλουν να διατηρήσουν μια μόνιμη εξισορρόπηση στην ανατολική Ευρώπη.⁸⁹ Όπως υπολόγιζε ο αμερικανός αντιπρόσωπος στη Σόφια, Maynard Barnes, οι σοβιετικοί είχαν σκοπό τη σύσταση μιας νοτιοσλαβικής ένωσης, ώστε να περικυκλώσουν την Ελλάδα και την Τουρκία και έτσι να εισέρθουν στην ανατολική Μεσόγειο και την Αδριατική.⁹⁰ Παρά την υποδεέστερη επιρροή τους στην περιοχή, οι Ηνωμένες Πολιτείες εξακολουθούσαν να επιζητούν έμμεσα την μείωση της εξάρτησης των κρατών της ανατολικής Ευρώπης από το Κρεμλίνο.⁹¹ Την ίδια ώρα, παραδόξως, είχαν ένα οξύμωρο συμφέρον να σταθεροποιηθεί ο έλεγχος της ΕΣΣΔ στα ανατολικά, για να μην διαταραχθεί η σταθερότητα εντός της σφαίρας επιρροής της, γεγονός που θα την ωθούσε σε ευθεία αντιπαράθεση με τα περιορισμένα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή.⁹²

Όταν στις αρχές του 1946 οι Ηνωμένες Πολιτείες αποκήρυξαν την παραμονή των κατοχικών στρατευμάτων της ΕΣΣΔ στο βόρειο Ιράν, η πολιτική της ανάσχεσης

⁸⁶ Garson. Robert, ο. π, σ. 350

⁸⁷ Garson. Robert, ο. π, σ. 348

⁸⁸ Garson. Robert, ο. π, σ. 351

⁸⁹ Garson. Robert, *The Role of Eastern Europe in America's Containment Policy*, ο. π, σ. 80

⁹⁰ Garson. Robert, *American Foreign Policy and the Limits of Power: Eastern Europe 1946-50*, ο. π, σ. 352

⁹¹ Garson. Robert, ο. π, σ. 352

⁹² Garson. Robert, ο. π, σ. 353

είχε πια αποκατασταθεί στη συλλογική συνείδηση των αμερικανών διαμορφωτών πολιτικής. Οι σοβιετικοί χειρισμοί στη περιοχή είχαν ξεπεράσει το προβλεπόμενο από την υπογραφείσα τριμερή συνθήκη (Ιράν-Βρετανία-Σοβιετική Ένωση) χρονικό ορόσημο αποχώρησης από τα ιρανικά εδάφη, που είχε οριστεί έως τις 2 Μαρτίου 1946, που ήταν η καταληκτική ημερομηνία απόσυρσης των συμμαχικών δυνάμεων. Μετά την παρέλευση των έξι μηνών από το τέλος των εχθροπραξιών των Συμμάχων με τις δυνάμεις του Άξονα, την 2^η Σεπτεμβρίου 1945, η μη αποχώρηση των σοβιετικών αντιμετωπίστηκε ως αιρετική απόκλιση από την προσδοκώμενη μεταπολεμική οικουμενική νομιμότητα στην οποία προσέβλεπαν οι Ηνωμένες Πολιτείες. Επιζητώντας την απόσυρση της σοβιετικής επιρροής από την περιοχή ώστε να μην μεταβληθεί το Ιράν σε έναν ακόμη σοβιετικό δορυφόρο,⁹³ οι κύκλοι εξωτερικής πολιτικής σε παρέμβαση τους τον Ιούλιο του 1946 ενεργοποιώντας το παραδοσιακό οικουμενιστικό φορτίο της αμερικανικής εμπειρίας, διατύπωσαν την στήριξη τους στην πλήρη ανεξαρτησία και εδαφική κυριαρχία του Ιράν, προσδοκώντας στην δημιουργία στοιχειωδών βιοτικών συνθηκών στο εσωτερικό της χώρας, οι οποίες θα βασιζόνταν σε δημοκρατικές διεργασίες.⁹⁴ Τον Μάρτιο του 1946, λίγους μήνες πριν, είχαν ήδη υποβληθεί ρεαλιστικές εκτιμήσεις του καταμερισμού ισχύος στην Μ. Ανατολή σε συνάρτηση με την κατάσταση στο Ιράν. Σε υπόμνημα του, το συμβούλιο των αρχηγών των γενικών επιτελείων ενόπλων δυνάμεων έκρινε ότι οι σοβιετικές διεκδικήσεις στο Ιράν και την Τουρκία (που ήταν εξίσου σε κρίση ασφάλειας) έδειχναν μια βούληση της ΕΣΣΔ να κυριαρχήσει στη Μέση Ανατολή και την ανατολική Μεσόγειο και ότι αν έφερνε εις πέρας τους στόχους της τότε η γεωπολιτική και ενεργειακή υπόσταση της βρετανικής αυτοκρατορίας στην περιοχή θα συρρικνώνονταν.⁹⁵ Μια ενδεχόμενη επικράτηση της ΕΣΣΔ στην πολιτική γεωγραφία του τριγώνου Σουέζ - Χαλέπι - Μπάσρα θα εξωθούσε την βρετανική αυτοκρατορία στην ανάληψη στρατιωτικής δράσης για να διατηρήσει τα κεκτημένα της στην Μ. Ανατολή, διαφορετικά θα αποσυντίθεντο.⁹⁶

Υπό το βάρος αυτών των εκτιμήσεων, οι κύκλοι πολιτικής στην Ουάσιγκτον έβλεπαν την εξισορροπητική λειτουργία της Βρετανίας στην Ευρασία ως αναντικατάστατη στο μέτωπο της αντίστασης στον σοβιετικό επεκτατισμό. Σε συνάρτηση με την βρετανική παρουσία στη Μ. Ανατολή, ο ρόλος των Ηνωμένων Πολιτειών στην περιοχή θεωρούνταν εν πολλοίς ισότιμος της βρετανικής εξισορρόπησης, ενώ υπήρχε η ευρεία πεποίθηση πως οι ίδιες έπρεπε στην υστάτη ανάγκη να πολεμήσουν για την εξασφάλιση της Τουρκίας από την επιβουλή της Σοβιετικής Ένωσης.⁹⁷ Η ανεμπόδιστη

⁹³ Pfau. Richard, *Containment in Iran, 1946: The Shift to an Active Policy*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 4, 1977, σ. 362

⁹⁴ Pfau. Richard, ο. π., σ. 362

⁹⁵ Mark. Eduard, *The War Scare of 1946 and Its Consequences*, Diplomatic History, Vol. 21, No. 3, 1997, σ. 392

⁹⁶ Mark. Eduard, ο. π., σ. 392

⁹⁷ Mark. Eduard, ο. π., σ. 392

εξάπλωση της στην Μ. Ανατολή μπορούσε να επιφέρει μέσω λανθασμένων υπολογισμών έναν πόλεμο με την Βρετανία,⁹⁸ έως και την πλήρη διατάραξη της ισορροπίας ισχύος στην περιοχή, και την εξασφάλιση από τους σοβιετικούς των στρατηγικών ενεργειακών αποθεμάτων της επίμαχης τοποθεσίας.⁹⁹ Το μέγεθος της πολιτικής και γεωπολιτικής αξίας του Ιράν καταγράφηκε λίγο καιρό μετά, στην απόρρητη αναφορά του Clifford, στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1946. Σε αυτήν, το Ιράν είχε πρωταρχική θέση για τα αμερικανικά στρατιωτικά συμφέροντα: σε έναν ενδεχόμενο αμερικανο-σοβιετικό πόλεμο, η αμυντική χρησιμότητα του Ιράν θα αφορούσε την λειτουργία του ως πεδίο μόνωσης έναντι του επαναπροσδιορισμού του καταμερισμού ισχύος στη Μ. Ανατολή, με τελικό στόχο την παραμονή της έξω από τον σοβιετικό κλοιό,¹⁰⁰ ενώ σε επιθετική διάταξη θα λειτουργούσε ως βάση για να εξαπολύσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες πλήγματα στο σοβιετικό έδαφος.¹⁰¹ Στο τέλος, η προσέγγιση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην επίλυση της κρίσης ασφάλειας στο Ιράν περιορίστηκε στον μονομερισμό. Ενώ στις αρχές της κρίσης οι ΗΠΑ ενήργησαν οικουμενιστικά μέσω του πολυμερισμού του ΟΗΕ για να υποστηρίξουν την ιρανική κυριαρχία, εν τέλει βασίστηκαν στον στρατηγικό μονομερισμό τους για την επίτευξη πιο διαμορφωτικών σκοπών, όπως η ευθεία απώθηση της σοβιετικής παρουσίας από την περιοχή, υπερβαίνοντας έτσι την περιοριστική αποστολή της προβλεπόμενης υποστήριξης της κυριαρχίας του Ιράν.¹⁰²

Στα μέσα Αυγούστου του 1946, σε συγκληθείσα μεικτή επιτροπή των υπουργείων Εξωτερικών, Ναυτικού και Πολέμου, ο υφυπουργός εξωτερικών Dean Acheson, προέτρεψε τους συγκεντρωμένους να υιοθετήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες μια πολιτική «θέσεων ισχύος» έναντι της σοβιετικής επιβουλής στα Τουρκικά Στενά και στο Ιράν: «το μόνο πραγματικό αποτρεπτικό μέσο στους σοβιετικούς σχεδιασμούς σχετικά με την απορρόφηση της Τουρκίας και της Μ. Ανατολής είναι η πεποίθηση (τους) ότι η επιδίωξη μιας τέτοιας πολιτικής θα καταλήξει σε πόλεμο με τις Ηνωμένες Πολιτείες...».¹⁰³ Η θέση της Αμερικής έπρεπε να είναι συμπαγής για να παραμείνουν το ίδιο η Βρετανία και η Τουρκία.¹⁰⁴ Ο Acheson συνέστησε ότι η Τουρκία ήταν κομβική γεωπολιτική οντότητα για την παγκόσμια ισορροπία ισχύος και ότι σε μια αμερικανοσοβιετική σύγκρουση η ίδια θα ήταν αναντικατάστατος σύμμαχος.¹⁰⁵

Μια μέρα μετά, στις 15 Αυγούστου, η κυβέρνηση Truman παρέλαβε ένα υπόμνημα για την εκτίμηση της σοβιετικής απειλής στην Τουρκία, από την ίδια μεικτή επιτροπή των τριών υπουργείων, που προέβλεπε ότι η Σοβιετική Ένωση αποσκοπούσε

⁹⁸ Mark. Eduard, ο. π, σ. 393

⁹⁹ Mark. Eduard, ο. π, σ. 393

¹⁰⁰ Pfau. Richard, ο. π, σ. 365

¹⁰¹ Pfau. Richard, ο. π, σ. 365

¹⁰² Pfau. Richard, ο. π, σ. 371

¹⁰³ Mark. Eduard, ο. π, σ. 400

¹⁰⁴ Mark. Eduard, ο. π, σ. 400

¹⁰⁵ Mark. Eduard, ο. π, σ. 400

στην καθυπόταξη της Τουρκίας και πως μια ενδεχόμενη πτώση της σε σοβιετικό έλεγχο θα έθετε σε κίνδυνο την στρατηγική ισορροπία κατά μήκος της Εγγύς και Μέσης Ανατολής.¹⁰⁶ Η κατάσταση είχε πλέον εκτραχύνει την γενικευμένη δυσπιστία της Ουάσιγκτον απέναντι στους σοβιετικούς χειρισμούς για την μεταβολή του καθεστώτος των Τουρκικών Στενών και τις πιέσεις που ασκούνταν στην Τουρκία για την αναθεώρηση της σύμβασης του Μοντρέ.¹⁰⁷ Οι αμερικανοί ιθύνοντες είχαν πια την πεποίθηση ότι ένας πόλεμος με τους σοβιετικούς μπορούσε να ξεσπάσει ανά πασα στιγμή, όχι από συνειδητή επιλογή των σοβιετικών, αλλά επειδή οι εκφοβιστικοί χειρισμοί τους έναντι των μικρότερων κρατών μπορούσαν να οδηγήσουν σε γενικευμένη σύγκρουση, εφόσον παρανοούσαν την αποφασιστικότητα της Αμερικής να αντιταχθεί σθεναρά στον σοβιετικό εκφοβισμό.¹⁰⁸ Όταν στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1946 η ΕΣΣΔ επέδειξε μια πιο συμφιλιοτική προσέγγιση, με τον υπουργό εξωτερικών Molotov να αποστέλλει ένα πιο ήπιο μήνυμα στην Τουρκία συγκριτικά με εκείνο της 7^{ης} Αυγούστου, στο οποίο ζητούσαν πλήρη αναδιάρθρωση του καθεστώτος των Τουρκικών Στενών, η διαφαινόμενη αποκλιμάκωση της κρίσης σχηματοποίησε τα πρώτα γεωπολιτικά κέρδη της ανάσχεσης για τις Ηνωμένες Πολιτείες, μαζί με την απόσυρση των σοβιετικών στρατευμάτων από το Ιράν τον Απρίλιο. Η εμπειρία της πάλης με τους σοβιετικούς στις δύο χώρες ώθησε την διοίκηση Truman να επανακαθορίσει το γεωπολιτικό εύρος της αμερικανικής ασφάλειας, δίχως όμως να απεμπολήσει η εξωτερική πολιτική της Αμερικής το οικουμενιστικό της φορτίο.

Με το πέρας των δυο κρίσεων, στην αναφορά που παρέδωσε ο Clifford στην κυβέρνηση Truman, στα τέλη Σεπτεμβρίου, αποτυπώνονταν ρητά η αρχή ότι η επιδιωκόμενη αντιστάθμιση του σοβιετικού επεκτατισμού έπρεπε να στηριχθεί πρωτίστως στην μονομερή σκληρή ισχύ των Ηνωμένων Πολιτειών: «κύριο ανασταλτικό παράγοντα για μια σοβιετική επίθεση κατά των Ηνωμένων Πολιτειών ή περιοχών του κόσμου που είναι ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια μας θα αποτελέσει η στρατιωτική ισχύς αυτής της χώρας».¹⁰⁹ Επαναλαμβάνοντας αρκετά από όσα είχε διατυπώσει και ο Kennan για τις σοβιετικές πεποιθήσεις περί του ασυμφιλίωτου των καπιταλιστικών και των κομμουνιστικών εθνών,¹¹⁰ και της σύνδεσης της σοβιετικής συλλογικής ταυτότητας με μια κληρονομική αίσθηση ανασφάλειας απέναντι σε εξωτερικούς πολιτικούς παράγοντες, ο Clifford εκτίμησε πως η σοβιετική ηγεσία χρησιμοποιούσε εσκεμμένα αυτή τη ψυχολογική συνθήκη της κοινωνίας της για να δικαιολογεί την καταπιεστική φύση του σοβιετικού κρατισμού.¹¹¹ Παραθέτοντας ως σκοπό της αμερικανικής

¹⁰⁶ Mark. Eduard, ο. π, σ. 383

¹⁰⁷ Mark. Eduard, ο. π, σ. 384

¹⁰⁸ Mark. Eduard, ο. π, σ. 387

¹⁰⁹ Etzold H. Thomas & Gaddis L. John (ed), *Containment: Documents on American Foreign Policy and Strategy, 1945 - 1950*, Columbia University Press, 1978, σ. 66, και στο *Clifford - Elsey Report, American Relations with the Soviet Union: A Report to the President by the Special Counsel to the President*, σ. 73

¹¹⁰ Clifford - Elsey report, ο. π, σ. 3

¹¹¹ Clifford - Elsey report, ο. π, σ. 5

νικής εξωτερικής πολιτικής την επανένταξη της ΕΣΣΔ στην μεταπολεμική κοινωνία κρατών και την συμμετοχή της μέσω πειθούς στην παγκόσμια συνεργασία,¹¹² ο ίδιος αναγνώρισε εσχάτως ότι «η γλώσσα της στρατιωτικής δύναμης είναι η μονή γλώσσα» που άρμοζε στην πολιτική ισχύος του Κρεμλίνου,¹¹³ αφού οι συμβιβασμοί και οι παραχωρήσεις εκλαμβάνονταν ως αδυναμία από τους σοβιετικούς ηγέτες.¹¹⁴ Φιλοσοφικά, η πολιτική της ανάσχεσης, όπως καταγράφονταν από τον Clifford, αποστρέφονταν το εμπειρικό φορτίο της παραδοσιακής διπλωματίας, αφού δεν αντιμετώπιζε την πάλι με την Σοβιετική Ένωση σαν αντιπαράθεση συγκεκριμένων συμφερόντων ή αποκατάστασης της ισορροπίας δυνάμεων αλλά σαν αγώνα για την μεταλλαγή της σοβιετικής κοινωνίας.¹¹⁵ Εξ αυτού, ο Clifford επέρριπτε ευθύνες στην ιδεολογικά άκαμπτη σοβιετική ηγεσία, που εξαιτίας της οποιαδήποτε συζήτηση για τον τερματισμό της πάλης δεν είχε προοπτική.¹¹⁶

Στους κύκλους της γραφειοκρατίας του State Department, ο Acheson, με αφορμή τις πρόσφατες κρίσεις του 1946, ασπάστηκε πλήρως την θέση ότι η σοβιετική πολιτική έπρεπε να αντιμετωπιστεί με σθεναρή αντίσταση.¹¹⁷ Παρά τον πρότερο ρουζβελτιανό οπτιμισμό του για τις αμερικανο-σοβιετικές σχέσεις¹¹⁸ και την τότε προθυμία του να κάνει παραχωρήσεις στις σοβιετικές απαιτήσεις ασφάλειας, η ώσμωση του στον πολιτικό ρεαλισμό αποτυπώθηκε εσχάτως στην πεποίθηση του ότι μετά τον πόλεμο η μεγαλύτερη απειλή για τα αμερικανικά συμφέροντα θα ήταν η αστάθεια και η αταξία, που θα προκαλούνταν από μια κατάσταση επιτάχυνσης του εκδημοκρατισμού των ολοκληρωτικών καθεστώτων στον κόσμο και από την ιδεαλιστική επιμονή της Αμερικής να εμφυσήσει το δημοκρατικό παράδειγμα στις ευρωπαϊκές αποικίες της Ασίας.¹¹⁹ Εκτιμώντας πως μια παγκόσμια αστάθεια μπορούσε να προκύψει ακόμη και υπό την σκιά ενός ακόμη κύκλου αποικιοκρατικού ανταγωνισμού διεθνώς,¹²⁰ ο Acheson έφτασε να πρεσβεύει την πάση θυσία διατήρηση της υφιστάμενης παγκόσμιας τάξης έναντι κάθε διεθνούς επαναστατικής εκτροπής. Εκ των ύστερων, προέβαλλε την εκτίμηση ότι η επιθετικότητα της ΕΣΣΔ ξεδιπλώθηκε μεθοδικά: πρώτα στη Πολωνία το 1945, έπειτα στην ομιλία που εκφώνησε ο Στάλιν τον Φεβρουάριο του 1946, και εν τέλει στην κρίση στα Τουρκικά Στενά. Έχοντας ταχθεί υπέρ της ανάληψης παγκόσμιων ευθυνών από τις Ηνωμένες Πολιτείες, σε συνέντευξη που έδωσε στον αρθρογράφο των New York Times, James Reston, στις αρχές Σεπτεμβρί-

¹¹² Clifford - Elsey report, ο. π, σ. 71

¹¹³ Clifford - Elsey report, ο. π, σ. 73

¹¹⁴ Clifford - Elsey report, ο. π, σ. 73

¹¹⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 504

¹¹⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 504

¹¹⁷ Cohen . Warren, *The Cambridge History of American Foreign Relations: America in the Age of Soviet Power, 1945 - 1991, Vol. 4*, Cambridge University Press, 1993, σ. 33

¹¹⁸ Cohen . Warren, ο. π, σ. 33

¹¹⁹ Beisner. L. Robert, *Patterns of Peril: Dean Acheson Joins the Cold Warriors, 1945-46*, Diplomatic History, Vol. 20, No. 3, 1996, σ. 322

¹²⁰ Beisner. L. Robert, ο. π, σ. 322

ου, στάθηκε στο ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να παρεμβαίνουν παγκόσμια, προασπιζόμενες τα συμφέροντα τους, ώστε να αποτρέπουν επικείμενες συγκρούσεις.¹²¹ Η αδράνεια και η μη παρεμβατικότητα, πίστευε, εγκυμονούσε περισσότερους κινδύνους από την προοπτική της παγκόσμιας ανάμειξης.¹²² Έναν μήνα μετά, σε ομιλία του στο ξενοδοχείο Waldorf Astoria στη Νέα Υόρκη, τόνισε την βούληση των Ηνωμένων Πολιτειών να αναλάβουν παγκόσμιες δεσμεύσεις με επίκεντρο την δημοκρατία και την αρωγή σε αδύναμα κράτη που βρίσκονταν υπό απειλή.¹²³

Στα τέλη Φεβρουαρίου του 1947, ευρισκόμενος σε συνάντηση στον Λευκό Οίκο με γερουσιαστές του Κογκρέσου, παρουσία του προέδρου Truman και του υπουργού εξωτερικών Marshall, ο Acheson έθεσε ενώπιον των παρευρισκομένων το διεθνές πολιτικό διακύβευμα του ανταγωνισμού με τους σοβιετικούς, καλώντας τους γερουσιαστές να υποστηρίξουν νομοθετικά την επιβεβλημένη αναπλήρωση της θέσης της Βρετανίας στην Ελλάδα και την Τουρκία,¹²⁴ μετά τις προειδοποιήσεις της βρετανικής κυβέρνησης προς την Ουάσιγκτον ότι δεν μπορούσε να καλύψει το υφιστάμενο πολιτικό και οικονομικό κόστος της παρατεταμένης παραμονής της στις δυο χώρες.

Ως τότε, ο Acheson είχε καταλήξει στο ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν αντιμέτωπες με μια επιθετική ιμπεριαλιστική δύναμη που απέβλεπε στην διατάραξη και την αποσύνθεση των μεταπολεμικών διεθνών σχέσεων.¹²⁵ Παρά τον αντικομμουνισμό του που απέρρεε από την ηθική του απέχθεια για το σοβιετικό σύστημα και την επιθετικότητα που απέπνεε, θεωρούσε πως η προοπτική της ειρηνικής συνύπαρξης με την Σοβιετική Ένωση ήταν πιθανή.¹²⁶ Η ατσεσονική φιλοσοφία της ισχύος εδράζονταν πάνω στην έποψη της συγκρατημένης συνύπαρξης των δυο δυνάμεων, και σε μια επ' αόριστον ισορροπία των δυο αντιπάλων συστημάτων δίχως να είναι επιτακτική η εξάλειψη του σοβιετικού.¹²⁷ Σε αυτόν τον συντηρούμενο ανταγωνισμό, η εξασφάλιση της θέσης της Αμερικής στο ισοζύγιο των πολιτικών ταυτοτήτων των δυο δυνάμεων υποδήλωνε την απαραβίαστη για τον Acheson αρχή της διατήρησης της τάξης στο διεθνές σύστημα, ενδεικτική των άλλοτε βεσπφαιλιανών κρατοκεντρικών ισορροπιών, τις οποίες είχε σε υπόληψη. Επακολούθημα της φιλοσοφίας ισχύος του ήταν πως η Σοβιετική Ένωση θα αναγκάζονταν στο τέλος να αναγνωρίσει ότι η ανατρεπτική πορεία της ήταν ανούσια και ότι δεν μπορούσε να επικρατήσει.¹²⁸ Αποστρεφόμενος τις μανιχαϊστικές προσεγγίσεις, ο Acheson δεν πίστευε σε μια διμερή ολοκληρωτική πάλη που η έκ-

¹²¹ Beisner. L. Robert, ο. π, σ. 354

¹²² Beisner. L. Robert, ο. π, σ. 354

¹²³ Beisner. L. Robert, ο. π, σ. 354

¹²⁴ McLellan. S. David, *The "Operational Code" Approach to the Study of Political Leaders: Dean Acheson's Philosophical and Instrumental Beliefs*, Canadian Journal of Political Science, Vol. 4, No. 1, 1971, σ. 58

¹²⁵ McLellan. S. David, ο. π, σ. 57 - 58

¹²⁶ McLellan. S. David, ο. π, σ. 59

¹²⁷ McLellan. S. David, ο. π, σ. 59

¹²⁸ McLellan. S. David, ο. π, σ. 59

βαση της θα ήταν είτε η εξάλειψη του κομμουνισμού είτε η απώλεια της αμερικανικής ελευθερίας.¹²⁹ Απέρριπτε την σταδιακή εκ των ένδον απορρύθμιση της σοβιετικής κοινωνίας και την *τελική* αναμόρφωση του σοβιετικού συστήματος, που για τους πολιτικούς ομοϊδεάτες του Kennan, θα συντελούσε στην *τελική* συμφιλιωτική σύμπλευση των αμερικανικών και σοβιετικών συμφερόντων όταν θα μεταβάλλονταν το εσωτερικό πολιτικο-θεσμικό παράδειγμα της Σοβιετικής Ένωσης.¹³⁰ Από ορισμένες απόψεις, ο ρεαλισμός του Acheson ξέφευγε από τις προβλεπόμενες πολιτικές ισχύος και έμοιαζε περισσότερο με έναν ρασιοναλιστικό πραγματισμό ένταξης των εθνικών συμφερόντων των Ηνωμένων Πολιτειών σε ένα ευρύτερο μέτωπο καταμερισμού εθνικών πολιτικών στο διεθνές σύστημα, με απώτερη σκοπιμότητα την εγκαθίδρυση μιας διαχειρίσιμης διεθνούς αρένας.¹³¹

Για τον Acheson, η εμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών οπουδήποτε στον κόσμο έπρεπε να τελείται υπό την διάβλεψη των πραγματικοτήτων ισχύος, ενώ το συμφέρον τους δεν έπρεπε να υπόκειται στην προβλέψιμη οικουμενιστική ακαμψία του φιλελεύθερου ιδεαλισμού, αλλά να έχει διαμορφωτική ευελιξία στο πεδίο της διεθνοπολιτικής πάλης.¹³² Η προσήλωση του στον ολομέτωπο διπλωματικό παρεμβατισμό της χώρας του στις παγκόσμιες υποθέσεις παγιώθηκε ενόσω ο ίδιος είχε αμετάκλητα μετατοπιστεί από τον απομονωτισμό και τον νομικισμό στην πολιτική ισχύος.¹³³ Μέσα σε λίγα χρόνια, από το 1941 που μπήκε στο υπουργείο εξωτερικών ως το τέλος του πολέμου στα μέσα του 1945, ο Acheson απομακρύνθηκε, υπό την επίδραση της ιστορικής αναγκαιότητας, από τον ιδεαλισμό και έγινε ρεαλιστής.¹³⁴ Η μεταστροφή της αμερικανικής πολιτικής από τον κατεστημένο απομονωτισμό στην παρεμβατική εξωστρέφεια στηρίχθηκε στο ιστορικό προηγούμενο της βικτοριανής παγκόσμιας τάξης του 19^{ου} αιώνα, κατά τη διάρκεια της οποίας η Βρετανία είχε παγκοσμιοποιήσει την νομιμοποιητική της ισχύ, στη βάση της ασύγκριτης οικονομική ικανότητας της. Αυτή η ιστορική αναλογία επηρέασε καταλυτικά τον Acheson, στον τρόπο που προσλάμβανε τους μεταπολεμικούς συσχετισμούς.¹³⁵

Ο ρεαλισμός του εμφορούνταν από το εγγενές κοσμικό φορτίο της πραγματικότητας της πολιτικής της ισχύος και όχι από κάποια υποκείμενη θεολογία της πολιτικής. Προσλαμβάνοντας ήδη από το 1945 την ιστοριογενή μεταλλαγή της υπό διαμόρφωση διεθνούς πολικότητας, ο Acheson είχε προσανατολιστεί σε ήπιες ρεαλιστικές εκτιμήσεις των πραγματικοτήτων ισχύος του επικείμενου μεταπολεμικού κόσμου.¹³⁶

¹²⁹ McLellan. S. David, ο. π, σ. 60

¹³⁰ McLellan. S. David, ο. π, σ. 62

¹³¹ McLellan. S. David, ο. π, σ. 62

¹³² McLellan. S. David, ο. π, σ. 60

¹³³ Perlmutter. William, *The "Neo-Realism" of Dean Acheson*, *The Review of Politics*, Vol. 26, No. 1, 1964, σ. 107

¹³⁴ Perlmutter. William, ο. π, σ. 107

¹³⁵ McLellan. S. David, *Dean Acheson: The State Department Years*, Dodd - Mead, 1976, σ. 30 - 31

¹³⁶ Perlmutter. William, ο. π, σ. 110

Σε αυτόν, οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να αναλάβουν την πρωτοκαθεδρία της ηγεσίας και της διαχείρισης των παγκόσμιων υποθέσεων, στη βάση της δημιουργίας μιας ισορροπίας ισχύος, ευνοϊκής για τις ίδιες.¹³⁷ Η πραγματικότητα της συσώρευσης σοβιετικής ισχύος στην Ευρώπη προϋπέθετε «την ανάπτυξη μιας *αντιδύναμης* μεταξύ εκείνων των κρατών που δεν είναι διατεθειμένα να κάνουν παραχωρήσεις στη σοβιετική ηγεμονία».¹³⁸ Ο Acheson είχε διαβλέψει ότι ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος είχε επιφέρει ένα κενό ισχύος στην υπό διαμόρφωση μεταπολεμική πολικότητα:¹³⁹ «η καταστροφή της στρατιωτικής δύναμης της Γερμανίας και της Ιαπωνίας απομάκρυνε τα αντίβαρα που για πολλά χρόνια εξισορροπούσαν την Ρωσία και περιόριζαν την επεκτατικότητα της...», ενώ η αποδέσμευση των στρατιωτικών δυνάμεων των δυτικών χωρών από την Ευρώπη αμέσως μετά τον πόλεμο, συρρίκνωσε την προοπτική της εγκαθίδρυσης ενός συστήματος εξισορρόπησης ισχύος στην Ευρώπη.¹⁴⁰ Ακόμη και μετά τον τερματισμό του, η παγκόσμια ισορροπία παρέμενε διαταραγμένη μέχρι την παγκοσμιοποίηση της αμερικανικής ισχύος, γεγονός που έθεσε την διεθνή αρένα ξανά σε τροχιά βιώσιμης διαχείρισης.¹⁴¹

Η επίταση της κατάστασης εξισορρόπησης της Σοβιετικής Ένωσης προϋπέθετε την καθιέρωση συμπεριληπτικών σχέσεων των Ηνωμένων Πολιτειών με τους συμμάχους τους και τα υπόλοιπα μη κομμουνιστικά κράτη: «..η συνύπαρξη των νικητών και η διατήρηση της ειρήνης απαιτούσαν την αναδημιουργία μιας εξισορροπητικής ισχύος στην ισχύ του σοβιετικού συστήματος. Απαιτούσε μια ομάδα κρατών δεμένων με ζωτικά κοινά συμφέροντα.. με βούληση και ικανότητα να μετέχουν στη διατήρηση της ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας της ομάδας κρατών...».¹⁴² Για τον Acheson, πρωταρχική συνιστώσα της αντιδύναμης έναντι των σοβιετικών ήταν ο προκείμενος «συνασπισμός των ελεύθερων εθνών», βασικό υποφαινόμενο της άσκησης πολιτικών ισορροπίας δυνάμεων.¹⁴³ Όμως, για την εγκαθίδρυση μιας τέτοιας ισορροπίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε πρώτα να δημιουργήσουν σύμμαχους από το μηδέν, να τους βγάλουν από την αφάνεια της αδυναμίας τους στη διεθνή πολιτική και να τους δώσουν υπόσταση με νομιμοποιητική ισχύ.¹⁴⁴ Να ανοικοδομήσουν πολιτικά και κοινωνικά, τα καθημαγμένα από τον πόλεμο κράτη, και να ακολουθήσουν μια μεθοδική προσθήκη όσο περισσότερων κρατικών δρώντων στο μεταπολεμικό σύστημα ισορροπίας δυνάμεων στο πλευρό τους.¹⁴⁵

Στη βάση της συμπεριληπτικής τους προσέγγισης, έπρεπε να αναδείξουν την ε-

¹³⁷ Perlmutter. William, ο. π, σ. 117

¹³⁸ Acheson. Dean, *Power and Diplomacy*, Harvard University Press, 1959, σ. 17

¹³⁹ Perlmutter. William, ο. π, σ. 118

¹⁴⁰ Acheson. Dean, *A Democrat Looks at His Party*, Harper, 1955, σ. 91

¹⁴¹ Acheson. Dean, ο. π, σ. 90

¹⁴² Acheson. Dean, ο. π, σ. 90

¹⁴³ Perlmutter. William, ο. π, σ. 119

¹⁴⁴ Perlmutter. William, ο. π, σ. 119

¹⁴⁵ Perlmutter. William, ο. π, σ. 119

νισχυμένη θέση της Βρετανίας στον ευρωπαϊκό χώρο, χωρίς να παραλύσουν όμως τα αμερικανικά συμφέροντα και η δέσμευση της Αμερικής στην πολιτική ενότητα της Ευρώπης για χάρη της «ειδικής σχέσης» της με την Βρετανία.¹⁴⁶ Στον συμμαχικό συνασπισμό που απέβλεπε, ο Acheson πρέσβευε ότι η Βρετανία δεν έπρεπε να αποκτήσει προνομιακή θέση και ότι η επίσημη πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών έπρεπε να αρνηθεί αιτήματα της Βρετανίας που σχετίζονταν με ειδικές παραχωρήσεις προς αυτήν μεταπολεμικά.¹⁴⁷ Στον αντίποδα, ήταν υπέρ της ανοικοδόμησης της Γερμανίας και της Ιαπωνίας, κρατών που συνιστούσαν εν δυνάμει μέλη του παγκόσμιου συστήματος ισορροπίας δυνάμεων έναντι της Σοβιετικής Ένωσης.¹⁴⁸ Τα κράτη που θεωρούσε αναπόσπαστα δυνητικά μέλη αυτού του συστήματος ήταν πρωτίστως όσα είχαν γεωγραφική εγγύτητα με τις Ηνωμένες Πολιτείες: ο Καναδάς, οι χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Ευρώπης. Παρακάμπτοντας τις εσωτερικές πολιτικές καταβολές των κρατών, έβλεπε την εισδοχή τους σε αυτό το σύστημα ως προστιθέμενη εξισοροπτική δύναμη απέναντι στους σοβιετικούς.

Οτιδήποτε ευνοούσε την ισχύ και την ενότητα του πολυκρατικού συστήματος ισορροπίας ισχύος αποτελούσε την ενδεδειγμένη πολιτική ύλη στο πεδίο της παραγωγής της πολιτικής.¹⁴⁹ Στην ατσεσονική πολιτική συμμαχιών, οι απαραβίαστες αρχές που καθιστούσαν μια συμμαχία προσαρμοστική και ευέλικτη ενώπιον της αντικειμενικής ρευστότητας των διεθνών συσχετισμών ισχύος ήταν ■ η συμπεριληπτική αφοσίωση του κάθε κράτους-μέλους της απέναντι στα υπόλοιπα, ■ οι ευθείες συζητήσεις συμφέροντος και ■ η αποσόβηση αποστασίας κάποιου μέλους από την συμμαχία.¹⁵⁰ Παρά την αμερόληπτη στάση του απέναντι στους συμμάχους της Αμερικής, αιτιατό της ισορρόπησης των αμερικανικών και των συμμαχικών συμφερόντων, ο Acheson ήταν δύσπιστος απέναντι στην προοπτική της ανάληψης μονομερών πρωτοβουλιών από τους δυτικοευρωπαίους. Ως εκ τούτου, η βούληση του να προωθήσει πολιτικές για την αποκατάσταση της γεωπολιτικής ομοιογένειας της Δυτικής Ευρώπης, όπως το Σχέδιο Μάρσαλ, ήταν επακολουθήματα των αμερικανικών μεταπολεμικών αναγκών και όχι των ευρωπαϊκών.¹⁵¹

Όταν παρενέβη στην ενημέρωση των μελών του Κογκρέσου στον Λευκό Οίκο, τον Φεβρουάριο του 1947, με φόντο την χορήγηση πολιτικής και οικονομικής βοήθειας στην Ελλάδα και την Τουρκία, ο Acheson καταφέρθηκε εναντίον της σοβιετικής επιθετικότητας, παρουσιάζοντας την διαφαινόμενη πάλη με την Σοβιετική Ένωση ως αγώνα για την διασφάλιση των κυρίαρχων κρατών του κόσμου από την σοβιε-

¹⁴⁶ McLellan. S. David, ο. π, σ. 60

¹⁴⁷ Brinkley. Douglas, *Dean Acheson and the Special Relationship*, *The Historical Journal*, vol. 33, No. 3, σ. 605

¹⁴⁸ Perlmutter. William, ο. π, σ. 119

¹⁴⁹ Acheson. Dean, *Power and Diplomacy*, σ. 109

¹⁵⁰ Acheson. Dean, ο. π, σ. 109

¹⁵¹ Lafeber. Walter, *Kissinger and Acheson: The Secretary of State and the Cold War*, *Political Science Quarterly*, Vol. 92, No. 2, 1977, σ. 192

τική αυθαιρεσία.¹⁵² Εκείνο που διακυβεύονταν ήταν η ίδια η ελευθερία της Αμερικής αλλά και των υπόλοιπων κυρίαρχων κρατών. Συνεισφέροντας με την παρέμβαση του στην πολιτική σύμπνοια των λειτουργών της εξωτερικής πολιτικής, ο Acheson καθόρισε εν πολλοίς την ηθική πρόσληψη της σοβιετικής απειλής από τους παρευρισκόμενους γερουσιαστές, διαμορφώνοντας συνθήκες καθολικής αποδοχής του ιδεολογικοεμπειρικού φορτίου της πάλης με την Σοβιετική Ένωση. Η οριστική διύλιση αυτού του φορτίου στην εξωτερική πολιτική της χώρας έγινε δυο εβδομάδες αργότερα, όταν την 12^η Μαρτίου του 1947 σε ομιλία του στο Κογκρέσο, ο Truman στηλίτευσε την απόκλιση της Σοβιετικής Ένωσης από την συμπεριληπτική νομιμότητα που είχε πρόσφατα οικοδομηθεί μετά τον πόλεμο. Χωρίς να την κατονομάσει, ο αμερικανός πρόεδρος υπονόησε την σοβιετική πολιτική εμπειρία, συνδέοντας το ιστορικό προηγούμενο των καταναγκασμών των ολοκληρωτισμών του Άξονα με την προοπτική της πάση θυσία απόρριψης οποιουδήποτε καταναγκασμού μεταπολεμικά: «..έναν από τους πρωταρχικούς στόχους της εξωτερικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών είναι η δημιουργία συνθηκών στις οποίες εμείς μαζί με άλλα έθνη θα μπορέσουμε να αναπτύξουμε έναν τρόπο ζωής, απαλλαγμένο από τον καταναγκασμό. Αυτό ήταν ένα θεμελιώδες ζήτημα στον πόλεμο με τη Γερμανία και την Ιαπωνία. Η νίκη μας κερδήθηκε έναντι χωρών που προσπάθησαν να επιβάλουν τη θέλησή τους και τον τρόπο ζωής τους σε άλλα έθνη. Για να διασφαλιστεί η ειρηνική ανάπτυξη των εθνών, απαλλαγμένα από καταναγκασμό, οι Ηνωμένες Πολιτείες ανέλαβαν ηγετικό ρόλο στην ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών..».¹⁵³

Θεωρώντας την Ελλάδα και την Τουρκία εν δυνάμει θύματα της σοβιετικής υπονόμευσης, ο Truman διακήρυξε την ιστορική πρόθεση των Ηνωμένων Πολιτειών να εμπλακούν στις παγκόσμιες πολιτικές υποθέσεις, με επίδικο την αποκατάσταση της κυριαρχίας και της νομιμότητας στις διεθνείς σχέσεις. Στην πραγματικότητα, η εγκαθίδρυση αυτής της πολιτικής μεταστροφής είχε ήδη ξεκινήσει ένα χρόνο πριν, με την αμερικανική παρέμβαση στην κρίση του Ιράν και ακολούθως σε εκείνη των Τουρκικών Στενών. Με βάση τις διακηρύξεις του Truman, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα υποστήριζαν έμπρακτα όσα κυρίαρχα κράτη αντιστέκονταν στην ανατροπή τους από ένοπλες μειονότητες στο εσωτερικό τους ή από εξωτερικές πιέσεις του διεθνούς κομμουνισμού. Επιπλέον, η καινοφανής πολιτική της οικουμενικής εμπλοκής τους στον μεταπολεμικό κόσμο συνέβαλε στον επανακαθορισμό των ορίων της αμερικανικής ασφάλειας, στη βάση της σκοπούμενης νομιμότητας του μεταπολεμικού συστήματος διεθνών σχέσεων. Αυτό υποδείχθηκε ρητά από τον Truman: «..δεν θα πραγματοποιήσουμε τους στόχους μας, ωστόσο, αν δεν είμαστε πρόθυμοι να βοηθήσουμε τους ελεύθερους λαούς να διατηρήσουν τους ελεύθερους θεσμούς τους και την εθνική

¹⁵² Kissinger. Henry, ο. π, σ. 505 - 506

¹⁵³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-12-1947-truman-doctrine> (The Truman Doctrine, March 1947)

τους ακεραιότητα ενάντια σε επιθετικά κινήματα που επιδιώκουν να τους επιβάλλουν ολοκληρωτικά καθεστώτα. Αυτό δεν είναι παρά μια ειλικρινής αναγνώριση ότι τα ολοκληρωτικά καθεστώτα που επιβάλλονται στους ελεύθερους λαούς, με άμεση ή έμμεση επίθεση, υπονομεύουν τα θεμέλια της διεθνούς ειρήνης και ως εκ τούτου την ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών...».¹⁵⁴

Η παγκοσμιοποίηση της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ, όπως καταγράφηκε στην ομιλία του αμερικανού προέδρου, δεν υποκινούνταν από ιεραρχημένες εκτιμήσεις ισχύος αλλά από οικουμενιστικές ερμηνείες της νομιμότητας στη μεταπολεμική κοινωνία κρατών και της αποκατάστασης της αμερικανικής πολιτικής εμπειρίας ως υποφαινόμενου αυτής της νομιμότητας. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες, η παράβαση εκ μέρους των σοβιετικών όσων είχαν συμφωνηθεί στη Διάσκεψη της Γιάλτας, για το καθεστώς της Ανατολικής Ευρώπης, ισοδυναμούσε με παγκόσμια οπισθοδρόμηση σε βάρος των διεθνών κατανοήσεων και με επάνοδο στον καταναγκασμό και τον εκφοβισμό.¹⁵⁵ Εμπορούμενος από τις αρχές της ουίλσονικής ορθοδοξίας, ο Truman ερμήνευσε την πάλη με τη Σοβιετική Ένωση ως κοσμογονική αντιπαράθεση ανάμεσα σε δυο αντιθετικούς τρόπους ζωής: «..ο ένας τρόπος ζωής βασίζεται στη βούληση της πλειοψηφίας και διακρίνεται από ελεύθερους θεσμούς, αντιπροσωπευτική διακυβέρνηση, ελεύθερες εκλογές, εγγυήσεις ατομικής ελευθερίας, ελευθερία λόγου και θρησκείας και ελευθερία από την πολιτική καταπίεση. Ο δεύτερος τρόπος ζωής βασίζεται στην βούληση μιας μειοψηφίας που επιβάλλεται βίαια στην πλειοψηφία. Βασίζεται στον τρόμο και την καταπίεση, τον ελεγχόμενο Τύπο και το ραδιόφωνο, τις νοθευμένες εκλογές και την καταστολή των προσωπικών ελευθεριών...».¹⁵⁶ Παρά την αναγνώριση της ρευστής διανομής της ισχύος στη μεταπολεμική διεθνή πολιτική, ο Truman επέμεινε στην καθολικότητα της τήρησης των κανόνων της μεταπολεμικής κοινωνίας κρατών: «.. ο κόσμος δεν είναι στατικός, και το status quo δεν είναι ιερό. Αλλά δεν μπορούμε να επιτρέψουμε αλλαγές στο status quo κατά παράβαση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών με μεθόδους όπως ο καταναγκασμός ή με υπονομεύσεις όπως η πολιτική διείσδυση...».¹⁵⁷ Ζητούμενο ήταν η αναγκαστική εξασφάλιση της ανατολικής Μεσογείου, αφού τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία θα λειτουργούσαν ως αντίβαρα στον σοβιετικό επεκτατισμό, με απώτερο σκοπό την αποφυγή μιας γενικευμένης αναταραχής και αταξίας στην Μέση Ανατολή και στο εσωτερικό των παραδοσιακών δημοκρατικών δυνάμεων της ευρωπαϊκής ηπείρου.¹⁵⁸

¹⁵⁴ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-12-1947-truman-doctrine> (The Truman Doctrine, March 1947)

¹⁵⁵ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-12-1947-truman-doctrine> (The Truman Doctrine, March 1947)

¹⁵⁶ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-12-1947-truman-doctrine> (The Truman Doctrine, March 1947)

¹⁵⁷ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-12-1947-truman-doctrine> (The Truman Doctrine, March 1947)

¹⁵⁸ έποψη του Truman, παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-12-1947-truman-doctrine> (The Truman Doctrine, March 1947)

Η παγκόσμια εμβέλεια, εντούτοις, της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, όπως καινοφανώς αποκαταστάθηκε μέσω της διακήρυξης του Truman, δεν μετουσιώθηκε σε μια κατάσταση απόλυτης ανασύνθεσης του μεταπολεμικού συστήματος διεθνών σχέσεων. Σχεδόν ένα μήνα μετά την ομιλία του Truman, ο υπουργός εξωτερικών Marshall αφού επέστρεψε από τη διάσκεψη των υπουργών εξωτερικών στη Μόσχα τον Απρίλιο του 1947 εξέφρασε τους ενδοιασμούς του για το νέο Δόγμα, προτάσσοντας πιο περιορισμένους σκοπούς στην εξωτερική πολιτική.¹⁵⁹ Για το κατεστημένο του υπουργείου εξωτερικών, η καθολική αντίσταση στον κομμουνισμό σε κάθε μέρος του κόσμου δεν ήταν εφικτή. Ο σχετικισμός του ως προς τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής ήρθε σε φιλοσοφική ρήξη με τις οικουμενικές βλέψεις του Truman και των συμβούλων του. Πολύ περισσότερο, στον πυρήνα αυτού του σχετικισμού βρίσκονταν ο οριοθετημένος σκοπός της αποκατάστασης της ισορροπίας ισχύος στον ευρωπαϊκό χώρο και όχι μια ιεραρχημένη πολιτική ανάσχεσης.¹⁶⁰ Επαναλαμβάνοντας την λογική των περιορισμένων σκοπών, ο Marshall θα υποδείκνυε λίγους μήνες αργότερα, ότι η αμερικανική πολιτική έπρεπε να αποσκοπεί στην ανασύνθεση της ισορροπίας δυνάμεων στην Ευρώπη και την Ασία.¹⁶¹

Εκλαμβάνοντας τα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης (Ιταλία, Γαλλία, Ελλάδα) ως εργαλεία της πολιτικής του Κρεμλίνου, οι αμερικανοί διαμορφωτές πολιτικής εκτιμούσαν πως υπήρχε μια βέβαιη πολιτική και οικονομική απειλή για τις παραδοσιακές δημοκρατίες της Ευρώπης από αυτά τα κόμματα.¹⁶² Επιπλέον, θεωρούσαν πως η Σοβιετική Ένωση χρησιμοποιούσε την ιδεολογία της ως μέσο διάβρωσης της ανθεκτικότητας των ευρωπαϊκών δημοκρατιών και συνακόλουθης επέκτασης της επιρροής της στο εσωτερικό τους.¹⁶³ Η φιλοσοφική συνύφανση της ανάσχεσης ως προς τις εξωτερικές λειτουργίες των κρατών που πρόσκεινταν στο σοβιετικό σύστημα ήταν ενδεικτική της αποκατάστασης της εξωτερικής τους πολιτικής στο στρατηγικό εύρος των σοβιετικών χειρισμών: η *σκόπιμη* πολιτική ευθυγράμμιση οποιασδήποτε κομμουνιστικής χώρας με τη Μόσχα ήταν αυτό που την καθιστούσε αυτομάτως στόχο της ανάσχεσης, όχι η *ad hoc* ιδεολογική προσκόλληση της στον μαρξισμό - λενινισμό.¹⁶⁴ Επί τούτου, οι κύκλοι εξωτερικής πολιτικής στην Ουάσιγκτον θεωρούσαν πως τα κομμουνιστικά συστήματα της ανατολικής Ευρώπης δεν ήταν απλά ιδεολογικά παράγωγα του σοβιετικού συστήματος, αλλά σε «ποικίλους βαθμούς πολιτικοστρατιωτικά παρεπόμενα της σοβιετικής ισχύος» που «επεκτείνουν αυτή την ισχύ στην καρδιά της Ευρώπης».¹⁶⁵

¹⁵⁹ Gaddis. L. John, *Was the Truman Doctrine a Real Turning Point?*, Foreign Affairs, Vol. 52, No. 2, 1974, σ. 390 και στο Bohlen. Charles, *The Transformation of American Foreign Policy*, Norton, 1969, σ. 86 - 87

¹⁶⁰ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 391

¹⁶¹ *Foreign Relations of the United States*, November 1947, Vol. 1, σ. 771 (Εκθεση του Policy Planning Staff)

¹⁶² Gaddis. L. John, ο. π, σ. 391

¹⁶³ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 393

¹⁶⁴ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 392

¹⁶⁵ παρατίθεται στο Avey. Paul, ο. π, σ. 179 (*NSC 58/2, United States Policy Toward the Soviet Satellite States in Eastern Europe, December 1949, Presidential Directives*)

Τόσο το κομμουνιστικό πραξικόπημα στην Τσεχοσλοβακία, τον Φεβρουάριο του 1948, όσο και ο καταναγκαστικός αποκλεισμός του Βερολίνου, στα τέλη Ιουνίου, από τις σοβιετικές δυνάμεις, επέτεινε τους φόβους των δυτικοευρωπαίων ηγετών ως προς τις επεκτατικές προθέσεις της ΕΣΣΔ, ωθώντας τους τον Σεπτέμβριο του 1948 στην δημιουργία μιας πολυκρατικής αντισυσπείρωσης ισχύος, του Οργανισμού Δυτικής Ένωσης. Τον ίδιο καιρό, ο Marshall τόνιζε με αντιοικουμενιστικό ρεαλισμό ότι πολιτική της Αμερικής ήταν «τόσο σε καιρό ειρήνης όσο και σε καιρό πολέμου να μειώσει την ισχύ και την επιρροή της ΕΣΣΔ».¹⁶⁶ Από τη δική του πλευρά, το Επιτελείο Σχεδιασμού Πολιτικής πρότεινε τον Αύγουστο την μεθοδική ανακοπή της σοβιετικής ισχύος και την μεταβολή του τρόπου διάταξης της σοβιετικής πολιτικής στις διεθνείς σχέσεις της, με τη χρήση μεσών που ήταν στα όρια πριν τη διεξαγωγή πολέμου (short of war), ενώ υποστήριζε εξίσου την προώθηση στο εσωτερικό της ΕΣΣΔ ομοσπονδιακών θεσμών με στόχο την αναβίωση των εθνικών εμπειριών των λαών της Βαλτικής.¹⁶⁷ Απορρίπτοντας μια ολομέτωπη πολιτική απελευθέρωσης της ανατολικής Ευρώπης, το Επιτελείο προτίμησε την μη στρατιωτική ελκυστικότητα του Σχεδίου Marshall το οποίο ωθούσε «τους Ρώσους είτε να αφήσουν τις δορυφορικές χώρες να εισέρθουν σε μια σχέση οικονομικής συνεργασίας με το δυτικό μέρος της Ευρώπης.. ή να αναγκάσουν τους δορυφόρους να μείνουν έξω από αυτή τη δομή συνεργασίας με βαρύ οικονομικό κόστος για τους ίδιους».¹⁶⁸ Τον Νοέμβριο του 1948, το Επιτελείο προέκρινε την βαθμιαία ανάκληση της σοβιετικής ισχύος από την γεωπολιτική της περίμετρο και την άνοδο των δορυφόρων της ως ανεξάρτητων συλλογικών οντοτήτων.¹⁶⁹ Αντιστοίχως, ο Kennan είχε την πεποίθηση ότι μέχρι τις αρχές του 1949 είχε επέλθει η εξασφάλιση της Δυτικής Ευρώπης από την σοβιετική υπονόμευση και έτσι το επόμενο στάδιο έπρεπε να είναι η οριοθετημένη ανάκληση της σοβιετικής ισχύος από την ανατολική Ευρώπη.¹⁷⁰

Η επιμονή του Truman στην ιδεαλιστική ερμηνεία της αμερικανοσοβιετικής πάλης αποτυπώθηκε εκ νέου στις 20 Ιανουαρίου του 1949, όταν σε ομιλία του μετά την ανανέωση της θητείας του στον προεδρικό θώκο αντιπαρέθεσε την φιλοσοφία της δημοκρατίας από εκείνη του κομμουνισμού: «..ο κομμουνισμός βασίζεται στην πεποίθηση ότι ο άνθρωπος είναι τόσο αδύναμος και ανεπαρκής που αδυνατεί να κυβερνήσει τον εαυτό του, και ως εκ τούτου απαιτείται ένας ισχυρός κυβερνητικός έλεγχος. Η δημοκρατία βασίζεται στην πεποίθηση ότι ο άνθρωπος έχει την ηθική και πνευματική ικανότητα, καθώς και το αναφαίρετο δικαίωμα να αυτοκυβερνηθεί με λογική και δικαιο-

¹⁶⁶ παρατίθεται στο Avey. Paul, ο. π, σ. 182 (*NSC 20/4, US Objectives with Respect to the USSR to Counter Soviet Threats to US Security, November 1948*)

¹⁶⁷ Lucas. Scott & Mistry. Kaeten, *Illusions of Coherence: George F. Kennan, U.S. Strategy and Political Warfare in the Early Cold War, 1946-1950*, *Diplomatic History*, Vol. 33, No. 1, 2009, σ. 56

¹⁶⁸ PPS 38, παρατίθεται στο Lucas. Scott & Mistry Kaeten, ο. π, σ. 57

¹⁶⁹ *Foreign Relations of the United States, 1948, Vol. 1 (NSC 20/4, ο. π)*, σ. 662 - 669

¹⁷⁰ *Foreign Relations of the United States, March 1949, Vol. 5*, σ. 9 - 10, παρατίθεται στο Lucas. Scott & Mistry. Kaeten, ο. π, σ. 61

οσύνη. Ο κομμουνισμός υποβάλλει το άτομο σε σύλληψη χωρίς νόμιμη αιτία, σε τιμωρία χωρίς δίκη και σε καταναγκαστική εργασία σαν να είναι κτήμα του κράτους. Καθορίζει ποιές πληροφορίες θα λάβει, ποια τέχνη θα παράγει, ποιους ηγέτες θα ακολουθήσει και ποιες σκέψεις θα κάνει. Η δημοκρατία υποστηρίζει πως η κυβέρνηση ιδρύεται προς όφελος του ατόμου και είναι επιφορτισμένη με την ευθύνη της προστασίας των δικαιωμάτων του και της ελευθερίας του κατά την άσκηση αυτών των ικανοτήτων του. Ο κομμουνισμός υποστηρίζει ότι τα κοινωνικά λάθη μπορούν να διορθωθούν μόνο με τη βία. Η δημοκρατία έχει αποδείξει πως η κοινωνική δικαιοσύνη μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ειρηνικής αλλαγής. Ο κομμουνισμός υποστηρίζει πως ο κόσμος είναι τόσο ευρέως χωρισμένος σε αντίπαλες τάξεις που ο πόλεμος είναι αναπόφευκτος. Η δημοκρατία υποστηρίζει πως τα ελεύθερα έθνη μπορούν να διευθετήσουν τις διαφορές δίκαια και να διατηρήσουν μια διαρκή ειρήνη...».¹⁷¹

Εμμένοντας στην απάλειψη του καταναγκασμού και της αυθαίρετης χρήσης βίας στον μεταπολεμικό κόσμο, ο Truman επανέλαβε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες επιζητούσαν την άνοδο της νομιμότητας και της αμοιβαιότητας στις διεθνείς σχέσεις: «..δεν αναζητήσαμε εδάφη. Δεν έχουμε επιβάλει τη θέλησή μας σε κανέναν. Δεν ζητήσαμε κανένα προνόμιο που δεν θα επεκτείναμε σε άλλους. Υποστηρίξαμε συνεχώς και σθεναρά τα Ηνωμένα Έθνη και τους σχετικούς φορείς ως μέσο εφαρμογής των δημοκρατικών αρχών στις διεθνείς σχέσεις. Υποστηρίξαμε και βασιστήκαμε με συνέπεια στην ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ των εθνών...».¹⁷² Για τον αμερικανό πρόεδρο, τα Ηνωμένα Έθνη συναποτελούσαν μια κοινότητα κυρίαρχων κρατών που θα λειτουργούσαν με *ρεπουμπλικανικότητα*, ανάλογη με εκείνη της Ένωσης των Ηνωμένων Πολιτειών.¹⁷³ Λίγο αργότερα, μιλώντας για την ανάγκη αμοιβαιοποίησης των μεταπολεμικών διεθνών σχέσεων πρότεινε ορισμένες κανονιστικές νόρμες για την αντιμετώπιση των μεταπολεμικών προκλήσεων που είχαν μπροστά τους οι Ηνωμένες Πολιτείες: «θα συνεχίσουμε να παρέχουμε ακλόνητη υποστήριξη στα Ηνωμένα Έθνη και.. να αναζητούμε τρόπους για να ενισχύσουμε την νομιμοποιητική τους δύναμη τους.. πιστεύουμε ότι τα Ηνωμένα Έθνη θα ενισχυθούν από τα νέα έθνη που σχηματίζονται σε εδάφη που τώρα οδεύουν προς την αυτοκυβέρνηση βάσει δημοκρατικών αρχών.. θα συνεχίσουμε τα προγράμματά μας για την παγκόσμια οικονομική ανάκαμψη.. πρέπει να υλοποιήσουμε τα σχέδιά μας για τη μείωση των φραγμών στο παγκόσμιο εμπόριο και την αύξηση του όγκου του. Η οικονομική ανάκαμψη και η ίδια η ειρήνη εξαρτώνται από το αυξημένο παγκόσμιο εμπόριο...».¹⁷⁴

¹⁷¹ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1949-inaugural-address> (Inaugural Address, January 1949)

¹⁷² παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1949-inaugural-address> (Inaugural Address, January 1949)

¹⁷³ Coffey W. John, *The Statesmanship of Harry S. Truman*, The Review of Politics, Vol. 47, No. 2, 1985, σ. 236

¹⁷⁴ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1949-inaugural-address> (Inaugural Address, January 1949)

Όμως, η μεγαλύτερη πρόκληση για την αμερικανική ηγεσία ήταν η απροειδοποίητη επιθετικότητα κατά κυρίαρχων κρατών που λειτουργούσε ανασταλτικά για την προοπτική της εγκαθίδρυσης μιας κοινότητας ισότιμων κυρίαρχων δυνάμεων στον κόσμο και ειδικότερα στην Ευρώπη. Πίσω από αυτό το φιλοσοφικό υπόβαθρο, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα μεριμνούσαν από κοινού με άλλα έθνη για την εγγύηση της καθολικότητας της ακεραιότητας αυτών των εθνών, σε «μια κοινή συμφωνία που αποσκοπεί στην ενίσχυση της ασφάλειας της περιοχής του Βόρειου Ατλαντικού. Μια τέτοια συμφωνία θα είχε τη μορφή συλλογικής αμυντικής ρύθμισης σύμφωνα με τους όρους του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».¹⁷⁵ Έτσι, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα συνεισέφεραν στην δημιουργία μιας πολυμερούς συσπείρωσης κοινής άμυνας στην βορειοδυτική Ευρώπη, όμοια με εκείνη του αμυντικού συμφώνου του Ρίο ντε Τζανέιρο (1947) για το Δυτικό ημισφαίριο. Τον Απρίλιο του 1949, ολοκληρώθηκε η εν λόγω συσπείρωση με την δημιουργία του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (North Atlantic Treaty Organization), μιας στρατηγικής αντισυσπείρωσης ισχύος που όμως η κυβέρνηση Truman ερμήνευε την λειτουργικότητα της με όρους συλλογικής ασφάλειας και ρασιοναλιστικής σύγκλισης των κρατών - μελών στη βάση κοινών αρχών.¹⁷⁶ Για τους αμερικανικούς πολιτικούς κύκλους, ο Οργανισμός δεν αποτελούσε παραδοσιακή συμμαχία συμφερόντων που επιζητούσε την προστασία εδαφών αλλά κοινότητα διακρατικής συμπερίληψης για την διασφάλιση αρχών.¹⁷⁷ Αφού η μεταπολεμική πολιτική ζωτικότητα της Αμερικής αντανάκλωνταν πρωτίστως στις δράσεις των Ηνωμένων Εθνών,¹⁷⁸ οι κύκλοι του State Department εκτιμούσαν ότι το NATO θα αντιμετώπιζονταν με δυσπιστία από την αμερικανική πολιτική κοινότητα, αν φαινόταν ότι ο νέος Οργανισμός μείωνε την αξία του ΟΗΕ και ότι αναβίωνε σφαίρες επιρροής στον ευρωπαϊκό χώρο. Έπρεπε, επομένως, να συμβαδίσει με τον οραματικό διεθνισμό των Ηνωμένων Εθνών. Το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο θα αποσκοπούσε στην αποσόβηση της απρόκλητης επιθετικότητας και της χρήσης βίας για σκοπούς εδαφικής αλλαγής με εξαναγκαστικό χαρακτήρα. Στην πραγματικότητα, με αφορμή το Σύμφωνο οι Ηνωμένες Πολιτείες θα καθιστούσαν ξανά βιώσιμη την ισορροπία δυνάμεων στην Ευρώπη, νομιμοποιώντας την ιστορικά με την εξαγνιστική δύναμη της ηθικής τους οικουμενικότητας.

Στα τέλη του 1949, το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας επέμενε στην δημιουργία αποστασιών στο εσωτερικό του σοβιετικού μπλοκ στην ανατολική Ευρώπη και στην παγίωση αντι-σταλινικών καθεστώτων ακόμη και αν αυτά ήταν κομμουνιστικά,¹⁷⁹ υποδεικνύοντας την ανάγκη ισχυροποίησης της ανάσχεσης του σοβιετικού συστήματος

¹⁷⁵ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1949-inaugural-address> (Inaugural Address, January 1949)

¹⁷⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 512 - 513

¹⁷⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 513

¹⁷⁸ Gusterson. Hugh, *Presenting the Creation: Dean Acheson and the Rhetorical Legitimation of NATO*, Alternatives: Global, Local, Political, Vol. 24, No. 1, 1999, σ. 45

¹⁷⁹ *Foreign Relations of the United States, Vol. 5, December 1949* (US Policy in Eastern Europe, σ. 42-54)

στην ηπειρωτική κλίμακα της Ευρώπης.

Στο μέτωπο των διαπραγματεύσεων, ο Acheson υποδείκνυε ότι η Αμερική δεν έπρεπε να κάνει υποχωρήσεις ή να βιαστεί να προσφύγει σε αυτές: «..ο μόνος τρόπος αντιμετώπισης της Σοβιετικής Ένωσης, όπως μας έχουν διδάξει πικρές εμπειρίες, είναι η δημιουργία θέσεων ισχύος.. όταν καλύψουμε όσες περισσότερες από τις αδυναμίες μας μπορούμε - θα κατορθώσουμε να κλείσουμε κάποιες εφικτές συμφωνίες με τους Ρώσους».¹⁸⁰ Έχοντας καταστεί μέσα σε λίγα χρόνια θεμελιώδης φιλοσοφική συνιστώσα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, η ανάσχεση υπέστη μια ακόμη πιο απότομη πολιτική μεταλλαγή στο χώρο, όταν τον Απρίλιο του 1950 το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας συνέταξε μια απόρρητη έκθεση εξωτερικής πολιτικής με τον τίτλο NSC 68. Το φιλοσοφικό υπόβαθρο της έκθεσης είχε ως βασική του πτυχή τον προσηλυτισμό της σοβιετικής εμπειρίας και την αποδοχή εκ μέρους της ΕΣΣΔ της μεταβολής της φύσης του σοβιετικού συστήματος. Αξιολογώντας πως η σοβιετική απειλή για την Ευρώπη δεν περιορίζονταν στο πολιτικό και ιδεολογικό φάσμα του διμερούς ανταγωνισμού και πως η στρατιωτική προβολή της ήταν επικείμενη, οι δημιουργοί του εγγράφου συνιστούσαν την μαζική παγκοσμιοποίηση της ανάσχεσης της ΕΣΣΔ. Εξισώνοντας τα αμερικανικά συμφέροντα με ηθικές αρχές,¹⁸¹ το έγγραφο δεν αντανάκλασε πραγματικότητες παραδοσιακής διπλωματίας ούτε πρέσβευε κάποια υπέρτατη τελική αναμέτρηση έναντι της Σοβιετικής Ένωσης, αφού μια τέτοια αναμέτρηση δεν θα επέφερε την μόνιμη αλλά μια προσωρινή μεταβατική έκβαση στην προοπτική της σοβιετικής εμπειρίας. Βασική φιλοσοφική αρχή της έκθεσης ήταν η δημιουργία «θέσεων ισχύος»¹⁸² πριν από την διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με την ΕΣΣΔ, αφού οι σοβιετικοί θα εκμεταλλεύονταν μια πρόχειρη προσφυγή της Αμερικής σε αυτή τη διαδικασία για να υπονομεύσουν τις δυτικές πολιτικές.¹⁸³

Προαναγγέλοντας την υπερέκταση των αμερικανικών συμφερόντων σε ολόκληρο το φάσμα της περιφερειακής εξισορρόπησης της Σοβιετικής Ένωσης στην ευρασιατική χερσαία μάζα, η έκθεση έθετε ως απώτερο σκοπό της ανάσχεσης τον εκ των έσω κατακερματισμό του σοβιετικού συστήματος και την μεταβολή της σοβιετικής συμπεριφοράς και ομοίωση της με τα αποδεκτά διεθνή πρότυπα.¹⁸⁴ Διατηρώντας στο ακέραιο το οικουμενιστικό φορτίο της αμερικανικής εμπειρίας, οι αμερικανοί διαμορφωτές πολιτικής συνιστούσαν μια δίχως ιεραρχημένους πολιτικούς σκοπούς ολομέτωπη αντίσταση στον σοβιετικό επεκτατισμό σε ολόκληρο τον κόσμο¹⁸⁵: «η επίθεση κατά των ελεύθερων θεσμών είναι τώρα παγκόσμια και στα πλαίσια της τωρινής πό-

¹⁸⁰ US Department of State *Bulletin*, Vol. 22, March 1950, σ. 427 - 429, παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο. π, σ. 568

¹⁸¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 517

¹⁸² Beisner. Robert, *The Secretary, the Spy, and the Sage: Dean Acheson, Alger Hiss, and George Kennan*, Diplomatic History, Vol. 27, No. 1, 2003, σ. 8

¹⁸³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 517

¹⁸⁴ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 97

¹⁸⁵ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 154

λωσης της ισχύος μια ήττα των ελεύθερων θεσμών οπουδήποτε ισοδυναμεί με ήττα παντού».¹⁸⁶ Έτσι, οπουδήποτε στην εξωτερική περίμετρο του ανατολικού μπλοκ επιζητούσαν οι σοβιετικοί την επαύξηση της επιρροής τους, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα θεωρούσαν το σημείο ζωτικό για τα εθνικά τους συμφέροντα που τα εξομοίωναν με ηθικές και νομικές αρχές. Η μεταλλαγή που υπέστη η ανάσχεση μετά την δημιουργία του εγγράφου έγκειτο στην καθολική ταύτιση του διεθνούς κομμουνισμού με τις πολιτικές του Κρεμλίνου.¹⁸⁷ Από μόνη της, η ύπαρξη κομμουνιστικών κινήματων θεωρήθηκε άμεση απειλή που εμφορούνταν από την οργανωμένη επιθετικότητα του Κρεμλίνου.¹⁸⁸ Στο κείμενο αποτυπώνονταν επιπλέον η απόρριψη εκ μέρους της Αμερικής των ηθικών στρεβλώσεων του σοβιετικού συστήματος: «η ελεύθερη κοινωνία μας δέχεται μια θανάσιμη πρόκληση από το σοβιετικό σύστημα. Κανένα άλλο σύστημα αξιών δεν είναι τόσο ασυμφιλίωτο με το δικό μας, τόσο αδιάλλακτο ως προς τον στόχο του να καταστρέψει το δικό μας, τόσο ικανό να εκμεταλλευτεί για δικούς τους σκοπούς τις πιο επικίνδυνες και διχαστικές τάσεις στη κοινωνία μας, κανένα άλλο δεν εκμαιεύει τόσο επιδέξια και με ένταση τα στοιχεία της ανορθολογικότητας παντού στην ανθρωπινή φύση».¹⁸⁹

Ερμηνεύοντας την σοβιετική πολιτική με αμιγώς ψυχολογικούς όρους, η αμερικανική εξωτερική πολιτική βρέθηκε σε φάση φορμαλιστικής μετάβασης από τους κανόνες της ανάσχεσης σε μια άκαμπτη πολιτική αναδίπλωσης (rollback) της σοβιετικής απειλής: «...μια ουσιαστική και ταχεία οικοδόμηση δύναμης στον ελεύθερο κόσμο είναι απαραίτητη για να υποστηριχθεί μια σταθερή πολιτική που αποσκοπεί στον έλεγχο και την αναδίπλωση της ορμής του Κρεμλίνου για παγκόσμια κυριαρχία».¹⁹⁰ Έτσι, η προληπτική δύναμη της Αμερικής έναντι της ροπής της ΕΣΣΔ προς την παγκόσμια κυριαρχία θα συνίστατο στην άμεση στρατιωτικοποίηση της εξωτερικής της πολιτικής και της παραλλαγμένης ανάσχεσης που θα ασκούσε από εδώ και πέρα.

Σε αντίθεση με την ως τότε επικρατούσα προσέγγιση του Kennan, οι κύκλοι πολιτικής στην Ουάσιγκτον, με πρωτεργάτη τον Paul Nitze και με την ισχυρή επίδραση του Acheson, κατέληξαν στο ότι ο σοβιετικός επεκτατισμός δεν αντανάκλασε περιορισμένους εδαφικούς σκοπούς, όντας εν τέλει ιστορικό ισοδύναμο της γερμανικής βούλησης για παγκόσμια κυριαρχία, όπως αυτή αποτυπώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1940. Παρακάμπτοντας πολιτικές οριοθέτησης της παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος με βάση τα πέντε μεγαλύτερα κέντρα ισχύος (Ηνωμένες Πολιτείες, ΕΣΣΔ, Βρετανία, Δυτική Ευρώπη, Ιαπωνία), οι κύκλοι εξωτερικής πολιτικής απέρριψαν εκ των υστέρων την πρότερη κεννιανή προσέγγιση ότι η παγκόσμια ισορροπία δεν θα απει-

¹⁸⁶ παρατίθεται στο Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 154 (NSC-68: A Report to the National Security Council, April 1950, σ. 8)

¹⁸⁷ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 155

¹⁸⁸ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 155

¹⁸⁹ NSC-68: A Report to the National Security Council, April 1950, σ. 9

¹⁹⁰ NSC-68, ο. π, σ. 55

λούνταν αν οι σοβιετικοί δεν είχαν στην κατοχή τους άνω του ενός κέντρου ισχύος από αυτά. Εν τέλει επικράτησε το ακόλουθο αξίωμα εξωτερικής πολιτικής: μεταβολές στην ισορροπία δυνάμεων τόσο μέσα από στρατιωτικές συγκρούσεις όσο και από την προβολή άλλων δυνάμεων όπως ήταν ο εκφοβισμός, η ταπείνωση και η απώλεια της διεθνούς αξιοπιστίας ενός κράτους.¹⁹¹ Με βάση αυτήν την αλληλουχία, η Ουάσιγκτον αναγνώρισε μια πολύ μεγαλύτερη ποσότητα συμφερόντων από εκείνη που στην πρωτογενή μορφή της ανάσχεσης, όπως την διαμόρφωσε ο Kennan, κρίνονταν αναγκαία διότι εσχάτως συνυπολόγισε τόσο τις υλικές όσο και τις άυλες όψεις της αμερικανικής ισχύος και των ανταγωνιστών της, συνεκτιμώντας πως οι ικανότητες (υλικές) και οι προθέσεις (άυλες όψεις) της Σοβιετικής Ένωσης αλληλοτροφοδοτούνταν. Εξαιτίας αυτής της παραλλαγής στην εξωτερική πολιτική, τα αμερικανικά συμφέροντα θα υποστηρίζονταν στο μέγιστο από τα κατάλληλα μέσα ώστε να παραμείνουν άθικτα,¹⁹² γεγονός που σηματοδότησε την μετάβαση από την προσέγγιση του Kennan που προέβλεπε περιορισμένα μέσα για τους σκοπούς της εξωτερικής πολιτικής και που έκανε στοιχειώδεις διακρίσεις μεταξύ ζωτικών και περιφερειακών συμφερόντων σε μια απεριόριστη ανάσχεση του σοβιετικού κινδύνου.¹⁹³ Για τους δημιουργούς του NSC-68, οι πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές ικανότητες της Αμερικής θα έπρεπε να είναι εναρμονισμένες με τις αξίες της δημοκρατίας στο εσωτερικό, αλλά έναντι της σοβαρής απειλής της ολοκληρωτικής ολιγαρχίας του Κρεμλίνου οι ικανότητες αυτές θα έπρεπε να τεθούν σε ποσοτικές και ποιοτικές αναβαθμίσεις.¹⁹⁴ Εξαιτίας του μεγέθους της μεταπολεμικής παγκόσμιας κρίσης, όλα τα συμφέροντα κρίνονταν ζωτικά και ως εκ τούτου έπρεπε να αξιοποιηθούν όλες οι διαθέσιμες ικανότητες έναντι της σοβιετικής πρόκλησης.¹⁹⁵

Οι παραλλαγμένες πτυχές της ανάσχεσης που αντανάκλωνταν στο έγγραφο πρέσβευαν τον κατακερματισμό του διεθνούς κομμουνισμού μακροπρόθεσμα, αλλά και την πεποίθηση ότι όλοι οι κομμουνισμοί (με εξαίρεση τον τιτοϊκό) ήταν το ίδιο απειλητικοί. Προέβλεπαν την μεταστροφή της συμπεριφοράς της Σοβιετικής Ένωσης στην μετριοπάθεια στις διεθνείς σχέσεις της, ενώ έπρεπε να αποφευχθεί η πλήρης ταπείνωση της αφήνοντας ένα περιθώριο απόσυρσης της από τον στενό ανταγωνισμό ώστε να διασωθεί πολιτικά,¹⁹⁶ ενόψει της δυνητικής επανένταξης της στην διεθνή κοινωνία κρατών. Παρά ταύτα, η παραλλαγή που υπέστη η ανάσχεση από το NSC-68, εν συγκρίσει με την πρωταρχική της υπόσταση όπως την διαμόρφωσε ο Kennan, δημιούργησε μια όψιμη τελεολογία που υπερέβαινε την απλοϊκή διεξαγωγή διαπρα-

¹⁹¹ Gaddis. L. John & Nitze. Paul, *NSC 68 and the Soviet Threat Reconsidered*, International Security, Vol. 4, No. 4, 1980, σ. 165 - 166

¹⁹² Gaddis. L. John & Nitze. Paul, ο. π, σ. 166

¹⁹³ Gaddis. L. John & Nitze. Paul, ο. π, σ. 166

¹⁹⁴ Gaddis. L. John & Nitze. Paul, ο. π, σ. 166

¹⁹⁵ Gaddis. L. John & Nitze. Paul, ο. π, σ. 166

¹⁹⁶ NSC-68, ο. π, σ. 22

γματεύσεων με βάση τις απαιτούμενες «θέσεις ισχύος»: η μόνη βάση εσχάτως για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων δεν ήταν μονάχα η δημιουργία «θέσεων ισχύος», αλλά πολύ περισσότερο η παράδοση του αντιπάλου και η οριστική αποχώρηση του από την πάλη.¹⁹⁷

Στο έγγραφο, ήταν φανερή η δυσπιστία της Ουάσιγκτον για την ανετοιμότητα του δυτικού κόσμου (την στρατηγική και στρατιωτική του ανεπάρκεια) να διεξάγει περιορισμένους τοπικούς πολέμους.¹⁹⁸ Αφού οι σοβιετικοί επιδίωκαν να υπερισχύσουν στην ευρασιατική χερσαία μάζα,¹⁹⁹ τα δυτικά κράτη θα έπρεπε να είναι σε θέση να διεξάγουν στις περιφέρειες αυτής της μάζας περιορισμένους πολέμους, εφόσον δημιουργούνταν τετελεσμένα από τους σοβιετικούς. Η εισβολή των κομμουνιστικών δυνάμεων της Βόρειας Κορέας στο έδαφος της Νότιας Κορέας, τον Ιούνιο του 1950, εξάλειψε τις όποιες εναπομείνασες αμφιβολίες υπήρχαν από τους κύκλους του προέδρου Truman για την φύση της πολιτικής που πρότεινε το έγγραφο έναντι της σοβιετικής απειλής, αποκαθιστώντας το εν τέλει σαν θεμελιώδες πακέτο αρχών πολιτικής στις τάξεις των ελίτ της εξωτερικής πολιτικής της χώρας. Για την κυβέρνηση Truman, η κομμουνιστική εισβολή στην Νότια Κορέα είχε υποκινηθεί από τους σοβιετικούς,²⁰⁰ γεγονός που νομιμοποιούσε την παραλλαγμένη ανάσχεση που πρότεινε ο Nitze,²⁰¹ εξελίχοντας έτσι την διάκριση μεταξύ ζωτικών και περιφερειακών συμφερόντων στην εξωτερική πολιτική.²⁰²

Μόλις δύο μέρες μετά την εισβολή, ο Truman ερμήνευσε το γεγονός ως ευθεία προσβολή των μεταπολεμικών παγκόσμιων θεσμών και κανόνων της διεθνούς κοινωνίας κρατών: «..ο κομμουνισμός δεν χρησιμοποιεί πλέον μόνο την ανατροπή της εξουσίας για να κατακτά ανεξάρτητα έθνη, άλλα ένοπλες εισβολές και πολέμους. Αψήφησε τα διατάγματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών που εκδοθήκαν για να διατηρηθούν η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια».²⁰³ Αφού η εισβολή στην Νότια Κορέα δεν θεωρήθηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες μια περιορισμένη τοπική επίθεση αλλά μια οργανωμένη υπονόμευση ενάντια σε μια διεθνώς αναγνωρισμένη εδαφική κυριαρχία, πρωταρχικός σκοπός της εμπλοκής τους στην Κορέα θα ήταν η καθολική αντίσταση στην κομμουνιστική επιθετικότητα και στην καταπάτηση διεθνώς αναγνωρισμένων συνόρων. Εμφορούμενη από τις βιωματικές ιδεαλιστικές επιταγές της, η Αμερική ξεδίπλωσε την πολιτική της στη βάση ηθικών αρχών αντί γεωπολιτικών σκο-

¹⁹⁷ Gaddis. L. John & Nitze. Paul, ο. π, σ. 168

¹⁹⁸ Heuser. Beatrice, *NSC-68 and the Soviet Threat: A New Perspective on Western Threat Perception and Policymaking*, Review of International Studies, Vol. 17, No. 1, 1991, σ. 40

¹⁹⁹ NSC-68, ο. π, σ. 6

²⁰⁰ Gaddis. L. John, *Was the Truman Doctrine a Real Turning Point?*, Foreign Affairs, Vol. 52, No. 2, 1974, σ. 396

²⁰¹ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 396

²⁰² Gaddis. L. John, ο. π, σ. 396

²⁰³ *Memoirs of Harry Truman (Vol. 2), June 27 1950, Years of Trial and Hope, 1946 - 1952*, Doubleday, 1956, σ. 339

πιμοτήτων, μη περικλείοντας στην χάραξη της κορεατικής πολιτικής της την όποια γεωπολιτική σημασία της κορεατικής χερσονήσου.²⁰⁴

Η ηθικοκρατία της αμερικανικής εμπειρίας ενισχύονταν εξίσου από ένα βαθειά επιδραστικό ιστορικό δεδομένο: οι αμερικανοί ηγέτες αποτελούσαν την τραυματισμένη γενιά του Μονάρχου που είδε από απόσταση την άσκηση κατευνασμού να επιταχύνει την έλευση μιας παγκόσμιας σύρραξης στην Ευρώπη. Γι' αυτό, μια εκ νέου άσκηση κατευνασμού δεν ήταν ανεκτή.²⁰⁵ Την αποστροφή του για αυτήν αποτύπωσε σε ραδιοφωνική ομιλία του ο αμερικανός πρόεδρος τον Απρίλιο του 1951: «..αν είχαν ακολουθήσει τις σωστές πολιτικές στη δεκαετία του 1930 - αν οι ελεύθερες χώρες είχαν ενεργήσει από κοινού για να συντρίψουν την επιθετικότητα των δικτατόρων και αν είχαν ενεργήσει στην αρχή όταν η επιθετικότητα ήταν περιορισμένη - πιθανότατα δεν θα είχε συμβεί ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος».²⁰⁶ Πεισμένος για την ενδημική ύπαρξη επιθετικότητας στον προπολεμικό και μεταπολεμικό κόσμο, ο Truman επεσήμανε ότι η οποιαδήποτε τοπική χρήση βίας που ήταν απρόκλητη είχε άμεσες προεκτάσεις για το σύνολο των διεθνών σχέσεων: «..αν κάτι μας έχει διδάξει η ιστορία, είναι ότι η επιθετικότητα οπουδήποτε στον κόσμο αποτελεί απειλή για την ειρήνη παντού στον κόσμο. Αυτό είναι ένα μάθημα που οι περισσότεροι άνθρωποι σε αυτή τη χώρα έχουν μάθει διεξοδικά. Αυτός είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο συμμετείχαμε στη δημιουργία των Ηνωμένων Εθνών..η επίθεση στην Κορέα ήταν μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου για την κατάκτηση όλης της Ασίας.. Όλος ο κομμουνιστικός ιμπεριαλισμός είναι πίσω από την επίθεση κατά της ειρήνης στην Άπω Ανατολή...».²⁰⁷ Μια σθεναρή αντίσταση περιορισμένης κλίμακας στην Κορέα θα επέφερε τη μη κλιμάκωση της σύρραξης σε έναν γενικό πόλεμο με περιφερειακές και ηπειρωτικές επιπτώσεις.²⁰⁸

Ιδεατός υπερκείμενος στόχος του Truman ήταν η επανένωση της Κορέας, η εκχώρηση πλήρους εθνικής αυτοδιάθεσης στη χώρα και η εμπέδωση δημοκρατικών θεσμών στο εσωτερικό της στα πρότυπα του δυτικού πολιτικού κόσμου.²⁰⁹ Από τις πρώτες μέρες μετά τον πόλεμο, υπήρχαν σκέψεις στον Λευκό Οίκο να καταφύγουν σε μονομερή άσκηση βίας στην Κορέα για να την επανενώσουν, ώστε να μπορέσουν μετέπειτα οι Ηνωμένες Πολιτείες να ανοικοδομήσουν απρόσκοπτες ολόκληρη τη χώρα χωρίς την εξαναγκαστική συμμαχική μεσολάβηση της Σοβιετικής Ένωσης.²¹⁰ Σταδιακά πίστευαν ότι η πολιτική της ανάσχεσης στην νοτιοανατολική Ασία θα μεριμνού-

²⁰⁴ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 530

²⁰⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 533

²⁰⁶ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-11-1951-report-american-people-korea> (Report to the American People on Korea, April 1951)

²⁰⁷ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-11-1951-report-american-people-korea> (Report to the American People on Korea, April 1951)

²⁰⁸ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-11-1951-report-american-people-korea> (Report to the American People on Korea, April 1951)

²⁰⁹ Matray. James, *Truman's Plan for Victory: National Self-Determination and the 38th Parallel Decision in Korea*, *The Journal of American History*, Vol. 66, No. 2, 1979, σ. 314 - 315

²¹⁰ Matray. James, ο. π, σ. 315

σε για την πολιτική απελευθέρωση ολόκληρης της Κορέας, όχι μόνο για την εξασφάλιση της πολιτικής σταθερότητας και της ικανότητας αυτοάμυνας της Νότιας Κορέας.²¹¹ Η ήπια ισχύς της δημοκρατικής ευημερίας του Νότου θα ασκούσε ειρηνική επίδραση στον Βορρά, συμβάλλοντας μακροπρόθεσμα στην αποσύνθεση του κομμουνισμού και την οριστική επανένωση με τον Νότο.²¹²

Μετά την εισβολή των Βορείων, η αμερικανική ηγεσία στρατιωτικοποίησε την έως τότε ανάσχεση που βασιζόταν στις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις της Νότιας Κορέας: η επανένωση της χώρας μπορούσε να τελεσφορήσει μόνο με την διάσχιση του 38^{ου} Παράλληλου από τις αμερικανικές δυνάμεις.²¹³ Ο διευθυντής του Επιτελείου Σχεδιασμού Πολιτικής (Policy Planning Staff) Paul Nitze τάχθηκε κατά της βίαιης επανένωσης της Κορέας με στρατιωτικά μέσα, προβάλλοντας την έποψη ότι τα Ηνωμένα Έθνη δεν θα την νομιμοποιούσαν, ενώ η Σοβιετική Ένωση θα την εκλάμβανε σαν απειλή για την ασφάλεια της.²¹⁴ Ευρύτερα, το Επιτελείο προσανατολιζόταν στον περιορισμό των συγκρούσεων νοτίως του 38^{ου} Π. για να αποφευχθούν οι κίνδυνοι που υπήρχαν στην προοπτική της βίαιης επανένωσης της χώρας.²¹⁵ Εξάλλου το κόστος μιας ενδεχόμενης ευθείας αντιπαράθεσης με την ΕΣΣΔ και τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας - εφόσον έμπαινε σε ισχύ μια συλλογική στρατιωτική δράση από τον ΟΗΕ στα βόρεια του 38^{ου} Παράλληλου - υπερέβαινε μακράν το όποιο πολιτικό όφελος μπορούσε να αποφέρει στο αμερικανικό συμφέρον η σχετική κλιμάκωση.²¹⁶ Για τον Nitze, εκείνο που χρειαζόνταν ήταν η χρήση περιορισμένων δυνάμεων που θα αποσκοπούσαν αποκλειστικά στον περιορισμό της κομμουνιστικής επιθετικότητας και την αποκατάσταση του στάτους κβο στην χερσόνησο.²¹⁷ Το Επιτελείο παρέμεινε έτσι προσηλωμένο στον ρεαλισμό της ισορροπίας της προοπτικής της αμερικανικής σκληρής ισχύος με τις συμμαχικές δεσμεύσεις που είχε η Αμερική στην χερσόνησο.²¹⁸ Το αμερικανικό συμφέρον στην περιοχή έπρεπε να ουσιωθεί με βάση την επιλεκτικής δράση και την διατήρηση της ευελιξίας της αμερικανικής ισχύος.²¹⁹

Στον αντίποδα, ο Douglas MacArthur απέρριπτε τον περιορισμένο στόχο της αποκατάστασης του προπολεμικού στάτους κβο, θεωρώντας τον πολιτική εξευμενισμού που θα δημιουργούσε νέες μορφές κομμουνιστικής επιθετικότητας στο μέλλον.²²⁰ Επ' αυτού πρέσβευε την ολική προέλαση άνωθεν του 38^{ου} Παράλληλου για να επιβληθεί η δια της βίας πολιτική επανένωση της Κορέας.²²¹ Με παρόμοιο τρόπο σκέψης, ο υφυ-

²¹¹ Matray. James, ο. π, σ. 315

²¹² Matray. James, ο. π, σ. 315

²¹³ Matray. James, ο. π, σ. 318

²¹⁴ Matray. James, ο. π, σ. 323

²¹⁵ Matray. James, ο. π, σ. 323

²¹⁶ Matray. James, ο. π, σ. 323

²¹⁷ Matray. James, ο. π, σ. 323

²¹⁸ Matray. James, ο. π, σ. 324

²¹⁹ Matray. James, ο. π, σ. 324

²²⁰ Matray. James, ο. π, σ. 326

²²¹ Matray. James, ο. π, σ. 326

πουργός εξωτερικών Dean Rusk ερμήνευε την σχετική προέλαση ως πολιτική για την κατοχύρωση της εθνικής αυτοδιάθεσης σε ολόκληρη την Ασία.²²² Εφόσον η υπεράσπιση της διεθνούς ασφάλειας στον μεταπολεμικό κόσμο προϋπέθετε την χρήση ειρηνικών και νόμιμων μέσων για την διευθέτηση των διεθνών διαφόρων, ο Rusk πρέσβευε ότι ο ΟΗΕ έπρεπε να πατάξει όσα κράτη δεν ακολουθούσαν τους καθιερωμένους κανόνες ορθής συμπεριφοράς.²²³

Τον Σεπτέμβριο του 1950, οι αμερικανοί διαμορφωτές πολιτικής κατέληξαν στο ότι η πολιτική της βίαιης επανένωσης της Κορέας θα προχωρούσε μέχρι το σημείο που η στρατιωτική κινητοποίηση δεν θα προκαλούσε έναν γενικευμένο πόλεμο που θα εξαπλώνονταν σε όλη την Ασία.²²⁴ Με την προέλαση τους στον Βορρά, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα επιδίωκαν να επιτρέψουν σε ολόκληρο τον κορεατικό πληθυσμό να ανακτήσει την αυτοδιάθεση του.²²⁵ Θεμελιώδης πτυχή της αμερικανικής ιδεοκρατίας, η αυτοδιάθεση προσδιόριζε την ασιατική πολιτική των ΗΠΑ στην Κορέα: μόνο η ύπαρξη εθνικής αυτοδιάθεσης μπορούσε να επιφέρει τελικά αποτελέσματα και μόνιμες διευθετήσεις προς όφελος του συνόλου του κορεατικού λαού.²²⁶

Για την αμερικανική διπλωματία, οι σκοποί που συνδέονταν με την τελική έκβαση του πολέμου δεν έπρεπε να καθοριστούν μονομερώς στη βάση της ολομέτωπης προβολής στρατιωτικής δύναμης, σε μια συγκυρία που οποιαδήποτε υπέρβαση των πολιτικών περιορισμών που επηρέαζαν τις δραστηριότητες στο πεδίο της μάχης μπορούσε να οδηγήσει σε αποκέντρωση της σύρραξης και στην ανάμειξη των σοβιετικών και κινεζικών δυνάμεων σε έναν εν τέλει ολοκληρωτικό πόλεμο. Παρά τις αναπροσαρμογές στους στρατιωτικούς σκοπούς της αμερικανικής πολιτικής με απαρχή την απόβαση των δυνάμεων του MacArthur στην Incheon τον Σεπτέμβριο του 1950, οι πολιτικοί σκοποί της Ουάσιγκτον αντανάκλασαν την πρωταρχική οικουμενική αρχή που είχε θέσει: «οι δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών βρίσκονται στην Κορέα για να καταστείλουν μια επίθεση που δεν απειλεί μόνο την όλη δομή των Ηνωμένων Εθνών, αλλά και το σύνολο των ελπίδων της ανθρωπότητας για ειρήνη και δικαιοσύνη. Αν υποκύψουν τα Ηνωμένα Έθνη στις επιτιθέμενες δυνάμεις, κανένα έθνος δεν θα μπορεί πλέον να αισθάνεται ασφαλές».²²⁷ Ομοίως με τις θέσεις του προέδρου, ο Acheson στέκονταν στην εκπλήρωση της οικουμενικότητας της συλλογικής ασφάλειας απέναντι στις προκλήσεις του διεθνούς κομμουνισμού: «η ιδέα της συλλογικής ασφάλειας δοκιμάστηκε και άντεξε στη δοκιμασία. Τα έθνη που πιστεύουν στην συλλογική ασφάλεια απέδειξαν ότι μπορούν να σταθούν κοντά το ένα στο άλλο και να πολεμήσουνε μαζί».²²⁸ Ο βασικός πολιτικός σκοπός της αμερικανικής εμπλοκής στην Κο-

²²² Matray. James, ο. π, σ. 329

²²³ Matray. James, ο. π, σ. 329

²²⁴ Matray. James, ο. π, σ. 329

²²⁵ Matray. James, ο. π, σ. 333

²²⁶ Matray. James, ο. π, σ. 333

²²⁷ παρατίθεται στο *Truman Papers, Vol. 1950*, United States Government Printing Office, 1965, σ. 724

²²⁸ παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο. π, σ. 547

ρέα είχε διατυπωθεί ήδη από τις πρώτες μέρες μετά την εισβολή: «η επάνοδος στο νόμο της βίας σε ότι αφορά διεθνείς υποθέσεις θα είχε απρόβλεπτες συνέπειες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες θα συνεχίσουν να προστατεύουν την έννομη τάξη».²²⁹

Τον Οκτώβριο του 1950, λίγους μήνες μετά, καθώς οι δυνάμεις του MacArthur προέλαυναν άνωθεν του 38^{ου} Παράλληλου, ο Truman επανέλαβε ότι οι πολιτικοί σκοποί της Αμερικής ήταν πλήρως συμβατοί με τις ιδεαλιστικές της επιταγές και τους κανόνες της διεθνούς κοινωνίας κρατών: «τα στρατεύματά μας θα μείνουν εκεί μονό όσο καιρό θα τα χρειαστούν τα Ηνωμένα Έθνη γι' αυτό το σκοπό. Δεν αποζητούμε εδάφη ούτε ιδιαίτερα προνόμια στην Κορέα ούτε πουθενά αλλού. Δεν έχουμε επιθετικά σχέδια κατά της Κορέας ή οποιουδήποτε άλλου μέρους στην Άπω Ανατολή ή σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο».²³⁰ Αφού οι αμερικανοί ηγέτες έκριναν ότι ο πόλεμος ήταν η απαρχή μιας καθοδηγούμενης από την Μόσχα και το Πεκίνο παγκόσμιας συνομοσίας του διεθνούς κομμουνισμού²³¹ η εξωτερική τους πολιτική σηματοδεύτηκε από την απουσία ιεραρχημένων στόχων και προσαρμογών σε σχέση με την τελική έκβαση του πολέμου, με αποτέλεσμα να βρίσκεται σε μια διαρκή αμφιταλάντευση ανάμεσα στα δυο αντιθετικά άκρα της κλίμακας των αντικειμενικών σκοπών: ■ στην συμβατική επαναφορά του εδαφικού status quo στον 38^ο Παράλληλο και ■ στην ολοκληρωτική νίκη επί των βορειοκορεατών στο πεδίο, μέχρι το βορειότερο άκρο της χερσονήσου στον ποταμό Yalu.²³²

Τον Ιούλιο του 1951, έπειτα από πρόταση των Βορείων να εκκινήσουν διαπραγματεύσεις ανακωχής, η αμερικανική ηγεσία έδωσε διαταγή να σταματήσουν οι μεγάλης κλίμακας στρατιωτικές δραστηριότητες.²³³ Η συνθήκη αυτή στάθηκε αφορμή για να επιβεβαιώσουν οι αμερικανοί ηγέτες ξανά την πίστη τους στην καλή προαίρεση σαν βάση για τις διαπραγματεύσεις, θεωρώντας ότι η όποια προσφυγή σε αυτές έπρεπε να διέπεται από την απουσία καταναγκασμού.²³⁴

Σταδιακά, οι εχθροπραξίες περιορίστηκαν σε έναν στατικό πόλεμος φθοράς που για τις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν δηλωτικός των ψυχολογικών αναστολών τους και των αμφιλογιών της πολιτικής τους που εσχάτως αντανάκλούσε την προοπτική μιας πολιτικής και στρατιωτικής ισοπαλίας στη διένεξη,²³⁵ εξέλιξη που οι τζακσονικοί, μεταξύ των οποίων και ο MacArthur, αποδοκίμαζαν με σφοδρότητα, αφού τάσσονταν υπέρ της πλήρους επικράτησης έναντι των κομμουνιστών. Για την τζακσονική πτέρυγα, η άνευ όρων συνθηκολόγηση του αντιπάλου έπρεπε να βρίσκεται στο επίκεντρο των αντικειμενικών σκοπών της αμερικανικής ηγεσίας.

Ανέκαθεν, οι τζακσονικοί πρέσβευαν ότι οι πόλεμοι έπρεπε να διεξάγονται με

²²⁹ *Memoirs of Harry Truman*, ο. π., σ. 339

²³⁰ *Truman Papers*, ο. π., σ. 674 - 675

²³¹ Kissinger. Henry, ο. π., σ. 534

²³² Kissinger. Henry, ο. π., σ. 537

²³³ Kissinger. Henry, ο. π., σ. 545

²³⁴ Kissinger. Henry, ο. π., σ. 545

²³⁵ Kissinger. Henry, ο. π., σ. 546

τη μέγιστη δυνατή διάθεση υλικών πόρων, αποστρεφόμενοι τη χρήση περιορισμένης δύναμης εφόσον διακυβεύονταν ζωτικά εθνικά συμφέροντα.²³⁶ Η απέχθεια τους για τους περιορισμένους πολέμους συνοδεύονταν από την αρχή ότι η επιβολή της βούλησης των Ηνωμένων Πολιτειών στους εχθρούς τους έπρεπε να πραγματοποιείται με όσο το δυνατόν λιγότερες απώλειες,²³⁷ ενώ το ηθικό των εχθρών έπρεπε να κάμπτεται διαρκώς για τους σκοπούς της άνευ όρων παράδοσης τους.²³⁸ Οι τζακσονικοί αποδέχονταν ότι η διεθνής ζωή ήταν αναρχούμενη και διέπονταν από μια επαναλαμβανόμενη χρήση βίας,²³⁹ ενώ υποβάθμιζαν το δίκαιο και τις άκρατες διεθνιστικές δεσμεύσεις των ουίλσονικών.²⁴⁰ Η παραδοσιακή ροπή τους προς τον μονομερισμό και την εμπειρία του προληπτικού πολέμου συμπληρώνονταν από την σθεναρή αντίσταση τους στην εκάστοτε εμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών σε πολυμερή υπερεθνικά σχήματα που είχαν σαν στόχο το ουτοπικό «καλό της ανθρωπότητας» και την αλτρουιστική συνδρομή της όποιας αμερικανικής ηγεσίας προς τα άλλα έθνη.²⁴¹ Αφού οι τζακσονικοί στην Κορέα πίεζαν για αμιγώς στρατιωτικές πολιτικές, η εναντίωση τους στην τζεφερσονική μετριοπάθεια της Ουάσιγκτον, που επιζητούσε πρωτίστως μια πολιτική και διπλωματική διευθέτηση, ήταν χαρακτηριστική της ανισορροπίας των δυο αυτοσκοπούμενων άκρων της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής: στο ένα ήταν η τελική αναμέτρηση με τον κομμουνισμό στην Κορέα, που επιζητούσαν οι τζακσονικοί, και στο άλλο η προληπτική δύναμη των ΗΠΑ να προβάλλουν αντίσταση στην κομμουνιστική επιθετικότητα (κυρίως στην Ευρώπη) σύμφωνα με τους κανόνες της ανάσχεσης, που ήταν προτεραιότητα για τους κύκλους στην Ουάσιγκτον.²⁴²

Η αμερικανική πολιτική οριοθέτησε εσχάτως τον εναπομείναντα πολιτικό σκοπό με τον οποίο ολοκλήρωσε τον πόλεμο, ελλείψει προγενέστερων οριοθετημένων πολιτικών σκοπών εξαιτίας των αμφιλογιών της ανάσχεσης: την αποκατάσταση του εδαφικού status quo. Η γενικότερη αρχή της αντίστασης στην επιθετικότητα συνοδεύτηκε εν τέλει από την στοχευμένη αποφυγή ενός γενικού πολέμου με την Κίνα. Στην κορεατική χερσόνησο, η Αμερική βίωσε για πρώτη φορά στα μεταπολεμικά χρόνια μια παρατεταμένη πολιτική και στρατιωτική εμπλοκή με τον διεθνή κομμουνισμό, υπό το βάρος της αποκαλυπτικής και της τεχνικής όψης της ανάσχεσης. Η πρώτη αφορούσε τον αγώνα που έδιναν για την διαφύλαξη του ελεύθερου κόσμου, ενώ η τεχνική υποδήλωνε τον ντετερμινιστικό διαχωρισμό της διεθνούς αρένας σε σφαίρες επιρροής.²⁴³ Στη βάση της τεχνικής όψης της ανάσχεσης, η εμπλοκή της Αμε-

²³⁶ Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο*, Παιδεία, 2000, σ. 49

²³⁷ Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, ο. π., σ. 49

²³⁸ Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, ο. π., σ. 49

²³⁹ Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, ο. π., σ. 46

²⁴⁰ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π., σ. 517

²⁴¹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π., σ. 517

²⁴² Kissinger. Henry, ο. π., σ. 547

²⁴³ Kissinger. Henry, ο. π., σ. 547

ρικής στην Κορέα εκπορεύονταν από την ανάγκη εξισορρόπησης του σινοσοβιετικού άξονα ώστε να μην απειληθεί η Ιαπωνία.²⁴⁴ Παρά ταύτα, αφού μπήκε στον πόλεμο «για να επανορθώσει μια προσβολή εναντίον ενός οικουμενικού σκοπού και όχι για μια αμφισβήτηση κατά του τοπικού status quo»,²⁴⁵ η επιβεβαίωση της αξίας του α-παραβίαστου της συλλογικής ασφάλειας της διεθνούς κοινωνίας ήταν επιβεβλημένη.

²⁴⁴ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 532

²⁴⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 558

3.5 Ο επαναστατισμός του John F. Dulles και οι χαμιλτονικές διαμορφώσεις της ανάσχεσης στην εξωτερική πολιτική της διοίκησης Eisenhower

Μετά την ανακωχή στην Panmunjom της Κορέας, τον Ιούλιο του 1953, όλοι οι κομμουνισμοί, με εξαίρεση τον τιτοϊκό, συνιστούσαν μονολιθικά συστήματα για τους κύκλους στην Ουάσιγκτον. Οι βιοματικές ηθικές και νομικές νόρμες που καθόριζαν την κινητικότητα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στο μεταπολεμικό γίνεσθαι εξακολουθούσαν να δίνουν τον τόνο στο μείγμα της πολιτικής που υπαγόρευε η παραλλαγμένη ανάσχεση του Nitze. Οι Ηνωμένες Πολιτείες συνέχισαν να αναζητούν μια μονομερή έκβαση στον ανταγωνισμό τους με τους Σοβιετικούς αντί για μια σταδιακή προσαρμογή σε ιεραρχημένους σκοπούς. Όσο η πολιτική του Truman δέχονταν πιέσεις από φιλελεύθερους (πασιφιστές) ριζοσπάστες που την θεωρούσαν αρκετά φιλοπόλεμη και απομυθοποιούσαν το ηθικό κύρος της, αλλά και από τους συντηρητικούς που έκριναν πως ήταν αρκετά παθητική¹, η εξωτερική πολιτική της χώρας εκλάμβανε κανονικά την παγκόσμια τάξη ως ένα «αδιαφοροποίητο όλον» και την κομμουνιστική επιθετικότητα οπουδήποτε υφίστατο ανά τον κόσμο ως απειλή για ολόκληρη τη δομή της διεθνούς νομιμότητας στον μεταπολεμικό κόσμο.² Η έποψη αυτή παρέμεινε αμετάβλητη στην φιλοσοφία της Ουάσιγκτον καθ' όλη την διάρκεια των δεκαετιών του 1950 και του 1960.

Παρά τις ιδεολογικές και δογματικές ανομοιότητες της ρεπουμπλικανικής κυβέρνησης του Eisenhower από την προηγούμενη των Δημοκρατικών, οι διεθνείς πολιτικές που άσκησε επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό από τον ρευστό καταμερισμό ισχύος που είχε διαμορφωθεί στην νοτιοανατολική Ασία, με τον εκτροχιασμό της ισο-

¹ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 397

² Gaddis. L. John, ο. π, σ. 402

ρροπίας στην κορεατική χερσόνησο. Παρά τις επικρίσεις που δέχονταν η διοίκηση Truman από τους ρεπουμπλικάνους τα προηγούμενα χρόνια με επίκεντρο την φιλοσοφική ταυτότητα της ανάσχεσης, όταν ανέλαβε τα ηνία ο Dwight Eisenhower, ενόσω ήταν σε εξέλιξη ο πόλεμος στην Κορέα, παραμέρισε προηγούμενες πεποιθήσεις των συντηρητικών, οι οποίες απέρριπταν την φιλοσοφία της ανάσχεσης και πρέσβευαν την αντικατάσταση της από μια πολιτική δυναμικής αναδίπλωσης (rollback) του κομμουνισμού, όπως προβλέπονταν υποστασιακά στην παραλλαγμένη ανάσχεση του NCS - 68 λίγα χρόνια πριν. Ο σκληρός μονομερισμός των αντικομμουνιστών ρεπουμπλικάνων, μεταξύ αυτών ο Robert Taft και ο Joseph McCarthy, είχε συμβάλλει στο ενδιαμέσο στην εισροή της φιλοσοφίας της αναδίπλωσης στην εξωτερική πολιτική, γεγονός που πρέσβευε ο υπουργός εξωτερικών John F. Dulles από το 1952, στηλιτεύοντας την ανάσχεση ως παθητική πολιτική.³ Τον Ιανουάριο του 1953, απαντώντας στην επιτροπή εξωτερικών υποθέσεων της Γερουσίας πριν αναλάβει υπουργός εξωτερικών, ο Dulles καταφέρθηκε ξανά κατά της ανάσχεσης: «μια πολιτική που αποσκοπεί μόνο στην ανάσχεση της Ρωσίας εκεί που βρίσκεται τώρα, είναι, από μόνη της, μια επισφαλής πολιτική.. είναι μια πολιτική που είναι βέβαιο ότι θα αποτύχει γιατί μια καθαρά αμυντική πολιτική δεν κερδίζει ποτέ ενάντια σε μια επιθετική πολιτική. Αν η μόνη μας πολιτική είναι να μείνουμε εκεί που είμαστε, θα οδηγηθούμε σε υποχώρηση. Μόνο διατηρώντας ζωντανή την ελπίδα της απελευθέρωσης.. θα τερματίσουμε αυτόν τον τρομερό κίνδυνο που κυριαρχεί στον κόσμο, που μας επιβάλλει τόσο τρομερές θυσίες και τόσο μεγάλους φόβους για το μέλλον. Όμως όλα αυτά μπορούν να γίνουν και πρέπει να γίνουν με τρόπους που δεν θα προκαλέσουν έναν γενικό πόλεμο ή με τρόπους που δεν θα προκαλέσουν μια εξέγερση που θα συντριβόταν με αιματηρή βία».⁴ Αυτό που αποδέχτηκαν εσχάτως ο Eisenhower και ο υπουργός εξωτερικών John F Dulles από τα όσα αποτύπωσε ο Nietzsche στο έγγραφο ήταν η ιδεοκρατία της οικουμενικότητας της ανάσχεσης, αποκλείοντας φορμαλιστικές επόψεις ως προς την αναδίπλωση του διεθνούς κομμουνισμού.

Θεμελιώδες επακολούθημα αυτής της ιδεοκρατίας ήταν ο ανυποχώρητος επαναστατισμός του Dulles. Από τα χρόνια του μεσοπολέμου ο ίδιος αποστρέφονταν τον απομονωτισμό στον οποίο είχαν περιέλθει τότε οι Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ σημάδεύτηκε από την εσωτερική παράλυση της αμερικανικής πολιτικής μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο που κόστισε την συμμετοχή τους στην Κοινωνία των Εθνών.⁵ Τα σσόμενος υπέρ της υπεύθυνης εμπλοκής τους στις παγκόσμιες υποθέσεις,⁶ συμμετείχε τις δεκαετίες του 1920 και του 1930 σε εγχώριους πολιτικούς και θρησκευτικούς

³ Gaddis. L. John, *Strategies of Containment*, ο. π., Oxford University Press, 1982, σ. 128 - 129

⁴ παρατίθεται στο <https://teachingamericanhistory.org/document/statement-on-liberation-policy> (Statement on Liberation Policy, January 1953)

⁵ Pruessen. Ronald, *Woodrow Wilson to John Foster Dulles: A Legacy*, The Princeton University Library Chronicle, Vol. 34, No. 2, 1973, σ. 114

⁶ Pruessen. Ronald, ο. π., σ. 114

οργανισμούς που προωθούσαν τον διεθνισμό στις εξωτερικές σχέσεις της χώρας. Ως τις αρχές του πολέμου, ο Dulles διακατέχονταν από έναν πεσιμιστικό ρεαλισμό για την ανθρώπινη φύση, θεωρώντας ότι οι συγκρούσεις ανάμεσα στους ανθρώπους ήταν αναπόφευκτες, εξαιτίας της παρουσίας δυο αντιθετικών και ασυμβίβαστων κατηγοριών ανθρώπων: ■ οι *στατικοί*, που ήταν ήδη ικανοποιημένοι με τα αγαθά και τις ευκαιρίες που είχαν και που δεν επιθυμούσαν κάποια αλλαγή στην δομή της κοινωνίας στην οποία ζούσαν, και ■ οι *δυναμικοί*, που επιζητούσαν την αλλαγή της δομής της κοινωνίας τους ή την εξάπλωση της συλλογικότητας τους ώστε να βελτιώσουν το υλικό και κοινωνικό τους status.⁷

Οι καταβολές της ανθρώπινης ιδιοτέλειας βρίσκονταν στο γεγονός ότι ο άνθρωπος βίος είχε επίγνωση των αναγκών του αλλά και μόνιμη βούληση να τις ικανοποιεί.⁸ Η εξάλειψη της βίας δεν ήταν δυνατή αφού οι πόροι ήταν περιορισμένοι και οι άνθρωποι ήταν αναγκασμένοι να διεκδικούν μέχρι τέλους την απόκτηση τους απέναντι στους ομοίους τους.⁹ Για τον Dulles, τα αίτια των συγκρούσεων απέρρεαν εν μέρει από παραμορφώσεις της ανθρώπινης φύσης και της κοινωνικής ζωής, κυρίως από ανορθολογικότητα και παραποιημένες αντιλήψεις.¹⁰

Θεωρώντας την *αλλαγή* στην ανθρώπινη κοινωνία αναπόφευκτη, ο Dulles αναγνώρισε ότι η πραγμάτωση της συνίστατο στις συνεχείς πάλεις ανάμεσα στους ανθρώπους που είχαν και εκείνους που δεν είχαν αγαθά και προνόμια στην ανθρώπινη κοινωνία.¹¹ Οι πάλεις που ξεκινούσαν στην ανθρώπινη κοινωνία για τους σκοπούς της *αλλαγής* εσχάτως διευρύνονταν στις ευρύτερες συλλογικότητες των ατόμων, στα έθνη, που με τη σειρά τους συγκρούονταν και βίωναν την *αλλαγή* στο διεθνές σύστημα, όπως έκαναν και οι άνθρωποι στην ενδοκρατική κοινωνία.¹² Για τον Dulles, το διεθνές σύστημα ήταν άκαμπτο από τη φύση του εξαιτίας των σκληρών και αυστηρά καθορισμένων υλικών συνόρων των κρατών.¹³ Οι παγκόσμιοι ανταγωνισμοί γίνονταν για την αλλαγή αυτών των συνόρων, ενώ το μόνο μέσο που αναδύονταν μέσα από τις συσσωρεύσεις ανθρώπων που συγκρούονταν για την αλλαγή της δομής της κρατοκεντρικής κοινωνίας ανά τους αιώνες ήταν η βία ή η απειλή χρήσης βίας.¹⁴

Ο Dulles θεωρούσε ότι μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η καταφυγή σε πόλεμο για την αλλαγή ή την αποφυγή της αλλαγής της δομής της παγκόσμιας κοινωνίας ήταν μια γενική αποδεκτή όψη της ανθρώπινης υπόστασης,¹⁵ αλλά εν μέσω του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, στον οποίο ενεπλάκησαν όλα τα προηγμένα βιομηχανικά κράτη της ε-

⁷ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 118

⁸ Dulles. F. John, *War, Peace and Change*, 1939, σ. 6

⁹ Holsti. Ole, *The "Operational Code" Approach to the Study of Political Leaders: John Foster Dulles' Philosophical and Instrumental Beliefs*, Canadian Journal of Political Science, Vol. 3, No. 1, 1970, σ. 126

¹⁰ Holsti. Ole, ο. π, σ. 128

¹¹ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 118

¹² Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 118

¹³ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 118

¹⁴ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 119

¹⁵ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 119

ποχής, άλλαξε η φύση της οργανωμένης βίας συγκριτικά με τους πολέμους που είχαν διεξαχθεί πριν την εποχή της μηχανοποίησης.¹⁶ Το εύρος της καταστροφής της παγκόσμιας κοινωνίας μετά τον πόλεμο ήταν τέτοιο που είχε φτάσει στα όρια της ανισορροπίας. Η καταστροφή αυτή ώθησε τον Dulles να αποστασιοποιηθεί φιλοσοφικά από τον ρεαλισμό και να προσεγγίσει τις διεθνείς υποθέσεις με ορούς μεσσιανικού ιδεαλισμού. Ο πόλεμος του 1914 έμοιαζε με μια κακόβουλη δύναμη «η οποία δεν μπορούσε να ελεγχθεί από την δύναμη των ανθρώπων».¹⁷

Φοβούμενος πως αυτή η κακόβουλη δύναμη θα εξέτρεπε ξανά την ανθρωπότητα, ο Dulles έβλεπε στις πολιτικές της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Ιαπωνίας την αναβίωση των ντετερμινιστικών πάλεων που ξεκινούσαν από το εσωτερικό των κοινωνιών και μεταφέρονταν στην κοινωνία των κρατών.¹⁸ Τα συγκεκριμένα κράτη ανήκαν στα δυναμικά, που είχαν τη φιλοδοξία να αλλάξουν το καθεστώς στους καταμερισμούς ισχύος διεθνώς, επιζητώντας έξω από τα σύνορα τους διευρυμένες αγορές για τα προϊόντα τους και μεγαλύτερες πηγές πρώτων υλών, καθώς και ευκαιρίες για να επενδύσουν τα κεφάλαια τους.¹⁹ Στο τέλος, εξισορροπήθηκαν από τα στατικά (Ηνωμένες Πολιτείες, Βρετανία) που πολέμησαν για την μη αλλαγή της δομής της παγκόσμιας κοινωνίας.²⁰ Εφόσον η αντίσταση στην αλλαγή ήταν ενδημική πτυχή των διεθνών σχέσεων, ο Dulles έβλεπε ότι δεν υπήρχαν περιθώρια για την αποφυγή των ανταγωνισμών, παρά μόνο η αναγκαστική αλλαγή της φύσης του διεθνούς συστήματος.²¹ Αφού η ανελαστικότητα του συστήματος οδηγούσε διαρκώς σε πολέμους, η μεταβολή αυτής της ανελαστικότητας ήταν αναγκαία.²² Ως απάντηση στην ακαμψία του διεθνούς συστήματος, πρότεινε την μεταφύτευση των παραδόσεων του διαπολιτειακού εμπορίου των Ηνωμένων Πολιτειών στο διεθνές γίγνεσθαι, καθώς και ένα σταθερό σύστημα συναλλαγών εθνικών νομισμάτων που θα επέτρεπε την ελεύθερη διακίνηση αγαθών και ανθρώπων.²³ Η παγκόσμια μεταρρύθμιση την οποία πρόσβευε ο Dulles αφορούσε εξίσου τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές του κόσμου αλλά και τις αποικίες των βιομηχανοποιημένων κρατών, οι οποίες έπρεπε να αποκτήσουν πρόσβαση στο ελεύθερο διεθνικό εμπόριο και να τους προσφέρεται ισότιμη οικονομική μεταχείριση από τις ανεπτυγμένες δυνάμεις. Προτείνοντας την αντικατάσταση του συστήματος των αυτοκρατορικών σφαιρών, στο οποίο μόνο ορισμένα κράτη είχαν πρόσβαση σε πρώτες ύλες και αγορές,²⁴ ο Dulles υπεραμύνονταν της απόλυτης αυτονομίας των υποκείμενων λαών, στη βάση ενός συστήματος ανάλογου με τα αντι-αυτοκρατορικά

¹⁶ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 119

¹⁷ Dulles. F. John, *The Road to Peace*, Atlantic Monthly, October 1935, σ. 492

¹⁸ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 119

¹⁹ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 119

²⁰ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 120

²¹ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 120

²² Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 120

²³ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 121

²⁴ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 122

«καθεστώτα εντολής» που πρότεινε ο Wilson στο Σύμφωνο της Κοινωνίας των Εθνών.²⁵

Οι ουίλσονικές προεκτάσεις της μεταρρύθμισης που είχε κατά νου ο Dulles συνοδεύονταν από την αντιβεσπφαλιανή θεώρηση του για το ευρωπαϊκό γίνγεσθαι: οι διάσπαρτες κρατοκεντρικές κυριαρχίες της ευρωπαϊκής ηπείρου έπρεπε να περιοριστούν,²⁶ για τους σκοπούς της ειρήνης. Στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο ίδιος επιχείρησε να συμβάλλει στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού διάδοχου οργανισμού πολιτικής και εθνικής ισοτιμίας των κρατών, στη βάση μιας ουίλσονικής παγκόσμιας τάξης.²⁷ Όντας στην επιτροπή του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου Εκκλησιών (1937-45) αλλά και στην Διάσκεψη του San Fransisco το 1945 για την θεμελίωση της κοινωνίας των Ηνωμένων Εθνών, καταπιάστηκε με την προοπτική της εγκαθίδρυσης μιας δίκαιης και βιώσιμης ειρήνης στις μεταπολεμικές διεθνείς σχέσεις. Η παγκόσμια κρίση στην οποία είχε περιέλθει ο κόσμος ήταν απόρροια της μη συμμόρφωσης του ανθρώπου με μια ηθική τάξη που οι νόμοι της ήταν τόσο επιτακτικοί και αμείλικτοι όσο και οι φυσικοί νόμοι του κόσμου.²⁸

Τον Μάιο του 1943 σε δημόσια ομιλία του διατύπωσε τους «Έξι Πυλώνες για την Ειρήνη», μεταξύ αυτών ■ την δημιουργία ενός μεταπολεμικού παγκόσμιου οργανισμού που θα εγγυόταν την ειρήνη, ■ μια εύελικτη συμφωνία που θα επέτρεπε την ειρηνική αλλαγή στο παγκόσμιο γίνγεσθαι, ■ αυτονομία στους υποκείμενους λαούς, ■ έλεγχο των στρατιωτικών κατεστημένων και ■ θρησκευτική - πνευματική ελευθερία.²⁹ Προσέβλεπε στην δημιουργία μιας ομοσπονδιακής παγκόσμιας κυβέρνησης, εμπνευσμένης από τον οικουμενικό φιλελευθερισμό, τον προτεσταντισμό και τον φεντεραλιστικό πολιτικό βίο της Αμερικής. Στα τέλη του πολέμου, οι ανησυχίες του δεν αφορούσαν την αυξανόμενη παρουσία του διεθνούς κομμουνισμού ή των σοβιετικών πολιτικών στο διεθνές γίνγεσθαι, αλλά τον υπαρκτό κίνδυνο της υποχώρησης της χώρας πίσω στον προπολεμικό απομονωτισμό της.³⁰ Η απόσυρση της στον μεσοπόλεμο από τις παγκόσμιες δομές ασφάλειας είχε οδηγήσει, θεωρούσε ο Dulles, στον στρατιωτικό ολοκληρωτισμό της Ευρώπης και της Ασίας, και είχε συμβάλλει στην έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.³¹ Η καχυποψία του απέναντι στον απομονωτισμό αποτυπώθηκε μεταπολεμικά στην απόρριψη του συστήματος σφαιρών επιρροής. Η αποστροφή του για την εγκαθίδρυση σφαιρών επιρροής³² προεκτείνονταν στην πεποίθηση του ότι οι διμερείς σχέσεις Αμερικής - Σοβιετικής Ένωσης έπρεπε να ισχυροποιηθούν και

²⁵ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 125

²⁶ Pruessen. Ronald, ο. π, σ. 126

²⁷ Hoopes. Townsend, *God and John Foster Dulles*, Foreign Policy, No. 13, Winter, 1973 - 1974, σ. 163

²⁸ Mulder M. John, *The Moral World of John Foster Dulles: A Presbyterian Layman and International Affairs*, Journal of Presbyterian History (1962-1985), Vol. 49, No. 2, 1971, σ. 171

²⁹ Mulder M. John, ο. π, σ. 171 και στο Dulles. F. John, *Vital Speeches of the Day*, Vol. 9, σ. 405 - 407

³⁰ Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 163

³¹ Smith. Gaddis, *The Shadow of J.F Dulles*, Foreign Affairs, Vol. 52, No. 2, 1974, σ. 406

³² Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 164

εξ αυτού αντέδρασε υποστηρικτικά στα αποτελέσματα των Συμφωνιών της Γιάλτας, αφού θα περιόριζαν την επιφυλακτικότητα της Αμερικής και την ως τότε αποστασιοποίηση της από το παγκόσμιο γίγνεσθαι,³³ αν και μετέπειτα (1952) αποκήρυξε πλήρως τις Συμφωνίες ως ανήθικες διευθετήσεις που απώλεσαν εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους στα χέρια του διεθνούς κομμουνισμού.

Η σφοδρότητα της υλικής και πνευματικής πάλης με τους σοβιετικούς τους πρώτους μεταπολεμικούς μήνες τον έκανε να αναγνωρίσει ότι ένας λογικός συμβιβασμός με τους σοβιετικούς ήταν αδύνατος και ότι η περαιτέρω διευκόλυνση των σοβιετικών απαιτήσεων θα ήταν καταστροφική για την ασφάλεια της Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών.³⁴ Η δυσπιστία του για τις προθέσεις του Στάλιν συνίσταντο στις δογματικές επόψεις του σοβιετικού ηγέτη για την μετατροπή της εξωτερικής «καπιταλιστικής περικύκλωσης» σε «σοσιαλιστική περικύκλωση» και στην ακαμψία της σοβιετικής πολιτικής έναντι του έξω κόσμου.³⁵

Η απιστία της Σοβιετικής Ένωσης έναντι της ατομικής ελευθερίας δυνάμωσε το οικουμενικό υπόβαθρο της πνευματικότητας του που πρέσβευε την υπεράσπιση του προσώπου του Ανθρώπου έναντι του Κράτους: «οι άνθρωποι αποτελούν παιδιά του Θεού, κατ' Εικόνα Του. Η ανθρώπινη προσωπικότητα είναι επομένως ιερή και το Κράτος δεν πρέπει να την ποδοπατάει».³⁶ Η απέχθεια του για την έλλειψη ατομικής ελευθερίας στα κομμουνιστικά καθεστώτα και ακόμη περισσότερο η απουσία θρησκευτικής ελευθερίας αντανάκλασε την πίστη του στο αδιαίρετο της ελευθερίας: η σκληρή παρεμβατικότητα του κράτους και η συρρίκνωση έστω και μιας ελευθερίας θα οδηγούσε αυτόματα στην συρρίκνωση και των υπολοίπων.³⁷ Για τον Dulles, ο μεταπολεμικός παγκόσμιος ανταγωνισμός συνίστατο στην άνοδο ενός πνευματικού ντετερμινισμού και στην αντιπαράθεση του χριστιανισμού με τον κομμουνισμό, των δυο οικουμενικών πίστεων που είχαν απομείνει μετά τον πόλεμο.³⁸ Μέχρι τότε, είχε την πεποίθηση ότι τα αίτια των συγκρούσεων ενυπήρχαν στον οικονομικό ντετερμινισμό των πάλεων των κρατών: στην διαφιλονικούμενη κατανομή του υλικού πλούτου στο παγκόσμιο γίγνεσθαι.³⁹

Έχοντας αναλάβει εντωμεταξύ ρόλο συμβούλου εξωτερικής πολιτικής του υποψήφιου του ρεπουμπλικανικού κόμματος για την προεδρία Thomas Dewey (1944, 1948) και αργότερα της κυβέρνησης Truman, ο Dulles θεωρούσε ότι η φύση της εξωτερικής πολιτικής καθορίζονταν πρωτίστως από τις πνευματικές ιδιότητες των ηγεσιών και ότι ο Ψυχρός Πόλεμος ήταν περισσότερο ηθική παρά πολιτική σύγκρουση.⁴⁰

³³ Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 164

³⁴ Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 165

³⁵ Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 165

³⁶ παρατίθεται στο Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 165

³⁷ Preston. Andrew, *The Deeper Roots of Faith and Foreign Policy*, International Journal, Vol. 65, No. 2, 2010, σ. 458

³⁸ Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 165

³⁹ Holsti. Ole, ο. π, σ. 129

⁴⁰ Holsti. Ole, ο. π, σ. 129

Στα τέλη της προεδρίας Truman, πρέσβευε ότι η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια απειλούνταν από την ανατρεπτικότητα του διεθνούς κομμουνισμού που ήταν προσκείμενος στις υποδείξεις της σοβιετικής ελίτ, παρά από τα καιροσκοπικά συμφέροντα των κρατών και την μεταπολεμική *realpolitik*.⁴¹ Την αποστροφή του για τις υλιστικές και αθεϊστικές καταβολές του μαρξισμού την διαδέχονταν η πίστη του ότι οι αντιπνευματικές πτυχές του κομμουνισμού ήταν πιο βαρυσήμαντες από τις πολιτικές, η κακή προαίρεση των οποίων οφείλονταν στην αποπνευμάτωση τους⁴²: η βιαιότητα, η ανηθικότητα και η ανειλικρίνεια της σοβιετικής ηγεσίας ήταν αποτέλεσμα του αθεϊσμού της.⁴³ Ερμηνεύοντας την πάλη με τους σοβιετικούς βάσει πνευματικών όρων, ο Dulles «μετακίνησε» τα αίτια των συγκρούσεων από την ανθρώπινη φύση και την ακαμψία του διεθνούς συστήματος στην αντιθετικότητα των οικουμενιστικών πίστεων των δυο κρατών.⁴⁴ Πατώντας στην αποστολική διπλωματία του Wilson⁴⁵, θεωρούσε ότι η πάλη με τους σοβιετικούς ήταν κυρίως πνευματική πάλη διαφορετικών πίστεων και όχι πάλη μεταξύ κέντρων ισχύος.⁴⁶ Η ανακοπή του σοβιετικού ιμπεριαλισμού έπρεπε να στηριχτεί περισσότερο στην σύνθεση ισχυρών πνευματικά κοινωνιών στον ελεύθερο κόσμο και λιγότερο σε στρατιωτικά μέσα.⁴⁷ Πεπεισμένος για την διεφθαρμένη και σατανική προοπτική του διεθνούς κομμουνισμού⁴⁸, διέπονταν από την λυτρωτική αντίληψη του οριστικού τερματισμού του πολέμου με βάση την αμερικανική μονομερή βούληση.

Ανυποχώρητος στην έποψη του για την αιρετική και ανορθολογική φύση του σοβιετικού συστήματος, επιζητούσε μια τελική έκβαση αντί για βαθμιαίες μεταβολές στην διπολική αναμέτρηση. Σε αυτήν, δεν μπορούσαν να υπάρχουν ουδέτεροι. Για τον Dulles, «δεν υπήρχε πολιτική της αποστασιοποιημένης μεσότητας για τις τρίτες χώρες και τον τρόπο που έβλεπαν την διπολική πάλη.. η ουδετερότητα ήταν ένα είδος προδοσίας στον πόλεμο για την διατήρηση του πολιτισμού».⁴⁹ Η μη ευθυγράμμιση με τις

Ηνωμένες Πολιτείες ήταν ανήθικη και συνιστούσε σιωπηρή προσχώρηση στο κομμουνιστικό στρατόπεδο.⁵⁰ Σε ομιλία του στο Ames της Iowa, τον Ιούνιο του 1956, επεσήμανε ότι οι αμοιβαίες συνθήκες ανάμεσα στις Ηνωμένες Πολιτείες και τα υπόλοιπα αμερικανικά, ευρωπαϊκά και ασιατικά έθνη αποδομούσαν την αρχή της ουδετερότητας και την προοπτική απόσυρσης μιας χώρας από την μοίρα των υπολοίπων.⁵¹

⁴¹ Holsti. Ole, ο. π, σ. 129

⁴² Holsti. Ole, ο. π, σ. 130

⁴³ Holsti. Ole, ο. π, σ. 130

⁴⁴ Holsti. Ole, ο. π, σ. 130

⁴⁵ Smith. Gaddis, ο. π, σ. 406

⁴⁶ Holsti. Ole, ο. π, σ. 141

⁴⁷ Dulles. F. John, *War or Peace*, MacMillan, 1950, σ. 165 - 172

⁴⁸ Smith. Gaddis, ο. π, σ. 406

⁴⁹ Wight. Martin, ο. π, σ. 261

⁵⁰ Fleming. D. F, *Is Containment Moral?*, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 362, 1965, σ. 19

⁵¹ Fleming. D. F, ο. π, σ. 20

Οι καλβινιστικές επιρροές του Dulles αντανakλούσαν την πίστη του στην ηθική δομή του σύμπαντος, στην οποία τόσο οι άνθρωποι όσο και τα κράτη έπρεπε να συμμορφώνονται⁵²: «είμαι πεπεισμένος ότι αυτό που μας χρειάζεται εδώ είναι να κάνουμε τις πολιτικές μας σκέψεις και πράξεις να αντικατοπτρίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια τη θρησκευτική πίστη ότι ο άνθρωπος έχει τόσο τις καταβολές όσο και το πεπρωμένο του στο Θεό».⁵³ Ο καλβινιστικός επαναστατισμός του δέχτηκε επιρροές από τις αγωνίες που προκλήθηκαν από τον ανταγωνισμό που αποκρυσταλλώθηκε μετά το 1945 και οι οποίες τον ώθησαν να ταυτίσει στο τέλος το ηθικό δίκαιο (moral law) με τα ιδεώδη του μεταπολεμικού διεθνισμού και την υπεράσπιση του ελεύθερου κόσμου.⁵⁴ Η έποψη του ότι η αμερικανική ζωή ήταν αντιπροσωπευτική των σκοπών του Θεού για την ανθρώπινη ύπαρξη,⁵⁵ ακολουθήθηκε μετά το 1945 από την πίστη του για τις πρεσβυτεριανές όψεις της αμερικανικής εμπειρίας, οι οποίες είχαν πάψει εσχάτως να αντανakλούν μια πεπερασμένη και αποσπασματική κατανόηση της συμπαντικής αλήθειας.⁵⁶ Οποιαδήποτε άλλη έποψη απέκλινε από αυτές την θεωρούσε κακόβουλη.⁵⁷ Για τον Dulles, οι συμπατριώτες του έπρεπε να κατανοήσουν όχι μόνο την αμερικανική πνευματικότητα αλλά και τον σοβιετικό υλισμό,⁵⁸ ώστε να ανανεωθεί η πίστη τους στους αμερικανικούς θεσμούς μέσω αυτής της κατανόησης. Η ύπαρξη αθεϊσμού στον κομμουνισμό καθιστούσε βέβαιη την ανυπαρξία ηθικού ή φυσικού δικαίου.⁵⁹ Η φύση της πάλης της πνευματικότητας με τον υλισμό ήταν τέτοια που δεν άφηνε διπλωματικές διεξόδους για διαπραγματεύσεις ή πολιτικούς συμβιβασμούς.⁶⁰ Τα κράτη που είχαν πνευματική ηθική κρίση και δεν ήταν επιρρεπή στον αθεϊσμό ήταν εκείνα που έχαιραν εκτίμησης από τις Ηνωμένες Πολιτείες.⁶¹ Από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 και μετά, ο Dulles πρέσβευε ότι οι παλιές αφαιρέσεις της διεθνούς ζωής, όπως η «..καταπίεση, η αδικία, και η οικονομική έλλειψη», δεν συνιστούσαν πια εχθρούς της ανθρωπότητας και ότι την θέση τους είχε πάρει ο κομμουνιστικός αθεϊσμός ο οποίος τις συντηρούσε.⁶² Η κομμουνιστική μορφοκρατία συνιστούσε μια κατάσταση που «οι τύραννοι στο Κρεμλίνο πιστεύουν ότι ο κόσμος αποτελείται από ανθρώπους χωρίς ψυχές και χωρίς δικαιώματα, εκτός και αν η κυβέρνηση αποφασίσει να τους επιτρέψει

⁵² Toulouse G. Mark, *Working Toward Meaningful Peace: John Foster Dulles and the F.C.C., 1937-1945*, Journal of Presbyterian History (1962-1985), Vol. 61, No. 4, 1983, σ.407 και στο Toulouse G. Mark, *The Development of a Cold Warrior: John Foster Dulles and the Soviet Union, 1945-1952*, American Presbyterians, Vol. 63, No. 3, 1985, σ. 309

⁵³ Gerson. Louis, *John Foster Dulles, The American Secretaries of State and their Diplomacy*, Vol. 17, Cooper Square Publishers, 1967, σ. 28, παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο. π, σ. 597

⁵⁴ Toulouse G. Mark, ο. π, σ. 309

⁵⁵ Toulouse G. Mark, ο. π, σ. 309

⁵⁶ Toulouse G. Mark, ο. π, σ. 313

⁵⁷ Toulouse G. Mark, ο. π, σ. 313

⁵⁸ Toulouse G. Mark, ο. π, σ. 313

⁵⁹ Dulles. F. John, ο. π, σ. 8

⁶⁰ Holsti. Ole, ο. π, σ. 130

⁶¹ Dulles. F. John, *Remarks on the Japanese Peace Treaty*, State Department Bulletin, April 1951, σ. 618

⁶² Toulouse G. Mark, ο. π, σ. 314

να έχουν».⁶³

Στην ιδεαλιστική κοσμοπολιτεία του Dulles χωρούσαν όλες οι δημοκρατίες ανεξάρτητα από τον βαθμό πολιτικοθεσμικής ολοκλήρωσης τους, ενώ εξαιρούσε τις αθεϊστικές δικτατορίες των φασισμών και των κομμουνισμών.⁶⁴ Η νταλεσιανή φιλοσοφία για μια ανοιχτή κοσμοπολιτεία εδράζονταν στην ύπαρξη ενός οικουμενικού ηθικού δικαίου που εκπορεύονταν από τον Θεό και που ο άνθρωπος μπορούσε να έχει γνώση και συνείδηση αυτού του δικαίου και που έπρεπε να το τηρεί.⁶⁵ Οι άλλοτε αρχές της χάρις και της συμφιλίωσης ή της παρουσίας της αμαρτίας και της ανικανότητας του ανθρώπου να δημιουργήσει τάξη σε έναν κόσμο μέσα στο χάος, αρχές που ήταν ενδεικτικές του εκκοσμικευμένου καλβινισμού του, υποκαταστάθηκαν από την ύπαρξη ενός ηθικού δικαίου που ο άνθρωπος μπορούσε να μάθει και να τηρεί, και επιπλέον από την πίστη στην υπέρτατη αξία του ανθρώπινου προσώπου.⁶⁶ Το ίδιο υποκαταστάθηκε από την παρουσία του ηθικού δικαίου και η άλλοτε εξάρτηση του ανθρώπου από τον Θεό σε ανώτερες χορηγίες πέραν της δύναμης.⁶⁷ Η αποστασιοποίηση του Dulles από όσα πρέσβευε ο Niebuhr για την ασάφεια των ηθικών αποφάσεων, για το πεπερασμένο και την σφαλερότητα των ανθρώπινων θεσμών, ή το μέγεθος του εγωιστικού συμφέροντος της αυτοσυντήρησης και της αυτοδικίας που για τον Niebuhr ήταν σύμφυτο με κάθε χρήση δύναμης,⁶⁸ μετουσιώθηκε σε εμμονή για την διαμόρφωση μιας παγκόσμιας τάξης που θα επέτρεπε την ειρηνική αλλαγή,⁶⁹ και σε ακλόνητη πεποίθηση για την στενή συνύφανση του ηθικού δικαίου με την ανώτερη αποστολή της Αμερικής που ήταν προκαθορισμένη να έχει στο διεθνές γίνεσθαι.⁷⁰

Ακόμη και μετά τον θάνατο του Στάλιν, το 1953, ο Dulles ήταν ανυποχώρητος στην υπεράσπιση της παγκόσμιας πάλης έναντι της ΕΣΣΔ, απορρίπτοντας τις θέσεις του Malenkov για «ειρηνική συνύπαρξη και ανταγωνισμό» μεταξύ των δύο δυνάμεων.⁷¹ Οι θέσεις της νέας σοβιετικής ηγεσίας έδειχναν μια εκμεταλλεύσιμη αδυναμία και μια αβεβαιότητα στο Κρεμλίνο, γι' αυτό οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να παραμείνουν ασυμβίβαστες στην άσκηση παγκόσμιων πιέσεων και πολιτικών απειληθέρωσης.⁷² Η εναντίωση του Dulles στην πρόταση που είχε κάνει ο Eisenhower τον Απρίλιο του 1953 μετά τον θάνατο του Stalin να υπάρξει μια αμοιβαία μείωση των στρατηγικών πυρηνικών οπλών των δύο δυνάμεων στηρίζονταν στην έποψη του ότι οποιαδήποτε συμφωνία με τους σοβιετικούς θα οδηγούσε σε υποχώρηση της ετοιμότητας του ελεύθερου κόσμου και σε αποθάρρυνση των λαών της ανατολικής

⁶³ παρατίθεται στο Toulouse G. Mark, ο. π, σ. 314

⁶⁴ παρατίθεται στο Holsti. Ole, ο. π, σ. 132

⁶⁵ Mulder M. John, ο. π, σ. 163

⁶⁶ Mulder M. John, ο. π, σ. 180 - 181

⁶⁷ Mulder M. John, ο. π, σ. 181

⁶⁸ Mulder M. John, ο. π, σ. 181

⁶⁹ Mulder M. John, ο. π, σ. 181

⁷⁰ Mulder M. John, ο. π, σ. 181

⁷¹ Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 166

⁷² Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 166

Ευρώπης.⁷³ Πίστευε στην αέναη υπεροχή και κυριαρχία του δυτικού κόσμου και στην διατήρηση μιας μόνιμης υπεροχής ισχύος του, αρνούμενος να αποδεχτεί μια συνύπαρξη στη βάση υπολογισμένων συμβιβασμών και ισορροπίας δυνάμεων.⁷⁴ Για τον ίδιο, οποιαδήποτε συνάντηση με την μετασταλινική ηγεσία του Malenkov μόνο κακό θα επέφερε.⁷⁵ Στο τέλος, ο ελεύθερος κόσμος και οι πνευματικές του προοπτικές θα υπερίσχυαν απέναντι στα υλιστικά δόγματα του κομμουνιστικού μπλοκ, και όλοι οι κομμουνισμοί θα αποσυντίθεντο είτε λόγω εσωτερικών δυσμορφιών ή λόγω της μεταλλαγής τους σε πραγματικές φιλολαϊκές κυβερνήσεις που θα έδιναν βάρος στα συμφέροντα των λαών τους παρά στα επεκτατικά σχέδια του υπερκείμενου διεθνούς κομμουνισμού.⁷⁶ Την τελική κατάρρευση και μεταλλαγή των κομμουνισμών θα επίσπευδαν εξίσου οι εξωτερικές πιέσεις που θα επιτάχυναν τις εσωτερικές δυσμορφίες τους.⁷⁷ Για τον Dulles, στα πρώιμα μεταπολεμικά χρόνια δεν υπήρχε πραγματική διάκριση των συμφερόντων του ΚΚΣΕ και του σοβιετικού κράτους, παρά μόνο ο κανόνας της εξομοίωσης της δογματικής ακαμψίας του Κόμματος με την συνείδηση του κράτους. Η πολιτική της αποσταλινοποίησης που εφάρμοσε ο Khrushchev ερμηνεύονταν από τον αμερικανό υπουργό εξωτερικών σαν όψιμη αναγνώριση της σοβιετικής ηγεσίας πως ένα σύγχρονο βιομηχανικό κράτος δεν μπορούσε να διατηρηθεί στη βάση μιας ξεπερασμένης κοσμικής θρησκείας⁷⁸ και ότι οι ανάγκες για επιστημονικό και διοικητικό εκσυγχρονισμό του σοβιετικού κράτους θα διέλυναν το δόγμα του λενινισμού.⁷⁹

Η Ιστορία πορεύονταν εσχάτως προς μια φυσική τάξη βασισμένη στο ηθικό δίκαιο που για την εμπέδωση της ειρήνης εκείνο που προαπαιτούνταν ήταν η αλλαγή των συστημάτων, των θεσμών και των αξιών των κομμουνιστικών κρατών και όχι η μεταλλαγή του ίδιου του διεθνούς συστήματος.⁸⁰ Η πάλη θα τερματιζόνταν μόνο όταν θα εξαλείφονταν το Κακό ή όταν θα αναμορφώνονταν η σοβιετική συλλογική οντότητα.

Βραχυπρόθεσμα, ο Dulles ήταν πεσσιμιστής για τον μέλλον του ελεύθερου κόσμου, στεκόμενος στις αμετάβλητες ηθικές πραγματικότητες της πάλης, εν αντιθέσει με τον Eisenhower που ήταν περισσότερο οπτιμιστής.⁸¹ Η ισχύς της οικουμενικότητας, όμως, της πάλης τον έκανε να πιστεύει στην επικείμενη κατάρρευση του κομμουνισμού και στο αμετάκλητο ηθικό και πολιτικό τέλμα της σοβιετικής πολιτικής. Μακροπρόθεσμα, έβλεπε με περισσότερη αισιοδοξία τις διεθνείς σχέσεις, όντας πεπεισμένος ότι υπήρχαν οι προοπτικές για την αποφυγή ενός γενικού πολέμου στο μέλλον. Οντολογική κοιτίδα αυτής της αισιοδοξίας ήταν η νταλεσιανή τελεολογία της Ιστορίας:

⁷³ Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 166

⁷⁴ Hoopes. Townsend, ο. π, σ. 173

⁷⁵ Wilson. M. Charles (Lord Moran), *Winston Churchill: The Struggle for Survival, 1940-65*, Houghton Mifflin, 1966, σ. 508

⁷⁶ Holsti. Ole, ο. π, σ. 134

⁷⁷ Holsti. Ole, ο. π, σ. 134

⁷⁸ Holsti. Ole, ο. π, σ. 135

⁷⁹ Holsti. Ole, ο. π, σ. 135

⁸⁰ Holsti. Ole, ο. π, σ. 136

⁸¹ Holsti. Ole, ο. π, σ. 133

η έποψη ότι οι αξίες τις οποίες πρέσβευε εν τέλει θα επικρατούσαν απέναντι στις δυνάμεις του υλισμού και του αθεϊσμού.⁸² Ο οπτιμισμός του Dulles, ενόσω ήταν στο υπουργείο εξωτερικών, δέχονταν σφοδρές επιδράσεις από την απριορική αδυναμία του ανθρώπου να προβλέψει την πορεία των πραγμάτων στο μέλλον, παραμένοντας έτσι σε μια παρατεταμένη ρευστότητα. Αυτή η αδυναμία του ανθρώπου του δημιουργούσε δυσπιστία για όσες πολιτικές διέπονταν από ιεραρχημένους σκοπούς και προμελέτη, τις οποίες αποστρέφονταν αφού δεν μπορούσαν να λειάνουν το τυχαίο και το μη προβλέψιμο στις διεθνείς σχέσεις.⁸³ Η δυσπιστία του αποτυπώθηκε εμφατικά στην απαξία του για τις λεπτομερειακές κρίσεις του Policy Planning Staff, φθάνοντας στο σημείο να απολύσει τον Kennan και τον Nitze όταν ανέλαβε το υπουργείο εξωτερικών.⁸⁴

Ο φιλοσοφικός εγκλωβισμός που είχε προκληθεί στον πυρήνα της εξωτερικής πολιτικής τα προηγούμενα χρόνια, εξαιτίας της φορμαλιστικής ακαμψίας του NSC-68 που έτεμνε την φιλοσοφία της ανάσχεσης με εκείνη της αναδίπλωσης, ξεπεράστηκε τον Ιούνιο του 1953 με τη διεξαγωγή της απόρρητης άσκησης Solarium. Η προσέγγιση που διαμορφώθηκε στο τέλος της άσκησης αποτυπώθηκε στο έγγραφο NSC-162/2 στα τέλη Οκτωβρίου, σηματοδοτώντας έτσι την πολιτική του «New Look» η οποία αντικατέστησε την πολιτική και φιλοσοφική ακαμψία του NSC-68. Η νέα πολιτική απέρριπτε την λογική της αναδίπλωσης της ΕΣΣΔ με χρήση στρατιωτικής δύναμης, προκρίνοντας την υπομονετική και επίμονη πολιτική και οικονομική ανάσχεση της σοβιετικής απειλής σε βάθος χρόνου.⁸⁵ Η επιρροή που είχε ο Kennan στους κύκλους του Solarium συνέβαλε στην οριοθέτηση της αποδέσμευσης της αμερικανικής πολιτικής από τον άκαμπτο οικουμενισμό του NSC-68 και τις στρατοκρατικές επόψεις του εθνικού συνεδρίου του Ρεπουμπλικανικού κόμματος του 1952 που αντανάκλουν την καθολική αναδίπλωση του διεθνούς κομμουνισμού και την «απελευθέρωση» της ανατολικής Ευρώπης.⁸⁶

Η νέα προσέγγιση θα εστίαζε στην δημιουργία θέσεων ισχύος που θα λειτουργούσαν σαν βάση για τις μετέπειτα διαπραγματεύσεις, οι οποίες μαζί με την σταθερή εσωτερική απίσχναση του σοβιετικού συστήματος θα επέφεραν τον ειρηνικό τερματισμό της διμερούς αντιπαράθεσης.⁸⁷ Στο NSC-162/2, θα αποτυπώνονταν η μεν πεποίθηση του Eisenhower στην συμβατική και πυρηνική στρατιωτική υπεροχή της Αμερικής, η δε πρόθεση του να μην επιμείνει στην άκαμπτη αναδίπλωση της ΕΣΣΔ στην ανατολική Ευρώπη.⁸⁸ Ομοίως με τις διεθνοπολιτικές φιλοσοφικές επόψεις του Kennan, το έγγραφο προέβλεπε ότι στη Δυτική Ευρώπη η δημιουργία θέσεων ισχύος υπόκειτο

⁸² Holsti. Ole, ο. π, σ. 137

⁸³ Holsti. Ole, ο. π, σ. 136 - 137

⁸⁴ Holsti. Ole, ο. π, σ. 137

⁸⁵ Pickett. William, *New Look or Containment? George F. Kennan and the Making of Republican National Security Strategy*, The Princeton University Library Chronicle, Vol. 66, No. 2, 2005, σ. 308

⁸⁶ Pickett. William, ο. π, σ. 310

⁸⁷ Pickett. William, ο. π, σ. 310

⁸⁸ Pickett. William, ο. π, σ. 310

στην οικοδόμηση μιας εξισορροπητικής συλλογικής δύναμης, με ισότιμη συνεργασία της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας και της Δυτικής Γερμανίας⁸⁹ με ορίζοντα την δημιουργία μιας ολοκληρωμένης Ευρωπαϊκής Κοινότητας, συνδεδεμένης με τις Ηνωμένες Πολιτείες μέσω του ΝΑΤΟ.⁹⁰ Η θέση του γερμανικού παράγοντα σε αυτή τη συλλογική δομή εξισορρόπησης ήταν καταλυτική: «οι Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να πιέσουν για μια ισχυρή, ενωμένη σταθερή Γερμανία, προσανατολισμένη στον ελεύθερο κόσμο και στρατιωτικά ικανή να ξεπεράσει την εσωτερική ανατρεπτικότητα και αταξία και επίσης να λάβει σημαντικό μέρος στη συλλογική άμυνα του ελεύθερου κόσμου ενάντια στην επιθετικότητα...».⁹¹

Στη Μέση Ανατολή, η οριοθέτηση χαμιλτονικών συσπειρώσεων στο εγγύς μέλλον ήταν μια συνθήκη που μπορούσε να ευδοκιμήσει: «προκειμένου να διασφαλιστούν σε καιρό ειρήνης για τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους συμμάχους τους οι πόροι (ιδίως το πετρέλαιο) και οι στρατηγικές θέσεις στην περιοχή και η αδυναμία πρόσβασης του κομμουνιστικού μπλοκ σε αυτές, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να βασιστούν στην Τουρκία, το Πακιστάν και ει δυνατόν το Ιράν...».⁹² Επανακαθορίζοντας την ανάσχεση ως πολιτική υπολογισμένου και βαθμιαίου εξαναγκασμού της σοβιετικής βουλησιαρχίας, το New Look αναγνώριζε την ύπαρξη αφ' ενός ζωτικών και αφ' ετέρου περιφερειακών απειλών, πρεσβεύοντας την απεμπλοκή των κρατών από τον σοβιετικό κλοιό μέσω πολιτικών και οικονομικών πιέσεων και ψυχολογικού πολέμου.⁹³ Η δημιουργία αποστασιών στο εσωτερικό του κομμουνιστικού μπλοκ από κοινού με την οικοδόμηση συμμαχικών συσπειρώσεων στο διεθνές γίνεσθαι συνιστούσαν εξίσου ζωτικές αρχές της νέας προσέγγισης.⁹⁴

Για την ουσιαστική μακροήμερευση της ανάσχεσης, η έκθεση πρέσβευε την ανάγκη περιφρούρησης της ζωτικότητας των αμερικανικών θεσμών. Η παρατεταμένη συντήρηση των αμυντικών δαπανών σε επίπεδα που δεν θα πυροδοτούσαν έναν ανεξέλεγκτο κρατικό έλεγχο στα δημόσια οικονομικά ήταν επιβεβλημένη ώστε να παραμείνουν άθικτες οι πολιτικές παραδόσεις του έθνους και να αποσοβηθεί η μετατροπή του από δημοκρατικό σε μιλιταριστικό. Η απειλή του μιλιταρισμού στο εσωτερικό της αμερικανικής κοινωνίας θα αφαιρούσε την πολιτική και θεσμική ζωτικότητα της και τις ιδεοκρατικές ηθικές αντιστάσεις της. Η ανάσχεση θα βασίζονταν κατά κανόνα σε πολιτικο-διπλωματικά, οικονομικά και ανατρεπτικά μέσα, αποφεύγοντας τις υπερεπεκτατικές μονομερείς δεσμεύσεις σε αλλά μέρη του κόσμου. Στο έγγραφο διατυπώνονταν με ρεαλιστική σκοπιμότητα η αναγνώριση πολιτικών ορίων στην

⁸⁹ *Foreign Relations of the United States, 1952 - 1954, National Security Affairs*, Vol. 2, Part. 1, σ. 592

⁹⁰ *Foreign Relations of the United States*, ο. π, σ. 592

⁹¹ *Foreign Relations of the United States*, ο. π, σ. 592

⁹² *Foreign Relations of the United States*, ο. π, σ. 592 - 593

⁹³ Βαληνάκης. Γιάννης & Μπότσιου. Κωνσταντίνα, *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στην πυρηνική εποχή*, Επίκεντρο, 2008, σ. 134

⁹⁴ Βαληνάκης. Γιάννης & Μπότσιου. Κωνσταντίνα, ο. π, σ. 136

προβολή της αμερικανικής εμπειρίας: «πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών είναι να αποτρέψουν την σοβιετική επιθετικότητα και τη συνεχιζόμενη κυριαρχία της σε άλλα έθνη και να εγκαθιδρύσουν έναν αποτελεσματικό έλεγχο των εξοπλισμών υπό τις κατάλληλες διασφαλίσεις· αλλά δεν είναι να υπαγορεύσουν την εσωτερική πολιτική και οικονομική οργάνωση της ΕΣΣΔ».⁹⁵

Η γαλλική κατάρρευση στην Ινδοκίνα τον Μάιο του 1954, μετά την ήττα στο Dien Bien Phu στα βόρεια της περιφέρειας του Τονκίν, διαμόρφωσε τις οριστικές όψεις της οικουμενιστικής υπόστασης της ανάσχεσης στην Ασία. Για τους αμερικανούς, η επικράτηση των βιετναμέζων κομμουνιστών στην Ινδοκίνα δεν ήταν δείγμα ενός αυτόνομου εθνικοαπελευθερωτικού και αντιαποικιοκρατικού αγώνα αλλά κακόβουλη προέκταση των λειτουργιών του διεθνούς κομμουνισμού, που με τη σειρά του συνιστούσε προέκταση της σοβιετικής ισχύος. Σχεδόν έναν μήνα πριν την ήττα στο Τονκίν, ο Eisenhower βλέποντας την κομμουνιστική απειλή να διογκώνεται στην νοτιοανατολική Ασία αποτύπωσε σε συνέντευξη τύπου την αρχή ότι τα συμφέροντα του ελεύθερου κόσμου ήταν αδιαίρετα και ότι κατ' επέκταση η ίδια η ελευθερία ήταν εξίσου ενιαία και αδιαίρετη.⁹⁶ Η αρχή αυτή αποτυπώθηκε στην θεωρία του Ντόμινο,⁹⁷ υποδηλώνοντας πως οποιαδήποτε περαιτέρω εξάπλωση του διεθνούς κομμουνισμού στην Ασία μετά την πτώση της ηπειρωτικής Κίνας στους κομμουνιστές το 1949 θα συνιστούσε ευθεία απειλή για τον ελεύθερο κόσμο και για τα υπόλοιπα εκατομμύρια ανθρώπων που θα βίωναν ξανά τον κομμουνιστικό ολοκληρωτισμό.⁹⁸ Πέραν αυτού, θα υπονομεύονταν η στρατηγική ισορροπία από την Ιαπωνία ως τη Νέα Ζηλανδία, με δυσμενείς επιπτώσεις για τον καταμερισμό ισχύος στην νοτιοανατολική Ασία.⁹⁹ Ήδη από το 1950, σε έγγραφο του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας η Θεωρία Ντόμινο είχε επαρκώς επισημανθεί: αν χάνονταν η Ινδοκίνα, μετά θα έρχονταν η σειρά της Βιρμανίας και της Ταϊλάνδης, με αρνητικές συνέπειες για την ισορροπία ολόκληρης της νοτιοανατολικής Ασίας.¹⁰⁰

Στη Διάσκεψη της Γενεύης (Απρίλιος - Ιούλιος 1954), λίγες μέρες μετά την επικράτηση των βιετναμέζων στο Dien Bien Phu, οι Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν να αποστασιοποιηθούν από τις γαλλικές προθέσεις για το μεταπολεμικό καθεστώς της χερσονήσου της Ινδοκίνας, απορρίπτοντας έναν ενδεχόμενο διαχωρισμό του Βιετνάμ. Τον Ιούνιο, προσανατολίζονταν στην άσκηση πίεσης στη Γαλλία να αποχωρήσει από την χερσόνησο, για να μπορέσουν να στηρίξουν την ομαλή μετάβαση των νεοσυσταθέντων κρατών στην θεμελίωση της κρατικής τους κυριαρχίας. Ο Dulles εξ αρχής αποστρέφονταν τον αποικιοκρατικό αγώνα της Γαλλίας στην Ινδοκίνα, ασκώντας της πιέσεις να

⁹⁵ *Foreign Relations of the United States*, ο. π, σ. 595

⁹⁶ επόψεις του Eisenhower, στο Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 158

⁹⁷ *Foreign Relations of the United States, 1952 - 1954, Indochina*, Vol. 13, Part. 1, σ. 1281

⁹⁸ *Foreign Relations of the United States, 1952 - 1954*, ο. π, σ. 1281

⁹⁹ *Foreign Relations of the United States, 1952 - 1954*, ο. π, σ. 1281

¹⁰⁰ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 696

παραχωρήσει πλήρη ανεξαρτησία στο Βιετνάμ, το Λάος και την Καμπότζη, ώστε να αμβλυνθούν οι ηθικοί παραλληλισμοί της γαλλικής ασιατικής πολιτικής με την αμερικανική εξωτερική πολιτική, γεγονός που σταδιακά είχε διογκωθεί εξαιτίας της αμερικανικής συμμετοχής στην κρίση της χερσονήσου. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες, η προσπάθεια συμβιβασμού του δόγματός τους για τον καταμερισμό ισχύος στην Ασία με τις ηθικές τους πεποιθήσεις¹⁰¹ αποτυπώθηκε στις πιέσεις τους προς τους Γάλλους για την εφαρμογή μιας άμεσης μεταρρύθμισης στην Ινδοκίνα μετά την επικράτηση τους απέναντι στους κομμουνιστές του Βορείου Βιετνάμ.¹⁰² Ο Eisenhower προσπαθούσε να αποφύγει την εμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών σε έναν περιορισμένο πόλεμο (τύπου Κορέας) στην Ινδοκίνα, αποκηρύσσοντας μια στρατιωτική επέμβαση, ιδίως, στο πλευρό της αποικιοκρατικής Γαλλίας: «οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα γίνουν μέρος κανενός πολέμου που έχει ως μόνο σκοπό του την επανεγκαθίδρυση της αποικιοκρατικής ισχύος στην Ινδοκίνα».¹⁰³ Λίγο καιρό πριν τη Διάσκεψη, ο Dulles ερμήνευε με όρους συλλογικής ασφάλειας την ανάγκη εμπλοκής στην Ινδοκίνα όσο η απειλή ήταν ακόμη στην αρχή της: «η επιβολή του πολιτικού συστήματος της κομμουνιστικής Ρωσίας και των κινέζων κομμουνιστών συμμάχων της στην νοτιοανατολική Ασία με οποιοδήποτε μέσο θα αποτελούσε σοβαρότατη απειλή για ολόκληρο τον ελεύθερο κόσμο. Οι Ηνωμένες Πολιτείες πιστεύουν ότι η πιθανότητα αυτή δεν θα πρέπει να γίνει παθητικά αποδεκτή αλλά να αντιμετωπιστεί με κοινά μέτρα δράσης. Είναι μια κίνηση που ενέχει σοβαρούς κινδύνους αλλά οι κίνδυνοι αυτοί είναι πολύ λιγότεροι από εκείνους που θα βρεθούν μπροστά μας μετά από μερικά χρόνια αν δεν τολμήσουμε να φανούμε αποφασιστικοί σήμερα».¹⁰⁴

Τον Απρίλιο του 1954, καθώς ο πόλεμος όδευε προς την λήξη του, ο Eisenhower μιλώντας με όρους χαμιλτονικού ρεαλισμού σε επιστολή του προς τον Churchill τού υπενθύμιζε τι διακυβεύονταν στην χερσόνησο της Ινδοκίνας: «αν δεν τα καταφέρει η Γαλλία ως το τέλος και η Ινδοκίνα πέσει στα χέρια των κομμουνιστών, η τελική συνέπεια τόσο στη δική μας όσο και στην δική σας παγκόσμια στρατηγική θέση, μαζί με την επακόλουθη μεταβολή στην αναλογία της ισχύος σε όλη την Ασία και τον Ειρηνικό, θα μπορούσε να είναι καταστροφική...».¹⁰⁵ Η μέριμνα για την ισορροπία ισχύος στην Ασία απέκτησε συμπαγή υπόσταση, όταν τον Σεπτέμβριο του 1954 συστάθηκε το Σύμφωνο Νοτιοανατολικής Ασίας (Southeast Asia Treaty Organization), μια πολυκρατική αντι-συσπείρωση ανάσχεσης του ασιατικού κομμουνισμού. Αντανακλώντας τη Θεωρία του Ντόμινο, ο Οργανισμός παρείχε άτυπες εγγυήσεις ασφάλειας

¹⁰¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 701

¹⁰² Kissinger. Henry, ο. π, σ. 701

¹⁰³ παρατίθεται στο Saunders. M. Richard, *Military Force in the Foreign Policy of the Eisenhower Presidency*, Political Science Quarterly, Vol. 100, No. 1, 1985, σ. 104

¹⁰⁴ παρατίθεται στο Thompson. Robert, *Revolutionary War in World Strategy, 1945 - 1969*, Tarplinger, 1970, σ. 20

¹⁰⁵ παρατίθεται στο Boyle. Peter (ed), *The Churchill - Eisenhower Correspondence, 1953 - 1955*, University of North Carolina Press, 1990, σ. 137

λειας στο Λάος, το Νότιο Βιετνάμ και τη Καμπότζη, μεριμνώντας νομικά περισσότερο για την ασφάλεια αυτών των κρατών απέναντι στην επιθετικότητα του ασιατικού κομμουνισμού παρά για εκείνη των μελών του ίδιου του Οργανισμού.¹⁰⁶ Η ασφάλεια αυτών των μελών συνδέονταν άμεσα με την πολιτική βιωσιμότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία των κρατών της Ινδοκίνας.¹⁰⁷ Οι χαμιλτονικές διαμορφώσεις της πλήρωσης κενών ισχύος στην περιφέρεια της Ευρασίας επανήλθαν τον Φεβρουάριο του 1955 με τη σύσταση του Συμφώνου της Βαγδάτης (Baghdad Pact) από την Βρετανία, το Ιράν, το Ιράκ, το Πακιστάν, την Τουρκία και την πολιτική και οικονομική προληπτική μέριμνα των Ηνωμένων Πολιτειών που το 1958 εντάχθηκαν κανονικά στις εσωτερικές πολιτικο-στρατιωτικές διεργασίες του Οργανισμού. Επεκτείνοντας την πολιτική της ανάσχεσης από την ανατολική Ασία προς την Μ. Ανατολή λίγο καιρό μετά τη σύσταση του SEATO, ο Οργανισμός αποτέλεσε πολιτική και στρατηγική προέκταση της πολιτικής του Βορείου Διαζώματος (Northern Tier)¹⁰⁸ την οποία είχε αρχιτεκτονήσει ο Dulles.

Οι χαμιλτονικοί συλλογισμοί ισχύος αποτυπώθηκαν εκ νέου τον Οκτώβριο του 1956 στον πόλεμο του Σουέζ. Στην αρχή, η ευθεία επέμβαση στην Αίγυπτο από το Ισραήλ, τη Βρετανία και την Γαλλία ερμηνεύτηκε ως απρόκλητη επιθετικότητα εναντίον ενός κυρίαρχου κράτους. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ως τότε αντιμετώπιζαν με διπλωματική ισορροπία τον αιγύπτιο πρόεδρο Nasser, έχοντας ως πρόθεση τους την δημιουργία «θέσεων ισχύος» στην Αίγυπτο και την ένταξη της στον κλοιό ανάσχεσης του σοβιετικού επεκτατισμού.¹⁰⁹ Η ευρωπαϊκή αποικιοκρατία, όμως, στην Μέση Ανατολή υποδαύλιζε τις προσπάθειες προσέγγισης των αραβικών χωρών εκ μέρους των Ηνωμένων Πολιτειών, που επιζητούσαν την ενσωμάτωση αυτών των χωρών στις λειτουργίες της ανάσχεσης της σοβιετικής ισχύος.¹¹⁰

Η διατήρηση βρετανικής στρατιωτικής δύναμης στην Αίγυπτο εκλαμβάνονταν από τους κύκλους πολιτικής των ΗΠΑ ως ένδειξη πολιτικού αναχρονισμού, ενώ έβλεπαν με πολιτική συμπάθεια την ανερχόμενη στρατιωτική κυβέρνηση του Mohamed Naguib και του Gamal A. Nasser.¹¹¹ Η μοναρχία του Farouk την οποία είχαν ανατρέψει οι στρατιωτικοί κύκλοι της Αιγύπτου συνιστούσε για τους αμερικανούς μια αδύναμη και διεφθαρμένη πολιτική εξουσία¹¹² που το έλλειμμα της πολιτικής της στο πεδίο των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων είχε διογκώσει τον κομμουνισμό στο εσωτερικό της χώρας. Η ανατροπή του Farouk το 1952 από τους εθνικιστές στρατιωτικούς θα μείωνε

¹⁰⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 711

¹⁰⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 711

¹⁰⁸ *Foreign Relations of the United States, 1952 - 1954, The Near and Middle East, Vol. 9, σ. 506 - 509*

¹⁰⁹ Gaddis. L. John, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, Oxford University Press, 1998, σ. 168

¹¹⁰ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 167

¹¹¹ Thornhill. Michael, *Britain, the United States and the Rise of an Egyptian Leader: The Politics and Diplomacy of Nasser's Consolidation of Power, 1952-4*, *The English Historical Review*, Vol. 119, No. 483, σ. 400

¹¹² Burns. William, *Economic Aid and American Policy Toward Egypt, 1955 - 1981*, State University of New York Press, 1985, σ. 11

την ντόπια κομμουνιστική επιρροή και κατ' επέκταση την στοχοποίηση της Αιγύπτου από τον διεθνή κομμουνισμό. Ο Dulles στην προσπάθεια του να προσεγγίσει τον Nasser, του διεμήνυε ότι ο σοβιετικός επεκτατισμός συνιστούσε βασική απειλή για την Αίγυπτο και ότι η στρατιωτική κυβέρνηση του και η Βρετανία έπρεπε να παραμερίσουν τις διαφορές τους και να συνταχθούν από κοινού για τους σκοπούς της ανασχεσης της σοβιετικής ισχύος.¹¹³ Για τον Dulles, οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να προσεταιριστούν τα αραβικά κράτη και να φέρουν πιο κοντά σε αυτά τις δυτικές δημοκρατικές παραδόσεις για να αυξήσουν το εθνικό πολιτικό τους κύρος στον αραβικό κόσμο.¹¹⁴ Αποστρεφόμενος την παραδοσιακή «ειδική σχέση» των Ηνωμένων Πολιτειών με την Βρετανία, επηρέασε εσχάτως την στήριξη εκ μέρους της Ουάσιγκτον των πολιτικών θέσεων της Αιγύπτου στην αντιπαράθεση της με την βρετανική αποικιοκρατία.¹¹⁵ Στις διαπραγματεύσεις που διεξήχθησαν (1954-55) για την αναγνώριση της αιγυπτιακής κυριότητας στη διώρυγα του Σουέζ, οι Ηνωμένες Πολιτείες θεωρούσαν ότι η κατοχύρωση αυτής της κυριότητας αποτελούσε προπομπό για την τελική ενσωμάτωση της Αιγύπτου στην αντισυσπείρωση του *Βόρειου Διαζώματος*.

Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1956, ο Eisenhower εφιστούσε την προσοχή στον βρετανό πρωθυπουργό Eden να μην επιδιώξει απευθείας σκληρά μέσα στην εφαρμογή της πολιτικής του αλλά πρωτίστως περιοριστικά διπλωματικά και οικονομικά μέσα: να προτείνει μια διεθνή επιτροπή που θα είχε την εποπτεία της Διώρυγας, να εφαρμόσει οικονομικές πιέσεις κατά του Nasser, να εκμεταλλευτεί τις εσωτερικές τριβές στον αραβικό κόσμο και να εκτρέψει τα υφιστάμενα δρομολόγια πετρελαίου παρά να προβάλλει σκληρή ισχύ, εξέλιξη που θα εκμεταλλεύονταν ο Nasser για να ενισχύσει το προφίλ του στον αραβικό κόσμο και στα μάτια των σοβιετικών.¹¹⁶ Έχοντας κατά νου ότι οι ενέργειες των συμμάχων συνιστούσαν εκτροπή των κανόνων διεθνούς δικαίου και ότι η δέσμευση των Ηνωμένων Πολιτειών στην Τριμερή Διακήρυξη για την ασφάλεια στην Εγγύ Ανατολή (1950) εξακολουθούσε να ισχύει,¹¹⁷ ο αμερικανός πρόεδρος επιζητούσε την διευθέτηση της έντασης δίχως να γίνει χρήση βίας κατά της Αιγύπτου από εξωτερικές δυνάμεις, παρακάμπτοντας την όποια ισορροπία δυνάμεων.¹¹⁸ Σε οποιαδήποτε απειλή για την παγκόσμια ισορροπία στην Εγγύ και Μέση Ανατολή, οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούσαν να προβάλλουν αποτελεσματική αντίσταση ακόμη και μετά την εκδήλωση της απειλής.¹¹⁹ Η κρισιμότητα της αυξανόμενης προστριβής στην περιοχή έγκειτο στο γεγονός πως οποιαδήποτε εξωτερική παρέμβαση για την αλλαγή των ορίων ανακωχής (στο έδαφος) που προέβλεπε η Τριμερής

¹¹³ Gaddis. L. John, ο. π, σ. 168

¹¹⁴ Neff. Donald, *Warriors at Suez: Eisenhower Takes America into the Middle East*, Simon and Schuster, 1981, σ. 43

¹¹⁵ Neff. Donald, ο. π, σ. 44 - 45

¹¹⁶ Saunders M. Richard, ο. π, σ. 102

¹¹⁷ Saunders M. Richard, ο. π, σ. 102

¹¹⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 601

¹¹⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 601

Διακήρυξη του 1950 θα σήμαινε παραβίαση της ουσίας της διακήρυξης, και έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα υποστήριζαν στο τέλος το κράτος - στόχο της όποιας επιθετικότητας, εν προκειμένω την Αίγυπτο.¹²⁰ Για τον Eisenhower, οποιαδήποτε αθέτηση της δέσμευσης των ΗΠΑ ως προς την διαφύλαξη του status quo στην Εγγύ Ανατολή θα ζημίωνε το κύρος τους στο διεθνές γίγνεσθαι.¹²¹

Στις 31 Οκτωβρίου, όταν βρετανικές και γαλλικές δυνάμεις ξεκίνησαν βομβαρδισμούς στην Αίγυπτο, ο Eisenhower είπε στον Dulles ότι η Τριμερής Διακήρυξη δεν είχε πια την αναγκαία νομιμοποίηση και πως πρωταρχικός σκοπός πλέον ήταν να επιτευχθεί μια κατάπαυση πυρός.¹²² Την ίδια μέρα, σε τηλεοπτικό μήνυμα του προς τον αμερικανικό λαό στράφηκε εναντίον των δυτικών συμμάχων των ΗΠΑ: «όπως είναι διακηρυγμένο δικαίωμα των εθνών αυτών να λαμβάνουν τέτοιες αποφάσεις και να προβαίνουν σε τέτοιες ενέργειες, κατά τον ίδιο τρόπο είναι και δικό μας δικαίωμα - εφόσον έτσι κρίνουμε - να διαφωνήσουμε. Πιστεύουμε ότι οι ενέργειες αυτές είναι εσφαλμένες. Κι αυτό, επειδή δεν δεχόμαστε την χρήση βίας σαν ένα συνετό και σωστό μέσο για τη διευθέτηση διεθνή διαφορών».¹²³ Επικαλούμενος το αδιαίρετο των κανόνων της διεθνούς κοινωνίας ανέφερε ότι «δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη - χωρίς δίκαιο. Και δεν μπορεί να υπάρξει δίκαιο αν επικαλούμαστε έναν κώδικα διεθνούς συμπεριφοράς για όσους είναι εναντίον μας και έναν άλλο για όσους είναι φίλοι μας».¹²⁴ Τις πρώτες μέρες των επιθέσεων σε προσχέδιο επιστολής που συνέταξε με αποδέκτη τον Eden, του εξέφρασε την απογοήτευση του για τις επιθέσεις και τον κάλεσε να μην μετακινηθούν δυνάμεις σε κατοικημένες περιοχές.¹²⁵ Η ηθική καταδίκη της εισβολής ήταν επακολούθημα της οικουμενικής έποψης της Αμερικής για την ομοιότητα των έκνομων επεμβάσεων οπουδήποτε υφίσταντο ανά τον κόσμο. Η καταδίκη τους έναντι της σοβιετικής επέμβασης στην Ουγγαρία, στα τέλη Οκτωβρίου, δεν άφηνε ηθικό χώρο να εγκρίνουν την εισβολή στην Αίγυπτο, γεγονός που τόνισε ο αντιπρόεδρος Nixon.¹²⁶

Οι Ηνωμένες Πολιτείες απέφευγαν να ταυτιστούν με ενέργειες που συμβόλιζαν τον παλαιάς κοπής ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό. Ιδεοκρατικά, επιζητούσαν να προβάλλονται ως δύναμη προσφιλής στην αποαποικιοποίηση. Εκτός αυτού, ο Eisenhower δεν ήθελε να προκαλέσει μια γενική κατακραυγή του αραβικού κόσμου απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες εάν στήριζαν την χρήση στρατιωτικής βίας στην Αίγυπτο,¹²⁷ φοβούμενος ότι τα αραβικά κράτη θα σύγκλιναν εξ αυτού με τις πολι-

¹²⁰ Saunders M. Richard, ο. π, σ. 102

¹²¹ Saunders M. Richard, ο. π, σ. 102

¹²² Saunders M. Richard, ο. π, σ. 103

¹²³ *Eisenhower Papers*, Vol. 1956, σ. 1064

¹²⁴ *Eisenhower Papers*, ο. π, σ. 1066

¹²⁵ Saunders M. Richard, ο. π, σ. 103

¹²⁶ Borhi. Laszlo, *Rollback, Liberation, Containment or Inaction?: U.S Policy and Eastern Europe*, Journal of Cold War Studies, Vol. 1, No. 3, 1999, σ. 105

¹²⁷ Neff. Donald, ο. π, σ. 391

τικές της Σοβιετικής Ένωσης. Η χρήση βίας κατά του Nasser θα πυροδοτούσε έναν νέο γύρο ριζοσπαστικοποίησης του αραβικού εθνικισμού στα όρια της εκτροπής των πολιτικών σχέσεων του αραβικού κόσμου με την Δύση, υπονομεύοντας εσχάτως τις προοπτικές της δυτικής επιρροής στην περιοχή¹²⁸ και εκείνες της ανάσχεσης του σοβιετικού επεκτατισμού. Στοχεύοντας στην συρρίκνωση του ιμπεριαλιστικού ρόλου της Μεγάλης Βρετανίας στην Εγγύ Ανατολή, οι Ηνωμένες Πολιτείες επιζητούσαν την ίδια στιγμή να αξιοποιήσουν «τα υπολείμματα της βρετανικής επιρροής» για να συγκροτήσουν αυτήν τη δομή ανάσχεσης στη Μέση Ανατολή.¹²⁹

Ο Dulles εξέλαβε την στρατιωτική επέμβαση σαν μια απόπειρα επανεγκαθίδρυσης της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας την οποία καταδίκασε ως αναχρονιστική.¹³⁰ Η ηθική αγανάκτηση του έφτασε σε σημείο που ήθελε να ταπεινώσει τους Βρετανούς και τους Γάλλους, ακόμη και αν χρειαζόταν να συνταχθεί με τους Σοβιετικούς στις σχετικές διαβουλεύσεις στα Ηνωμένα Έθνη.¹³¹ Τον Δεκέμβριο του 1956, αναφέρθηκε στις θεμελιώδεις διεθνονομικές πτυχές της αντίθεσης της Αμερικής ως προς την επέμβαση των συμμάχων της: «σημασία είχε ότι θεωρήσαμε πως μια τέτοια επίθεση κάτω από αυτές τις περιστάσεις θα παραβίαζε το Καταστατικό των Ηνωμένων Εθνών και το Άρθρο 1 του ίδιου του Βορειοατλαντικού Συμφώνου, που προβλέπει ότι όλα τα μέλη αυτής της Συνθήκης θα πρέπει να αποποιούνται τη χρήση βίας και να διευθετούν τις διαφορές τους με ειρηνικά μέσα».¹³² Η διεθνονομική συνείδηση της Αμερικής ήταν ιδεοκρατικά ταυτισμένη με τον κοινά αποδεκτό κανόνα ότι η χρήση βίας επιτρέπονταν μόνο για λόγους αυτοάμυνας.

Από το ξεκίνημα της κρίσης στο Σουέζ, οι αρχές τις οποίες έθεσε η αμερικανική ηγεσία σε σχέση με την κρίση ήταν ότι ■ οι υποχρεώσεις των Ηνωμένων Πολιτειών προς τους συμμάχους τους καθορίζονταν από νομικές όψεις του διεθνούς γίνεσθαι, ότι ■ η χρήση βίας δεν ήταν αποδεκτή αν δεν υφίστατο στη βάση της διεθνώς δικαιολογημένης αυτοάμυνας, και ότι ■ η κρίση αντανάκλουσε την ηθική κλίση τους να ηγηθούν του αναπτυσσόμενου κόσμου που εξέρχονταν από την αποικιοκρατία.¹³³

Μαζί με τις ιδεοκρατικές διεθνονομικές προεκτάσεις της εξωτερικής πολιτικής της Αμερικής το 1956, οι χαμιλτονικοί υπολογισμοί ισχύος ήταν αναπόφευκτοι αφού με την αποκαθήλωση των ευρωπαϊκών δυνάμεων από την πρωτοκαθεδρία της ισχύος στην Εγγύ και Μέση Ανατολή, η Αμερική έπρεπε να καλύψει το κενό που άφησαν πίσω τους.¹³⁴ Η αποχώρηση τους από τα αιγυπτιακά εδάφη στα τέλη Δεκεμβρίου σηματοδότησε την υποτροπή τους σε δυνάμεις δεύτερης διαλογής στο διεθνές σύστη-

¹²⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 595

¹²⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 588

¹³⁰ Holsti. Ole, ο. π, σ. 131

¹³¹ Holsti. Ole, ο. π, σ. 144

¹³² Dulles. F. John, Department of State Bulletin, Vol. 36, No. 915, 1956, σ. 5

¹³³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 609

¹³⁴ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 613

μα καθώς και την ραγδαία συρρίκνωση του ευρωπαϊκού αποικιοκρατικού ιμπεριαλισμού. Οι σκοποί της ανάσχεσης ενδυναμώθηκαν περαιτέρω μπροστά στον φόβο της αυξανόμενης σοβιετικής παρουσίας στην περιοχή. Έχοντας αυτό υπόψη, ο Eisenhower σε μήνυμα του στο Κογκρέσο στις 5 Ιανουαρίου 1957 εξήγγειλε την πρόθεση της χώρας του να αντισταθεί με κάθε μέσο στην κομμουνιστική επιθετικότητα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής:¹³⁵ «έχουμε δείξει.. την αφοσίωση μας στην αρχή ότι η βία δεν πρέπει να χρησιμοποιείται διεθνώς για επιθετικούς σκοπούς και ότι η ακεραιότητα και η ανεξαρτησία των εθνών της Μέσης Ανατολής πρέπει να είναι απαραίτητα.. υπάρχει επιτακτική ανάγκη να αντιμετωπιστεί οποιοδήποτε κενό ισχύος στην περιοχή.. η πείρα δείχνει ότι η έμμεση επιθετικότητα σπάνια πετυχαίνει όταν υπάρχει εύλογη ασφάλεια έναντι μιας άμεσης επίθεσης».¹³⁶ Η συγκεκριμένη δέσμη αρχών (*δόγμα Eisenhower*), που ήταν απόρροια των γεωπολιτικών επιπτώσεων του πολέμου του 1956, προέβλεπε ότι χώρες της Μέσης Ανατολής που ήταν αντιμετώπιες με καταστάσεις ένοπλης επιθετικότητας είχαν την δυνατότητα να ζητήσουν οικονομική ή στρατιωτική αρωγή από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Υποδεικνύοντας στην ουσία τους σοβιετικούς χειρισμούς και την επιρροή τους στους τοπικούς κομμουνισμούς στην Μέση Ανατολή, το δόγμα Eisenhower αποσκοπούσε στον περιορισμό της εμπλοκής της ΕΣΣΔ στην περιοχή, έπειτα από την επίδειξη δύναμης που έκανε παρεμβαίνοντας στον πόλεμο του Σουέζ. Στις 10 Ιανουαρίου 1957, λίγες μέρες μετά την εξαγγελία για την Μέση Ανατολή, ο Eisenhower διεμήνυσε ότι τα συμφέροντα της Αμερικής ήταν πλήρως συμβατά με την υπεράσπιση ολόκληρου του ελεύθερου κόσμου: «τα ζωτικά συμφέροντα της Αμερικής είναι παγκόσμια, αφού καλύπτουν τα δυο ημισφαίρια και όλες τις ηπείρους.. έχουμε κοινά συμφέροντα με όλα του έθνη του ελεύθερου κόσμου».¹³⁷

Μακροπρόθεσμα, ο αντικειμενικός πολιτικός σκοπός του *δόγματος* ήταν η καταπολέμηση του αραβικού εθνικισμού, η προβολή εναλλακτικών πολιτικών στη Μέση Ανατολή για όσα αραβικά καθεστώτα ήταν αντίθετα προς τον αραβικό εθνικισμό του Nasser και ακολουθούσαν ανεξάρτητη πορεία, αλλά και η ταυτόχρονη απομόνωση της σοβιετικής επιρροής στη βάση των πολιτικών ουδετερότητας που εφαρμόζε ο αιγύπτιος πρόεδρος. Ωστόσο, μετά την κρίση του Λιβάνου τον Ιούλιο του 1958, όταν ενεργοποιήθηκε το Δόγμα για να στηριχθεί ο φιλοδυτικός πρόεδρος της χώρας Chamoun απέναντι στην επιθετικότητα του λιβανέζικου αραβικού εθνικισμού που ήταν ιδεολογική προέκταση του παναραβισμού του Nasser, η προληπτική δύναμη του Δόγματος περιήλθε σταδιακά σε ύφεση. Η άκαμπτη αντίσταση του στον σοβιετικό παρεμβατισμό στη Μέση Ανατολή ήταν τέτοια που δεν υπολόγισε τους εσωτερικούς

¹³⁵ *Eisenhower Papers*, Vol. 1957, σ. 6 - 16

¹³⁶ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-5-1957-eisenhower-doctrine> (Eisenhower Doctrine, January 1957)

¹³⁷ *Eisenhower Papers*, Vol. 1957, σ. 29, παρατίθεται στο Kissinger. Henry, ο. π, σ. 614

μεσανατολικούς συσχετισμούς, όπως τις προστριβές στον αραβικό κόσμο και την αμείωτη αραβο-ισραηλινή διένεξη, γεγονός που συνετέλεσε στην εξασθένιση του.¹³⁸ Η πλήρωση των κενών ισχύος στη μεταπολεμική Μέση Ανατολή και μετέπειτα στην Ασία υποκαταστάθηκε από την άνοδο των τοπικών εθνικισμών της αποαποικιοποίησης που άφησαν το στίγμα τους στους περιφερειακούς συσχετισμούς δυνάμεων. Έτσι, η ενοποίηση των χαμιλτονικών αντισυσπειρώσεων ισχύος από τα νότια του ΝΑΤΟ ως τη Μέση Ανατολή που ήταν βασική πολιτική του δόγματος Eisenhower¹³⁹ επισκιάστηκε από αυτούς τους εθνικισμούς.

¹³⁸ Hahn. Peter, *Securing the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957*, Presidential Studies Quarterly, Vol. 36, No. 1, Presidential Doctrines, 2006, σ. 46

¹³⁹ Hahn. Peter, ο. π., σ. 39

3.5 Η εξωτερική πολιτική του Richard Nixon: ισορροπία δυνάμεων, ύφεση (détente) και γεωπολιτική ευελιξία των Ηνωμένων Πολιτειών στην διεθνή αρένα

Όταν ανέλαβε την προεδρία ο John F. Kennedy, οι οικουμενικές πτυχές της ανάσχεσης εξακολουθούσαν να υφίστανται στην εξωτερική πολιτική που παρέμενε αποκομμένη από τη γεωπολιτική σκοπιμότητα.¹ Η μεταπολεμική τάξη έπρεπε να οικοδομηθεί πάνω σε έναν συνεργατικό κόσμο, όχι σε μια πεπερασμένη ισορροπία δυνάμεων, «σε έναν νέο κόσμο δικαίου όπου οι ισχυροί θα είναι δίκαιοι και οι αδύναμοι ασφαλείς και η ειρήνη θα διατηρείται».² Η αμερικανική αντίληψη για την παγκόσμια τάξη ήταν συνυφασμένη με την οριοθέτηση της αμερικανικής εμπειρίας απέναντι στην ετερότητα που αναδύονταν τον καιρό της αποαποικιοποίησης: «καθώς οι άνθρωποι επιδιώκουν τη γνώση, δημιουργούν έναν κόσμο που ενώνει ελεύθερα την εθνική ποικιλομορφία και τη διεθνή συνεργασία. Και η ποικιλομορφία και η ανεξαρτησία, όχι μόνο δεν αντιτίθενται στην αμερικανική αντίληψη της παγκόσμιας τάξης, αλλά αντιπροσωπεύουν την ίδια την ουσία της άποψής μας για το μέλλον του κόσμου...».³ Όσα πρέσβευε η αμερικανική εμπειρία όδευαν προς την τελική επικρά-

¹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π., σ. 259

² παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1961-inaugural-address> (Inaugural Address, January 1961)

³ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-23-1962-address-university-california-berkeley> (Address at the University of California, Berkeley, March 1962)

τηση τους: «..κανένας ο οποίος εξετάζει τον σύγχρονο κόσμο δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι τα μεγάλα ρεύματα της ιστορίας απομακρύνουν τον κόσμο από τη μονολιθική ιδέα προς την πλουραλιστική ιδέα - μακριά από τον κομμουνισμό προς την εθνική ανεξαρτησία και ελευθερία..».⁴ Προσκολλημένος στην οικουμενική πλήρωση της ανάσχεσης, ο Kennedy είχε εξυμνήσει την αμερικανική ιδεοκρατία ήδη από την πρώτη μέρα που ανέλαβε την προεδρία, προϊδεάζοντας για την φύση της εξωτερικής πολιτικής που θα ακολουθούσε: «..θα πληρώσουμε οποιοδήποτε τμήμα, θα σηκώσουμε οποιοδήποτε βάρος, θα αντιμετωπίσουμε οποιαδήποτε δυσκολία, θα υποστηρίξουμε οποιονδήποτε φίλο, θα αντισταθούμε σε οποιονδήποτε εχθρό, προκειμένου να διασφαλίσουμε την επιβίωση και την επιτυχία της ελευθερίας..».⁵ Η ανάσχεση του διεθνούς κομμουνισμού και των περιφερειακών τοπικών κομμουνισμών, ιδίως στην Λατινική Αμερική, θα εφαρμόζονταν με κάθε κόστος.

Τον Μάιο του 1965, ο Lyndon Johnson θα θεσμοποιούσε την κατεστημένη φιλοσοφική συνιστώσα της ανάσχεσης που ίσχυε από την αρχή του Ψυχρού Πολέμου: η άνοδος τοπικών κομμουνισμών οπουδήποτε στον κόσμο συνιστούσε επιτηδευμένη όψη της σοβιετικής πολιτικής ενώ αυτοί αποτελούσαν παρεπόμενα της σοβιετικής ισχύος. Έτσι, η οποιαδήποτε απόπειρα εγκαθίδρυσης νέων κομμουνισμών στο δυτικό ημισφαίριο μετά την επιβολή του καθεστώτος Castro στην Κούβα δεν θα γίνονταν ανεκτή. Η επέμβαση στην Δομινικανή Δημοκρατία επισημοποίησε την εγκαθίδρυση μιας πρωτόγνωρης μεταπολεμικής πολιτικής στο ημισφαίριο: «ο κομμουνισμός στο εσωτερικό μιας λατινοαμερικανικής χώρας αποτελούσε ipso facto επιθετική επέμβαση που απαιτεί αμερικανική αντι-επέμβαση για την υπεράσπιση της αρχής της μη επέμβασης».⁶ Η συμπαγής ιδεοκρατία της ανάσχεσης αναδείχθηκε ξανά από τον Johnson τον Απρίλιο του 1965 σε συνέντευξη τύπου που έδωσε στον Λευκό Οίκο: «από το Μόναχο μέχρι σήμερα μάθαμε ότι η υποχώρηση στην επιθετικότητα φέρνει μόνο μεγαλύτερες απειλές και ακόμη πιο καταστροφικό πόλεμο. Το να μείνουμε αμετακίνητοι είναι η μόνη εγγύηση για μια διαρκή ειρήνη. Σε κάθε βήμα της διαδρομής, χρησιμοποιήσαμε τη μεγάλη μας ισχύ με τη μέγιστη δυνατή αυτοσυγκράτηση..οπουδήποτε σταθήκαμε αμετακίνητοι, η επιθετικότητα έχει σταματήσει, η ειρήνη έχει αποκατασταθεί και η ελευθερία έχει διατηρηθεί..»⁷.

Στα τέλη της δεκαετίας συντελέστηκε μια άνευ προηγουμένου φιλοσοφική ρήξη στο εσωτερικό της αμερικανικής πολιτικής κοινότητας με φόντο την εξωτερική πολιτική. Η κόπωση που είχε επιφέρει η υπέρμετρη εμπλοκή της Αμερικής στο Βιετ-

⁴ παρατίθεται στο ίδιο, <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-23-1962-address-university-california-berkeley> (Address at the University of California, Berkeley, March 1962)

⁵ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1961-inaugural-address> (Inaugural Address, January 1961)

⁶ Bull. Hedley, ο. π, σ. 275

⁷ παρατίθεται στο <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-27-1965-press-conference-east-room> (Press Conference in the East Room, April 1965)

νάμ είχε προκαλέσει αγανάκτηση στους φιλελεύθερους που τάσσονταν υπέρ μιας μονομερούς αποχώρησης από τις διεθνείς υποθέσεις, αφού η χώρα είχε χάσει το πρότερο ηθικό κεκτημένο της και είχε διαφθαρεί εξαιτίας του άκρατου παρεμβατισμού της. Πρεσβεύοντας την άνευ όρων προσφυγή σε διαπραγματεύσεις, έβλεπαν τις συνομιλίες με τη Σοβιετική Ένωση ως αυτοσκοπό, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο τους.⁸ Για τους ίδιους, οι διαπραγματεύσεις παρείχαν τις προϋποθέσεις για περαιτέρω πρόοδο και συμφιλίωση, ανεξάρτητα από τους ορούς των συνομιλιών.⁹ Συνολικά, οι ριζοσπάστες του Κινήματος Ειρήνης επέμεναν ότι η άμεση απόσυρση από την νοτιοανατολική Ασία συνιστούσε την μοναδική βάση για μια πολιτική «ειρήνη με οποιουσδήποτε ορούς»¹⁰ ενώ έβλεπαν το αδιέξοδο στο Βιετνάμ σαν επακόλουθο της αμερικανικής αλαζονείας. Η οίωνει αναβίωση του απομονωτισμού στα τέλη της δεκαετίας του 1960 αντανάκλασε την φιλοσοφική ερμηνεία του μεσοπολέμου για τον ρόλο της Αμερικής στον έξω κόσμο, μόνο που αυτή τη φορά είχε μια αντεστραμμένη εμπειρική έποψη: ο απομονωτισμός της δεκαετίας του 1920 εμπεδώθηκε με βάση την πίστη ότι η Αμερική ήταν «πολύ ηθική για να εκτεθεί στις ατέλειες του κόσμου».¹¹ Σαράντα χρόνια μετά, το ρεύμα του νεο-απομονωτισμού στηρίχτηκε στην έποψη ότι η Αμερική ήταν πολύ διεφθαρμένη για να συμμετέχει στην παγκόσμια πολιτική.¹² Αποστρεφόμενοι την *realpolitik* του προέδρου Νίξον και την καιροσκοπική λογική της ύφεσης (*détente*), οι φιλελεύθεροι θα ενστερνίζονταν τις παραδόσεις του ιδεαλισμού του προέδρου Wilson που απηγούσαν την αντικατάσταση των καιροσκοπισμών ισχύος του Παλαιού Κόσμου με την αμοιβαιότητα της διεθνούς συνεργασίας.¹³ και εσχάτως θα προέβαλλαν τον δικό τους αναγεννητικό ιδεαλισμό περί απόσυρσης της Αμερικής από τα μέτωπα της Άπω Ανατολής με στόχο την ηθική της κάθαρση.¹⁴

Ενόσω οι ίδιοι προσχωρούσαν στον πασιφισμό, τον ριζοσπαστισμό και τη διαμαρτυρία, η πτέρυγα των συντηρητικών ήταν ταγμένη στον παραδοσιακό σκληρό μεσσιανισμό.¹⁵ Υπερασπίζονταν την υφιστάμενη πολιτική της ανάσχεσης, εκλαμβάνοντας την σαν μέσο για το μετασχηματισμό του σοβιετικού συστήματος.¹⁶ Στο Βιετνάμ, το αδιέξοδο στο οποίο είχαν περιέλθει οι Ηνωμένες Πολιτείες συνιστούσε για μερίδα των συντηρητικών εθνική ταπείνωση, προσλαμβάνοντας τη διαγραφόμενη ήττα σαν επακόλουθο της ιδεολογικής υποχώρησης της χώρας διεθνώς και κατηγορώντας εσχάτως το κατεστημένο της εξωτερικής πολιτικής στην Ουάσιγκτον για «έλλειψη ηθικής επαγρύπνησης...».¹⁷ Στο ενδιάμεσο, η φιλοσοφική ισορροπία στους πο-

⁸ Kissinger. Henry, *Χρόνια ανανέωσης*, Λιβάνη, 2000, σ. 112

⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 112

¹⁰ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 105

¹¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 39

¹² Kissinger. Henry, ο. π, σ. 39

¹³ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 402

¹⁴ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 401

¹⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 39

¹⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 39

¹⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 39

λιτικούς συσχετισμούς μετατοπίστηκε πλήρως όταν ένα μέρος των φιλελευθέρων που απέρριπτε τη στροφή των ομοϊδεατών τους προς τον διαβρωτικό ριζοσπαστισμό του κινήματος διαμαρτυρίας προσχώρησε στις τάξεις των συντηρητικών, δημιουργώντας έτσι το ρεύμα του νεο-συντηρητισμού. Στηλιτεύοντας τον πασιφισμό και την διογκούμενη αριστεροποίηση των Δημοκρατικών, οι νεο-συντηρητικοί πολέμησαν τις κεντρικές πτυχές του αριστεριστικού φιλελευθερισμού στην εξωτερική πολιτική:

■ την αποστασιοποίηση των φιλελευθέρων από τον παραδοσιακό αντικομμουνισμό, ■ τον πασιφιστικό ακτιβισμό τους και ■ την πίστη τους στην άτακτη απεμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών από το Βιετνάμ. Εν αντιθέσει με τους φιλελεύθερους, οι κλασικοί συντηρητικοί πίεζαν τους κύκλους της Ουάσιγκτον για μια αποφασιστική αναμέτρηση εναντίον των τοπικών κομμουνιστών του Βορείου Βιετνάμ και μια σκόπιμη πολιτική αντιπαράθεσης με τους σοβιετικούς.¹⁸ Παραμένοντας προσηλωμένοι στον ιδεολογικό παρά στον γεωπολιτικό ανταγωνισμό με την ΕΣΣΔ¹⁹, ερμήνευαν τη διεθνή πολιτική σαν μανιχαϊκή σύγκρουση του καλού με το κακό, όντας ιδεολογικά αντίθετοι στην εξωτερική πολιτική του Νίxon που την θεωρούσαν αδύναμη και κατευναστική απέναντι στη Σοβιετική Ένωση²⁰, μια φύσει επεκτατική δύναμη που αποσκοπούσε στην επιθετική προβολή του κομμουνισμού σε παγκόσμια κλίμακα.²¹ Φιλοσοφικά, οι συντηρητικοί ταυτίζονταν με την παραλλαγμένη ανάσχεση που πρόσβευαν ο Acheson και ο Dulles: την «στάση αναμονής πίσω από θέσεις ισχύος» μέχρι την τελική κατάρρευση του κομμουνισμού στην ΕΣΣΔ και την Κίνα.²² Εξ αυτού, απέρριπταν τη γεωπολιτική εξισορρόπηση των σοβιετικών σε δευτερεύοντα πεδία ανταγωνισμού, εκλαμβάνοντας την σαν παρέκκλιση από την κεντρική ιδεολογική αναμέτρηση.²³ Μαζί με τους νεοσυντηρητικούς, αντιτίθεντο στη νιξονική γεωπολιτική προσέγγιση, θεωρώντας την προϊόν ιστορικής απαισιοδοξίας.²⁴ Γι' αυτό και απέρριπταν τη σταδιακότητα της εκπλήρωσης πολιτικών σκοπών, όπως πρόσβευε ο Νίxon, αρνούμενοι να δουν την εξωτερική πολιτική της χώρας σαν μια διαδικασία με ατελή στάδια.²⁵

Οι συγκεκριμένες ιδεολογικές και φιλοσοφικές προσεγγίσεις συγκρούστηκαν με τις απόψεις του Richard Nixon για την εξωτερική πολιτική. Ενάντια στους φιλελεύθερους που ερμήνευαν τον διεθνή παρεμβατισμό της Αμερικής ως ένα προϊόν εθνικής ψύχωσης με την ισχύ, ο Νίxon πρόσβευε ότι η χώρα δεν μπορούσε να αποσυρθεί μονομιάς από τα πράγματα, αφού διακυβεύονταν η αξιοπιστία της έναντι εταίρων αλλά και αντιπάλων.²⁶ Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούσαν να κάνουν την

¹⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 39

¹⁹ Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, ο. π, σ. 827

²⁰ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 401

²¹ Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, ο. π, σ. 401

²² Kissinger. Henry, *Χρόνια ανανέωσης*, ο. π, σ. 117

²³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 121

²⁴ Kissinger. Henry - *Διπλωματία*, ο. π, σ. 829

²⁵ Kissinger. Henry - *Χρόνια ανανέωσης*, ο. π, σ. 119

²⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 104

επιζήμια παραχώρηση να επιβληθεί μια κομμουνιστική κυβέρνηση σε ένα λαό που είχε συνδεθεί στον κοινό αντικομμουνιστικό σκοπό εμπιστευόμενος τα βήματα τους.²⁷ Οι μονομερείς επικλήσεις των φιλελεύθερων για μια πάση θυσία ειρήνευση στο Βιετνάμ και στην παγκόσμια ισορροπία των δυο υπερδυνάμεων σε επίπεδο διαπραγματεύσεων Ανατολής - Δύσης²⁸ εκλαμβάνονταν από τον Νίξον ως αποδόμηση της φύσης της παγκόσμιας ηγεσίας της χώρας και ως παραίτηση από την διεθνή πραγματικότητα. Οι φιλοσοφικές επόψεις εξωτερικής πολιτικής την δεκαετία του 1970, όπως πίστευε ο αμερικανός πρόεδρος, ήταν ■ η συντηρητική, με κυρίαρχη φυσιογνωμία τον ρεπουμπλικάνο Ronald Reagan, ■ η φιλελεύθερη του Hubert Humphrey και ■ η μετριοπαθής που πρέσβευε ο ίδιος.²⁹ Η συντηρητική ήταν πολεμοχαρής, αναποτελεσματική και πνευματικά «μη πειστική» έναντι της αμερικανικής κοινωνίας και των συμμάχων των Ηνωμένων Πολιτειών. Η φιλελεύθερη ήταν παρορμητική και είχε άγνοια των γεωπολιτικών ρίσκων. Η δική του μετριοπαθής έποψη, θεωρούσε, ήταν «ο μόνος προμαχώνας για τη διεθνή σταθερότητα».³⁰

Η φιλοσοφική πρόκληση της νιξονικής πολιτικής στη νοτιοανατολική Ασία αφορούσε την απεμπλοκή της χώρας από το Βιετνάμ με τιμή αντί για μια άνευ όρων υποχώρηση που θα επέφερε εθνική ταπείνωση. Σε αντίθεση με την Νέα Αριστερά των φιλελεύθερων που δεν έκανε φιλοσοφικές διακρίσεις μεταξύ ταπείνωσης και τιμής³¹ και που θεωρούσε επιβεβλημένη την άμεση απεμπλοκή ώστε να επέλθει εθνική κάθαρση,³² ο Νίξον παραμέρισε την ηθική ευθύτητα της Αμερικής για τους σκοπούς της διαμόρφωσης μιας ευέλικτης και επιλεκτικής διπλωματίας. Η έποψη αυτή συνέπεσε με την μετάβαση των μεταπολεμικών διεθνών σχέσεων σε έναν οιονεί πολυπολικό κόσμο και με την στασιμότητα της πυρηνικής ισχύος των ΗΠΑ³³ λόγω της παγίωσης μιας σχετικής πυρηνικής ισοτιμίας με την Σοβιετική Ένωση. Η παγκόσμια αποκέντρωση της ισχύος - η ανάκαμψη της Δυτικής Ευρώπης και της Ιαπωνίας ως αυτόνομων οικονομικών πόλων του διεθνούς συστήματος, τα νέα έθνη - κράτη που εγκαθιδρύθηκαν μετά την διάλυση των αποικιακών αυτοκρατοριών και η εσωτερική διάσπαση του κομμουνιστικού μπλοκ με τον ανταγωνισμό Μόσχας και Πεκίνου - υποβοήθησε την έποψη για την αναζήτηση γεωπολιτικής ευελιξίας στην εξωτερική πολιτική.³⁴ Ομοίως, η πεποίθηση του Νίξον ότι σε έναν εν δυνάμει πολυτασικό κόσμο οι σύμμαχοι της Αμερικής θα έπρεπε να μοιραστούν από κοινού με αυτή τα βάρη της παγκόσμιας ηγεσίας ώθησε την αμερικανική κυβέρνηση στην οριοθέτηση

²⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 105

²⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 107

²⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 55

³⁰ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 55

³¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 103

³² Kissinger. Henry - Διπλωματία, ο. π, σ. 753

³³ Kissinger. Henry, *Χρόνια ανανέωσης*, ο. π, σ. 103

³⁴ *Foreign Relations of the United States, 1969 - 1976, Foundations of Foreign Policy, 1969 - 1972, Vol. I, Annual Report on U.S Foreign Policy, 1972, σ. 356*

επιλεκτικών σκοπών στην εξωτερική πολιτική.³⁵ Η μετωπική εμπλοκή της χώρας στις διεθνείς υποθέσεις καθιστούσε αναγκαία την εξεύρεση επιλεκτικότητας και ισορροπίας.³⁶

Οι φιλοσοφικές αρχές της νιξονικής πολιτικής ήταν προέκταση των πραγματικοτήτων του πλουραλισμού των εθνών - κρατών και της επίδρασης που αυτός είχε στο σύστημα διεθνών σχέσεων: ο συγκερασμός της παγκόσμιας ηγεσίας της Αμερικής με τον νέο κρατοκεντρισμό, της στασιμότητας της διπολικότητας με την προοπτική της δημιουργίας ενός σταθερού «οικοδομήματος ειρήνης» (structure of peace) στο οποίο θα μετείχαν και άλλα κράτη, η στήριξη αυτού με πόρους και επόψεις των αναδυόμενων εθνών - κρατών και η συμμετοχή όσο γίνεται περισσότερων δρώντων στις λειτουργίες του διεθνούς συστήματος για την μέριμνα της νομιμοποίησης και εγκυρότητας του συνιστούσαν πυλώνες της πολιτικής φιλοσοφίας του Νίxon.³⁷ Εν αντιθέσει με τον ουίλσονισμό που έδινε τον τόνο στην εμπλοκή της Αμερικής στην νοτιοανατολική Ασία εδώ και δυο δεκαετίες, ο Νίxon παραμέρισε τα αξιώματα αυτής της φιλοσοφίας και επανασύστησε την εξωτερική πολιτική στη βάση του πολιτικού ρεαλισμού. Ο ρεαλισμός του δεν διαχώριζε τα κράτη σε φιλειρηνικά και πολεμοχαρή,³⁸ σε μόνιμους συμμάχους και μόνιμους εχθρούς. Δεν υπήρχαν αμετάβλητες εχθρότητες, γι' αυτό και τα αντικρουόμενα εθνικά συμφέροντα μπορούσαν να διευθετηθούν μέσω αμοιβαία επωφελών πολιτικών χειρισμών.³⁹ Ο ρεαλισμός του όμως δεν έβλεπε την σύναψη συμφωνιών ως αυτοσκοπό αφού θα έπρεπε να υπάρχουν απτά οφέλη για το «οικοδόμημα της ειρήνης» που αντανάκλούσε την νομιμότητα του συστήματος διεθνών σχέσεων που πρέσβευε ο Νίxon. Η αμοιβαία μέριμνα όλων των κρατών για την διατήρηση του θα σήμαινε ότι όλα είχαν οφέλη από αυτή τη διατήρηση, συνθήκη που θα του έδινε μεγαλύτερη εγκυρότητα. Ο Νίxon επιζητούσε μια πολυκεντρική οικοδόμηση συναινέσεων με άλλες κομβικές δυνάμεις του διεθνούς συστήματος υπό τη λογική της εξισορρόπησης των ανταμοιβών και των ποινών που αυτές θα είχαν,⁴⁰ γεγονός που έρχονταν σε ευθεία αντίθεση με τον ουίλσονισμό που επιζητούσε την εγκαθίδρυση μιας οικουμενικής ηθικής συναίνεσης με βάση τις αξίες του αμερικανικού βίου που θα παρέμεναν ανόθευτες από τους συμβιβασμούς του ρεαλισμού.⁴¹

Τα οικουμενικά αξιώματα του ουίλσονισμού που τώρα εφαρμόζονταν στην Ινδοκίνα με την ίδια ιδεολογική ορθοδοξία όπως παλαιότερα στην Ευρώπη είχαν εγκλωβίσει τις Ηνωμένες Πολιτείες στην ακαμψία της απόπειρας οικοδόμησης δη-

³⁵ *Foreign Relations of the United States, 1969 - 1976*, ο. π, σ. 356

³⁶ *Foreign Relations of the United States, 1969 - 1976*, ο. π, σ. 356

³⁷ *Foreign Relations of the United States, 1969 - 1976*, ο. π, σ. 357

³⁸ *Foreign Relations of the United States, 1969 - 1976, Foundations of foreign policy, 1969 - 1972, Vol. I*, σ. 71 (Address to the North Atlantic Council)

³⁹ *Foreign Relations of the United States, 1969 - 1976*, ο. π, σ. 357

⁴⁰ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 103

⁴¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 103

μοκρατίας στο Νότιο Βιετνάμ παράλληλα με την διεξαγωγή ανταρτοπόλεμου.⁴² Η πρόκληση του ουιλσονισμού στο Βιετνάμ αφορούσε την χρήση ισχύος για την παγίωση μιας κατάστασης μη ήττας για την Αμερική προκειμένου να δημιουργηθούν εσχάτως δημοκρατικοί θεσμοί και να γίνουν κοινωνικές μεταρρυθμίσεις στο Νότιο Βιετνάμ αλλά και να κερδηθεί ο πόλεμος στο μυαλό και τη συνείδηση του ντόπιου πληθυσμού.⁴³ Η ηθική αναστολή που παρέμενε στην βάση της έποψης περί απεμπλοκής της Αμερικής από την Ινδοκίνα έγκειτο στο ότι οι αμερικανοί ηγέτες δεν μπορούσαν να εγκαταλείψουν μονομερώς τον πληθυσμό του Νότιου Βιετνάμ που είχε συνδέσει τη μοίρα του με αυτή της Αμερικής.⁴⁴ Όταν ήρθε στα πράγματα ο Νίξον, η διπλή πρόκληση που έπρεπε να αντιμετωπίσει ήταν ■ να φέρει σε πέρας την απεμπλοκή από το Βιετνάμ με τρόπο που να προστάτευε τον ηγετικό ρόλο της Αμερικής και να εκπλήρωνε τις ηθικές δεσμεύσεις της έναντι των νοτιοβιετναμέζων και ■ να επαναπροσδιορίσει τον διεθνή ρόλο της Αμερικής για την μετά Βιετνάμ εποχή, ώστε να περιοριστούν τα φιλοσοφικά άκρα της μονομερούς παραίτησης (εσχώρηση δικαιωμάτων) και της υπερεπέκτασης.⁴⁵ Η Αμερική έπρεπε να διαμορφώσει μια πολιτική που «θα απέφευγε την εγγενή ταλάντευση ανάμεσα στην υπερέκταση και στην παραίτηση».⁴⁶ Εκτός αυτού, η πρότερη αποκαλυπτική φύση της πάλης με την Σοβιετική Ένωση είχε επιφέρει μια έλλειψη ευελιξίας απέναντι στις πολυεπίπεδες εντάσεις του αναδύμενου συστήματος διεθνών σχέσεων.⁴⁷

Η εξωτερική πολιτική που για δεκαετίες ήταν πλήρως ταυτισμένη με την ιδεοκρατία δεν είχε διαμορφώσει μια πολιτική συνέχεια προσαρμογών στις απειλές που αντιμετώπιζε η Αμερική αλλά αναζητούσε τελικά επιτεύγματα σε βάρος της ισορροπίας και των βαθμιαίων διευθετήσεων.⁴⁸ Για τον Νίξον, η πολιτική της ολομέτωπης ιδεολογικής αντιπαράθεσης ήταν ατελέσφορη⁴⁹ και εξ αυτού ο εσχατολογικός αντικομμουνισμός αφαιρέθηκε από το φιλοσοφικό φορτίο της εξωτερικής πολιτικής. Η κυρίαρχη τάση έκτοτε θα ήταν η αυστηρή οριοθέτηση αντικειμενικών σκοπών με βάση τις επιταγές της *realpolitik* και την υποβάθμιση της ηθικής πρόσληψης της διπολικής πάλης από την γεωπολιτική.⁵⁰ Για τον ρεαλισμό που πρέσβευε ο Νίξον, η εξωτερική πολιτική ήταν «μια συνεχής διαδικασία χωρίς τελικό σκοπό» σε αντίθεση με τις επόψεις των φιλελεύθερων και των συντηρητικών⁵¹ που ήταν αμιγώς ιδεοκρατικές. Το δημοκρατικό ιδεώδες από μόνο του, θεωρούσε ο Νίξον, δεν μπορούσε να

⁴² Kissinger. Henry, ο. π, σ. 107

⁴³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 104

⁴⁴ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 104

⁴⁵ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 107

⁴⁶ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 54

⁴⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 108

⁴⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 108

⁴⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 108

⁵⁰ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 108

⁵¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 108

προσδώσει συμμετρία στην εξωτερική πολιτική απέναντι στις πολυεπίπεδες προκλήσεις ενός μεταβαλλόμενου διεθνούς συστήματος.

Σε ραδιοφωνική ομιλία του τον Φεβρουάριο του 1971, ο Νίξον παρέθεσε τη λογική που υπήρχε πίσω από την σκόπιμη μεταλλαγή της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, την έποψη του επιλεκτικού και εύτακτου παρεμβατισμού που διεμβόλισε την πρότερη νοοτροπία της υπερεπέκτασης της Αμερικής ενώ την περιφρουρούσε και από την αναβίωση του νεο-απομονωτισμού: «Μάθαμε τα τελευταία χρόνια τους κινδύνους της υπέρμετρης εμπλοκής. Ο άλλος κίνδυνος - ένας σοβαρός κίνδυνος που είμαστε εξίσου αποφασισμένοι να αποφύγουμε - είναι η ελλειμματική εμπλοκή. Μετά από έναν μακρύ και αντιδημοφιλή πόλεμο, υπάρχει ο πειρασμός να στραφούμε προς τα μέσα - να αποσυρθούμε από τον κόσμο, να απομακρυνθούμε από τις δεσμεύσεις μας. Αυτός ο απατηλά ομαλός δρόμος του νεο-απομονωτισμού είναι σίγουρα ο δρόμος προς τον πόλεμο. Η εξωτερική πολιτική μας σήμερα έχει σταθερή πορεία μεταξύ του προηγούμενου κινδύνου της υπέρμετρης εμπλοκής και του νέου πειρασμού της ελλειμματικής εμπλοκής..».⁵² Η φιλοσοφία του επιλεκτικού παρεμβατισμού αποκαταστάθηκε στην εξωτερική πολιτική με μια ανεπίσημη δήλωση του Νίξον στη νήσο Guam τον Ιούλιο του 1969. Απαριθμώντας ένα σύνολο τριών αρχών πολιτικής, ο αμερικανός πρόεδρος θα έθετε την νέα προσέγγιση των Ηνωμένων Πολιτειών απέναντι σε έναν εν δυνάμει πολυπολικό κόσμο: «..μία από τις αδυναμίες της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής είναι ότι πολύ συχνά αντιδρούμε μάλλον γρήγορα στα γεγονότα καθώς συμβαίνουν. Αποτυγχάνουμε να έχουμε την προοπτική και τη μακροπρόθεσμη θέαση που είναι απαραίτητη για μια πολιτική που θα είναι βιώσιμη.. Έφτασε ο καιρός που οι Ηνωμένες Πολιτείες, στις σχέσεις μας με όλους τους φίλους μας στην Ασία, θα δώσουν έμφαση σε δυο σημεία: πρώτον, θα τηρήσουμε τις δεσμεύσεις μας από τις συνθήκες, αλλά δεύτερον, όσον αφορά τα προβλήματα εσωτερικής ασφάλειας και τα προβλήματα άμυνας, εξαιρουμένης της απειλής μιας μεγάλης δύναμης που περιλαμβάνει πυρηνικά όπλα, οι Ηνωμένες Πολιτείες πρόκειται να ενθαρρύνουν και έχουν το δικαίωμα να αναμένουν ότι αυτά τα προβλήματα θα αντιμετωπιστούν όλο και περισσότερο από τα ίδια τα ασιατικά έθνη..».⁵³ Η προσέγγιση αυτή της ισορροπημένης διανομής της αμερικανικής ισχύος στο διεθνές σύστημα αποτέλεσε το Δόγμα Νίξον.

Εφεξής, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα ασκούσαν την εξωτερική τους πολιτική υπό την έποψη ότι οι σύμμαχοι τους στην νοτιοανατολική Ασία θα έπρεπε να προσαρμοστούν σε «μια νέα μορφή αμερικανικής συμμετοχής στον κόσμο».⁵⁴ Στην ετήσια αναφορά για την εξωτερική πολιτική τον Φεβρουάριο του 1970, ο Νίξον έθεσε το μέτρο της αμερικανικής παρουσίας στο διεθνές σύστημα: «Δεν εμπλεκό-

⁵² *Foreign Relations of the United States, 1969 - 1976*, ο. π, σ. 297

⁵³ παρατίθεται στο <https://www.presidency.ucsb.edu/node/239667> (Informal Remarks in Guam)

⁵⁴ *Foreign Relations of the United States, 1969 - 1976*, ο. π, σ. 298

μαστε στις παγκόσμιες υποθέσεις διότι έχουμε δεσμεύσεις. Έχουμε δεσμεύσεις επειδή εμπλεκόμαστε. Τα συμφέροντα μας πρέπει να διαμορφώνουν τις δεσμεύσεις μας και όχι το αντίστροφο».⁵⁵ Οι αμερικανικές δεσμεύσεις θα τέμονταν με την ισορροπία δυνάμεων και τις συνέπειες της για τον ρόλο των Ηνωμένων Πολιτειών στο ευμετάβλητο σύστημα των μεγάλων δυνάμεων.

Η διάσπαση του κομμουνιστικού μπλοκ στην Ασία μετά την ιδεολογική διαφοροποίηση που επήλθε εξαιτίας της αποσταλινοποίησης που προώθησε ο Khrushchev και του δόγματος ειρηνικής συνύπαρξης με το δυτικό πολιτικό και οικονομικό σύστημα μεγεθύνθηκε από την ύπαρξη αμοιβαίας ανασφάλειας και δυσπιστίας για την τροπή της ισορροπίας ισχύος στην νοτιοανατολική Ασία. Η συνοριακή κρίση του 1969 στα κεντρο-ανατολικά της Άπω Ανατολής άνοιξε τον δρόμο για την εκμετάλλευση εκ μέρους των Ηνωμένων Πολιτειών του γεωπολιτικού ανταγωνισμού της Σοβιετικής Ένωσης και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας,⁵⁶ με τους αμερικανούς διαμορφωτές πολιτικής να τηρούν εννοιολογικά πολιτική ίσων αποστάσεων⁵⁷ από τις δυο αντίπαλες ευρασιατικές δυνάμεις. Υπό την επιρροή της κατεστημένης επιλεκτικότητας του πολιτικού ρεαλισμού, η εξωτερική πολιτική του Νίxon έναντι του συστήματος των μεγάλων δυνάμεων μετουσιώθηκε σε μια σκόπιμη επιλεκτική ουδετερότητα που θα συνιστούσε πρόκληση για τις δυο αντιμαχόμενες πλευρές: είτε να επιδιώξουν καλύτερες σχέσεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες ή να φοβούνται μονίμως την προοπτική μιας πιθανής σύμπραξης της αμερικανικής ηγεσίας με τον έτερο αντίπαλο τους στην Ασία. Εάν δεν επιζητούσαν την καλή προαίρεση της Ουάσιγκτον η εναλλακτική θα ήταν ο φόβος της απομόνωσης τους εξαιτίας της επαπειλούμενης σύγκλισης της διοίκησης Νίxon με τον ανταγωνιστή τους.⁵⁸

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 που είχε διαμορφωθεί η ρήξη στις σινοσοβιετικές σχέσεις, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας ήταν αναγκασμένη να αναζητήσει εξωτερικούς συμμάχους για να εξισορροπήσει την σοβιετική ισχύ. Για τον Mao, όπως και για την κυβέρνηση Νίxon, η δυναμική του σοβιετικού επεκτατισμού στην Ασία έπρεπε να τιθασευτεί. Ο επιλεκτικός παρεμβατισμός του νιξονικού ρεαλισμού ερμηνεύτηκε από τον κινέζο ηγέτη ως κίνηση αναγνώρισης από τις Ηνωμένες Πολιτείες της ανάγκης για ύπαρξη βιώσιμης ισορροπίας ισχύος στην Ασία. Εξ αυτού, η κινεζική ηγεσία σταμάτησε να βλέπει σαν απειλή την ελεγχόμενη πια εμπλοκή του αμερικανικού παράγοντα στην Ασία, ακόμη και στην ζώνη του Βιετνάμ.⁵⁹ Η άλλη όψη της πολιτικής αμοιβαιότητας ανάμεσα στην Ουάσιγκτον και το Πεκίνο για χάρη της σύγκλι-

⁵⁵ *Public Papers of the President of the United States, Nixon, Vol. 1970*, U.S Government Printing Office, 1971, σ. 119

⁵⁶ Goh, Evelyn, *Nixon, Kissinger and the "Soviet Card" in the U.S Opening to China, 1971 - 1974*, Diplomatic History, Vol. 29, No. 3, Diplomatic History Roundtable: The Bush Administration's Foreign Policy in Historical Perspective, 2005, σ. 476

⁵⁷ *Public Papers of the President of the United States*, ο. π., Vol. 1971, σ. 277

⁵⁸ Kissinger, Henry, *Διπλωματία*, ο. π., σ. 807 - 808

⁵⁹ Kissinger, Henry, ο. π., σ. 811

σης των γεωπολιτικών σκοπών τους ήταν η πεποίθηση της αμερικανικής κυβέρνησης ότι η κινεζική ανεξαρτησία ήταν αναγκαίο συστατικό της παγκόσμιας ισορροπίας. Η διμερής συνεννόηση ανάμεσα στα δυο κράτη γεφυρώθηκε, όταν στον απόηχο της επίσκεψης του Νίχσον στην κινεζική πρωτεύουσα, τον Φεβρουάριο του 1972, οι δυο δυνάμεις υπέγραψαν το Κοινό Ανακοινωθέν της Σαγκάης, μια δέσμη αρχών που αποτύπωνε την συναντίληψη των δυο μερών για την ισορροπία ισχύος και τον αντι-ηγεμονισμό στην Ασία και τον Ειρηνικό. Οι δυο χώρες συμφώνησαν ότι καμία από τις δυο δεν θα επιδίωκε την ηγεμονία στην περιοχή, ότι θα μεριμνούσαν για τον περιορισμό οποιαδήποτε άλλης χώρας ή άλλης ομάδας χωρών να πράξουν κάτι τέτοιο και ότι καμία από τις δυο δεν θα διαπραγματεύονταν για λογαριασμό μιας τρίτης χώρας και δεν θα σύναπταν συμφωνίες μεταξύ τους με στόχο άλλα κράτη.⁶⁰ Η φιλοσοφική έποψη που χαρακτήριζε το Ανακοινωθέν ήταν ότι οι δυο χώρες αποδέχονταν τον σκοπό της διαφύλαξης της ισορροπίας στην νότια και ανατολική Ασία: η Κίνα δεν θα αναθεωρούσε την ισορροπία στην Ινδοκίνα ή στην Κορέα, ενώ τόσο η ίδια όσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα συνέπρατταν με το σοβιετικό μπλοκ.⁶¹ Εναντία στην χειροπιαστή προοπτική ηγεμόνευσης της ΕΣΣΔ στην περιοχή, το Ανακοινωθέν έβαλε τις βάσεις για την δημιουργία μιας σιωπηρής συμμαχίας απέναντι στον σοβιετικό επεκτατισμό στην Ασία.⁶²

Στον ρεαλισμό του Νίχσον συμπυκνώνονταν η συνείδηση της μετάβασης της διεθνούς ζωής σε μια μεταδιπολική διαμόρφωση ισχύος με την ένταξη της Κίνας στον πυρήνα του διεθνούς συστήματος, η αρχή μιας κοινά αποδεκτής από τις τρεις δυνάμεις ηπιότητας στο διεθνές σύστημα και το σταμάτημα της κομμουνιστικής εξάπλωσης σε μέρη που άνηκαν στη παραδοσιακή σφαίρα επιρροής του δυτικού κόσμου.⁶³ Ο ρεαλισμός που πρέσβευε ο Νίχσον ήταν αντι-ηγεμονικός αφού αναγνώριζε την αυτοδυναμία της Κίνας στην παγκόσμια πολικότητα, την συμβολή της στην παγκόσμια ισορροπία δυνάμεων και την αντιστάθμιση που παρείχε έναντι της Σοβιετικής Ένωσης.⁶⁴ Τον Ιούλιο του 1971, ο σύμβουλος του προέδρου για υποθέσεις εθνικής ασφάλειας Henry Kissinger είχε διαβεβαιώσει τον κινέζο πρωθυπουργό Chou En Lai ευρισκόμενος στην Κίνα ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα συνωμοτούσαν ποτέ με άλλα κράτη εναντίον της ασιατικής χώρας⁶⁵ και υποστήριξε ότι οι δυο δυνάμεις δεν είχαν αντικρουόμενα συμφέροντα στο σύστημα των μεγάλων δυνάμεων και ότι η χώρα του θα στέκονταν αρωγός της αυτοδυναμίας της Κίνας στην παγκόσμια πολικότητα και όχι αντίπαλος.⁶⁶ Με τη σειρά του, ο αμερικανός πρόεδρος καθησύχασε μια

⁶⁰ *Department of State Bulletin*, Vol. 66, No. 1708, Feb 1972, σ. 435 - 438 και στο Goh. Evelyn, ο. π, σ. 484

⁶¹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 812

⁶² Goh. Evelyn, ο. π, σ. 484

⁶³ Caldwell. Dan, *The Legitimation of the Nixon - Kissinger Grand Design and Grand Strategy*, Diplomatic History, Vol. 33, No. 4, 2009, σ. 635

⁶⁴ Goh. Evelyn, ο. π, σ. 477

⁶⁵ Goh. Evelyn, ο. π, σ. 480

⁶⁶ Goh. Evelyn, ο. π, σ. 480

μέρα μετά την διαβεβαίωση Kissinger τους κινέζους ότι οι ΗΠΑ δεν θα έκαναν μεγάλα άλματα στην τριγωνικότητα τα οποία θα επηρέαζαν τα κινεζικά συμφέροντα χωρίς προηγουμένως να έχουν γίνει συνομιλίες με το Πεκίνο και πως η χώρα είχε την πρόθεση να παρέχει ενημερώσεις στην κινεζική πλευρά για τις αμερικανοσοβιετικές διαπραγματεύσεις για να μετριάσει τους φόβους και τις επιφυλάξεις της.⁶⁷ Η φιλοσοφία της τριγωνικότητας έγκειτο στην υποβοήθηση της μετατροπής της Κίνας σε αυτόνομο πόλο αποκολλημένο από την ΕΣΣΔ.⁶⁸

Η άλλη πτυχή του τριγώνου σχέσεων με τις ασιατικές δυνάμεις ήταν η αύξηση των πιθανοτήτων διευκολύνσεων με τη καθεμία ξεχωριστά και των επιλογών της Ουάσιγκτον απέναντι και στις δύο.⁶⁹ Φορμαλιστικά, η εν λόγω πολιτική που ονομάστηκε *ύφεση (détente)* αποσκοπούσε στην μείωση των διεθνών εντάσεων και των υπερπόντιων αμυντικών δεσμεύσεων των Ηνωμένων Πολιτειών στην μετά Βιετνάμ εποχή στη βάση του νιξονικού «οικοδομήματος ειρήνης», μια προσέγγιση που θα διέπονταν από «δημιουργική διπλωματία» και «συνύπαρξη» με τις δυο ασιατικές δυνάμεις.⁷⁰ Στην πραγματικότητα, σκοπός της *ύφεσης* ήταν η αύξηση της ευελιξίας της Αμερικής στην παγκόσμια αρένα και η διαμόρφωση μιας ιδιότητας ελέγχου της ισορροπίας στην τριγωνικότητα που θα αντικατοπτρίζονταν στο ότι η αμερικανική πλευρά θα ήταν σε θέση να διατηρεί με τους δυο ανταγωνιστές της καλύτερες συναναστροφές απ' ό,τι θα είχαν αυτοί μεταξύ τους.⁷¹ Για τον Kissinger, η *ύφεση* θα λειτουργούσε ευεργετικά για την Κίνα για να προβάλλει αντίσταση στον σοβιετικό επεκτατισμό στην Ασία, ενώ η Μόσχα θα επιδίωκε από την πλευρά της την υφεσιακή οδό για να αποδεσμευτεί από το μέτωπο της Ευρώπης και να ασχοληθεί με την προοπτική ηγεμονίας της στην Ασία. Η αμερικανική ηγεσία ήθελε να εκμεταλλευτεί τους φόβους της Κίνας για τις σοβιετικές προθέσεις ώστε να δεσμεύσει το Πεκίνο σε μια στρατηγική συνεργασία για να χρησιμοποιήσει αυτήν την όψη διανομής της ισχύος προκειμένου να φέρει την Μόσχα μέσω της πειθούς εκεί που την ήθελε στα πλαίσια της *ύφεσης*.⁷² Τον Μάιο του 1972, η επίσκεψη του Nixon στη Μόσχα επισφράγισε την ροπή των δυο υπερδυνάμεων προς αμοιβαία επωφελείς διευθετήσεις, συνυφασμένες με την λογική της *ύφεσης*.

Η θέση του για τους ελέγχους στους εξοπλισμούς (arms control) είχε διαμορφωθεί από προγενέστερες φιλοσοφικές απόψεις που είχε, τόσο για την σχέση αφοπλισμού και πολέμου όσο και για τη ζεύξη της ισχύος και της διπλωματίας.⁷³ Για τον ίδιο, τα αίτια των πολέμων δεν ήταν οι εξοπλιστικοί ανταγωνισμοί αλλά οι ενδό-

⁶⁷ Goh, Evelyn, ο. π., σ. 480

⁶⁸ Goh, Evelyn, ο. π., σ. 475

⁶⁹ Kissinger, Henry, *White House Years*, Little Brown, 1979, σ. 165

⁷⁰ Goh, Evelyn, ο. π., σ. 476

⁷¹ Goh, Evelyn, ο. π., σ. 476, 500

⁷² Goh, Evelyn, ο. π., σ. 489

⁷³ Tal, David, "Absolutes" and "Stages" in the Making and Application of Nixon's SALT Policy, *Diplomatic History*, Vol. 37, No. 5, 2013, σ. 1094

τερες πολιτικές διαφορές των κρατών, γι' αυτό και μια οριστική απομάκρυνση των εξοπλισμών από τις εξωτερικές υποθέσεις των κρατών δεν θα επέλυε τα προβλήματα και θα προκαλούσε ακόμη μεγαλύτερη επιθετικότητα.⁷⁴ Ομοίως, ο Kissinger πρέσβευε την έποψη πως ούτε ο γενικευμένος αφοπλισμός ούτε οι συμφωνίες έλεγχου των εξοπλισμών μπορούσαν να μειώσουν τις εντάσεις ή να αποσοβήσουν τον πόλεμο⁷⁵: «η ιδέα ότι οι εξοπλισμοί είναι η αιτία παρά η αντανάκλαση των συγκρούσεων δεν είναι καινούργια. Ανέκαθεν ήταν η βάση των σχεδίων αφοπλισμού καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας.. αν οι διαφωνίες σε συγκεκριμένα ζητήματα ήταν εύκολα διαχειρίσιμες, οι ανταγωνισμοί εξοπλισμών ποτέ δεν θα ξεκινούσαν».⁷⁶ Απορρίπτοντας την πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων που είδαν στον αφοπλισμό και στις μειώσεις στους εξοπλισμούς ένα μετρό για την μείωση των εντάσεων μεταξύ των κρατών, ο Kissinger θεωρούσε ότι η ιδέα του αφοπλισμού και οι έλεγχοι στους εξοπλισμούς έπρεπε να τέμνονται με την προοπτική εξάλειψης των διεθνών πολιτικών διαφορών.⁷⁷

Η άλλη όψη της επαγωγικής προσέγγισης του Nixon σε θέματα ελέγχου εξοπλισμών ήταν η φιλοσοφική αντίθεση του στον παραδοσιακό εννοιολογικό διαχωρισμό της ισχύος από την διπλωματία που επικράτησε στην υπόσταση της ανάσχεσης τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες του Ψυχρού Πολέμου. Ως τότε, η ανάσχεση προϋπέθετε ότι η ισχύς και η διπλωματία ήταν δυο διακριτά στάδια στην διαδικασία λειτουργίας της. Ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα μεθόδευαν την πυρηνική υπεροχή τους προκειμένου να αποσπάσουν διπλωματικά οφέλη και να στηρίζουν έτσι την διεξαγωγή διαπραγματεύσεων.⁷⁸ Αργότερα, ο νιξονικός ρεαλισμός θα συνένωνε τα άλλοτε διακριτά επίπεδα της εξωτερικής πολιτικής: επί Nixon, ο ρόλος της διπλωματίας θα έδινε σκοπό στην αμερικανική ισχύ και η ισχύς μετά της διπλωματίας θα όριζε την οπτική της χώρας στο πεδίο των διαπραγματεύσεων.⁷⁹

Οι αμερικανοί ηγέτες υποστήριζαν ότι στη βάση της ύφεσης έπρεπε να διατηρηθεί μια κοινά επωφελής για τις δυο υπερδυνάμεις συνύπαρξη, παρά τις μεγάλες διαφορές ανάμεσα στο σοβιετικό και το αμερικανικό σύστημα που οντολογικά δεν μπορούσαν να συμφιλιωθούν. Εκείνο που επιζητούσαν ήταν μια επωφελής αναγνώριση των πολιτικών διαφορών των δυο μερών στη βάση μια βιώσιμης πολιτικής διεύθεσης.⁸⁰ Όσα συμφέροντα ήταν σημαντικά για τις Ηνωμένες Πολιτείες θα ισορροπούσαν με όσα ήταν κρίσιμα για την Σοβιετική Ένωση, αφού τα συμφέροντα τους επικαλύπτονταν σε πολλούς τομείς στο παγκόσμιο γίγνεσθαι και γι' αυτό έπρεπε να υποβληθούν σε υπολογισμένες λειτουργικές αντιστοιχίες.⁸¹ Μέσω της ύφεσης, οι α-

⁷⁴ Tal. David, ο. π, σ. 1094

⁷⁵ Tal. David, ο. π, σ. 1094

⁷⁶ Kissinger. Henry, *Nuclear Weapons and Foreign Policy*, Norton, 1969, σ. 172 - 173

⁷⁷ Tal. David, ο. π, σ. 1095

⁷⁸ Tal. David, ο. π, σ. 1095

⁷⁹ Tal. David, ο. π, σ. 1095

⁸⁰ Tal. David, ο. π, σ. 1096

⁸¹ Tal. David, ο. π, σ. 1097

μερικανοί ηγέτες θα αποδέχονταν την μονιμότητα του Ψυχρού Πολέμου και τις βαθμιαίες μεταβολές που αυτή σήμαινε για την διαμόρφωση της εξωτερικής τους πολιτικής έναντι του διμερούς ανταγωνισμού, ενώ θα επιχειρούσαν πρωτίστως να δημιουργήσουν μια ευνοϊκή τάξη κανόνων για την πολικότητα των υπερδυνάμεων που θα ωφελούσε τις Ηνωμένες Πολιτείες.⁸² Η ύφεση θα ισοδυναμούσε με απομάκρυνση της πρότερης ιδεολογικής ακαμψίας της αμερικανικής πολιτικής που είχε μεταμορφώσει κάθε διαμάχη με την ΕΣΣΔ σε μανιχαϊστική σύγκρουση ανάμεσα στο καλό και το κακό, και είχε κάνει οποιαδήποτε διαπραγμάτευση ανάμεσα στις δυο πλευρές σχεδόν αδύνατη.⁸³

Ως παραλλαγή της ανάσχεσης, η ύφεση «εναπόκειται σε μια ανυποχώρητη εφαρμογή ψυχολογικών και φυσικών περιορισμών και αποφασιστικής αντίστασης στις προκλήσεις».⁸⁴ Έχοντας ως βασικό αξίωμα της εξωτερικής της πολιτικής ότι η ανάσχεση ήταν άμεσα συνυφασμένη με την συνθήκη ότι η παγκόσμια σταθερότητα ήταν αλληλένδετη με τις επιμέρους τοπικές σταθερότητες, η κυβέρνηση Νίxon μερίμνησε για την ανάσχεση της ΕΣΣΔ στην περιφέρεια του διεθνούς συστήματος, όπως στη Μ. Ανατολή και την Ασία. Στη Μέση Ανατολή, επιδόθηκε στην ανάδειξη της πρωτοκαθεδρίας του Ιράν,⁸⁵ παραμερίζοντας την πρότερη ισορροπία δυνάμεων μεταξύ του Ιράν και της Σαουδικής Αραβίας που πρέσβευε ο Lyndon Johnson για τους σκοπούς της τοπικής σταθερότητας.⁸⁶ Το Ιράν θα αναλάμβανε υπό την πολιτική και υλική στήριξη των ΗΠΑ το μεγαλύτερο βάρος της ανάσχεσης της Σοβιετικής Ένωσης στην Μ. Ανατολή. Η παραχώρηση περισσότερων εξουσιών στο καθεστώς του Σάχη Παχλαβί με φόντο τον σκοπό της πρωτοκαθεδρίας του Ιράν ήταν συνέπεια της ιδεολογικής και φιλοσοφικής εναρμόνισης του Νίxon με τον ιρανό ηγέτη. Οι δυο τους ήταν το ίδιο αντικομμουνιστές και οπαδοί της *realpolitik*,⁸⁷ έχοντας αποδεχτεί τη μονιμότητα του Ψυχρού πολέμου και την μονιμότητα της ανάσχεσης.⁸⁸ Η πρωτοκαθεδρία του Ιράν θα εξυπηρετούσε την ανάσχεση του αραβικού ριζοσπαστισμού του Μπάαθ στο Ιράκ που υποστηρίζονταν από τους σοβιετικούς,⁸⁹ με την αμερικανική ηγεσία να θέλει να καλύψει το κενό ισχύος που συνεπάγετο η απόσυρση της Βρετανίας, με μια δύναμη που θα ήταν σε αρμονία με τα συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών απέναντι στις διαταρακτικές κινήσεις των ριζοσπαστών του αραβικού κόσμου και στον κίνδυνο παρείσφρησης της ΕΣΣΔ.⁹⁰ Εκτός αυτού, η απαξίωση του τοπικού κοινωνικού και πο-

⁸² Gaddis. L. John, *The Cold War: A New History*, Penguin, 2006, σ. 198

⁸³ Morgenthau. Hans, *Η πολιτική μεταξύ των εθνών*, ο. π, σ. 474

⁸⁴ Kissinger. Henry, *White House Years*, ο. π, σ. 1143

⁸⁵ Alvandi. Roham, *Nixon, Kissinger and the Shah: The Iranian Primacy in the Persian Gulf*, *Diplomatic History*, vol. 36, No. 2, 2012, σ. 338

⁸⁶ Alvandi. Roham, ο. π, σ. 338 - 339

⁸⁷ Alvandi. Roham, ο. π, σ. 347 - 348

⁸⁸ Suri. Jeremi, *Henry Kissinger and the American Century*, Belknap Press, 2007, σ. 270

⁸⁹ Alvandi. Roham, ο. π, σ. 361

⁹⁰ Kissinger. Henry, *White House Years*, ο. π, σ. 1264

λιτικού μωσαϊκού της περιοχής από τον νιξονικό ρεαλισμό συνέβαλε και αυτή στην μονομερή στήριξη προς το Ιράν και στην ανάδειξη του σε βασικό πυλώνα ισχύος μαζί με το Ισραήλ.⁹¹

Το ενδιαφέρον της κυβέρνησης Νίξον για την περιοχή αφορούσε τον αντίκτυπο της αραβοϊσραηλινής διαμάχης στην κεντρική ισορροπία ισχύος των δυο αντίπαλων πόλων, βλέποντας την σαν παρεπόμενο αυτής της ισορροπίας.⁹² Ο Νίξον ήταν απόλυτα απορροφημένος στην κεντρική ισορροπία των μεγάλων κρατών που συνιστούσαν τις διαχειριστικές δυνάμεις του διεθνούς συστήματος. Εξ αυτού, η έποψη του για τα κράτη της περιφέρειας (Τρίτου Κόσμου) περιοριζόνταν στο κατά ποσό οι πολιτικές τους επηρέαζαν την κεντρική ισορροπία των μεγάλων δυνάμεων.⁹³ Αναπόφευκτα, η ενασχόληση των αμερικανών διαμορφωτών πολιτικής με την ύφεση και την τριγωνική διαμόρφωση της ισχύος ήταν το πρωταρχικό ζητούμενο έναντι των τοπικών πολιτικών των κρατών της Μέσης Ανατολής που τις θεωρούσαν υποδεέστερες.⁹⁴

Ο αμερικανικός μονομερισμός αποτυπώθηκε εξίσου στα πλαίσια του ΟΗΕ. Εν μέρει, η κυβέρνηση Νίξον ήταν καχύποπτη και δύσπιστη με την αυξανόμενη αυτονόμηση του Οργανισμού και τις πιέσεις που δέχονταν από μεγάλη μερίδα των κρατών - μελών για την ασιατική πολιτική της. Με μια πιο επαγωγική οπτική, ο μονομερισμός της ήταν συνέπεια του αναδυόμενου προσωποκεντρικού συστήματος κρατών και της οιασδήποτε κόνσερτοποίησης του συστήματος διεθνών σχέσεων που αποκρυσταλλώθηκε στη συνείδηση των αμερικανών διαμορφωτών πολιτικής ως ιστορική αναλογία των διεθνών σχέσεων του 19^{ου} αιώνα.⁹⁵ Αποστρεφόμενος εσχάτως τον πολυμερισμό του ΟΗΕ, ο Νίξον επέμενε ότι ο Οργανισμός έπρεπε να ασχολείται κυρίως με κοινωνικά ζητήματα και όχι με πολιτικά, ενώ έκρινε ανεπαρκή τη δομή συλλογικής ασφάλειας του Οργανισμού αφού δεν είχε την ικανότητα να παράξει μόνιμα αποτελέσματα.⁹⁶ Μόνο οι μεγάλες δυνάμεις και οι συμμαχίες τους στη βάση της τριπολικής κατανομής ισχύος ήταν σε θέση να επιφέρουν μόνιμα αποτελέσματα.⁹⁷

Ομοίως με τον Νίξον, ο Kissinger πρέσβευε τον εμπειρισμό της κόνσερτοποίησης των διεθνών σχέσεων, εμπορούμενος από την εμπειρία της παγκόσμιας τάξης που είχε προκύψει μετά το Συνέδριο της Βιέννης το 1815. Ενστερνίζονταν με αυτό το τρόπο την διαμόρφωση ενός συστήματος παγκόσμιας διακυβέρνησης μέσω ενός κόνσέρτου των μεγάλων δυνάμεων.⁹⁸ Οι επόψεις του Kissinger για την κεντρική ισορροπία δυνάμεων είχαν τις καταβολές τους στη φιλοσοφία του για την φύση της πα-

⁹¹ Alvandi. Roham, ο. π, σ. 359

⁹² Alvandi. Roham, ο. π, σ. 347

⁹³ Alvandi. Roham, ο. π, σ. 347

⁹⁴ Alvandi. Roham, ο. π, σ. 364

⁹⁵ Torelli. Angela, *The Costs of Realism: The Nixon Administration, the People's Republic of China and the United Nations*, *The Journal of American - East Asian Relations*, Vol. 19, No. 2, 2012, σ. 182

⁹⁶ Torelli. Angela, ο. π, σ. 182

⁹⁷ Torelli. Angela, ο. π, σ. 182

⁹⁸ Zelizer. Julian, *Détente and Domestic Politics*, *Diplomatic History*, Vol. 33, No. 4, 2009, σ. 654

γκόσμιας τάξης. Πριν ενταχθεί στην κυβέρνηση Νίξον, είχε θέσει το μεγάλο δίλημμα που θα απασχολούσε μελλοντικά την εξωτερική πολιτική της χώρας: «στα επόμενα χρόνια η πιο σημαντική πρόκληση της αμερικανικής πολιτικής θα είναι φιλοσοφική: να αναπτύξει μια έποψη της τάξης σε έναν κόσμο που είναι διπολικός στρατιωτικά, αλλά πολυπολικός πολιτικά».⁹⁹ Την απουσία σταθερής τάξης την δεκαετία του 1950 και του 1960 την απέδιδε στο ότι η ΕΣΣΔ ήταν από τη φύση της επαναστατική δύναμη, με αποτέλεσμα οι Ηνωμένες Πολιτείες να έπρεπε να αντιταχθούν σε έναν αλλότριο επαναστατισμό που αποσκοπούσε να ανατρέψει την παλιά νομιμοποιημένη τάξη.¹⁰⁰ Η επίτευξη σταθερότητας ως πολιτικού ισοδύναμου της τάξης δεν τέμνονταν οντολογικά και εννοιολογικά με την προοπτική της ειρήνης αλλά με μια κοινά αποδεκτή νομιμότητα η οποία συνδυάζονταν με συνθήκες ισορροπίας ανάμεσα στις αντικρουόμενες δυνάμεις.¹⁰¹ Για τον Kissinger, η νομιμότητα σήμαινε μια διεθνή συμφωνία «για την φύση πρακτικών διευθετήσεων και για τους επιτρεπτούς στόχους και μεθόδους της εξωτερικής πολιτικής. Σημαίνει την αποδοχή του πλαισίου της διεθνούς τάξης από όλες τις μεγάλες δυνάμεις τουλάχιστον στον βαθμό που κανένα κράτος δεν είναι τόσο ανικανοποίητο που.. να εκφράζει την ανικανοποίηση του με μια επαναστατική εξωτερική πολιτική».¹⁰²

Η μονιμότητα μιας τάξης θα εξαρτώνταν εν πολλοίς από την προσαρμογή των διαφωνιών των μελών στο εσωτερικό της και από την μέριμνα τους για την διατήρηση των όποιων ανικανοποίητων αξιώσεων σε ισορροπία με τις πρακτικές διευθετήσεις που στοιχειοθετούσαν την τάξη. Διαχρονικά, η παγκόσμια τάξη οριοθετούνταν από την μονιμότητα της πάλης μεταξύ των νομιμόφρονων και των επαναστατικών κρατών. Τα νομιμόφρονα αποδέχονταν τη νομιμοποιητική παράδοση της τάξης που απάρτιζαν και επιζητούσαν την επίλυση των διαφορών τους εντός των κανόνων και των περιορισμών αυτής, χρησιμοποιώντας κατά κύριο λόγο τη διπλωματία για να επιτυγχάνουν περιορισμένους σκοπούς. Οι αντίθετες δυνάμεις, τα επαναστατικά, δεν δέχονταν ως θεμελιακό αξίωμα την επιβίωση άλλων κρατών, επιδιώκοντας συνάμα απεριόριστους σκοπούς.¹⁰³ Σε αντίθεση με την αντι-τραγική πολιτική φύση της αμερικανικής εμπειρίας που επικεντρώνονταν διαχρονικά στην οριστική ένταξη των επαναστατικών κρατών στην παλιά νομιμοποιημένη τάξη, εκείνα θεωρούσαν ότι η εν λόγω τάξη έπρεπε να καταστραφεί.¹⁰⁴ Ζητούμενο για τον κισσιντζερικό ρεαλισμό ήταν η συμβολή προσωποκεντρικών πολιτικών των κρατών στην οικοδόμηση νομιμοποιημένων αντι-επα-

⁹⁹ Kissinger. Henry, *American Foreign Policy* (Expanded Edition), Norton, 1974, σ. 79

¹⁰⁰ Hardt. Brent, *The Prophet as Statesman: Henry Kissinger, SALT and the Soviet Union*, *The Fletcher Forum*, Vol. 8, No. 1, 1984, σ. 122

¹⁰¹ Hardt. Brent, ο. π, σ. 122

¹⁰² Kissinger. Henry, *A World Restored*, Houghton Mifflin, 1957, σ. 1

¹⁰³ Starr. Harvey, *The Kissinger Years: Studying Individuals and Foreign Policy*, *International Studies Quarterly*, Vol. 24, No. 4, 1980, σ. 488

¹⁰⁴ Kissinger. Henry, *Nuclear Weapons and Foreign Policy*, Harper & Brothers, σ. 319

ναστατικών συστημάτων¹⁰⁵ των οποίων τα μέλη θα τα έβλεπαν με την ίδια προσήλωση, αν όλα εξ' αυτών είχαν μερίδιο στην νομιμοποίηση του κάθε συστήματος.

Ο Kissinger περιορίζονταν στην ερμηνεία των εξωτερικών σκοπών της Ε-ΣΣΔ, παρακάμπτοντας τις εσωτερικές πολιτικές διαμορφώσεις της και το κατά πόσο ασκούνταν δικτατορικές πιέσεις στο εσωτερικό της σοβιετικής κοινωνίας. Εκείνο που έπρεπε να απασχολεί τις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν οι εξωτερικοί σκοποί των σοβιετικών και το αν αυτοί τέμνονταν με τις επιταγές μιας σταθερής παγκόσμιας τάξης.¹⁰⁶ Επ' αυτού, θεωρούσε την ύφεση αδιαίρετη τέλεση, η οποία προμήνυε την *ρεαλιστική* διευθέτηση της μείωσης του ανταγωνισμού και της εγκαθίδρυσης καιροσκοπικών συνεννοήσεων σε επιμέρους πεδία πολιτικής που θα συνδέονταν μεταξύ τους, με απώτερο σκοπό την αλληλοτροφοδοτούμενη πρόοδο τους.¹⁰⁷ Προκειμένου να περιφρουρηθεί η ύφεση, ο Kissinger κράτησε σκληρή στάση απέναντι στους άλλους περιφερειακούς κομμουνισμούς, διότι θεωρούσε πως μπορούσαν να εκτρέψουν την κεντρική προοπτική της ύφεσης ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις.¹⁰⁸ Η δυσπιστία του για τους μικρότερους περιφερειακούς δρώντες έγκειτο στο ότι η μετακίνηση τους από το ένα μπλοκ στο άλλο μπορούσε να ανατρέψει την κεντρική ισορροπία των δυο πόλων.

Στο πεδίο της οντολογικής μετουσίωσης της παγκόσμιας τάξης, ο Kissinger πρέσβευε την διύλιση τάξης και αναγκαστικής αδικίας - ως θεμελιώδους όψης σταθερότητας - στη διεθνή ζωή, υπό το πρίσμα της σκόπιμης ανάλωσης της ανθρώπινης φύσης των κοινωνιών χάριν της διεθνούς πολιτικής.¹⁰⁹ Απέρριπτε έτσι την αντίρροπη διάσταση της τάξης - την παρουσία δικαιοσύνης και συνεπακόλουθης αταξίας στη διεθνή ζωή. Η τάξη ήταν το μόνιμο διακύβευμα αφού οι διαμορφωτές πολιτικής δεν είχαν την ελευθερία της επιλογής ανάμεσα στο καλό και το κακό, παρά μόνο ανάμεσα σε περισσότερο ή λιγότερο υποφερτές μορφές κακού.¹¹⁰ Εξ αυτού, ο κισσιντζερισμός ήταν σύμφυτος με την μονιμότητα της σύγκρουσης της τάξης με την δικαιοσύνη σε έναν κατά βάση τραγικό κόσμο.¹¹¹ Διαβλέποντας το ανέφικτο της απόλυτης ειρήνης, ο Kissinger επιδίωκε την καθίδρυση τάξης στις παγκόσμιες υποθέσεις μέσω καιροσκοπικών συγκλίσεων: οι ανταγωνίστριες δυνάμεις θα συμφωνούσαν άτυπα στην αμοιβαία αναγνώριση των δικαιωμάτων τους.¹¹² Οποιαδήποτε παρέκκλιση των Ηνωμένων Πολιτειών από τις επιταγές της ισορροπίας ισχύος χάριν της παγκόσμιας μεταρρύθμισης θα τις απειλούσε με μια ατέρμονη ανάλωση μεταξύ υπερεπέκτασης και απόσυρσης απο τη διεθνή σκηνή.¹¹³

¹⁰⁵ Caldwell. Dan, ο. π, σ. 636

¹⁰⁶ Stoessinger. John, *Henry Kissinger: The Anguish of Power*, Norton, 1976, σ. 81

¹⁰⁷ Stoessinger. John, ο. π, σ. 83

¹⁰⁸ Stoessinger. John, ο. π, σ. 153

¹⁰⁹ Stoessinger. John, ο. π, σ. 224

¹¹⁰ Stoessinger. John, ο. π, σ. 224

¹¹¹ Stoessinger. John, ο. π, σ. 224

¹¹² Stoessinger. John, ο. π, σ. 201

¹¹³ Stoessinger. John, ο. π, σ. 276

Στην ετήσια έκθεση για την εξωτερική πολιτική της δεκαετίας του 1970, ο Νίξον αναφέρθηκε με παρόμοιο τρόπο στην αντι-επαναστατική παράδοση της συμφωνίας όλων των κρατών στην διατήρηση της νομιμοποίησης των διεθνών τους σχέσεων μέσω της προσαρμογής των διαφορών τους: «όλα τα έθνη, αντίπαλα και φίλια, πρέπει να έχουν συμφέρον για την διατήρηση του διεθνούς συστήματος. Πρέπει να αισθάνονται ότι οι αρχές τους γίνονται σεβαστές και τα εθνικά τους συμφέροντα διασφαλίζονται».¹¹⁴ Στη βάση του πολιτικού ρεαλισμού του Νίξον και του Kissinger, η ύπαρξη νομιμότητας στις διεθνείς σχέσεις εναπόκειται στα πραγματικά δεδομένα της ισορροπίας δυνάμεων: σε μια κοινά αποδέκτη παράδοση διαπραγματεύσεων ανάμεσα στα έθνη και στην συνθήκη ότι η χρήση βίας έπρεπε να περιορίζεται στους σκοπούς της προάσπισης της νομιμοποιημένης τάξης που ήταν μη διαπραγματεύσιμη εξαιτίας της καθολικής αναγνώρισης της από όλα τα μέλη της.

Για τον Νίξον, προϋπόθεση για την οικοδόμηση μιας φιλειρηνικής παγκόσμιας κοινωνίας δεν ήταν μόνο η ύπαρξη καλής προαίρεσης αλλά η συμπλήρωση της από την διαρκή παρουσία της ισχύος: «το δεύτερο στοιχείο μιας διαρκούς ειρήνης πρέπει να είναι η αμερικανική ισχύς. Η ειρήνη, όπως έχουμε διδαχτεί, είναι αδύνατον να διασφαλιστεί μόνο με την καλή προαίρεση».¹¹⁵ Ο νιξονικός ρεαλισμός απηχούσε την ρευστότητα του αναδυόμενου πολυπολιτισμού της δεκαετίας του 1970, ενός κόσμου που διέπονταν από βαθμιαίες αλλαγές στη διεθνή συγκυρία παρά από οριστικές.¹¹⁶ Εξαιτίας αυτού, η *a posteriori* φιλοσοφική συνιστώσα της πολιτικής του Νίξον ήταν η συνειδητή αμφισβήτηση της αμερικανικής μοναδικότητας και της παραδοσιακής ροπής της αμερικανικής πολιτικής στην επιβεβαίωση οικουμενικών αξιών.¹¹⁷ Υποβαθμίζοντας τις ουίλσονικές αρχές της συλλογικής ασφάλειας, της δικαστικής και νομικής διευθέτησης διαφορών και του αμοιβαίου διακρατικού αφοπλισμού, ο Νίξον επιδόθηκε σε μια *realpolitik* διπλωματία με κεντρικές πτυχές της την ύφεση με τη Σοβιετική Ένωση και το άνοιγμα προς την Κίνα. Όλα αυτά προήλθαν από αρχές που ήταν στο άλλο άκρο της ουίλσονικής παράδοσης.¹¹⁸

Πριν από τον Νίξον, η φιλοσοφική και ψυχολογική θέαση της αμερικανικής εμπειρίας σε σχέση με την διεθνή τάξη συνοψίζονταν στην αρχή ότι η εν λόγω τάξη είχε στοιχεία καλής προαίρεσης, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να εκλαμβάνουν τη διπλωματία τους με όρους καλής θέλησης και προσφυγής σε συμβιβασμούς. Η όποια ένδειξη εχθρότητας στις σχέσεις μεταξύ των κρατών ερμηνεύονταν από το αμερικανικό πολιτικό σώμα σαν ηθική παρεκτροπή.¹¹⁹ Πριν αναλάβει ο Νίξον, η πολιτική εμπειρία της Αμερικής είχε εμφυσήσει στην παράδοση της εξωτερικής πολιτικής ότι

¹¹⁴ Nixon. Richard, *U.S Foreign Policy for the 70's*, US Government Printing Office, 1973, σ. 232 - 233

¹¹⁵ Nixon. Richard, ο. π, παρατίθεται στο Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη*, ο. π, σ. 427

¹¹⁶ Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, ο. π, σ. 826

¹¹⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 826

¹¹⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 827

¹¹⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 826

η ισορροπία ως αιτιώδες στοιχείο της πολιτικής είναι λιγότερο σημαντική από την ηθική και νομική συναίνεση.¹²⁰ Η πολιτική κοινότητα των συντηρητικών δεν έκανε εκπτώσεις στην ηθική θέση της διπολικής πάλης, μη έχοντας εμπιστοσύνη στην νικητική λογική των διαπραγματεύσεων με τους σοβιετικούς αφού θεωρούσε ότι ο συμβιβασμός σήμαινε υποχώρηση της Αμερικής στην παγκόσμια πολιτική.¹²¹ Βλέποντας την προσφυγή σε διαπραγματεύσεις σαν υποβάθμιση της ηθικής έναντι της σκόπιμης πολιτικής δύναμης, οι συντηρητικοί παρέμειναν ως το τέλος προσηλωμένοι στην προσέγγιση των «θέσεων ισχύος» του Acheson περί αναμονής της εξωτερικής πολιτικής μέχρι την οριστική κατάρρευση του σοβιετικού συστήματος.¹²² Με την έλευση του Nixon, οι παραδοσιακές ερμηνείες της ανάσχεσης για τον πλήρη μετασχηματισμό του σοβιετικού συστήματος πριν τις διαπραγματεύσεις ή δίχως αυτές παραμερίστηκαν.¹²³

Στο μέτωπο του Βιετνάμ, η *realpolitik* της κυβέρνησης Nixon συνίστατο στην στοχευμένη χρήση στρατιωτικής βίας σαν διπλωματικό υποκατάστατο πολιτικών κερδών, απορρίπτοντας την χρήση της σαν μέτρο επίτευξης μιας μονοδιάστατης στρατιωτικής νίκης στο πεδίο.¹²⁴ Η επέκταση της χρήσης βίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες στην Καμπότζη και το Λάος δεν αποσκοπούσε σε συμβατικά στρατιωτικά οφέλη αλλά στην αναβάθμιση των πολιτικών τους πιέσεων έναντι της Μόσχας και του Πεκίνου.¹²⁵ Η επίταση των αμερικανικών εναέριων βομβαρδισμών στο βόρειο Βιετνάμ είχε σαν στόχο την μεταφορά πολιτικού σήματος στις δυο κομμουνιστικές δυνάμεις για την διαμόρφωση συνθηκών αποκλιμάκωσης εκ μέρους του Ανόι αντί για την επίτευξη στρατηγικών ή επιχειρησιακών κερδών σχετικά με την έκβαση του πολέμου.¹²⁶ Εξαρχής, σκοπός του Nixon ήταν να δελεάσει με διαπραγματεύσεις τους σοβιετικούς για να τους πείσει να ασκήσουν πιέσεις στο Ανόι προκειμένου να τερματιστεί ο πόλεμος. Η απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων από το Βιετνάμ θα γίνονταν με αργούς ρυθμούς αφού οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν ήταν προετοιμασμένες να πληρώσουν οποιοδήποτε τίμημα για να τερματίσουν την εμπλοκή τους στην περιοχή. Η πολιτική του Nixon αφού αποσυνδέθηκε από την προοπτική μιας μονομερούς αποχώρησης από το Βιετνάμ και από εκείνη της σταδιακής μετατόπισης των πολεμικών ευθυνών στην κυβέρνηση του Van Thieu του Νοτίου Βιετνάμ, μετουσιώθηκε σε μια οριστική αναμέτρηση με το Ανόι μέσω συνδυασμένων πολιτικών και στρατιωτικών πιέσεων προς την ηγεσία του Duc Thang.¹²⁷ Ζητούμενο ήταν να περιο-

¹²⁰ Kissinger. Henry, *Χρόνια ανανέωσης*, ο. π, σ. 155

¹²¹ Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, ο. π, σ. 828

¹²² Kissinger. Henry, ο. π, σ. 828

¹²³ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 794

¹²⁴ Preston. Andrew, *The Deeper Roots of Faith and Foreign Policy*, International Journal, Vol. 65, No. 2, Annual John W. Holmes Issue on Canadian Foreign Policy, 2010, σ. 460

¹²⁵ Preston. Andrew, ο. π, σ. 460

¹²⁶ Preston. Andrew, ο. π, σ. 460

¹²⁷ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 757

ριστεί η βεβαιότητα του Ανόι ότι μπορούσε να αποκομίσει μια ολική νίκη και να επιβάλλει μια μονομερή αποχώρηση των ΗΠΑ με τους όρους που το ίδιο έθετε.¹²⁸

Έπειτα από ένα παρατεταμένο τέλμα στις στρατιωτικές επιχειρήσεις των Βορειοβιετναμέζων, το 1972, η αδυναμία προέλασης προς τον Νότο οδήγησε το Ανόι να αποδεχτεί την προοπτική των πολιτικών και διπλωματικών συνεννοήσεων με έναν τρίτο γύρο διαπραγματεύσεων που ξεκίνησε τον Αύγουστο του ίδιου έτους εν μέσω της στρατιωτικής αντιπαράθεσης και επιταχύνθηκε τον Οκτώβριο του 1972 όταν συνέπεσε με τον τερματισμό των εχθροπραξιών. Δια του διπλωματικού απεσταλμένου του Le Duc Tho, το Ανόι ήταν πλέον διατεθειμένο να κάνει παραχωρήσεις και να αποσυνδέσει την πολιτική του από την προγενέστερη ιδιότητα της ως παράγωγου της στρατιωτικής τακτικής ισορροπίας στο πεδίο. Στα τέλη του 1972, το Ανόι είχε εγκαταλείψει τις ριζοσπαστικές θέσεις των προηγούμενων ετών περί μιας άνευ όρων αποχώρησης των Ηνωμένων Πολιτειών από την Ινδοκίνα και συμβολής τους στην ανατροπή και συνθηκολόγηση της κυβέρνησης Thieu. Η ικανοποίηση των βασικών αμερικανικών αντικειμενικών στόχων που ήταν ■ μια ελεγχόμενη εκχειρία, ■ η άνευ εκβιασμών από τον Βορρά αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων και ■ η μη εγκατάλειψη εκ μέρους των Ηνωμένων Πολιτειών της κυβέρνησης Thieu συνοδεύτηκαν από την υλοποίηση της αμερικανικής δέσμευσης περί ολικής αποχώρησης από τα εδάφη του Βιετνάμ.¹²⁹ Στα τέλη Ιανουαρίου του 1973, η υπογραφή των Συμφωνιών Ειρήνης των Παρισίων ανάμεσα στο Βόρειο Βιετνάμ, το Νότιο Βιετνάμ, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους Βιέτ Κόγκ σήμανε την οριστική απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων από την Ινδοκίνα. Ως τον Μάρτιο, τα εναπομείναντα αμερικανικά στρατεύματα θα αποχωρούσαν συνολικά από το Βιετνάμ, την Καμπότζη και το Λάος, όπως προέβλεπαν οι Συμφωνίες. Στις 29 Μαρτίου του 1973 έλαβε χώρα η αποχώρηση των τελευταίων αμερικανικών στρατευμάτων από το Βιετνάμ.

Το τέλμα της αμερικανικής ιδεοκρατίας στην Ινδοκίνα επισφραγίστηκε με την άνευ προηγουμένου αποδέσμευση των Ηνωμένων Πολιτειών από την νοτιο-ανατολική Ασία. Επί δυο δεκαετίες, οι αμερικανοί ηγέτες πρέσβευαν ότι οι θεσμοί που είχαν διαμορφώσει την αμερικανική εμπειρία μπορούσαν να μεταφυτευτούν στον λαό του Νότιου Βιετνάμ.¹³⁰ Ως τότε, η ανάσχεση των τοπικών κομμουνισμών της Ασίας καθοδηγούνταν από τον ιδεολογικό και ηθικό οικουμενισμό με τον οποίο είχαν εμπλακεί οι Ηνωμένες Πολιτείες σε έναν απεριόριστο ανταγωνισμό με την Σοβιετική Ένωση στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Όταν ανέλαβε η κυβέρνηση Νίxon την εξωτερική πολιτική της χώρας, η φιλοσοφική και πολιτική υποτροπή του οικουμενισμού και η οριοθέτηση των αμερικανικών αντικειμενικών σκοπών με βάση τη σκληρή γεωπολιτική και τη *realpolitik* αποτυπώθηκαν

¹²⁸ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 759

¹²⁹ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 770 - 771

¹³⁰ Kissinger. Henry, ο. π, σ. 779

πλήρως στην μεταστροφή της ασιατικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών από την ιδεοκρατία προς μια αντι-αποκαλυπτική μονιμότητα που αποξένωσε την χώρα από τον ίδιο τον εαυτό της.

Επίλογος

Η άνωθεν μελέτη είχε σαν σκοπό την επαγωγική παρατήρηση των διαμορφώσεων της εξωτερικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών από τη σκοπιά της πολιτικής φιλοσοφίας Διεθνών Σχέσεων - από την Επανάσταση ως την καμπή της εξωτερικής πολιτικής του Νίχον στο Βιετνάμ, το 1973. Αφ' ενός παρατέθηκαν οι καταβολές, οι προσεγγίσεις και οι αντιπαραβολές του φιλελεύθερου ιδεαλισμού και του πολιτικού ρεαλισμού στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, αφ' ετέρου οι μεταλλάξεις αυτής της πολιτικής από τον απομονωτισμό ως την παγκοσμιοποίηση της αμερικανικής ασφάλειας.

Εξαρχής, η κοσμογονία του αμερικανικού ιδεαλισμού που αναδύθηκε από την σύσταση της αμερικανικής κοσμοπόλης έγινε κυρίαρχη τάση στην εξωτερική πολιτική. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, πρέσβευε, συνιστούσαν φάρο ελευθερίας από θέση ουδετερότητας, αποστρεφόμενες το διεφθαρμένο διεθνές σύστημα των σοβινιστικών ευρωπαϊκών μοναρχιών. Παρά την κυριαρχία του ιδεαλισμού, τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες διαμορφώθηκαν εξίσου επόψεις πολιτικού ρεαλισμού στην εξωτερική πολιτική, με κυριότερες εκείνες του Alexander Hamilton. Για τη μειοψηφία των ρεαλιστών, οι διεθνείς σχέσεις διέπονταν από την αναλλοίωτη φυσική κατάσταση της σύγκρουσης και της απειλής της βίας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να εστιάσουν στα στενώς εννοούμενα εθνικά και ηπειρωτικά τους συμφέροντα, χωρίς να καταφεύγουν σε πολιτικές που θα βασιζόνταν σε υψηλόφρονες αρχές.

Σταδιακά, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσπαθούσαν να περιορίσουν τις λειτουργίες του ευρωπαϊκού συστήματος ισορροπίας ισχύος στην αμερικανική ήπειρο, όπως με την θεσμοθέτηση του Δόγματος Monroe, ενώ παράλληλα θεωρούσαν ότι η επέκτασή τους ήταν πολιτική και ιδεολογική προέκταση των φιλελεύθερων θεσμών της Ένωσης που μπορούσαν να λειτουργήσουν σαν παράδειγμα για τους υπόλοιπους λαούς της ηπείρου. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, εισήλθαν στο σύστημα των μεγάλων δυνάμεων διεθνώς: βρέθηκαν στην πρωτοκαθεδρία της ισχύος στο δυτικό ημισφαίριο και ήταν σε θέση να ασκούν υπολογίσιμη επιρροή στη νοτιοανατολική Ασία.

Η παντοδυναμία του αμερικανικού ιδεαλισμού αποτυπώθηκε εκ νέου στην εξωτερική πολιτική της χώρας, υπό την προεδρία του Woodrow Wilson. Εισερχόμενες στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1917, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα επιζητούσαν την εξάλειψη του γερμανικού αναθεωρητισμού, την δύλιση δημοκρατικών θεσμών στο ευρωπαϊκό διεθνές σύστημα, την προάσπιση της αρχής της εθνικής αυτοδιάθεσης και την εγκαθίδρυση ενός συστήματος συλλογικής ασφάλειας, μιας *κοινότητας δυνάμεων*, που θα μεριμνούσε για την απάλειψη των αιτίων που ωθούσαν τα ευρωπαϊκά έθνη σε απανωτούς πολέμους. Εν τέλει, η πολιτική του Wilson παρέμεινε ανολοκλήρωτη, με

αποκορύφωμα την μη ένταξη των Ηνωμένων Πολιτειών στην Κοινωνία των Εθνών και την επάνοδο της εξωτερικής πολιτικής στην ουδετερότητα τη δεκαετία του 1920. Η μεταπολεμική αποστασιοποίηση των αμερικανών από τον πυρήνα των διεθνών πραγμάτων συνοδεύτηκε από την ιδεολογική ανθεκτικότητα τους να μην παρεκκλίνουν από την ιδεοκρατία της διάκρισης της αμερικανικής δημοκρατίας από τις ατέλειες του υπόλοιπου κόσμου. Παράλληλα, η ουδετερότητα ενισχύθηκε από την άνοδο του εθνικιστικού αμερικανισμού.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1930, η εξωτερική πολιτική εξέπεμπε τις αρχές του συμπεριληπτικού ρασιοναλισμού του Franklin Roosevelt. Η προσέγγιση της Καλής Γειτονίας απέναντι στα κράτη της κεντρικής και νότιας Αμερικής αποσκοπούσε στην δημιουργία κυρίαρχων κατανοήσεων μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και των εν λόγω κρατών. Η ουδετερότητα τηρήθηκε έως τα τέλη της δεκαετίας, όταν οι πραγματικότητες ισχύος και η ανάγκη προάσπισης της εθνικής ασφάλειας της χώρας ώθησαν την κυβέρνηση Roosevelt να διωλίσει στην εξωτερική πολιτική την μονιμότητα του πολιτικού ρεαλισμού, είτε στηρίζοντας έμμεσα τις status quo δυνάμεις του ευρωπαϊκού χώρου και της Ασίας, είτε εμπλεκόμενη άμεσα στον πόλεμο μετά την είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών σε αυτόν το 1941.

Η μεταβλητή της ιδεοκρατίας, παρότι δευτερεύουσα πτυχή στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής, αποτυπώθηκε σε πολιτικές πρωτοβουλίες, όπως η υπογραφή της Χάρτας του Ατλαντικού (1941), η διακήρυξη των Τεσσάρων Ελευθεριών (1941) και οι ρουζβελτιανές επόψεις για την ολοκλήρωση των άλλοτε ουίλσονικών αρχών που αφορούσαν την δημιουργία ενός παγκόσμιου συστήματος συλλογικής ασφάλειας.

Η ολομέτωπη πάλη με τη Σοβιετική Ένωση, τις πρώτες δεκαετίες του Ψυχρού Πολέμου, στηρίχθηκε στην σκληρή ιδεοκρατία του προσηλυτισμού του αντιπάλου στην αμερικανική εμπειρία και στην επιβολή της *ομοιότητας* στις σχέσεις των Ηνωμένων Πολιτειών με τα συμμαχικά κράτη της Δυτικής Ευρώπης και εν συνεχεία με τα κράτη του Δυτικού Ημισφαιρίου. Η βασική παραλλαγή της ανάσχεσης, όπως αποτυπώθηκε στο Δόγμα Truman (1947), ήταν απόρροια της ανθεκτικότητας της αμερικανικής ιδεοκρατίας και προοιωνίζονταν μια μεσσιανική έκβαση ολικής επικράτησης απέναντι στους σοβιετικούς. Για δυο δεκαετίες, το φιλοσοφικό φορτίο της εξωτερικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών είχε σαν βασικό αξίωμα την οικουμενική αντίσταση στον σοβιετικό επεκτατισμό και τον διεθνή κομμουνισμό που λειτουργούσε ως πολιτική και ιδεολογική προέκταση της σοβιετικής ισχύος.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960, η πολιτική της ανάσχεσης αποκολλήθηκε από τον οικουμενισμό και η εξωτερική πολιτική, υπό την προεδρία Nixon, λειτούργησε στη βάση του επανακαθορισμού της θέσης των Ηνωμένων Πολιτειών σε ένα οιωνεί πολυπολικό σύστημα δυνάμεων. Η ύφεση (*détente*) χρησιμοποιήθηκε από τους κύ-

κλους της Ουάσιγκτον για να προσεγγίσουν το Πεκίνο που συμμαρζόνταν τον νιζονικό ρεαλισμό για τον σοβιετικό κίνδυνο στην Ασία. Η επίσκεψη του Νίχον στην Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (1972) σηματοδότησε την εισδοχή αυτής στο παγκόσμιο σύστημα των μεγάλων δυνάμεων και ενεργοποίησε μια τριγωνική ισορροπία στην Ασία που παράλληλα με την διεξαγωγή της ύφεσης συνέβαλε στην κεκαλυμμένη ανάσχεση της Σοβιετικής Ένωσης. Η ευελιξία που προσέδωσε ο νιζονικός ρεαλισμός στην υλοποίηση του εθνικού συμφέροντος βρίσκονταν στο άλλο άκρο του φιλοσοφικού φάσματος της εξωτερικής πολιτικής, δηλωτική της αποστροφής του Νίχον προς την καθολικότητα της αμερικανικής ιδεοκρατίας.

Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, η εξωτερική πολιτική της Αμερικής θα αποτελούσε κατά κύριο λόγο ιδεολογική και φιλοσοφική προέκταση της αμερικανικής εμπειρίας. Έναν αιώνα μετά, οι ηπειρωτικές και παγκόσμιες πραγματικότητες ισχύος θα συνιστούσαν ισάξιο παράγοντα με τον ιδεαλισμό για τους σκοπούς της διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής της χώρας. Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, η Αμερική θα πάλευε να προσαρμόσει τις πολιτικές εμπειρίες της στις επιταγές των παγκόσμιων ανακατανομών ισχύος. Το ίδιο θα έκανε και λίγες δεκαετίες έπειτα στον χώρο της Ινδοκίνας, προσπαθώντας να οριοθετήσει τόσο το δικό της μείγμα αρχών και δύναμης, όσο και την φύση των εξωτερικών πολιτικών των ανταγωνιστών της.

Βιβλιογραφία

I) Ελληνόγλωσση

- Boyer. Paul, *Ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών*, Θύραθεν, 2012
- Brzezinski. Zbigniew, *Η επιλογή: Παγκόσμια κυριαρχία ή παγκόσμια ηγεσία*, Λιβάνη, 2005
- Brzezinski. Zbigniew & Scowcroft. Brent, *Η Αμερική και ο κόσμος: Συζητήσεις σχετικά με το μέλλον της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής*, Λιβάνη, 2010
- Bull. Hedley, *Η άναρχη κοινωνία: Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική*, Ποιότητα (δ' έκδοση), 2009
- Carr. H. Edward, *Η εικοσαετής κρίση 1919 - 1939*, Ποιότητα (δ' έκδοση), 2011
- Gilpin. Robert, *Πόλεμος και αλλαγή στην διεθνή πολιτική*, Ποιότητα, 2007
- Kissinger. Henry, *Χρόνια ανανέωσης*, Λιβάνη, 2000
- Kissinger. Henry, *Παγκόσμια τάξη: Σκέψεις γύρω από τον χαρακτήρα των εθνών και την πορεία της ιστορίας*, Λιβάνη, 2014
- Kissinger. Henry, *Διπλωματία*, Λιβάνη (αναθεωρημένη έκδοση), 2020
- Mearsheimer. John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Ποιότητα, 2011
- Morgenthau. J. Hans, *Επιστήμη και πολιτική της ισχύος*, Τουρίκη, 2011
- Morgenthau. J. Hans, *Η πολιτική μεταξύ των εθνών: Ο αγώνας για ισχύ και ειρήνη*, Ποιότητα, 2018
- Waltz. N. Kenneth, *Θεωρία διεθνούς πολιτικής*, Ποιότητα, 2011
- Waltz. N. Kenneth, *Ο άνθρωπος, το κράτος και ο πόλεμος*, Ποιότητα, 2011
- Watson. Adam, *Παγκόσμια διεθνής κοινωνία, στο Η εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας*, Ποιότητα, 2010
- Wight Martin, *Διεθνής θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης*, Ποιότητα, 2011
- Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, *Ιδεολογικά ρεύματα στην διαμόρφωση της αμερικανικής στρατηγικής, στο Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο*, Ποιότητα, 2000

- Αρβανιτόπουλος. Κωνσταντίνος, *Το θεσμικό πλαίσιο διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ*, Ποιότητα, 2009
- Βαληνάκης. Γιάννης & Μπότσιου. Κωνσταντίνα, *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στην πυρηνική εποχή*, Επίκεντρο, 2008
- Βοσκόπουλος. Γεώργιος, *Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής: Εκφάνσεις ισχύος, αλληλόδραση και το ζήτημα της παγκόσμιας ηγεμονίας*, Ποιότητα, 2012
- Ήφαιστος. Παναγιώτης, *Αμερικανική εξωτερική πολιτική: Από την «ιδεαλιστική αθωότητα» στο Πεπρωμένο του Έθνους*, Οδυσσέας (β' έκδοση), 1996
- Ήφαιστος. Παναγιώτης, *Ιστορία, θεωρία & πολιτική φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*, Ποιότητα (9^η έκδοση), 2009
- Κουρκουβέλας. Λυκούργος, *Ο George Kennan, το State Department και η στρατικοποίηση του δυτικού κόσμου, 1947 - 1950*, στο Ήφαιστος. Παναγιώτης & Κολιόπουλος. Κωνσταντίνος (επ.) - *Η έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, 1941 - 1950: στρατηγικά ή ιδεολογικά αίτια;*, ΙΔΙΣ, 2012
- Κουσκουβέλης. Ηλίας, *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Ποιότητα, 2010
- Λάβδας. Κωνσταντίνος, *Αμερική: Πολιτική ανάπτυξη, δημοκρατία και εξωστρέφεια στις ΗΠΑ*, Παπαζήση, 2012
- Λάμπας. Νίκος, *Οι παραδόσεις της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, στο ΗΠΑ και κράτη παρίες*, Ποιότητα, 2018
- Λίτσας. Σπυρίδων, *Τα κράτη στο διεθνές σύστημα: Αρπαγή, ισχύς και επιβίωση στο πλαίσιο της συστημικής ανάλυσης*, στο *Ιλιάδα και διεθνής πολιτική*, Ποιότητα, 2014
- Παπασωτηρίου. Χαράλαμπος, *Η αμερικανική πολιτική από τον Φράνκλιν Ρούζβελτ στον Ντόναλντ Τράμπ*, Ποιότητα, 2018
- Σφήκας. Θανάσης, *Ο George Kennan και η στρατηγική της Θείας Πρόνοιας: Ιδεολογία, πολιτισμός και στρατηγική στη διαμόρφωση της αμερικανικής πολιτικής, 1945 - 1950*, στο Ήφαιστος. Παναγιώτης & Κολιόπουλος. Κωνσταντίνος (επ.), ο. π, ΙΔΙΣ, 2012

II) Ξενόγλωσση

Acheson. Dean, *A Democrat Looks at his Party*, Harper, 1955

Acheson. Dean, *Power and Diplomacy*, Harvard University Press, 1959

Acheson. Dean, *Present at the Creation*, Norton, 1968

Adams - Truslow. James, *The Epic of America*, Triangle Books, 1941

Adler. Selig, *The Isolationist Impulse: Its Twentieth-Century Reaction*, Greenwood Press Publishers, 1974

Allen. David, *Realism and Malarkey: Henry Kissinger's State Department, Détente and Domestic Consensus*, Journal of Cold War Studies, Vol. 17, No. 3, 2015

Alstyne. Richard, *Woodrow Wilson and the Idea of Nation State*, International Affairs, Vol. 37, No. 3, 1961

Alvandi. Roham, *Nixon, Kissinger and the Shah: The Iranian Primacy in the Persian Gulf*, Diplomatic History, Vol. 36, No. 2, 2012

Ambrose. Stephen & Brinkley. Douglas, *Rise to Globalism: American Foreign Policy Since 1938*, Penguin Books (Revised Edition), 2011

Ambrosius. Lloyd, *Wilsonianism: Woodrow Wilson and his Legacy in American Foreign Relations*, Palgrave Macmillan, 2002

Ambrosius. Lloyd, *Woodrow Wilson, Alliances, and the League of Nations, The Journal of the Gilded Age and Progressive Era*, Vol. 5, No. 2, 2006

Amstutz. Mark, *Evangelicals and American Foreign Policy*, Oxford University Press, 2014

Androne. Mihai, *Calvinism as Political Ideology*, Procedia, Social and Behavioral Sciences, Vol. 63, 2012

Asada. Sadao, *Between the Old Diplomacy and the New, 1918-1922: The Washington System and the Origins of Japanese - American Rapprochement*, Diplomatic History, Vol. 30, No. 2, 2006

Avey. Paul, *Confronting Soviet Power: U.S Policy during the Early Cold War*, International Security, Vol. 36, No. 4, 2012

Bailey. Thomas, *A Diplomatic History of the American People*, Meredith (10th Edition), 1980

- Bailyn. Bernard, *Political Experience and Enlightenment Ideas in Eighteenth-Century America*, *The American Historical Review*, Vol. 67, No. 2, 1962
- Baker. Ray, *Woodrow Wilson and World Settlement*, Doubleday, 1922
- Barnet. Richard, *A Balance Sheet: Lippmann, Kennan and the Cold War*, *Diplomatic History*, Vol. 16, No. 2, 1992
- Bartlett. J. Ruhl, *The Record of American Diplomacy: Documents and Readings in the History of American Foreign Relations*, Knopf, 1952
- Bartlett. J. Ruhl, *Policy and Power: Two Centuries of American Foreign Relations*, Hill & Wang, 1963
- Beisner. Robert, *History and Henry Kissinger*, *Diplomatic History*, Vol. 14, No. 4, 1990
- Beisner. Robert, *Patterns of Peril: Dean Acheson Joins the Cold Warriors, 1945-46*, *Diplomatic History*, Vol. 20, No. 3, 1996
- Beisner. Robert, *The Secretary, the Spy, and the Sage: Dean Acheson, Alger Hiss, and George Kennan*, *Diplomatic History*, Vol. 27, No. 1, 2003
- Bell. Corall, *Kissinger in Retrospect: The Diplomacy of Power-Concert*, *International Affairs*, Vol. 53, No. 2, 1977
- Bell. Corall, *A Case Study in Crisis Management During Détente*, *International Affairs*, Vol. 50, No. 4, 1974
- Bemis F. Samuel, *A Diplomatic History of the United States*, Henry Holt, 1936
- Bemis F. Samuel, *Washington's Farewell Address: A Foreign Policy of Independence*, *The American Historical Review*, Vol. 39, No. 2, 1934
- Berge H. William, *Voices for Imperialism: Josiah Strong and the Protestant Clergy*, *Journal of the Kentucky Tennessee American Studies Association*, No. 1, 1973 στο <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup15/Montevideo%20Convention.pdf>
- Beveridge. Alfred, *The Meaning of the Times and Other Speeches*, The Bobbs Merrill Company, 1908
- Bessmertnykh. Alexander, *Reading George Kennan*, *The Princeton University Library Chronicle*, Vol. 66, No. 2, 2005
- Bidwell. Percy, *Ideals in American Foreign Policy*, *International Affairs*, Vol. 22, No. 4, 1946

- Blum. M. John, *Concerts of Power*, στο *The Republican Roosevelt*, Harvard University Press, NY, 1974
- Bohlen. Charles, *The Transformation of American Foreign Policy*, Norton, 1969
- Bohlen. Charles, *Witness to History 1929 - 1969*, Norton, 1975
- Borhi. László, *Rollback, Liberation, Containment, or Inaction?, U.S. Policy and Eastern Europe in the 1950s*, *Journal of Cold War Studies*, Vol. 1, No. 3, 1999
- Bostdorff. Denise, *Proclaiming the Truman Doctrine: The Cold War Call to Arms*, Texas A&M University Press, 2008
- Bostdorff. Denise & Goldzwig. Steven, *Idealism and Pragmatism in American Foreign Policy Rhetoric: The Case of John F. Kennedy and Vietnam*, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 24, No. 3, 1994
- Botts. Joshua, "Nothing to Seek And... Nothing to Defend": George F. Kennan's Core Values and American Foreign Policy, 1938 - 1993, *Diplomatic History*, Vol. 30, No. 5, 2006
- Bowman. Albert, *Jefferson, Hamilton and American Foreign Policy*, *Political Science Quarterly*, Vol. 71, No. 1, 1956
- Boyle. Peter (ed), *The Churchill - Eisenhower Correspondence, 1953-1955*, University of North Carolina Press, 1990
- Brands. Henry (ed), *The Selected Letters of Theodore Roosevelt*, Rowman & Littlefield, 2001
- Brands. Henry, *Woodrow Wilson and the Irony of Fate*, *Diplomatic History*, Vol. 28, 2004
- Brands. Henry, *The Idea of the National Interest*, *Diplomatic History*, Vol. 23, No. 2, 1999
- Brands. Henry, *Redefining the Cold War: American Policy toward Yugoslavia, 1948-60*, *Diplomatic History*, Vol. 11, No. 1, 1987
- Brinkley. Douglas (ed), *Dean Acheson: The Cold War Years, 1956 - 1971*, Yale University Press, 1992
- Brinkley. Douglas, *Dean Acheson and the "Special Relationship"*, *The Historical Journal*, Vol. 33, No. 3, 1990
- Brockway. Thomas, *Basic Documents in United States Foreign Policy*, Van Nostrand, Princeton, 1957

Brunauer. Esther, *Power Politics and Democracy*, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 216, 1941

Bryce. V. James, *The American Commonwealth*, Cosimo Books, 2007

Brzezinski. Zbigniew & Huntington. Samuel, *Political Power: USA/USSR*, Viking Press, 1963

Brzezinski. Zbigniew, *The Implications of Change for United States Foreign Policy*, Department of State Bulletin, Vol. 57, No. 1462, 1967

Brzezinski. Zbigniew, *U.S Foreign Policy: The Search for Focus*, Foreign Affairs, Vol. 51, No. 4, 1973

Buehrig. Edward, *Freedom of the Seas, 1917, 1941*, The Journal of Politics, Vol. 6, No. 1, 1944

Burk. Kathleen, *The Lineaments of Foreign Policy: The United States and a "New World Order", 1919-39*, Journal of American Studies, Vol. 26, No. 3, 1992

Byrnes. F. James, *All in One Lifetime*, Harper & Row, 1958

Caldwell. Dan, *The Legitimation of the Nixon - Kissinger Grand Design and Grand Strategy*, Diplomatic History, Vol. 33, No. 4, 2009

Callcott. Hardy, *The Western Hemisphere: Its Influence on United States Policies to the End of World War II*, University of Texas Press, 1968

Calhoun. Frederick, *Power and Principle: Armed Intervention in Wilsonian Foreign Policy*, Kent State University Press, 1986

Campbell. Thomas, *Nationalism in America's UN Policy, 1944-45*, International Organization, Vol. 27, No. 1, 1973

Ceaser. James, *The Origins and Character of American Exceptionalism*, American Political Thought, Vol. 1, No. 1, 2012

Charmley. John, *Churchill and the American Alliance*, Transactions of the Royal Historical Society, Vol. 11, 2001

Chen. Dean, *Liberal Internationalism, Jacksonian Nationalism and the U.S One China Policy*, Asian Survey, Vol. 57, No. 5, 2017

Ciechanowski. Jan, *Woodrow Wilson in the Spotlight of Versailles*, The Polish Review, Vol. 1, No.2/3, 1956

- Cleaver. Nick, *Grover Cleveland's New Foreign Policy: Arbitration, Neutrality and the Dawn of American Empire*, Palgrave Macmillan, 2014
- Clements. Kendrick, *Woodrow Wilson's Mexican Policy, 1913 - 1915*, *Diplomatic History*, Vol. 4, No. 2, 1980
- Clements. Kendrick, *Woodrow Wilson and World War I*, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 34, No. 1, 2004
- Clifford - Eelsey Report - American Relations with the Soviet Union*, 1946
- Coffey. John, *The Statesmanship of Harry Truman*, *The Review of Politics*, Vol. 47, No. 2, 1985
- Cohen. Warren, *The Cambridge History of American Foreign Relations, Vol. 4, America in the Age of Soviet Power (1945 - 1991)*, Cambridge University Press, 1993
- Collin. H. Richard, *Theodore Roosevelt, Culture, Diplomacy, and Expansion*, Louisiana State University Press, Baton Rouge, 1985
- Combs. Jerald, *American Diplomatic History: Two Centuries of Changing Interpretations*, University of California Press, 1983
- Combs Jerald, *The History of American Foreign Policy*, Alfred Knopf, 1986
- Costigliola. Frank, *Broken Circle: The Isolation of Franklin D. Roosevelt in World War II*, *Diplomatic History*, Vol. 32, No. 5, 2008
- Costigliola. Frank, *After Roosevelt's Death: Dangerous Emotions, Divisive Discourses and the Abandoned Alliance*, *Diplomatic History*, Vol. 34, No. 1, 2010
- Cox. Michael, *From the Truman Doctrine to the Second Superpower Détente: The Rise and Fall of the Cold War*, *Journal of Peace Research*, Vol. 27, No. 1, 1990
- Crabb. V. Cecil Jr., *The Doctrines of American Foreign Policy: Their Meanings, Role and Future*, Louisiana State University Press, 1982
- Crabb. V. Cecil Jr, *The American Approach to Foreign Policy: A Pragmatic Perspective*, University Press of America, 1983
- Crabb. V. Cecil Jr, *American Foreign Policy in the Nuclear Age* (3rd edition), Harper & Row, 1972
- Cronon. David, *Interpreting the New Good Neighbor Policy: The Cuban Crisis of 1933*, *The Hispanic American Historical Review*, Vol. 39, No. 4 , 1959

- Curry. George, *Woodrow Wilson, Jan Smuts and the Versailles Settlement*, *The American Historical Review*, Vol. 66, No. 4, 1961
- Curti. Merle, *Woodrow Wilson's Concept of Human Nature*, *Midwest Journal of Political Science*, Vol. 1, No. 1, 1957
- Dallek. Robert, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, 1932 - 1945*, Oxford University Press, 1979
- Dallek. Robert, *Nixon and Kissinger: Partners in Power*, Harper Collins, 2007
- Deciancio. Melisa, *The Jacksonian Tradition and the United States Foreign Policy*, *Area of International Relations*, Flacso, 2008
- DeConde. Alexander, *A History of American Foreign Policy*, Vol. 2 (3rd edition), University of California Press, 1978
- Degler. Carl, *Out of Our Past: The Forces that Shaped Modern America*, Harper & Row (3rd edition), 1984
- Deneen. J. Patrick, *Cities of Man on a Hill*, *American Political Thought*, Vol. 1, No. 1, 2012
- Dennett. Tyler, *Roosevelt and the Russo-Japanese War: A Critical Study of American Policy in Eastern Asia, 1902 - 1905*, Gloucester Mass, 1959
- De Santis. Hugh, *Conflicting Images of the USSR: American Career Diplomats and the Balkans, 1944-1946*, *Political Science Quarterly*, Vol. 94, No. 3, 1979
- Dobson. Alan & Marsh. Steve, *US Foreign Policy since 1945* (2nd edition), Routledge, 2007
- Dobson. John, *Belligerents, Brinkmanship and the Big Stick: A Historic Encyclopedia of American Diplomatic Concepts*, ABC - CLIO, 2009
- Doenecke. Justus, *Toward an Isolationist Braintrust: The Foundation for Foreign Affairs*, *World Affairs*, Vol. 143, No. 3, Winter 1980/81
- Donnelly. J. B, *Prentiss Gilbert's Mission to the League of Nations Council, October 1931*, *Diplomatic History*, Vol. 2, No. 4, 1978
- Donovan. John, *Congressional Isolationists and the Roosevelt Foreign Policy*, *World Politics*, Vol. 3, No. 3, 1951
- Dueck. Colin, *Hard Line: The Republican Party and U.S Foreign Policy Since World War II*, Princeton University Press, 2010
- Dulles. F. John, *War, Peace and Change*, Harper & Brothers, 1939

- Dulles. F. John, *War or Peace*, Macmillan, 1955
- Dulles. F. John, *The Evolution of Foreign Policy*, Department of State Bulletin, Vol. 30, 1954
- Dulles. F. John, *The Road to Peace*, Atlantic Monthly, October 1935
- Dulles. F. John, *Challenge and Response in United State Policy*, Foreign Affairs, Vol. 36, No. 1, 1957
- Dulles. F. John, *A Policy of Boldness*, Life, Vol. 32, No. 20, 1952
- Dulles. F. Rhea, *America's Rise to World Power, 1898 - 1954*, Harber, 1954
- Dulles. F. Rhea, *The Imperial Years*, Thomas Crowell Company, 1956
- Dulles. Foster & Ridinger. Gerald, *The Anti-Colonial Policies of Franklin D. Roosevelt*, Political Science Quarterly, Vol.70, No. 1, 1955
- Dunne. Michael, *US Foreign Relations in the 20th Century: From World Power to Global Hegemon*, International Affairs, Vol. 76, No. 1, 2000
- Eisenhower. D. Dwight, *The White House Years: Mandate for Change 1953 - 1956*, Garden City, 1963
- Eisenhower. D. Dwight, *The White House Years: Waging Peace 1957 - 1961*, Garden City, 1965
- Esthus. Raymond, *Isolationism and World Power*, Diplomatic History, Vol. 2, No. 2, 1978
- Eulau. Heinz, *Wilsonian Idealist: Walter Lippmann Goes to War*, The Antioch Review, Vol. 14, No. 1, 1954
- Etzold. Thomas & Gaddis L. John (ed), *Containment, Documents on American Foreign Policy and Strategy, 1945 - 1950*, Columbia University Press, 1978
- Faragher. John, *Out of Many: A History of the American People*, Pearson, 2005
- Farrell. Theo, *Strategic Culture and American Empire*, SAIS Review, 2005
- Ferrell. H. Robert, *American Diplomacy: A History*, Norton, 1975
- Ferrell. H. Robert, *The Private Papers of Harry Truman*, Harper & Row, 1980
- Fish. Steven, *After Stalin's Death: the Anglo-American Debate Over a New Cold War*, Diplomatic History, Vol. 10, No. 4, 1986

- Fitzsimons. David, *Tom Paine's New World Order: Idealistic Internationalism in the ideology of early American foreign relations*, *Diplomatic History*, vol. 19, No. 4, 1995, Oxford University Press
- Fitzsimons. M.A., *Roosevelt, America's Strategist*, *The Review of Politics*, Vol. 7, No. 3, 1945
- Fitzsimons. M. A., *The Suez Crisis and the Containment Policy*, *The Review of Politics*, Vol. 19, No. 4, 1957
- Fitzsimons. M. A., *Fifteen Years of American Foreign Policy*, *The Review of Politics*, Vol. 23, No. 1, 1961
- Floyd. M. Ryan, *Abandoning American Neutrality: Woodrow Wilson and the Beginning of the Great War, August 1914 - December 1915*, Palgrave Macmillan, 2013
- Ford. C. Worthington, *John Quincy Adams and the Monroe Doctrine*, *The American Historical Review*, Vol. 8, No. 1, 1902
- Fousek. John, *To Lead the Free World: American Nationalism and the Cultural Roots of the Cold War*, The University of North Carolina Press, 2000
- Fox. R. William, *U.S Foreign Policy and It's Development*, *Naval War College Review*, Vol. 6, No. 8, 1954
- Frisch. Morton, *Franklin Roosevelt and the Problem of Democratic Liberty*, *Ethics*, Vol. 72, No. 3, 1962
- Fromkin. David, *In the Time of the Americans: FDR, Truman, Eisenhower, Marshall, MacArthur: the Generation that Changed America's Role in the World*, Vintage, 1995
- Fromkin. David, *What Is Wilsonianism?*, *World Policy Journal*, Vol. 11, No. 1, 1994
- Gaddis. L. John, *The United States and the Origins of the Cold War 1941 - 1947*, Columbia University Press, 1972
- Gaddis. L. John, *Was the Truman Doctrine A Real Turning Point?*, *Foreign Affairs*, Vol. 52, No. 2, 1974
- Gaddis. L. John & Nitze. Paul, *NSC-68 and the Soviet Threat Reconsidered*, *International Security*, Vol. 4, No. 4, 1980
- Gaddis L. John, *The Cold War, the Long Peace and the Future*, *Diplomatic History*, Vol. 16, No. 2, 1992

- Gaddis. L. John, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, Oxford University Press, 1998
- Gaddis L. John, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of American National Security Policy During the Cold War*, Oxford University Press, 2005
- Gaddis. L. John, *George F. Kennan: The Qualities of Greatness*, The Princeton University Library Chronicle, Vol. 66, 2005
- Gaddis. L. John, *The Cold War: A New History*, Penguin, 2006
- Gaddis. L. John, *George Kennan: An American Life*, Penguin, 2012
- Gaddis. L. John, *Containment: Its Past and Future*, International Security, Vol. 5, No. 4, 1981
- Garner. W. James, *The Recrudescence of the Monroe Doctrine*, Political Science Quarterly, Vol. 45, No. 2, 1930
- Garson. Robert, *The Role of Eastern Europe in America's Containment Policy, 1945-1948*, Journal of American Studies, Vol. 13, No. 1, 1979
- Garson. Robert, *American Foreign Policy and the Limits of Power: Eastern Europe 1946-50*, Journal of Contemporary History, Vol. 21, No. 3, 1986
- Gati. Charles, *What Containment Meant*, Foreign Policy, No. 7, 1972
- Gelfand. Lawrence, *The Mystique of Wilsonian Statecraft*, Diplomatic History, Vol. 7, No. 2, 1983
- George. Alexander, *The "Operational Code": A Neglected Approach to the Study of Political Leaders and Decision-Making*, International Studies Quarterly, Vol. 13, No. 2, 1969
- Gerson. Louis, *John Foster Dulles: The American Secretaries of State and Their Diplomacy*, Vol. 17, Cooper Square Publishers, 1967
- Gilbert. Felix, *To the Farewell Address: Ideas of Early American Foreign Policy*, Princeton University Press, 1961
- Gilderhus. Mark, *Pan-American Visions: Woodrow Wilson in the Western Hemisphere, 1913 - 1921*, The University of Arizona Press, 1986
- Gilderhus. Mark, *The Monroe Doctrine: Meanings and Implications, Presidential Studies Quarterly*, Vol. 36, No. 1, 2006
- Godwin. Jack, *The Arrow and the Olive Branch: Practical Idealism in U.S Foreign Policy*, Praeger Security International, 2008

- Goh. Evelyn, *Nixon, Kissinger and the "Soviet Card" in the U.S Opening to China 1971-1974*, *Diplomatic History*, Vol. 29, No. 3, *Diplomatic History Roundtable: The Bush Administration's Foreign Policy in Historical Perspective*, 2005
- Goldmann. Kjell, *Change and Stability in Foreign Policy: Détente as a Problem of Stabilization*, *World Politics*, Vol. 32, No. 4, 1982
- Good. Robert, *The National Interest and Political Realism: Niebuhr's "Debate" With Morgenthau and Kennan*, *The Journal of Politics*, Vol. 22, No. 4, 1960
- Goodrich. Leland, *From League of Nations to United Nations*, *International Organization*, Vol. 1, No. 1, 1947
- Graebner. Norman, *Ideas and Diplomacy: Readings in the Intellectual Tradition of American Foreign Policy*, Oxford University Press, 1964
- Graebner. Norman, *Cold War Diplomacy: American Foreign Policy, 1945 - 1975*, Van Nostrand, 1977
- Graebner. Norman, *America as a World Power: A Realist Appraisal from Wilson to Reagan*, Scholarly Resources, 1984
- Graebner. Norman, *An American Tradition in Foreign Affairs*, *The Virginia Quarterly Review*, Vol. 65, No. 4, 1989
- Graebner. Norman & Herring. George, *Henry Clay: Realist*, *The Register of the Kentucky Historical Society*, Vol. 107, No. 4, 2009
- Graebner. Norman, *Foreign Affairs and the Founding Fathers: From Confederation to Constitution, 1776 - 1787*, Praeger, 2011
- Grandin. Greg, *The Liberal Traditions in the Americas: Rights, Sovereignty and the Origins of Liberal Multilateralism*, *The American Historical Review*, Vol. 117, No. 1, 2012
- Greenberg. Amy, *Manifest Manhood and the Antebellum American Empire*, Cambridge University Press, 2005
- Greenberg. Amy (ed), *Manifest Destiny and American Territorial Expansion: A Brief History with documents*, Bedford, 2012
- Gusterson. Hugh, *Presenting the Creation: Dean Acheson and the Rhetorical Legitimation of NATO*, *Alternatives: Global, Local, Political*, Vol. 24, No. 1, 1999
- Hahn. Peter, *Securing the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957*, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 36, No. 1, *Presidential Doctrines*, 2006

- Haight Jr. John, *Roosevelt and the Aftermath of the Quarantine Speech*, *The Review of Politics*, Vol. 24, No. 2, 1962
- Hamby. Alonzo, *Beyond the New Deal: Harry S. Truman and American Liberalism*, 1973
- Hamby. Alonzo, *Henry Wallace, the Liberals and Soviet-American Relations*, *The Review of Politics*, Vol. 30, No. 2, 1968
- Hamilton. Alexander, Madison. James, & Jay. John, *The Federalist Papers*, The Modern Library, 1941
- Hammersmith. L. Jack, *In Defense of Yalta: Edward R. Stettinius's Roosevelt and the Russians*, *The Virginia Magazine of History and Biography*, Vol. 100, No. 3, 1992
- Hammond. Paul, *The Cold War Years: American Foreign Policy Since 1945*, Harcourt, 1969
- Hardt. Brent, *The Prophet as Statesman: Henry Kissinger, SALT and the Soviet Union*, *The Fletcher Forum*, Vol. 8, No. 1, 1984
- Harper L. John, *American Machiavelli: Alexander Hamilton and the Origins of U.S Foreign Policy*, Cambridge University Press, 2004
- Harper. L. John, *American Visions of Europe: Franklin D. Roosevelt, George F. Kennan and Dean G. Acheson*, Cambridge University Press, 1996
- Harriman. Averell, *Leadership in World Affairs*, *Foreign Affairs*, Vol. 32, No. 4, 1954
- Hart. Albert, *The Monroe Doctrine and the Doctrine of Permanent Interest*, *The American Historical Review*, Vol. 7, No. 1, 1901
- Hart. Albert, *American Ideals of International Relations*, *The American Journal of International Law*, Vol. 1, No. 3, 1907
- Hartz. Louis, *American Political Thought and the American Revolution*, *The American Political Science Review*, Vol. 46, No. 2, 1952
- Haines. Gerald, *Under the Eagle's Wing: The Franklin Roosevelt Administration Forges an American Hemisphere*, *Diplomatic History*, Vol. 1, No. 4, 1977
- Harbutt. Fraser, *The Iron Curtain: Churchill, America and the Origins of the Cold War*, Oxford University Press, 1986
- Harbutt. Fraser, *American Challenge, Soviet Response: The Beginning of the Cold War, February-May 1946*, *Political Science Quarterly*, Vol. 96, No. 4, 1982
- Harrington. Daniel, *Kennan, Bohlen and the Riga Axioms*, *Diplomatic History*, Vol. 2, No. 4, 1978

- Haynes. Sam & Morris. Christopher, *Manifest Destiny and Empire: American Antebellum Expansionism*, College Station, Texas A, M University Press, 1968
- Haynes. Sam, *James K. Polk and the Expansionist Impulse*, University of Texas, 1997
- Hearden. Patrick, *Architects of Globalism: Building a New World Order During World War II*, LaFayetteville, 2002
- Heiss. Mary, *The Evolution of the Imperial Idea and U.S National Identity*, Diplomatic History, Vol. 26, No. 4, 2002
- Hendrickson. David, *The Renovation of American Foreign Policy*, Foreign Affairs, Vol. 71, No. 2, 1992
- Herring. George, *From Colony to Superpower: U.S Foreign Relations Since 1776*, Oxford University Press, 2008
- Herring. George, *The American Century and Beyond: U.S Foreign Relations, 1893-2014*, Oxford University Press, 2008
- Herring. George, *James Hay and the Preparedness Controversy, 1915 - 1916*, The Journal of Southern History, Vol. 30, No. 4, 1964
- Herz. John, *Idealist Internationalism and the Security Dilemma*, World Politics, Vol. 2, No. 2, 1950
- Herz. John, *Political Realism and Political Idealism*, University of Chicago, 1951
- Heuser. Beatrice, *NSC-68 and the Soviet Threat: A New Perspective on Western Threat Perception and Policymaking*, Review of International Studies, Vol. 17, No. 1, 1991
- Hess. Garry, *Franklin Roosevelt and Indochina*, The Journal of American History, Vol. 59, No. 2, 1972
- Hixson. Walter, *George Kennan: Cold War Iconoclast*, Columbia University Press, 1989
- Hixson. Walter, *Containment on the Perimeter: George F. Kennan and Vietnam*, Diplomatic History Vol. 12, No. 2, 1988
- Hobson. Christopher, *The Wilsonian Revolution: World War I and The Rise of Democracy: Revolution, War and Transformations in International Politics since 1776*, Edinburgh University Press, 2015
- Hoffman. Stanley, *Primacy or World Order: American Foreign Policy Since the Cold War*, McGraw - Hill, 1978

- Holland. Catherine, *Notes on the State of America: Jeffersonian Democracy and the Production of a National Past*, Political Theory, Vol. 29, No. 2, 2001
- Hollen Van. Christopher, *The Tilt Policy Revisited: Nixon-Kissinger Geopolitics and South Asia*, Asian Survey, Vol. 20, No. 4, 1980
- Holloway. Carson, *Alexander Hamilton and American Foreign Policy*, The Heritage Foundation, No. 57, 2015
- Holmes. R. James, *Theodore Roosevelt and World Power: Police Power in International Relations*, Potomac Books, 2007
- Holmes. R. James, *Police Power: Theodore Roosevelt, American Diplomacy and World Order*, The Fletcher Forum of World Affairs, Vol. 27, No. 1, 2003
- Holsti. R. Ole, *Models of International Relations and Foreign Policy*, Diplomatic History, Vol. 13, No. 1, 1989
- Holsti. R. Ole, *The Belief System and National Images: A Case Study*, The Journal of Conflict Resolution, Vol. 6, No. 3, Case Studies in Conflict, 1962
- Holsti. R. Ole, *Making American Foreign Policy*, Routledge, 2006
- Holsti. Ole, *The "Operational Code" Approach to the Study of Political Leaders: John Foster Dulles' Philosophical and Instrumental Beliefs*, Canadian Journal of Political Science, Vol. 3, No. 1, 1970
- Holsti. K. J., *National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy*, International Studies Quarterly, Vol. 14, No. 3, 1970
- Hoopes. Townsend & Brinkley. Douglas, *FDR and the Creation of the UN*, Yale University Press, 1997
- Hoopes. Townsend, *God and John Foster Dulles*, Foreign Policy, No. 13, Winter, 1973 - 1974
- Hull. Cordell, *Memoirs, Vol.2*, Hodder & Stoughton, 1948
- Hunt. Michael, *Ideology and U.S Foreign Policy*, Yale University Press, 2009
- Huntington. Samuel, *American Ideals versus American Institutions*, Political Science Quarterly, Vol. 97, No. 1, 1982
- Hutson. James, *Intellectual Foundations of Early American Diplomacy*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 1, 1977

Irish. W. James & Prothro. D. Marian, *The Politics of American Democracy*, Prentice Hall, 1963

Jervis. Robert, *The Impact of the Korean War to the Cold War*, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 24, No. 4, 1980

Jones. Howard, *The Course of American Diplomacy*, The Dorsey Press, 1988

Josephson. Harold, *Outlawing War: Internationalism and the Pact of Paris*, *Diplomatic History*, Vol. 3, No. 4, 1979

Kalaitzidis. Akis & Streich. George, *U.S Foreign Policy*, Greenwood, 2011

Kane. Thomas, *Theoretical Roots of US Foreign Policy: Machiavelli and American Unilateralism*, Routledge, 2006

Kaplan. Lawrence, *Jefferson's Foreign Policy and Napoleon's Ideologues*, *The William and Mary Quarterly*, Vol. 19, No. 3, 1962

Kaplan. Lawrence, *Thomas Jefferson: Westward the Course of Empire*, *Scholarly Resources*, 1999

Kapur. Nick, *William McKinley's Values and the Origins of the Spanish-American War: A Reinterpretation*, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 41, No. 1, 2011

Kelly. Patrick, *The Lost Continent of Abraham Lincoln*, *Journal of the Civil War Era*, Vol. 9, No. 2, 2019

Kennan. F. George, *American Diplomacy, 1900 - 1950*, The University of Chicago Press, 1984

Kennan. F. George, *Realities of American Foreign Policy*, Princeton University Press, 1954

Kennan. F. George, *Long Telegram*, US Government Printing Office, 1969

Kennan. F. George, *Memoirs, 1950 - 1963 Vol. II*, Little & Brown, 1972

Kennan. F. George (Mr. X), *The Sources of Soviet Conduct*, *Foreign Affairs*, July 1947

Kennedy. A. Ross, *Woodrow Wilson, World War I, and an American Conception of National Security*, *Diplomatic History*, Vol. 25, Winter 2001

Kennedy. A. Ross, "A Net of Intrigue and Selfish Rivalry": *Woodrow Wilson and Power Politics During World War I*, *Proceedings of the American Philosophical Society*, Vol. 159, 2015

Kertesz. Stephen, *Achievements and Pitfalls of American Diplomacy*, *The Review of Politics*, Vol. 42, No. 2, 1980

Kimball. Warren, *The Juggler: Franklin Roosevelt as Wartime Statesman*, Princeton University Press, 1991

Kimball. Warren, *Franklin Roosevelt and World War II*, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 34, No. 1, 2004

Kirk. Grayson, *In Search of the National Interest*, *World Politics*, Vol. 5, No. 1, 1952

Kissinger. Henry, *The Meaning of History: Reflections on Spengler, Toynbee and Kant (Thesis)*, Harvard University, 1950

Kissinger. Henry, *Reflections on American Diplomacy*, *Foreign Affairs*, Vol. 35, No. 1, 1956

Kissinger. Henry, *A World Restored: Metternich, Castlereagh and the Problems of Peace 1812 - 1822*, Houghton Mifflin, 1957

Kissinger. Henry, *The Necessity for Choice: Prospects of American Foreign Policy*, Harper & Row, 1961

Kissinger. Henry, *Domestic Structure and Foreign Policy*, *Daedalus*, Vol. 95, No. 2, 1966

Kissinger. Henry, *Nuclear Weapons and Foreign Policy*, Norton, 1969

Kissinger. Henry, *American Foreign Policy* (3rd edition), The Brookings Institution, 1977

Kissinger. Henry, *White House Years*, Little Brown, 1979

Kissinger. Henry, *Reflections on Containment*, *Foreign Affairs*, Vol. 73, No. 3, 1994

Kissinger. Henry, *Between the Old Left and the New Right*, *Foreign Affairs*, Vol. 78, No. 3, 1999

Kissinger. Henry, *Years of Upheaval*, Simon & Schuster, 2011

Klingberg. Frank, *The Historical Alternation of Moods in American Foreign Policy*, *World Politics*, Vol. 4, No. 2, 1952

Knight. Jonathan, *George Frost Kennan and the Study of American Foreign Policy: Some Critical Comments*, *The Western Political Quarterly*, Vol. 20, No. 1, 1967

Koch. Adrienne, *Hamilton, Adams and the Pursuit of Power*, *The Review of Politics*, Vol. 16, No. 1, 1954

- Koch. Adrienne, *Power and Morals and the Founding Fathers: Jefferson*, *The Review of Politics*, Vol. 15, No. 4, 1953
- Kohl. Wilfrid, *The Nixon - Kissinger Foreign Policy System and U.S - European Relations: Patterns of Policy Making*, *World Politics*, Vol. 28, No. 1, 1975
- Krakau. Knud, *American Foreign Relations: A National Style?*, *Diplomatic History*, Vol. 8, No. 3, 1984
- LaFeber. Walter, *The World and the United States*, *The American Historical Review*, Vol. 100, No. 4, 1995
- LaFeber. Walter, *The American Age*, Norton, 1989
- LaFeber. Walter, *Kissinger and Acheson: The Secretary of State and the Cold War*, *Political Science Quarterly*, Vol. 92, No. 2, 1977
- LaFeber. Walter, *The Constitution and United States Foreign Policy: An Interpretation*, *The Journal of American History*, Vol.
- Lang. G. Daniel, *Foreign Policy in the Early Republic: The Law of Nations and the Balance of Power*, Louisiana State University Press, Baton Rouge, 1985
- Leffler. P. Melvyn, *Adherence to Agreements: Yalta and the Experiences of the Early Cold War*, *International Security*, Vol. 11, No. 1, 1986
- Leffler. Melvyn, *A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration and the Cold War*, Stanford University Press, 1992
- Levi. Werner, *Ideology, Interests and Foreign Policy*, *International Studies Quarterly*, Vol. 14, No. 1, 1970
- Levin. Gordon, *Woodrow Wilson and World Politics: America's Response to War and Revolution*, Oxford University Press, 1968
- Leuchtenberg. William, *Progressivism and Imperialism: The Progressive Movement and American Foreign Policy, 1898 - 1916*, *The Mississippi Valley Historical Review*, Vol. 39, No. 3, 1952
- Lind. Michael, *The American Way of Strategy: U.S Foreign Policy and the American Way of Life*, Oxford University Press, 2006
- Link. Arthur (ed), *Papers of Woodrow Wilson*, Princeton University Press, 1982

- Link. Arthur, *Wilson the Diplomatist: A Look at his Major Foreign Policies*, Quadrangle, 1957
- Linker. Damon, *Calvin and American Exceptionalism*, The New Republic, 2009 στο <https://newrepublic.com/article/50754/calvin-and-american-exceptionalism>
- Lint. Gregg, *The American Revolution and the Law of Nations, 1776 - 1789*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 1, 1977
- Lippman. Walter, *US Foreign Policy: Shield of the Republic*, Little & Brown, 1943
- Lipset. M. Seymour, *American Exceptionalism: A Double-Edged Sword*, Norton, 1996
- Logevall. Fredrick, *A Critique of Containment*, Diplomatic History, Vol. 28, No. 4, 2004
- Louis. W. Roger, *Imperialism at Bay, 1941-1945: The United States and the Decolonization of the British Empire*, Oxford University Press, 1977
- Lowenthal. Mark, *Roosevelt and the Coming of the War: The Search for United States Policy, 1937 - 1942*, Journal of Contemporary History, Vol. 16, No. 3, 1981
- Lucas. Scott & Mistry Kaeten, *Illusions of Coherence: George F. Kennan, U.S. Strategy and Political Warfare in the Early Cold War, 1946-1950*, Diplomatic History, Vol. 33, No. 1, 2009
- Lukacs. John, *George Kennan*, Yale University Press, 2007
- Lynch. Allen, *Woodrow Wilson and the Principle of 'National Self-Determination': A Re-consideration*, Review of International Studies, Vol. 28, No. 2, 2002
- MacIver. Robert, *Woodrow Wilson and Self-Determination*, Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences in America, Vol. 4, 1945-1946
- MacLean. K. Elizabeth, *Joseph Davies and Soviet-American Relations, 1941 - 1943*, Diplomatic History, Vol. 4, No.1, 1980
- Maddux. Thomas, *Watching Stalin Maneuver Between Hitler and the West: American Diplomats and Soviet Diplomacy, 1934 - 1939*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 2, 1977
- Manela. Erez, *Imagining Woodrow Wilson in Asia: Dreams of East-West Harmony and the Revolt Against Empire in 1919*, The American Historical Review, Vol. 111, No. 5, 2006
- Mannix. Richard, *Gallatin, Jefferson and the Embargo of 1808*, Diplomatic History, Vol. 3, No. 2, 1979

- Mark. Eduard, *Charles E. Bohlen and the Acceptable Limits of Soviet Hegemony in Eastern Europe: A Memorandum of 18 October 1945*, *Diplomatic History*, Vol. 3, No. 2, 1979
- Mark. Eduard, *The War Scare of 1946 and Its Consequences*, *Diplomatic History*, Vol. 21, No. 3, 1997
- Mark. Eduard, *American Policy toward Eastern Europe and the Origins of the Cold War, 1941-1946: An Alternative Interpretation*, *The Journal of American History*, Vol. 68, No. 2, 1981
- Martel. Gordon (ed), *American Foreign Relations Reconsidered, 1890 - 1993*, Routledge, 1994
- Martin. Laurence, *Necessity and Principle: Woodrow Wilson's Views*, *The Review of Politics*, Vol. 22, No. 1, 1960
- Masters. Roger, *The Lockean Tradition in American Foreign Policy*, *Journal of International Affairs*, Vol. 21, No. 2, 1967
- Matlock Jr. Jack, *Kennan's Understanding of the Cold War*, *The Princeton University Library Chronicle*, Vol. 66, No.2, 2005
- Matray. James, *Truman's Plan for Victory: National Self-Determination and the 38th Parallel Decision in Korea*, *The Journal of American History*, Vol. 66, No. 2, 1979
- Matthews. Geoffrey, *Robert Taft, the Constitution and American Foreign Policy, 1939 - 1953*, *Journal of Contemporary History*, Vol. 17, No. 3, 1982
- Mayers. David, *Soviet War Aims and the Grand Alliance: George Kennan's Views, 1944-1946*, *Journal of Contemporary History*, Vol. 21, No. 1, 1986
- Mayers. David, *Cracking the Monolith: US Policy Against the Soviet Alliance, 1945-1955*, Baton Rouge, 1986
- Mayers. David, *George Kennan and the Dilemmas of US Foreign Policy*, Oxford University Press, 1988
- Mayers. David, *Diplomacy and the Politics of Amelioration: The Thought of George Kennan*, *The Virginia Quarterly Review*, Vol. 67, No. 2, 1991
- Mayers. David, *The Ambassadors and America's Soviet Policy*, Oxford University Press, 1995

- Mayers. David, *Wars and Peace: The Future Americans Envisioned, 1861 - 1991*, Palgrave Macmillan, St Martin's Press, 1998
- Mayers. David, *Containment and the Primacy of Diplomacy: George Kennan's Views, 1947 - 1948*, *International Security*, Vol. 11, No. 1, 1986
- May. Ernest, *The American Commitment to Germany, 1949 - 1955*, *Diplomatic History*, Vol. 13, No. 4, 1989
- McCormick. James, *American Foreign Policy and Process*, Wadsworth (5th edition), 2010
- McCrisken. Trevor, *American Exceptionalism and the Legacy of Vietnam: US Foreign Policy Since 1974*, Palgrave Macmillan, 2003
- McGovern. M. William, *U.S Foreign Policy and Its Historical Development*, *Naval War College*, Vol. 5, No. 8, 1953
- McLellan. S. David, *The "Operational Code" Approach to the Study of Political Leaders: Dean Acheson's Philosophical and Instrumental Beliefs*, *Canadian Journal of Political Science*, Vol. 4, No. 1, 1971
- McLellan. S. David, *Dean Acheson: The State Department Years*, Dodd - Mead, 1976
- Mead. W. Russell, *Hamilton's Way*, *World Policy Journal* 11, Fall 1996
- Mead. W. Russell, *The Jacksonian Tradition and American Foreign Policy*, *The National Interest*, 1999
- Mead. W. Russell, *Special Providence: American Foreign Policy and How It Change the World*, Random House, 2001
- Mead. W. Russell, *The American Foreign Policy Legacy*, *Foreign Affairs*, Vol. 81, No. 1, 2002
- Mead. W. Russell, *The Age of Hamilton*, *The American Interest*, December 2011, στο <https://www.the-american-interest.com/2011/12/06/the-age-of-hamilton>
- Mead. W. Russell, *God's country?*, *Foreign Affairs*, Vol. 85, No. 5, 2006
- Mead. W. Russell, *The Tea Party and American Foreign Policy: What Populism Means for Globalism*, *Foreign Affairs*, Vol. 90, No. 2, 2011
- Mercer. Jonathan, *Emotion and Strategy in the Korean War*, *International Organization*, Vol. 67, No. 2, 2013

- Merli. Frank & Wilson Theodore (ed), *Makers of American Diplomacy: From Benjamin Franklin to Henry Kissinger*, Charles Scribner's Sons, 1974
- Mervin. David, *Henry Cabot Lodge and the League of Nations*, Journal of American Studies, Vol. 4, No. 2, 1971
- Messer. L. Robert, *Paths Not Taken: The United States Department of State and Alternatives to Containment, 1945 - 1946*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 4, 1977
- Meyer. Paul, *The Fear of Cultural Decline: Josiah Strong's Thought about Reform and Expansion*, Church History, Vol. 42, No. 3, 1973
- Miller. H. Lynn, *The Idea and the Reality of Collective Security*, Global Governance, Vol. 5, No. 3, 1999
- Millis. Walter (ed), *The Forrestal Diaries: The Inner History of the Cold War*, Cassell & Company, 1952
- Milkis. Sidney, *Franklin Roosevelt and the Transcendence of Partisan Politics*, Political Science Quarterly, Vol. 100, No. 3, 1985
- Miscamble. D. Wilson, *Rejected Architect and Master Builder: George Kennan, Dean Acheson and Postwar Europe*, The Review of Politics, Vol. 58, No. 3, 1996
- Moore Jr, John, *Empire, Republicanism and Reason: Foreign Affairs as Viewed by the Founders of the Constitution*, The History Teacher, Vol. 26, No. 3, 1993
- Morgenthau. J. Hans, *The Mainsprings of American Foreign Policy: The National Interest Vs. Moral Abstractions*, The American Political Science Review, Vol. 44, No. 4, 1950
- Morgenthau. J. Hans, *In Defense of the National Interest: A Critical Examination of American Foreign Policy*, Alfred Knopf, 1951
- Morgenthau. J. Hans, *The Purpose of American Politics*, Alfred Knopf, 1960
- Morris. Edmund, *Theodore Rex*, Random House, 2001
- Morse. D. Anson, *Alexander Hamilton*, Political Science Quarterly, Vol. 5, No. 1, 1890
- Mulder. M. John, *The Moral World of John Foster Dulles: A Presbyterian Layman and International Affairs*, Journal of Presbyterian History, Vol. 49, No. 2, 1971
- Murphy. Richard, *The Roots of Realism and Idealism: U.S Engagement with the Middle East, 1918- 1939*, Arab Center for Reasearch & Policy Studies, 2015

- Nau. Henry, *Conservative Internationalism: Armed Diplomacy under Jefferson, Polk, Truman and Reagan*, Princeton University Press, 2013
- Neff. Donald, *Warriors at Suez: Eisenhower Takes America into the Middle East*, Simon & Schuster, 1981
- Nelson. Kasten. Anna, *The Policymakers: Shaping American Foreign Policy from 1947 to the Present*, Rowman & Littlefield, 2009
- Nitze. H. Paul, *World Order from Hiroshima to Kuwait*, Naval War College Review, Vol. 44, No. 4, 1991
- Nixon. Richard, *US Foreign Policy for the 70's: Building for Peace, Reports to the Congress*, US Government Printing Office, 1973
- Noll. Mark, *The American Revolution and Protestant Evangelicalism*, The Journal of Interdisciplinary History, Vol. 23, No. 3, 1993
- Nordlinger Eric, *Isolationism Reconfigured: American Foreign Policy for a New Century*, Princeton University Press, 1995
- NSC-68, A Report to the National Security Council*, April 1950
- Nugent. Walter, *Habits of Empire: A History of American Expansionism*, Knopf, 2008
- Offner. Arnold, "Another Such Victory": President Truman, American Foreign Policy, and the Cold War, *Diplomatic History*, Vol. 23, No. 2, 1999
- Onuf. Peter, *A Declaration of Independence for Diplomatic Historians*, *Diplomatic History*, Vol. 22, No. 1, 1998
- Onuf. Peter, *American Exceptionalism and National Identity*, *American Political Thought*, Vol. 1, No. 1, 2012
- Osgood. Herbert, *The Political Ideas of the Puritans*, *Political Science Quarterly*, Vol. 6, No. 1, 1891
- Osgood. Robert, *Ideals and Self-Interest in America's Foreign Relations*, The University of Chicago Press, 1953
- Osterud. Oyvind, *Decay and Revival of "Détente": Dynamics of Center and Periphery in Superpower Rivalry*, *Cooperation and Conflict*, Vol. 23, No. 1, 1988
- O' Sullivan L. John, *The Great Nation of Futurity*, *The United States Democratic Review*, Vol. 6. No. 23, 1839

O'Sullivan. John, *Annexation*, United States Magazine and Democratic Review, Vol. 17, No. 1, 1845

Overholt. William, *President Nixon's Trip to China and Its Consequences*, Asian Survey, Vol. 13, No. 7, 1973

Paterson. Patrick, *Origins of US Foreign Policy*, William J. Perry Center, National Defense University, 2018

Paterson. G. Thomas, *On Every Front: The Making of the Cold War*, Norton, 1979

Paterson. G. Thomas, *Meeting the Communist Threat: Truman to Reagan*, Oxford University Press, 1988

Patterson. G. Thomas & Clifford. Garry, Hagan Kenneth, *American Foreign Policy: A History*, Heath and Company, Lexington, 1977

Pelz. Stephen, *Changing International Systems, the World Balance of Power, and the United States, 1776-1976*, Diplomatic History, Vol. 15, No. 1, 1991

Perkins. Bradford, *Interests, Values and the Prism: The Sources of American Foreign Policy*, Journal of the Early Republic, Vol. 14, No. 4, 1994

Perkins. Dexter, *A History of the Monroe Doctrine*, Little & Brown, 1955

Perkins. Dexter, *The Monroe Doctrine, 1823 - 1826*, Harvard University Press, 1927

Perkins. Dexter, *Woodrow Wilson: An Interpretation*, Transactions of the Royal Historical Society, Vol. 29, 1947

Perlmutter. Amos, *Making the World Safe for Democracy: A Century of Wilsonianism and its Totalitarian Challengers*, The University of North Carolina Press, 1997

Perlmutter. William, *The "Neo-Realism" of Dean Acheson*, The Review of Politics, Vol. 26, No. 1, 1964

Pessen. Edward, *George Washington's Farewell Address, the Cold War, and the Timeless National Interest*, Journal of the Early Republic, Vol. 7, No. 1, 1987

Peterson. W. James, *American Foreign Policy: Alliance Politics in a Century of War, 1914 - 2014*, Bloomsbury, 2014

Pfau. Richard, *Containment in Iran, 1946: The Shift to an Active Policy*, Diplomatic History, Vol. 1, No. 4, 1977

- Pickett. William, *New Look or Containment? George F. Kennan and the Making of Republican National Security Strategy*, The Princeton University Library Chronicle, Vol. 66, No. 2, 2005
- Polster. Joshua, *Setting the Stage: Performing War and Empire for the New US Century* *στο Stages of Engagement: U.S Theatre and Performance 1898-1949*, Routledge, 2015
- Powaski. E. Ronald, *American Presidential Statecraft from Isolationism to Internationalism*, Palgrave Macmillan, 2017
- Powers. Richard, *Containment: From Greece to Vietnam and Back?*, The Western Political Quarterly, Vol. 22, No. 4, 1969
- Pratt. Julius, *The Ordeal of Cordell Hull*, The Review of Politics, Vol. 28, No. 1, 1966
- Pratt. W. Julius, *John O' Sullivan and Manifest Destiny*, New York History, Vol. 14, No. 3, 1933
- Preston. Andrew, *The Deeper Roots of Faith and Foreign Policy*, International Journal, Vol. 65, No. 2, Spring 2010
- Priest. Andrew, *Thinking about Empire: The Administration of Ulysses S. Grant, Spanish Colonialism and the Ten Years' War in Cuba*, Journal of American studies, Vol. 48, No. 2, 2014
- Pressnell. L. S & Hopkins. Sheila, *A Canard out of Time? Churchill, the War Cabinet and the Atlantic Charter, August 1941*, Review of International Studies, Vol. 14, No. 3, 1988
- Pruessen. Ronald, *Woodrow Wilson to John Foster Dulles: A Legacy*, The Princeton University Library Chronicle, Vol. 34, No. 2, 1973
- Pruessen. Ronald, *John Foster Dulles: The Road to Power*, The Free Press, 1982
- Quinn. Adam, *US Foreign Policy in Context: National Ideology from the Founders to the Bush Doctrine*, Routledge, 2010
- Ralph. H. Gabriel, *The Course of American Democratic Thought*, Ronald Press Company (2nd edition), 1956
- Reichley. James, *The Conservative Roots of the Nixon, Ford and Reagan Administrations*, Political Science Quarterly, Vol. 96, No. 4, 1982
- Renehan. Edward Jr, *The Monroe Doctrine: The Cornerstone of American Foreign Policy*, Chelsea House, 2007

- Restad. E. Hilde, *American Exceptionalism: An Idea that Made a Nation and Remade the World*, Routledge, 2015
- Riemer. Neal, *Kennedy's Grand Democratic Design*, *The Review of Politics*, Vol. 27, No. 1, 1965
- Roberts. Priscilla, *The Anglo-American Theme: American Visions of an Atlantic Alliance, 1914 - 1933*, *Diplomatic History*, Vol. 21, No. 3, 1997
- Roosevelt. Elliott, *As He Saw It*, Duell, Sloan and Pearce, 1946
- Rosenberg. J. Philipp, *Presidential Beliefs and Foreign Policy Decision-Making: Continuity During the Cold War Era*, *Political Psychology*, Vol. 7, No. 4, 1986
- Rosenthal. H. Joel, *Righteous Realists: Political Realism, Responsible Power and American Culture in the Nuclear Age*, Louisiana State University Press, Baton Rouge, 1991
- Roskin. Michael, *From Pearl Harbor to Vietnam: Shifting Generational Paradigms and Foreign Policy*, *Political Science Quarterly*, Vol. 89, No. 3, 1974
- Rossiter. Clinton, *The American Mission*, *The American Scholar*, Vol. 20, No. 1, 1950
- Rossiter. Clinton, *The Political Philosophy of Franklin D. Roosevelt: A Challenge to Scholarship*, *The Review of Politics*, Vol. 11, No. 1
- Rostow. W. Walt, *The United States in the World Arena*, Harper & Row, 1960
- Rowe. David, *Collective Security in the Pacific: An American View*, *Pacific Affairs*, Vol. 18, No. 1, 1945
- Rubin. Barry, *America and the Egyptian Revolution, 1950-1957*, *Political Science Quarterly*, Vol. 97, No. 1, 1982
- Russell. Greg, *Theodore Roosevelt's Diplomacy and the Quest for Great Power Equilibrium in Asia*, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 38, No. 3, 2008
- Russell. Greg, *Theodore Roosevelt, Geopolitics and Cosmopolitan Ideas*, *Review of International Studies*, Vol. 32, No. 3, 2006
- Russell. Greg, *John Quincy Adams and the Ethics of America's National Interest*, *Review of International Studies*, Vol. 19, No. 1, 1993
- Russell. Greg, *Madison's Realism and the Role of Domestic Ideas in Foreign Affairs*, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 25, No. 4, 1995

- Saunders. M. Richard, *Military Force in the Foreign Policy of the Eisenhower Presidency*, *Political Science Quarterly*, Vol. 100, No. 1, 1985
- Scarfi. Juan, *In the Name of the Americas: The Pan-American Redefinition of the Monroe Doctrine and the Emerging Language of American International Law in the Western Hemisphere, 1898-1933*, *Diplomatic History*, Vol. 40, No. 2, 2016
- Schaller. Michael, *Securing the Great Crescent: Occupied Japan and the Origins of Containment in Southeast Asia*, *The Journal of American History*, Vol. 69, No. 2, 1982
- Schlesinger. Arthur, *The Origins of the Cold War*, *Foreign Affairs*, Vol. 46, No. 1, 1967
- Schlesinger. Arthur, *The Cycles of American History*, Mariner, Houghton Mifflin, 1999
- Schlesinger. Arthur, *What Then Is the American, This New Man?*, *The American Historical Review*, Vol. 48, No. 2, 1943
- Schlesinger. Arthur, *America: Experiment or Destiny?*, *The American Historical Review*, Vol. 82, No. 3, 1977
- Schlesinger. Arthur Jr., *Foreign Policy and the American Character*, *Foreign Affairs*, Vol. 62, No. 1, 1983
- Schlesinger. Arthur Jr. & Israel. Fred (ed), *My Fellow Citizens: The Inaugural Addresses of the Presidents of the United States, 1789 - 2009*, Infobase Publishing, 2010
- Schulzinger. D. Robert, *American Diplomacy in the Twentieth Century*, Oxford University Press, 1984
- Schuman. Frederick, *American Foreign Policy*, *American Journal of Sociology*, Vol. 37, No. 6, 1932
- Schwartz. Michael, *The Origins of Jeffersonian Nationalism, Thomas Jefferson, James Madison and the Sovereignty Question in the Anglo-American Commercial Dispute of the 1780s*, *The Journal of Southern History*, Vol. 79, No. 3, 2013
- Schwartz. Thomas, *The United States and Germany after 1945: Alliances, Transnational Relations, and the Legacy of the Cold War*, *Diplomatic History*, Vol. 19, No. 4, 1995
- Scott. Donald, *The Religious Origins of Manifest Destiny*, National Humanities Center, 2011
- Sears. M. Louis, *Jefferson and the Law of Nations*, *The American Political Science Review*, Vol. 13, No. 3, 1919

- Sedlmaier. Alexander, *Woodrow Wilson, Colonel House and the American Century*, Irish Journal of American Studies, Vol. 9, 2000
- Sexton. Jay, *William H. Seward in the World*, Journal of the Civil War Era, Vol. 4, No. 3, 2014
- Shallhope. Robert, *Thomas Jefferson's Republicanism and Antebellum Southern Thought*, The Journal of Southern History, Vol. 42, No. 4, 1976
- Shepardson. Whitney, *The United States as an Arsenal of Democracy*, Proceedings of the Academy of Political Science, Vol. 19, No. 3, 1941
- Smith. Gaddis, *The Shadow of J.F. Dulles*, Foreign Affairs, Vol. 52, No. 2, 1974
- Smith. Tony, *America's Mission, the US and the Worldwide Struggle for Democracy in the 20th Century*, Princeton University Press, 1994
- Smith. Tony, *Making the World Safe for Democracy in the American Century*, Diplomatic History, Vol. 23, No. 2, 1999
- Sojka. Gary, *The Strategic Thought of Paul Nitze*, Naval War College Review, Vol. 37, No. 2, 1984
- Somkin. Fred, *Unquiet Eagle: Memory and Desire in the Idea of American Freedom, 1815 - 1860*, Cornell University Press, 1967
- Spanier. John, *American Foreign Policy since World War II*, Holt, Rinehart & Winston, (10th edition), 1985
- Spalding. Elizabeth, *The First Cold Warrior: Harry Truman, Containment and the Re-making of Liberal Internationalism*, The University of Kentucky, 2006
- Spykman. Nicholas, *America's Strategy in World Politics: The United States and the Balance of Power*, Harcourt Brace, 1942
- Starr. Harvey, *The Kissinger Years: Studying Individuals and Foreign Policy*, International Studies Quarterly, Vol. 23, No. 4, 1980
- Stagg. C.J., *James Madison and the "Malcontents": The Political Origins of the War of 1812*, The William and Mary Quarterly, Vol. 33, No. 4, 1976
- Steele. Richard, *Franklin D. Roosevelt and His Foreign Policy Critics*, Political Science Quarterly, Vol. 94, No. 1, 1979

- Steele. Brian, *Thomas Jefferson, Coercion and the Limits of Harmonious Union*, The Journal of Southern History, Vol. 74, No. 4, 2008
- Steigerwald. David, *The Reclamation of Woodrow Wilson?*, Diplomatic History, Vol. 23, No. 1, 1999
- Stephanson. Anders, *Manifest Destiny: American Exceptionalism and the Empire of Right*, Hill & Wang, 1996
- Stephanson. Anders, *Kennan and the Art of Foreign Policy*, Harvard University Press, 1989
- Stoessinger. John, *Henry Kissinger: The Anguish of Power*, Norton, 1976
- Stone. Ralph, *The Irreconcilables: The Fight Against the League of Nations*, Norton, 1973
- Stone. Julis, *Peace Planning and the Atlantic Charter*, The Australian Quarterly, Vol. 14, No. 2, 1942
- Stourzh. George, *Readings in American Diplomacy*, Oxford University Press, 1966
- Strong. Josiah, *Our Country: Its Possible Future and Its Present Crisis*, Baker & Taylor, 1885
- Stromberg. Roland, *The Idea of Collective Security*, Journal of the History of Ideas, Vol. 17, No. 2, 1956
- Stuart. Graham, *Implementing the Good Neighbor Policy*, World Affairs, Vol. 105, No. 3, 1942
- Stuart. Reginald, *James Madison and the Militants: Republican Disunity and Replacing the Embargo*, Diplomatic History, Vol. 6, No. 2, 1982
- Suri. Jeremi, *Henry Kissinger and the American Century*, Belknap Press, 2007
- Tal. David, "Absolutes" and "Stages" in the Making and Application of Nixon's SALT Policy, Diplomatic History, Vol. 37, No. 5, 2013
- Tannenbaum. Frank, *The American Tradition in Foreign Policy*, University of Oklahoma Press, 1955
- Tannenbaum. Frank, *The American Tradition in Foreign Relations*, Foreign Affairs, Vol. 30, No. 1, 1951
- Tarleton. Charles, *The Styles of American International Thought: Mahan, Bryan and Lippmann*, World Politics, Vol. 17, No. 4, 1965

- Thompson. J. A., *Woodrow Wilson and World War I: A Reappraisal*, Journal of American Studies, Vol. 19, 1985
- Thompson. J. A., *An Imperialist and the First World War: The Case of Albert J. Beveridge*, Journal of American Studies, Vol. 5, No. 2, 1971
- Thornhill. Michael, *Britain, the United States and the Rise of an Egyptian Leader: The Politics and Diplomacy of Nasser's Consolidation of Power, 1952-4*, The English Historical Review, Vol. 119, No. 483, 2004
- Thorpe. N. Francis, *The Political Ideas of John Adams*, The Pennsylvania Magazine of History and Biography, Vol. 44, No. 1, 1920
- Thompson. John, *Wilsonianism: The Dynamics of a Conflicted Concept*, International Affairs, Vol. 86, No. 1, 2010
- Tierney. Jr. John, *For America "The War to End War" Was Just the Beginning*, The Brown Journal of World Affairs, Vol. 21, No. 1, 2014
- Tocqueville. De Alexis, *Democracy in America*, Harper & Row, 1969
- Torelli. Angela, *The Costs of Realism: The Nixon Administration, the People's Republic of China and the United Nations*, The Journal of American - East Asian Relations, Vol. 19, No. 2, 2012
- Toulouse. G. Mark, *Working toward Meaningful Peace: John Foster Dulles and the F.C.C., 1937-1945*, Journal of Presbyterian History, Vol. 61, No. 4, 1983
- Toulouse. G. Mark, *The Development of a Cold Warrior: John Foster Dulles and the Soviet Union, 1945-1952*, American Presbyterians, Vol. 63, No. 3, 1985
- Trask. David, *Woodrow Wilson and the Reconciliation of Force and Diplomacy: 1917 - 1918*, Naval War College Review, Vol. 27, No. 4, 1975
- Trivers. Howard, *Universalism in the Thought of the Founding Fathers*, The Virginia Quarterly Review, Vol. 52, No. 3, 1976
- Truman. Harry, *Memoirs, Vol. 1: Years of Decision*, The New American Library, 1955
- Tucker. W. Robert & Hendrickson. David, *Empire of Liberty: The Statecraft of Thomas Jefferson*, Oxford University Press, 1990
- Tucker. Robert, *The Long Telegram: An Act of Political Leadership*, The Princeton University Library Chronicle, Vol. 66, No. 2, 2005

- Tucker. Robert, *An Inner Circle of One: Woodrow Wilson and his Advisers*, The National Interest, Vol. 51, 1998
- Tucker. Robert, *Woodrow Wilson and the Great War: Reconsidering America's Neutrality, 1914 - 1917*, University of Virginia Press, 2015
- Tucker. Robert, *The Triumph of Wilsonianism?*, World Policy Journal, Vol. 10, No. 4, 1994
- Tully. Grace, *My Boss*, Charles Scribne's Sons, 1949
- Tuveson. L. Ernest, *Redeemer Nation: The Idea of America's Millennial Role*, University of Chicago Press, 1968
- Unterberger. Betty, *Woodrow Wilson and the Bolsheviks: The "Acid Test" of Soviet-American Relations*, Diplomatic History, Vol. 11, No. 2, 1987
- Unterberger. Betty, *The United States and National Self-Determination: A Wilsonian Perspective*, Presidential Studies Quarterly, Vol. 26, No. 4, 1996
- Usher. Roland, *Washington and Entangling Alliances*, The North American Review, Vol. 204, No. 728, 1916
- U.S. Department of State, *United States Foreign Policy, 1931 - 1941, Peace and War*, Publication 1983, U.S. Government Printing Office, 1943
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States: Diplomatic Papers, The Conference of Berlin (The Potsdam Conference)*, Vol. 1, 1945
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States*, Vol. 5, 1945
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States*, Vol. 1, 1946
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States*, Vol. 6, 1946
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States, Eastern Europe*, Vol. 6, 1946
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States*, Vol. 1, 1947
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States*, Vol. 1, 1948
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States*, National Security Affairs, Vol. 2, Part 1, 1952 - 1954
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States, Indochina*, Vol. 13, Part 1, 1952 - 1954

- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States, The Near and Middle East*, Vol. 9, 1952 - 1954
- U.S. Department of State, *Foreign Relations of the United States, Annual Report on U.S Foreign Policy, 1972, Foundations of Foreign Policy, 1969 - 1972*, Vol. 1, 1969 - 1976
- Vagts. Alfred, *The Balance of Power: Growth of an Idea*, World Politics Vol. 1, No. 1, 1948
- Valone. Stephen, "Weakness Offers Temptation": William H. Seward and the Reassertion of the Monroe Doctrine, *Diplomatic History*, Vol. 19, No. 4, 1995
- Vinson. Chal, *The Drafting of the Four-Power Treaty of the Washington Conference*, The Journal of Modern History, Vol. 25, 1953
- Vloyantes. John, *The Significance of Pre-Yalta Policies Regarding Liberated Countries in Europe*, The Western Political Quarterly, Vol. 11, No. 2, 1958
- Walker. Thomas, *The Forgotten Prophet: Tom Paine's Cosmopolitanism and International Relations*, *International Studies Quarterly*, Vol. 44, No. 1, 2000
- Walker. Stephen, *The Interface Between Beliefs and Behavior: Henry Kissinger's Operational Code and the Vietnam War*, The Journal of Conflict Resolution, Vol. 21, No. 1, 1977
- Wallace. Benjamin, *International Affairs: How the United States "Led the League" in 1931*, The American Political Science Review, Vol. 39, No. 1, 1945
- Weber. Steve, *Shaping the Postwar Balance of Power: Multilateralism in NATO, International Organization*, Vol. 46, No. 3, 1992
- Weeks. E. William, *Building the Continental Empire: American Expansion from the Revolution to the Civil War*, The American Ways Series, 1996
- Weinberg. Albert, *Manifest Destiny: A Study of Nationalist Expansionism in American History*, The Johns Hopkins University, 1935
- Weinberg. Albert, *International Affairs: The Historical Meaning of the American Doctrine of Isolation*, The American Political Science Review, Vol. 34, No. 3, 1940
- Wells. F. Samuel, Jr, *Sounding the Tocsin: NSC-68 and the Soviet Threat*, *International Security*, Vol. 4, No. 2, 1979
- Whelan. Joseph, *George Kennan and his Influence on American Foreign Policy*, The Virginia Quarterly Review, Vol. 35, No. 2, 1959

- Whelan. Anthony, *Wilsonian Self-Determination and the Versailles Settlement*, *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 43, No. 1, 1994
- Widenor. William, *Henry Cabot Lodge and the Search for an American Foreign Policy*, University of California Press, 1980
- Williams. J, *The Joint Declaration on the Colonies: An Issue in Anglo-American Relations, 1942-1944*, *British Journal of International Studies*, Vol. 2, No. 3, Oct. 1976
- Wilson. M. Charles, *Winston Churchill: The Struggle for Survival, 1940-65*, Houghton Mifflin, 1966
- Wright. Ben, *Mr. X and Containment*, *Slavic Review*, Vol. 35, No. 1, 1976
- Wright. Quincy, *The Washington Conference*, *The American Political Science Review*, Vol. 16, No. 2, 1922
- Wriston. Henry, *Washington and the Foundation of American Foreign Policy*, *Minnesota History*, Vol. 8, No. 1, 1927
- Yergin. Daniel, *Shattered Peace: The Origins of the Cold War and the National Security State*, Houghton Mifflin, 1977
- Young. George, *Intervention Under the Monroe Doctrine: The Olney Corollary*, *Political Science Quarterly*, Vol. 57, No. 2, 1942
- Zelizer. Julian, *Détente and Domestic Politics*, *Diplomatic History*, Vol. 33, No. 4, 2009

III) Διαδικτυακή

University of Virginia, Miller Center, *Presidential Speeches*:

- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-2-1823-seventh-annual-message-monroe-doctrine> (*Seventh Annual Message of James Monroe (The Monroe Doctrine), December 1823*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1845-inaugural-address> (*Inaugural Address of James Polk, March 1845*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-2-1845-first-annual-message> (*First Annual Message of James Polk, December 1845*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-december-6-1904-fourth-annual-message> (*Fourth Annual Message of Theodore Roosevelt, December 1904*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/august-19-1914-message-neutrality> (*Wilson's Message on Neutrality, August 1914*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-19-1916-message-regarding-german-actions> (*Wilson's Message Regarding German Actions, April 1916*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-22-1917-world-league-peace-speech> (*Wilson's Speech on a "World League for Peace"*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-3-1917-message-regarding-us-german-relations> (*Wilson's Message Regarding US-German Relations, February 1917*)
- <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-independence-hall-the-meaning-liberty> (*Wilson's Address at Independence Hall, July 1914*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-26-1917-message-regarding-safety-merchant-ships> (*Wilson's Message Regarding Safety of Merchant Ships, February 1917*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-2-1917-address-congress-requesting-declaration-war> (*Wilson's Address to Congress Requesting a Declaration of War Against Germany, April 1917*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/-january-8-1918-wilsons-fourteen-points> (*Fourteen Points, January 1918*)

- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/july-22-1920-association-nations> (*An Association of Nations Speech by Harding, July 1920*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/august-28-1920-america> (*Harding's Speech on Americanism, August 1920*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1921-inaugural-address> (*Harding's Inaugural Address, March 1921*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-8-1922-second-annual-message> (*Harding's Second Annual Message, December 1922*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1925-inaugural-address> (*Inaugural Address of Calvin Coolidge, March 1925*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-18-1929-message-regarding-international-peace> (*Herbert Hoover's Message on International Peace, September 1929*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1929-inaugural-address> (*Inaugural Address of Herbert Hoover, March 1929*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/november-5-1932-campaign-speech-st-paul-minnesota> (*Hoover's Campaign Speech in St Paul Minnesota, November 1932*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1933-first-inaugural-address> (*First Inaugural Address of Franklin Roosevelt, March 1933*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-3-1939-fireside-chat-14-european-war> (*Roosevelt's Fireside Chat on the European War, September 1939*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-29-1940-fireside-chat-16-arsenal-democracy> (*Roosevelt's Fireside Chat on the "Arsenal of Democracy, December 1940*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-6-1941-state-union-four-freedoms> (*Franklin Roosevelt's State of the Union Address (Four Freedoms), January 1941*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-15-1941-lend-lease> (*Roosevelt's Address on Lend Lease, March 1941*)

- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/may-27-1941-fireside-chat-17-ultimate-national-emergency> (*Roosevelt's Fireside Chat on a National Emergency, May 1941*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-12-1947-truman-doctrine> (*The Truman Doctrine, March 1947*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1949-inaugural-address>, January 1949 (*Truman's Inaugural Address, January 1949*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-11-1951-report-american-people-korea> (*Truman's Address to the American People on the Situation in Korea, April 1951*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-5-1957-eisenhower-doctrine> (*The Eisenhower Doctrine, January 1957*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1961-inaugural-address> (*Inaugural Address of John F. Kennedy, January 1961*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-23-1962-address-university-california-berkeley> (*Kennedy's Address at Berkeley University of California, March 1962*)
- <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-27-1965-press-conference-east-room> (*Lyndon Johnson's Press Conference on the East Room, April 1965*)

Yale Law School, *The Avalon Project, Documents in Law, History and Diplomacy*:

- https://avalon.law.yale.edu/19th_century/monroe.asp (*The Monroe Doctrine, 1823*)
- https://avalon.law.yale.edu/19th_century/polk.asp (*The Inaugural Address of James Polk, 1845*)
- https://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp (*Woodrow Wilson's Fourteen Points, 1918*)
- https://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp (*The Kellogg-Briand Pact, 1928*)
- <https://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp> (*The Atlantic Charter, 1941*)

U.S Department of State, *Office of the Historian*

- <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/mukden-incident> (*The Mukden Incident of 1931 and the Stimson Doctrine*)
- <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/neutrality-acts> (*The Neutrality Acts, 1930s*)

University of California Santa Barbara, *The American Presidency Project*

- <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-before-the-inter-american-conference-for-the-maintenance-peace-buenos-aires> (*Roosevelt's Address at the InterAmerican Conference for the Maintenance of Peace, December 1936*)

Ashland University, Ashbrook Center, *Teaching American History*

- <https://teachingamericanhistory.org/document/statement-on-liberation-policy> (*Statement on Liberation Policy by John F. Dulles, January 1953*)

